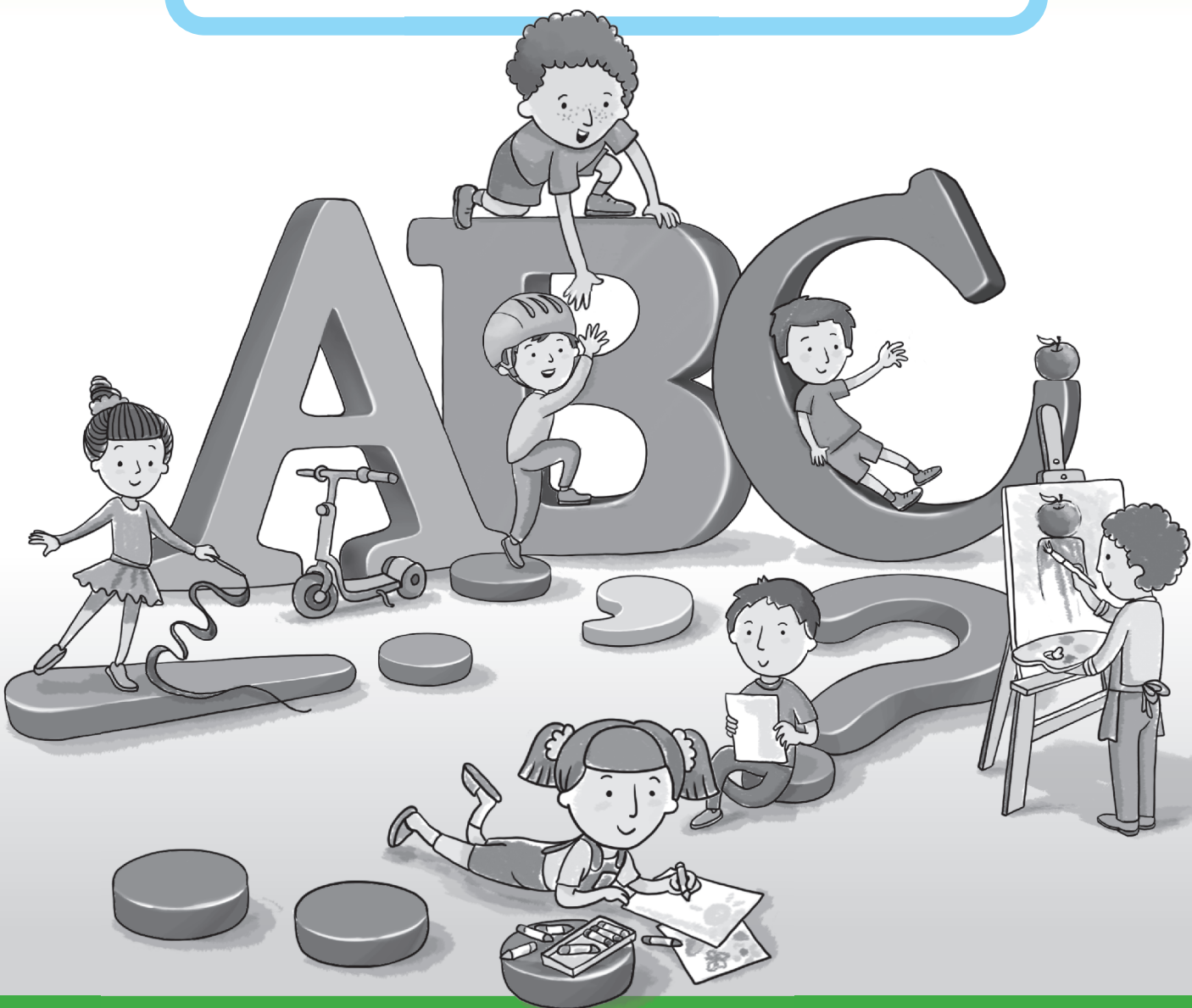


AZƏRBAYCAN DİLİ 1

METODİK VƏSAİT



Ülkər Nurullayeva
İradə Bayramova
Şəhla Zahidova
Nuriyə Allahverdiyeva
Aysel Xanaliyeva

AZƏRBAYCAN DİLİ

1

METODİK VƏSAİT

Ümumtəhsil məktəblərinin
1-ci sinfi üçün Azərbaycan dili fənni üzrə
METODİK VƏSAİT

**Tədris Resursları
Mərkəzi**

Bakı – 2019

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci siniflərində
sınaq məqsədilə çap edilmişdir.

GİRİŞ

1. Dil və nitq	3
• Erkən yaş dövründə nitq bacarıqları	3
• Məktəbə hazırlıq dövründə oxu bacarıqlarının formalaşması	3
• Dilin tədrisində kommunikativ yanaşma	4
• Dil qaydaları	4
2. Dərslərin komponentləri	4
• Şagird kitabı	4
• İş dəftəri	5
• Metodik vəsait	5
• Valideyn bələdcisi	6
3. Dərslərin strukturu və təlim konsepsiyası	6
• Bölmə-fəsil-dərs	6
• Tədris vahidinin konsepti: mövzu-bacarıq-bilik-kompetensiya vəhdəti	6
• Təlim materiallarının saatlar üzrə bölgüsü	7
4. 1-ci sinifdə Azərbaycan dilinin tədrisi	9
(məzmun standartları və onların şərhli)	
• Dinləmə	9
• Danışma	9
• Söz ehtiyatı	10
• Oxu	12
• Oxuyub-qavrama	12
• Yazı	15
• Dil qaydaları	18
• Bölmələr üzrə nəzərdə tutulan əsas təlim məqsədləri	20
5. Bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi	24
• Niyə qiymətləndiririk?	24
• Necə qiymətləndiririk?	24
• Nəyi qiymətləndiririk?	25
6. Diferensial təlim	26

DƏRSLƏR ÜZRƏ ŞƏRHLƏR VƏ TÖVSIYƏLƏR

1. AİLƏ VƏ MƏKTƏB	27
• Mənim ailəm	28
• Məktəb bazarlığı	33
• Babanın hədiyyəsi	39
• Rəmin və dostları	44
2. TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ	50
• Diqqət! Təhlükə!	51
• Yanğın	56
• Yolda təhlükə	59
• Evdə təhlükə	62
• Xilasedicilər	66
3. SAĞLAM HƏYAT	71
• Gün rejimi	72
• İdman	77
• Gigiyena qaydaları	82
• Sağlam qida	87
4. TƏBİƏTİN SİRLƏRİ	95
• Göyqurşağı	96
• İlbiz	101
• Göbələk	108
• Bozqulaq	110
5. NAĞILLAR ALƏMİNDƏ	117
• Nağılçılar	118
• Xəyal dünyası	122
• Biləndərin macəraları	126
• Heyvanlar haqqında nağıllar	129
6. VƏTƏNİM AZƏRBAYCAN	133
• Vətən nədir?	134
• Vətənimizi tanıyaq	138
• Vətənimizi sevak	142
• Çağırır vətən!	147
7. YAXŞI NƏDİR, PİS NƏDİR	152
• Ana məhəbbəti	153
• Qaragözün macərası	156
• Mərhəmət	160
• Dostluq	164
8. DÜNYANI KƏŞF EDİRƏM	168
• Keçmişə səyahət	169
• Çörək	172
• Cizgi filmləri	176
• Kosmos	180

GİRİŞ

1. Dil və nitq

Dil insanlar arasında ünsiyyətə xidmət edən fonetik, leksik, qrammatik vasitələr sistemidir. O, fikir, hiss ifadə etmək üçün əsas alətdir və təfəkkürlə sıx bağlıdır; belə ki, dil təfəkkürsüz, təfəkkür isə dilsiz mövcud deyil. Bu baxımdan nitq bacarıqlarından istifadəni idraki prosesdən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyil.

Dil və nitq bir-biri ilə sıx bağlıdır: dil lazımdır ki, nitq aydın olsun və öz sosial funksiyasını yerinə yetirsin; nitq isə lazımdır ki, dil reallaşsın. İnsanın dilə nə dərəcədə yiyələndiyini onun nitq vasitəsilə müəyyənləşdirmək olur.

*Dil – ünsiyyət vasitəsidir.
Nitq – ünsiyyət prosesidir.*

Erkən yaş dövründə nitq bacarıqları

Uşaqlarda ilkin nitq bacarıqlarının formalaşması təbii (empirik) şəkildə, formal tədris prosesi olmadan baş verir. Nitq beyinə daxil olan linqvistik siqnalların (səslərin, sözlərin, cümlələrin) müqayisəsi və təhlili nəticəsində formalaşır. Alimlərin fikrincə, nitqin formalaşması aşağıdakı ardıcılıqla baş verir:

0 – 6 ay	eşidilən səs və səs birləşmələrinin müvafiq hiss və duyğular doğurması;
6 ay – 1 yaş	eşidilən sözlə onun ifadə etdiyi anlayış arasında assosiativ əlaqənin yaranması;
1 yaş – 18 ay	ilkin danışma bacarığının formalaşması: əsasən, ad bildirən sözlərdən istifadə;
18 ay – 2 yaş	ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlərdən istifadə; fikrin qısa cümlələrlə ifadə olunması;
2 yaş – 3 yaş	söz ehtiyatının sürətlə artması, fikrin aydın ifadə olunması.

Sözsüz ki, bu bacarıqların səviyyəsi və inkişafın intensivliyi ailə ortamından və məktəbəqədər təlimdən xeyli dərəcədə asılı olur. Bu prosesdə iki amili xüsusi qeyd etmək lazımdır: 1) sosial amil: empirizm – xüsusi dil təlimi olmadan daimi və təbii ünsiyyət mühtiti; 2) psixoloji amil: şüuraltı tələbat – fikir və duyğuları sözlə ifadə etmək istəyi.

3 yaşa yaxın normal inkişafda olan uşaqda şifahi nitq bacarıqları formalaşır.

Məktəbə hazırlıq dövründə oxu bacarıqlarının formalaşması

İnsanın nitq bacarıqlarına yiyələnməsi aşağıdakı ardıcılıqla baş verir: dinləmə – danışma – oxu – yazı. Ailə və məişət şəraitində empirik yolla formalaşan şifahi nitq (dinləmə və danışma) sonradan xüsusi tədris şəraitində yazılı nitqin – oxu və yazı bacarıqlarının formalaşmasına zəmin yaradır. Şifahi nitq uşaqda abstrakt təfəkkürün inkişafına təkan verir, belə ki, o, ətrafda gördüklərini və fikirlərini şifahi formada sözlər və cümlələrlə ifadə etmiş olur.

Yazılı nitq daha mürəkkəb abstrakt təfəkkürün məhsuludur, çünki burada anlayışın səsli işarəsini (səslə ifadə olunmuş sözü) hərfi işarəyə çevirmək lazım gəlir. Bunun üçün insan eşitdiyi sözü səslərə ayıra bilməli, hər bir səsin yazıda işarəsini tanımalı, bu işarələri ardıcıl oxumağı, yazmağı bacarmalıdır. Nə qədər sadə göünsə də, bu, kifayət qədər mürəkkəb idraki prosesdir.

Təhsilin inkişaf etdiyi bir çox ölkələrdə belə hesab edilir ki, normal əqli inkişafa malik uşaq 4-5 yaşında oxu və yazı bacarıqlarını mənimsəməyə hazır olur. Buna görə də həmin ölkələrdə ilkin oxu və yazı bacarıqları məktəbəqədər təhsil dövründə formalaşdırılır. Bəzi ölkələrdə bu təlim bir il (5 yaşında), bəzilərində 2 il (4 və 5 yaşlarında) davam edir.

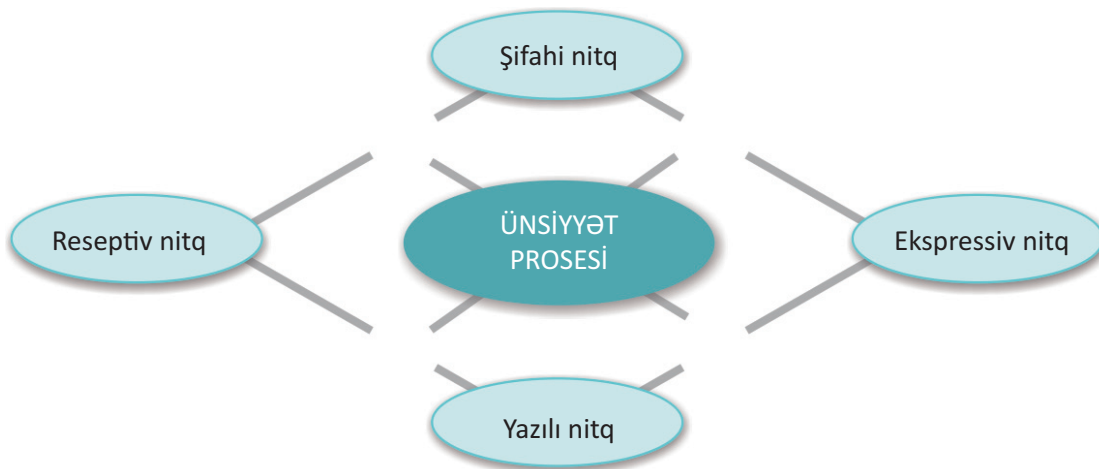
“Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu”nda təsbit olunmuş standartlar uşaqların bu dövrdə ilkin oxu bacarıqlarına yiyələnməsini nəzərdə tutur. Məktəbə gələn uşaqların bu bacarıqları ehtiyat dərsləkdə nəzərə alınır və oxu üzrə təlimə hərflərin xatırlanmasından, kiçik və böyük hərflərin uyğunlaşdırılmasından başlanılır.

4-5 yaş: 2.2.4. Danışq səslərinin müxtəlif dil vahidlərində (heca, söz, cümlə) yerini müəyyən edir.
5-6 yaş: 2.2.4. Hərflər və səsləri fərqləndirir: kəsmə əlifba vasitəsilə sözlər düzəldir.

(Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu)

Dilin tədrisində kommunikativ yanaşma

Orta məktəbdə təhsilin əsas məqsədi cəmiyyətdə və təbiətdə mövcud olan varlıqların, baş verən hadisələrin mahiyyətini şagirdə izah etməkdir. Məhz buna görə də müasir dövrdə dil sosial hadisə – insanlar arasında ünsiyyət vasitəsi kimi tədris olunur. Ünsiyyət dedikdə informasiya almaq və informasiya ötürmək prosesi nəzərdə tutulur. Bu proses dörd nitq bacarığı əsasında reallaşır: dinləmə, oxu (informasiyanın qəbul edilməsi – reseptiv nitq), danışma, yazı (informasiyanın ötürülməsi – ekspressiv nitq). Bu bacarıqlardan ikisi (dinləmə və danışma) şifahi, digər ikisi (oxu və yazı) yazılı nitq bacarıqlarıdır. Beləliklə, dil tədrisinin əsasını təşkil edən ünsiyyət prosesini aşağıdakı sxem şəklində ifadə etmək olar.



Dil qaydaları

İstənilən sosial fenomen müəyyən qaydalar, normalar əsasında təzahür etməlidir. Nitqi tənzimləyən normalar dilin təbiətindən doğan və dilçilikdə təsbit olunan qaydalardır. Bu qaydalar nə dərəcədə dərinəndən öyrədilməlidir? Bu haqda pedaqogikada gedən polemikalar hələ də davam etməkdədir. Ümumi yanaşma isə belədir ki, dil qaydalarının tədrisi şagirdlərdə 1) ilk növbədə, ekspressiv nitq bacarıqlarının (xüsusilə: yazının) inkişafına xidmət etməlidir; 2) dilin ümumi qanunauyğunluqları haqqında təsəvvür yaratmalıdır (məsələn: ahəng qanunu, aqlütinativlik və s.); 3) dil duyumunu formalaşdırmalıdır (qaydalara riayət etməklə dilə sərbəst və yaradıcı yanaşma, özünəgüvənlik).

Sözsüz ki, dil dərslərində dilçiliyə aid bir sıra akademik biliklərin verilməsi zəruridir; məsələn, kar və cingiltli samitlərin fərqi haqqında deklarativ məlumat verilsə, nəzərə almaq lazımdır ki, sonradan bu bilik “Sözlərin sonunda bəzi cingiltli samitlər tələffüz zamanı özünün kar qarşılığı ilə əvəz olunur (kitab – kitap, bulud – bulut)” kimi praktik əhəmiyyətə malik dil qaydasının mənimsədilməsinə və tətbiqinə kömək edəcək.

Dil qaydalarının tədrisi zamanı nitq bacarıqlarının inkişafına xidmət edən biliklərə üstünlük verilməlidir.

2. Dərsləyin komponentləri

Bu dərslük komplektinə aşağıdakı komponentlər daxildir:

- Şagird kitabı (dərslük)
- Metodik vəsait
- İş dəftəri
- Valideyn üçün tövsiyələr

Şagird kitabında bilavasitə şagird üçün nəzərdə tutulan və kurikulumda təsbit olunmuş müvafiq məzmun standartlarını reallaşdıran tədris materialları əks olunur. Digər üç komponent şagird kitabının məzmunu ilə bağlıdır.

Dərsləyin 1-ci yarımil üçün nəzərdə tutulan hissəsi 4 bölmədən ibarətdir. Hər bir bölmə titul səhifəsi ilə başlayır və ümumiləşdirici təkrar üçün nəzərdə tutulmuş səhifə ilə bitir. Bölməyə daxil olan



mövzular yeni səhifədən başlayır. Hər bir dərsə aid olan sual və tapşırıqlar əlifba sırası ilə düzülmüşdür.

Hüsnxət, söz ehtiyatı, orfoqrafiya və dil qaydaları üzrə tədris materialları dərslikdə rubrikalar şəklində təqdim olunur:

Söz ehtiyatı. Bu rubrikada sözlərlə yanaşı, frazeoloji (ah çəkmək) və terminoloji (kosmik gəmi) ifadələr də verilir.

• Söz boğçası •

- qida
- məhsul
- vitamin
- menyu

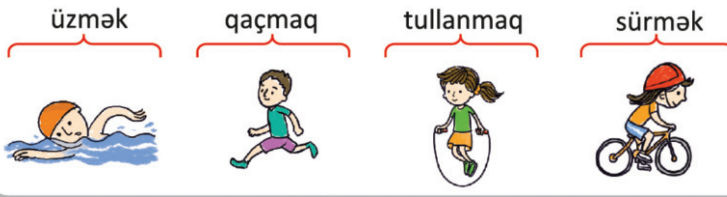
• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
mikrob	mikrop
mikroskop	mikraskop

Əsas anlayışlar. Dil qaydaları və bəzi filoloji anlayışların açıqlaması verilir.

• Bunları bilməliyik •

Hərəkət bildirən sözlər



İş dəftəri. Şagird kitabında verilmiş məzmunun şagirdlər tərəfindən daha dərinlən mənimsənilməsi üçün iş dəftərində sual və tapşırıqlar verilir. Burada hər dərs üçün bir səhifə ayrılmışdır. Qazanılmış bilik və bacarıqların təkmilləşdirilməsi, praktik vərdişlərin formalaşdırılması üçün iş dəftəri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə də yazı ilə bağlı məzmun standartlarının reallaşdırılmasında ağırlıq yükü iş dəftərinə düşür. İş dəftəri eyni zamanda formativ qiymətləndirməyə, təlim prosesinin monitorinqinə və şagirdin inkişaf dinamikasının izlənilməsinə imkan verir.

Müəllimlər üçün nəzərdə tutulan metodik vəsait ümumi (giriş) hissədən və dərslərin şərhindən ibarətdir. Ümumi hissədə dərslərin məzmun-struktur və metodoloji konsepsiyası əks olunur.

Hər bir bölmənin girişində bölmədəki tədris materiallarının icmalı və dərslik komponentləri üzrə bölmənin məzmun xəritəsi verilir.

Hər bir dərslərin şərhində aşağıdakı məqamlar öz əksini tapır:

- məzmun standartlarından çıxan təlim nəticələri;
- dərs üçün lazım olan əlavə resurslar və köməkçi vasitələr;
- dərslərin qısa planı;
- mövzuya yönəltmə (motivasiya) üzrə tövsiyələr;
- təlim texnologiyaları üzrə tövsiyələr;
- tapşırıqların məqsədi və şərh;
- formativ qiymətləndirmə üçün meyarlar, üsullar və materiallar;
- növbəti dərsə hazırlıq.

Hüsnxət. Hərflərin konfigurasiyası və digər hərflərlə birləşməsinə aid nümunələr verilir.

• Hüsnxət •

Dd



dərman

adam

dad

Dilərs

AZƏRBAYCAN DİLİ 1

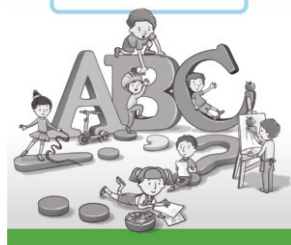
İŞ DƏFTƏRİ

1-ci hissə



AZƏRBAYCAN DİLİ 1

METODİK VƏSAIT



Dərslərin şərhli məzmun xətlərinə əsaslanan struktura malikdir. Şərh olunan tapşırıq və fəaliyyətlər bu prinsipə əsasən qruplaşdırılır. Bundan əlavə, şərhli müəyyən haşiyə-rubrikalarla müşayiət olunur. “Müəllimin nəzərinə!” rubrikasında bəzi tədris materialları ilə bağlı ümumi elmi-metodoloji məsələlər daha dərinlən açıqlanır, eləcə də tədris prosesində ortaya çıxan bəzi problemlərin həlli üçün yollar göstərilir. “Diferensial təlim” rubrikasında bilik və bacarıq səviyyəsi kəskin fərqlənən şagirdlərlə iş üsullarının tətbiqi üzrə tövsiyələr verilir.

Valideyn bələdçisi. Dərslük komplektində valideyn üçün vəsaitin yer alması Azərbaycanda ilk təcrübədir. Təqdim olunan vəsaitdə valideynlər üçün psixoloji və pədaqoji tövsiyələrə geniş yer verilmişdir:

- şagirdin məktəbə intellektual, fiziki, psixoloji hazırlığı (gigiyena, təhlükəsizlik, özünüidarə, ruhi və fiziki sağlamlıq məsələləri);
- şagirdin məktəb şəraitinə adaptasiyası;
- valideynlə müəllim arasında şagird barədə informasiya mübadiləsi və s.

Müasir dövrdə təhsilin məzmunu, təlim texnologiyaları sürətlə inkişaf edir, dəyişir və valideyn öz uşağının dərslərində ona tanış olmayan məqamlarla rastlaşır. Sözsüz ki, bu, valideyndə narahatlıq, bəzən də etiraz doğurur (“Bunu heç mən də bilmirəm, uşaq haradan bilsin?!”) Bu problemləri aradan qaldırmaq məqsədilə vəsait valideynləri “Azərbaycan dili” və “Riyaziyyat” dərslüklərinin ümumi məzmunu, yeni metodikalar və çalışma modelləri ilə tanış edir.



3. Dərsləyin strukturu və təlim konsepsiyası

Bölmə-fəsil-dərs

Dərslük 8 bölmədən ibarətdir: 1. Ailə və məktəb. 2. Təhlükədən qorunmaq. 3. Sağlam həyat. 4. Təbiətin sirləri. 5. Yaxşı nədir, pis nədir. 6. Nağıllar aləmində. 7. Macəralar. 8. Dünyanı kəşf edirəm.

Hər yarımil üçün 4 bölmə nəzərdə tutulmuşdur. Hər bir bölmədə təqdim olunan tədris materialları vahid mövzu və ideya (konsept) ilə bağlıdır.

Bölmənin titul səhifəsi yalnız dizayn elementi olmayıb, həm də bölmənin ilk dərsi üçün tədris materiallarını ehtiva edir. Dinləmə və danışma üçün nəzərdə tutulan bu səhifə eyni zamanda bölməyə hazırlıq və diaqnostik qiymətləndirməyə xidmət edir. Bölmədə sonuncu dərslə müvafiq tədris vahidi üzrə ümumiləşdirici təkrar üzərində qurulur.

Hər bir bölmə fəsillərə, fəsillər isə dərslərə bölünür.

Fəsildə bütün məzmun xətləri əhatə olunur. Əsas fəaliyyət oxu üçün nəzərdə tutulmuş mətn(lər) üzərində qurulur, bütün məzmun xətləri üzrə standartlar müvafiq mövzuya aid nitq materialı üzərində reallaşdırılır. Mətnlər mövzunun daha dərinlən və hərtərəfli dərk edilməsinə, müqayisə və ümumiləşdirmələr aparmağa xidmət edir. Yaradıcılıq fəaliyyəti tələb edən sonuncu dərslə şagirdlərə mövzu ilə bağlı layihə tapşırığı verilir.

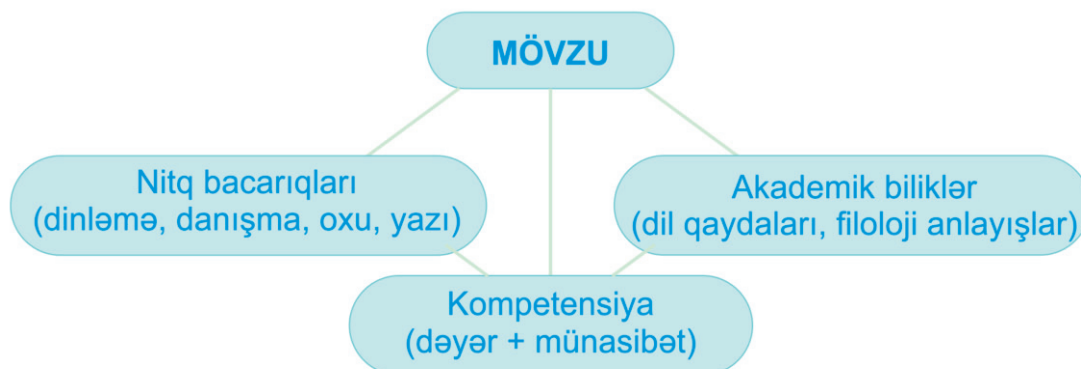
Dərslər bir qoşasaat (2 dərslə saatı – 90 dəq) üçün nəzərdə tutulmuşdur. Hər bir dərslə fəslin yalnız bir hissəsini əhatə etsə də, bitkin kompozisiyaya malikdir. Dərsləkdə və iş dəftərində dərslər ərəb rəqəmləri ilə, hər bir dərslə aid tapşırıqlar isə əlifba ardıcılığı ilə sıralanmışdır.

Tədris vahidinin konsepti: mövzu-bacarıq-bilik-kompetensiya vəhdəti

Müasir dərslük müvafiq fənn kurikulumunda təsbit edilmiş məzmun standartlarını reallaşdırmaqla yanaşı, şagirdlə müəyyən kompetensiyalar (dəyər, münasibət) formalaşdırılmalıdır. Bu baxımdan hər



hansı tədris vahidi (bölmə və ya fəsil) üçün mövzu seçilərkən müəlliflər həmin vahidin konseptini (ümumi ideyasını), yəni tədris ediləcək nitq bacarıqları və dil qaydaları ilə yanaşı, şagirdlərdə formalaşdırılacaq kompetensiyaları müəyyənləşdirməyə çalışmışlar.



Bu yanaşmanı 2-ci bölmənin nümunəsində nəzərdən keçirək:

Mövzu	Təhlükədən qorunmaq	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şəkil üzrə danışma, nitq etiketləri
	Söz ehtiyatı	təhlükə, zəlzələ, xilasedici, məişət, təmir, işarə, qadağa, göstəriş, məlumat, xəbərdarlıq, dəbilqə, respirator, şlanq, hava balonu, yangınsöndürən, işıqfor, yeraltı keçid, yerüstü keçid, piyada zolağı, səki, kəsici alət, elektrik cərəyanı, elektrik cihazı, çoban, sürü, halqa, qolçaq
	Oxu	- Komiksləri müşayiət edən söz birləşmələri və qısa cümlələrin oxunması - Kitabın başlıq, illüstrasiya və s. elementlərindən çıxış edərək məzmununun təxmin edilməsi
	Yazı	D, Y, O, Ö, S, Ş, U, Ü, K, P, V, E, G, Ğ hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
Akademik biliklər	Dil qaydaları	- Cümlənin əlamətləri - Cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri
	Filoloji anlayışlar	müəllif, başlıq, mövzu, cild, nöqtə, sual işarəsi, nida işarəsi, nəqli cümlə, sual cümləsi
Kompetensiyalar		- Oxu mədəniyyəti, kitaba maraq və sevgi - Təhlükəni qabaqlamaq, özünü və başqalarını qorumaq

Təlim materiallarının saatlar üzrə bölgüsü

1-ci sinifdə Azərbaycan dili üzrə dərslərinin sayı həftədə 9 saat olmaqla 33 həftə üçün 297 saat təşkil edir. Qeyd edildiyi kimi, dərslikdə təqdim olunan hər dərslər bir qoşasaat üçün nəzərdə tutulmuşdur. Hər tədris ili üçün təqvim planı fərqli olduğundan birsaatlıq dərslərin təlim materiallarının ardıcılığındakı yerini qabaqcadan təyin etmək mümkün deyil. Ona görə də dərslikdə birsaatlıq dərslər üçün xüsusi tədris materialları nəzərdə tutulmamışdır. (Yalnız iş dəftərlərində verilmiş I və II yarımlıq üzrə təkrar materiallar sonuncu birsaatlıq dərslər üçün nəzərdə tutulub.) İl ərzində bu dərslərin sayı 33 dərslər-saat təşkil edir. Müəllimlərə həmin saatlarda dərsləri aşağıdakı fəaliyyətlər üzrə qurmaq tövsiyə olunur:

- 1) həftə ərzində gözlənilən səviyyədə reallaşmamış təlim nəticələri üzrə iş;
- 2) dərslərdə aşağı nəticələr göstərən şagirdlərlə diferensial təlimin təşkili;
- 3) müxtəlif tipli imla mətnlərinin yazılması;

- 4) "Söz boğçası" ilə iş;
- 5) rollu oyunlar;
- 6) sinifdən xaric oxu;
- 7) həftə ərzində keçilmiş materiallar üzrə formativ qiymətləndirmə və özünüqiymətləndirmənin təşkili.

Bölmə və fəsilərin saatlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir.

1-ci yarımil

	Fəsil	Dərs	Saat
1-ci bölmə. AİLƏ VƏ MƏKTƏB			
1	Mənim ailəm	4	8
2	Məktəb bazarlığı	4	8
3	Babanın hədiyyəsi	3	6
4	Ramin və dostları	3	6
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	1-ci bölmə üzrə cəmi	15	30
2-ci bölmə. TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ			
1	Diqqət! Təhlükə!	4	8
2	Yanğın	3	6
3	Yolda təhlükə	3	6
4	Evdə təhlükə	3	6
5	Xilasedicilər	3	6
6	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	2-ci bölmə üzrə cəmi	17	34
3-cü bölmə. SAĞLAM HƏYAT			
1	Gün rejimi	4	8
2	İdman	4	8
3	Gigiyena qaydaları	4	8
4	Sağlam qida	5	10
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	3-cü bölmə üzrə cəmi	18	36
4-cü bölmə. TƏBİƏTİN SİRLƏRİ			
1	Göyqurşağı	4	8
2	İlbiz	4	8
3	Göbələk	4	8
4	Bozqulaq	5	10
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	4-cü bölmə üzrə cəmi	18	36
	CƏMİ	68	136

2-ci yarımil

	Fəsil	Dərs	Saat
5-ci bölmə. NAĞILLAR ALƏMİNDƏ			
1	Nağılçılar	5	10
2	Xəyal dünyası	4	8
3	Biləndərin macəraları	4	8
4	Heyvanlar haqqında nağıllar	3	6
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	5-ci bölmə üzrə cəmi	17	34
6-cı bölmə. VƏTƏNİM AZƏRBAYCAN			
1	Vətən nədir?	4	8
2	Vətənimizi tanıyaq	4	4
3	Vətənimizi sevak	4	8
4	Çağırır vətən!	3	6
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	6-cı bölmə üzrə cəmi	16	32
7-ci bölmə. YAXŞI NƏDİR, PİS NƏDİR			
1	Ana məhəbbəti	4	8
2	Qaragözün macərası	4	8
3	Mərhəmət	4	8
4	Dostluq	3	6
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	7-ci bölmə üzrə cəmi	16	32
8-ci bölmə. DÜNYANI KƏŞF EDİRƏM			
1	Keçmiş səyahət	4	8
2	Çörək	4	8
3	Cizgi filmləri	4	8
4	Kosmos	3	6
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	8-ci bölmə üzrə cəmi	16	32
	CƏMİ	65	130

Beləliklə, dərslik komplektində 1-ci yarımil üçün 68 dərslin materialları öz əksini tapmışdır. 17 həftə üçün nəzərdə tutulmuş bu təhsil mərhələsində dərslərin ümumi sayı isə 85-dir (68 qoşasaat + 17 tək saat).

2-ci yarımildə verilən materiallar isə 65 dərs üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu yarımildə dərslərin ümumi sayı (sərbəst dərslərlə birlikdə) 81-dir (65 qoşasaat + 16 tək saat)

4. 1-ci sinifdə Azərbaycan dilinin tədrisi (məzmun standartları və onların şərh)

Dinləmə

Dinləmə şifahi nitqin qavranılması, beyində mənalandırılmasıdır. Məktəbə gedənə qədər şagirdə fiziki vərdiş şəklində formalaşan bu bacarıq dərs şəraitində sistemli şəkildə inkişaf etdirilir. Şagirdlərdə sürətli oxu vərdişi formalaşana qədər istənilən verbal məlumat onlara, əsasən, şifahi nitq vasitəsilə çatdırılır. Odur ki 1-ci sinif şagirdinin dinləmə bacarığının inkişafı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İlk dərslərdən uşaqlar anlamalıdırlar ki, sinifdə səslənən istənilən fikrə onların bu və ya digər şəkildə reaksiyası vacibdir, ona görə də onlar müəllimi və sinif yoldaşlarını diqqətlə dinləməlidirlər.

Dinləmə və oxu informasiya qəbul etməyə yönəlmiş reseptiv bacarıqlardır. Oxu bacarığının tam formalaşmadığı dövrdə oxuyub-qavrama üzrə bir çox təlim nəticələri (mətnə zaman, məkan, şəxs, hadisə ilə bağlı məqamların aydınlaşdırılması, mətndəki əsas fikrin müəyyən edilməsi, hadisələrin ardıcılığının müəyyənləşdirilməsi və s.) dinləmə bacarığının köməyi ilə reallaşır. Belə ki, dərslərdə maksimum qrafik, minimum verbal şəkildə təqdim olunan informasiya müəllimin səsləndirdiyi dinləmə mətnləri vasitəsilə zənginləşdirilərək şagirdə çatdırılır.

Danışma

Danışma da dinləmə kimi şifahi nitq bacarığıdır. Lakin dinləmədən fərqli olaraq danışma reseptiv deyil, ekspressiv bacarıqdır və onun mahiyyəti bildiklərini, düşüncələrini və hiss etdiklərini şifahi nitq vasitəsilə ifadə etməkdir.

Danışma bacarığının inkişafına şəkillərin təsvirindən başlamaq məqsədəuyğundur. Bunun üçün dərslərdə müxtəlif kompozisiyalı şəkillər verilmişdir. İlk mərhələdə şagirdlər bu şəkillər üzrə konkret suallara cavab verirlər. Daha sonra onlar rabitəli nitq quraraq şəkli bütövlükdə təsvir edirlər.

Danışma bacarığının inkişafında üç mərhələni qeyd etmək olar:

1) gördüyünü (şəkli, hadisəni) sözlə təsvir etmək və ya nəql etmək;

2) aldığı məlumatı (dinlədiyini, oxuduğunu) şərh edərək danışmaq;

3) düşündüyünü danışmaq.

Düşündüyünü danışmaq şifahi nitq bacarığının inkişafında daha ali mərhələdir. Bunun üçün şagirdin mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürləri, müəyyən məlumat dairəsi və kifayət qədər söz ehtiyatı olmalıdır. Bununla belə, bu bacarıq da ilk günlərdən formalaşdırılmalı və inkişaf etdirilməlidir.

Danışma bacarığını inkişaf etdirmək üçün sinifdə müzakirələr zamanı hər bir şagirdin özünüifadəsi üçün dəstəkləyici şərait yaradılmalıdır. Bunun üçün aşağıdakılar tövsiyə olunur:

1.1.1. Dinlədiyi sadə fikrin mahiyyətini şərh edir.

- *Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir.*
- *Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.*
- *Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.*
- *Dinlədiyi mətndəki hadisələrin ardıcılığını şəkillərin köməyi ilə müəyyən edir.*
- *Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir.*

1.1.2. Dinlədiyi fikrə münasibətini bildirir.

- *Dinlədiyi fikirlə razılışıb-razılaşmadığını bildirir.*
- *Dinlədiyi mətndəki obraza və ya onun hərəkətinə münasibət bildirir.*
- *Bildiyi faktlara əsaslanaraq dinlədiyi məlumatla münasibət bildirir.*
- *Dinlədiyi ilə bildiyi məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır.*

1.2.1. Müşahidə etdiyi əşya, hadisələr haqqında və şəkillər üzrə danışır.

- *Şahidi olduğu hadisə haqqında danışır.*
- *Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir.*
- *Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.*
- *Qrafik işarələri (yol nişanları və s.) cümlə şəklində ifadə edir.*
- *Süjetli şəkli kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.*
- *Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır.*

1.2.2. Aldığı məlumatları sadə formada şərh edir və genişləndirir.

- *Aldığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir.*
- *Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.*
- *Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.*
- *Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.*

• Obrazların hərəkəti və hadisələrlə bağlı uşaqlara tez-tez “Sən olsaydın, nə edərdin?” sualı verilir. Belə olduqda problem uşağın şəxsi müstəvisinə keçir və onda danışmaq həvəsi yaranır.

• Daha çox açıqtipli düşündürücü suallar verilir. Bu suallar “Səncə, ...” ifadəsi ilə başlasa, daha yaxşı olar. Hər bir uşaq hiss etməlidir ki, onun fikri ətrafdakılar üçün əhəmiyyətlidir.

• Hər bir şagirdin fikrinə, yanlış olsa belə, hörmətlə yanaşılmalıdır. Yanlış danışmaq yox, heç danışmamaq pislənməlidir.

• Verilən suallar müvafiq yaş qrupunun maraq dairəsinə yaxın olmalıdır.

• Suala cavab vermək üçün şagirdə fürsət, cəsarət və kifayət qədər vaxt verilməlidir.

Söz ehtiyatı

Şagirdlərin söz ehtiyatının zənginləşməsi, ilk növbədə, mətnlərin oxusu və həmin mətnlərlə iş prosesində baş verir. Belə ki, mətnin tam qavranılması üçün oradakı söz ehtiyatının mənimsənilməsi vacibdir. Məhz buna görə də Azərbaycan dili fənn kurikulumunda “Söz ehtiyatı” standartı “Oxu” məzmun xətti daxilində verilmişdir. Bununla yanaşı, qeyd etmək lazımdır ki, söz ehtiyatı digər nitq bacarıqlarında, xüsusilə danışma və yazıda da böyük əhəmiyyət kəsb edir. Şagirdin söz ehtiyatının zənginliyi onun ekspressiv bacarıqlarının, eləcə də ümumi intellektinin təzahürü və qiymətləndirilməsi üçün əsas göstəricidir.

Dərslərdə yeni sözlər “Söz ehtiyatı” rubrikasında təqdim olunur. Şagirdlərin oxu və intellektual bacarıqlarının lazımi səviyyədə inkişaf etmədiyini nəzərə alaraq dərslərdə bu sözlərin leksikoqrafik izahı verilmir. Müəllim bu sözlərin izahı üçün sinfin səviyyəsinə uyğun forma seçməlidir:

- sözə uyğun şəkil nümayiş etdirmək;
- şagirdlərin leksikonuna daxil olan yaxınmənalı sözlərdən istifadə etmək;
- sözü cümlədə işlətməklə izah etmək;
- anlayışın əlamətlərini sadalamaq;
- anlayışın aid olduğu ümumi məna qrupunun adını çəkmək (kenquru – heyvan);
- izah üçün situasiyalar xatırlatmaq, nümunələr gətirmək və s.

“Söz boğçası”. Sınıfdə “Söz xəzinəsi” adlı bir guşə yaratmaq tövsiyə olunur. Bu guşədə valideynlərin köməyi ilə hazırlanmış qutu, kiçik sandıq və ya boğça yerləşdirilir. Hər bir mövzu ilə bağlı mənimsədilmiş yeni sözlər kartlara yazılaraq “Söz boğçası”na atılır. Lakin bundan əvvəl sözün yalnız leksik mənası deyil, orfoqrafiyası, qrammatik mənası (ad, əlamət, say, hərəkət bildirməsi) şagirdlərə mənimsədilir. Yaxşı olar ki, “Söz boğçası” guşəsi qırmızı və yaşıl rəngli iki boğçadan ibarət olsun. Sözlər şagirdlər tərəfindən tam mənimsənilməyibsə, qırmızı boğçaya, hamı tərəfindən kompleks təhlil olunursa, yaşıl boğçaya yerləşdirilir.

1.2.3. Dialoq zamanı fikirlərini rabitəli şəkildə çatdırır.

- *Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır.*
- *Şəkillər üzrə təxəyyülünə uyğun kiçik dialoq qurub danışır.*
- *Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.*
- *Dialoqlarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir.*
- *Dialoqlarda situasiyaya uyğun mimi-ka və jestlərdən istifadə edir.*
- *Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edir.*
- *Müzakirə zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.*

2.1.1. Sözləri müvafiq anlayışla əlaqələndirir.

- *Mətndən tanış olmadığı sözləri seçir.*
- *Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir.*
- *Sözün aid olduğu ümumi məna qrupunu müəyyən edir.*
- *Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir.*
- *Sözün ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır.*
- *Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir.*
- *Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.*

2.1.2. Sözü cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nümayiş etdirir.

- *Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.*
- *Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.*
- *Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir.*

2.1.3. Yaxınmənalı və əksmənalı sözləri müəyyənləşdirir.

- *Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.*
- *Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir.*
- *Sözlərdə əks məna yaradan əlamətləri müəyyən edir.*
- *Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir.*

Hər gün söz ehtiyatı üzrə işə 5-10 dəqiqə vaxt ayırmaqla keçilmiş sözlərin kompleks təhlilini həyata keçirmək tövsiyə olunur. Bunun üçün müxtəlif çalışma modellərindən istifadə etmək olar.

Cümlədə işlət. Şagirdlər söz boğçasından bir söz seçir və onu cümlədə işlətməklə mənasını anladıklarını nümayiş etdirlər.

İmla yazı. Müəllim söz boğçasındakı sözləri tələffüz edir. Şagirdlər isə həmin sözləri orfoqrafiya qaydalarına uyğun yazırlar. Beləliklə, yeni sözlərin düzgün yazılışı mənimsənilir.

Nə bildirir? Söz boğçasından seçilən sözlər ad, əlamət, say, hərəkət bildirməsinə görə qruplaşdırılır.

Hecalara ayır. Şagirdlər sözdəki hecaların sayını müəyyən edirlər.

Sonuncu iki göstəricini müəyyənləşdirmək üçün yazı lövhəsində çəkilmiş belə bir cədvəldən istifadə etmək olar. Şagirdlər heca sayına və qrammatik mənasına görə sözü müvafiq xanada yazırlar.

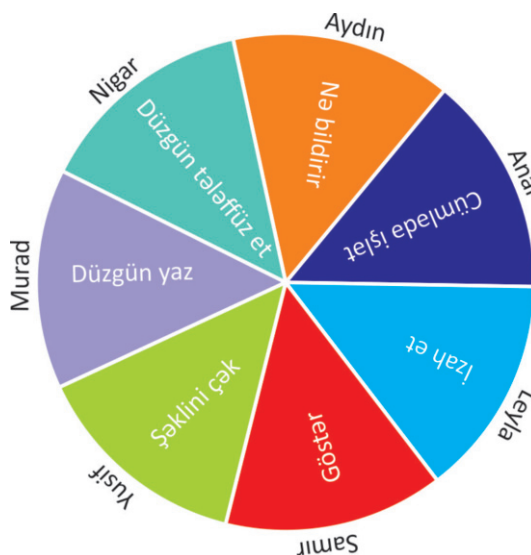
	1 hecalı	2 hecalı	3 hecalı	4 hecalı
Ad bildirir				
Əlamət bildirir				
Hərəkət bildirir				
Say bildirir				

Tapın görək. Şagirdlərdən biri söz boğçasından bir söz çıxararaq həmin sözü izah etməyə çalışır:

- Xəstəliyə səbəb olur;
- Yuyunmadıqda bədənimizdə yaranır.
- Daha çox dırnaqlarımızda ola bilər.
- İkihecalı sözdür.
- Ad bildirir.

Digər şagirdlər isə həmin sözü (mikrob) tapmağa çalışırlar. İlk günlər müəllim bu izahlara düzəlişlər edər, şagirdlərə fikirlərini ifadə etməkdə yardımçı ola bilər.

Söz çarxı. “Söz xəzinəsi” guşəsinə söz boğçaları ilə yanaşı, “Söz çarxı” deyilən fırlanan dairəvi lövhə yerləşdirilə bilər. Belə bir çarx ilə söz ehtiyatı üzrə fəaliyyəti daha maraqlı və əyləncəli etmək mümkündür. Bu fəaliyyəti qruplar arasında yarışma şəklində təşkil etmək olar. Söz boğçasından bir söz seçilir. Yarış iştirakçılarından biri çarxı hərəkətə gətirir və qrup üzvlərindən hər biri adına tuşlanan fəaliyyəti yerinə yetirir.



Oxu

1-ci sinifdə oxu bacarığının inkişafı iki istiqamətdə baş verir:

1. İlk oxu bacarıqlarının formalaşdırılması – yazılı şəkildə təqdim olunmuş verbal materialın (sözün, cümlənin, mətnin) səsləndirilməsi. Bu prosesin mahiyyəti hərf-səs eyniləşdirilməsindən ibarətdir.

2. Oxuyub-qavrama – səsli və ya səssiz şəkildə oxunmuş verbal materialın beyində mənalandırılması. Oxuyub-qavrama yalnız məzmunu anlamağı deyil, həm də faktlardan nəticə çıxarmağı, verbal təsviri beyində canlandırmağı, mətni təhlil etməyi və s. nəzərdə tutur. Məhz buna görə də bu bacarıq sadəcə anlama deyil, qavrama adlanır. Sözsüz ki, ilk oxu bacarıqları olmadan qavrama baş verə bilməz. Bununla yanaşı, nəzərə almaq lazımdır ki, verbal materialın səsləndirilməsi heç də həmişə qavrama ilə nəticələnir. Oxuyub-qavrama verbal materialın şərh – məzmunun izah olunması və ona münasibət bildirilməsi ilə sona çatır. Bu mərhələ yazı və danışma bacarıqları ilə inteqrasiyada baş verir.

İlkin oxu bacarıqlarının formalaşdırılması məktəbəqədər hazırlıq dövründə başlayır (sözün səslərə ayrılması, səslərin müvafiq hərflərlə işarə olunması). 1-ci sinifdə bu proses böyük və kiçik hərflərin uyğunlaşdırılması ilə davam etdirilir. Sonrakı addım sözlərin hecalarla oxusudur. Bunun üçün ilkin mərhələdə şəkillə ifadə oluna bilən birhəcalı sözlərin (*at, it, şar, qar* və s.) seçilməsi məqsəduyğundur. Belə olduqda şagird mənə ifadə edən hərf birləşməsini – sözü oxumaqdan fərəh duyur və daha çox söz oxumağa həvəslənir.

Birhəcalı sözü oxumaq 2-4 hərfi ayrı-ayrı səsləndirdikdən sonra onları birləşdirib bütöv sözü oxumaq deməkdir. Bu, kifayət qədər mürəkkəb idraki prosesdir, çünki hərf-səs eyniləşdirilməsindən başqa, həm də yaddaş tələb edir. Çoxhəcalı sözlərdə bu proses bir neçə dəfə təkrar olunur. Sözsüz ki, ilkin mərhələdə oxu texnikası zəif olduğundan şagirdlər çoxhəcalı sözləri hecalara ayırmaqda çətinlik çəkirlər. Ona görə də *dərslərin birinci bölməsində oxu üçün nəzərdə tutulan tapşırıqlarda sözlər hecalara ayrılmışdır*. Bu, sözlərin oxunması (səsləndirilməsi) prosesini asanlaşdırır.

İlkin oxu bacarıqlarının formalaşdırılmasına 2.2.1 standartına aid təlim nəticələri daxildir. Bu standartın tələbinə görə, şagird söz və cümlələri düzgün oxumalıdır.

Düzgün oxu dedikdə aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

- ✓ sözləri aydın, səlis tələffüz etmək;
- ✓ cümlədə sözü qrammatik cəhətdən təhrif etməmək, başqa bir sözlə əvəz etməmək;
- ✓ sözü, cümləni düzgün oxumadıqda öz səhvini düzəltməklə yenidən oxumaq;
- ✓ mətni sözlərlə deyil, rabitəli şəkildə, cümələlərin sonunda fasilə verməklə oxumaq;
- ✓ mətnə durğu işarələrinin tələblərinə əməl etmək.

Hərfləri yenidən mənimsəmiş şagirdin beyni hərf-səs assosiasiyasına cəlb olunur. O, hələ ki bir baxışla sözü qavramır və onu dərhal referentlə (anlayışla) əlaqələndirə bilmir. Bu mərhələdə şagirdlər bilməlidirlər:

- sətirlərdə sözlər soldan-sağa yazılır;
- səhifədə sətirlər yuxarıdan aşağı düzülür;
- sözlər arasında məsafə olur;
- nöqtə, sual və ya nida işarəsi cümlənin bitdiyini göstərir;
- cümlədə ilk söz böyük hərflə başlanır.

Oxuyub-qavrama. Hərfləri mənimsədikdən sonra təxminən 3-5 ay intensiv oxu tələb olunur ki, şagird bir baxışla sözü müəyyən anlayışın işarəsi kimi qəbul etsin. Bununla da artıq oxuyub-qavrama prosesi başlayır.

Məlumdur ki, bəşər tarixində fonografik yazı – əlifba kəşf olunmamışdan əvvəl insanlar piktoqrafiyadan (şəkillər) və

2.2.1. Oxu qaydalarına riayət etməklə düzgün oxuyur.

- *Sözdəki səsləri müəyyənləşdirir;*
- *Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur.*
- *Oxunan mətni kitabda izləyir.*
- *Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.*
- *Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur.*
- *Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur.*
- *Durğu işarələrini nəzərə almaqla oxuyur.*
- *Dialogi mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur.*

Qeyd etmək lazımdır ki, ilk iki təlim nəticəsi “Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu”nda öz əksini tapmışdır: uşaqlar kəsmə hərflərdən sözlər düzəldərkən bu bacarıqları nümayiş etdirirlər. 1-ci sinifdə oxu texnikası möhkəmləndirilir: şagirdlər sözün əvvəlində, sonunda və ortasında gələn səsləri fərqləndirir, bu səsləri işarə edən hərfləri göstərirlər.

ideoqrafik yazıdan (məna bildirən simvolik işarələrdən) istifadə etmişlər. Ona görə də şagirdlərdə oxu və yazı bacarıqları tam formalaşana qədər (ondan sonra da) vizual nitqin digər formalarından (qrafik informasiyadan) istifadə vacib mərhələdir. Bura aşağıdakılar daxildir:

- ətrafda gördüyü simvol və işarələri (yol hərəkəti nişanları, geyimlərdəki yarlıqlar və s.) şərh etmək;
- ictimai yerlərdə (binalarda, liftdə, ictimai nəqliyyatda) vurulmuş təhlükə və qadağa haqqında söz və işarələrin mənasını izah etmək;
- rəngləri təbiətdəki varlıqlarla (mavi – dəniz, yaşıl – ot) və ətraf aləmlə (qırmızı – qadağan, yaşıl – icazə) assosiasiya etmək;
- uşaq kitablarının cildinə və içindəki şəkillərə baxaraq kitabın məzmununu təxmin etmək;
- müxtəlif əşyalardakı (cihazlarda, oyunlarda) təlimat xarakterli sxematik məlumatları araşdırmaq;
- kompüterdəki simgə və nişanların funksiyasına bələd olmaq;
- mətnlə şəkil arasında uyğunluğu müəyyən etmək;
- mətnlə bağlı şəkil çəkmək;
- komikslərdəki şəkillərə baxmaqla qısa cümlələri genişləndirərək nəql etmək və s.

Bütün bunlar yazılı nitqin – oxunun və yazının inkişafına kömək edən amillərdir.

İlkin oxu bacarığının formalaşması mövzu üzrə iş kontekstində baş verməlidir. Bu mərhələdə dərslərdə mövzu üzrə maksimum piktoqrafik (şəkli), minimum verbal (sözlü) informasiya təqdim edilir. Beləliklə, oxu texnikası ilə (hərflərlə tanışlıq, hərf-səs eyniləşdirilməsi, hərfbəhərf oxu, hecalarla oxu və s.) oxuyub-qavrama bacarıqlarının paralel şəkildə formalaşması təmin olunur:

- şagirdlər müəyyən mövzu ətrafında söhbətə cəlb olunurlar, mövzu ilə bağlı şəkillər təqdim olunur, şagirdlər şəkil adlarını oxuyur, onunla bağlı bildiklərini danışirlər;
- məlumat şəkillər və dinləmə mətni vasitəsilə təqdim olunur, bəzi açar sözlər yazılır və onların leksik mənası və fonematik tərkibi izah olunur; şagirdlər süjetli şəkillər üzrə hekayə qurub danışır, müxtəlif maraqlı tapşırıqlarla dinlədikləri və qismən oxuduqları mətni qavradıqlarını nümayiş etdirirlər;

- komikslər verilir və hər bir şəkilin mahiyyətini ifadə edən qısa cümlələr təqdim olunur; şagirdlər cümlələri oxuyur, şəkillər və yönəldici suallar əsasında bu cümlələri genişləndirirlər.

Beləliklə, məzmunu qavrama prosesində oxu texnikasının formalaşdırılması daha effektiv üsul hesab olunur. Bunun üçün isə şagirdlərə şifahi nitq vasitəsilə maraq dairələrinə uyğun mövzu təqdim olunmalı, verbal (sözlü) və piktorial (şəkili) materiallarla iş zamanı yeri gəldikcə mövzu ilə bağlı sözlər, qısa cümlələr oxunmalıdır.

Oxuyub-qavramanın inkişafında aşağıdakı beş istiqaməti xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır:

1. Mətndəki faktoloji materialın təfərrüatı ilə qavranılması: açıq şəkildə ifadə olunan məlumatların yadda saxlanması, əsas fikrin açılmasına xidmət edən detallara diqqət yetirilməsi və s.

2.2.2. Nəzm və nəsr fərqləndirir.

- *Şeir*in əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir.
- *Şeirdə* qafiyələnən sözləri seçir.
- *Şeiri* nəsrə çevirərək nəql edir.
- *Eyni məzmununda olan nəzm və nəsr*lə yazılmış mətnləri müəyyənləşdirir
- *Heca* vəznli *şeirdə* misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirir.

2.2.3. Mətndə zaman, məkan, şəxs və hadisə ilə bağlı məqamları aydınlaşdırır.

- *Mətn* üzrə faktoloji suallara cavab verir.
- *Əsərdəki* obrazları, zaman və məkanı müəyyənləşdirir.
- *Məzmunun* açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.
- *Mətn*lə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir.
- *Mətni* şəkillər əsasında nəql edir.
- *İllüstrasiya* əsasında mətni genişləndirir.
- *Bədii mətnlərdə* təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir.
- *Kitabın* sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir.

2.2.4. Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirir və sadə formada ifadə edir.

- *Mətn*dən əsas fikri müəyyənləşdir-məyə kömək edən məqamları seçir.
- *Əsərdəki* obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.
- *Mətni* yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir.
- *Öz biliklərindən* və *mənəvi dəyərlər* haqqında təsəvvürlərindən çıxış edərək mətndəki əsas fikri şərh edir.

2. Məntiqi oxu (nəticə çıxarma) – birbaşa ifadə olunmayan məlumatın əldə edilməsi üçün faktların tutuşdurulması, faktlar arasında səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən edilməsi.
3. Müxtəlif oxu standartlarının reallaşdırılmasında mətn növlərinin (şeyr, nağıl, informativ mətnlər və s.) özəllikləri.
4. Mətnin qavranılmasında struktur elementlərin (başlıq, epigraf, yarımbaşlıq, illüstrasiya və s.) vacibliyi.
5. Oxu bacarığının formalaşmasında vizual nitqin rolu: verbal təsvirin beyində canlandırılması və qrafik informasiya şəklində təqdimatı.

Oxuyub-qavramaya nail olmaq üçün müəllim hər bir mətnə uyğun düzgün oxu strategiyası seçməlidir:

1. **Oxudan əvvəl.** Bu mərhələdə əsas məqsəd mətnin mövzusunə və məzmununa maraq oyatmaq, mövzu ilə bağlı təsəvvürləri fəallaşdırmaqdır.

– Təxmin etmə. Müəllim şagirdlərin diqqətini mətnin başlığına, illüstrasiyalara yönəldir və ya mətndən bir hissə oxuyur, bununla da şagirdlərdə mətnin məzmunu ilə bağlı assosiasiyalar yaratmağa çalışır, onları fərziyyələr irəli sürməyə həvəsləndirir.

– İstiqamətləndirmə. Müəllim lövhədə suallar yazır və şagirdlərə tapşırır ki, mətni oxuyarkən bu sualları cavablandırınsınlar.

– BİBÖ. Daha çox informativ mətnlərin oxusu zamanı istifadə olunur. Müəllim mövzu ilə bağlı suallar verir, şagirdlərin cavablarını lövhədə yazır. Bilmədiklərini onların nəzərinə çatdırır və mətni oxumaqla bu suallara cavab tapacaqlarını bildirir.

– Yeni sözlərlə tanışlıq. Mətdəki açar sözlər şagirdlərə tanış deyilsə, həmin sözlər bu və ya digər şəkildə izah olunur.

2. **Oxu zamanı.** Oxu prosesi elə təşkil olunmalıdır ki, hər bir şagird: a) prosesə cəlb olunsun, b) oxunun məqsədini dərk etsin, c) oxudan sonra nə edəcəyini dəqiq bilsin.

– Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin hissələrini növbə ilə səsli oxuyurlar.

– İnteraktiv (qruplarla) oxu. Hər qrup mətnin bir hissəsini oxuyur və təqdim edir, bütövlükdə mətnin qavranılması üçün müxtəlif tapşırıqlar yerinə yetirilir.

– Rollu oxu. Daha çox dialoji mətnlərin oxusu zamanı istifadə olunur. Obrazların nitqi şagirdlər arasında bölüşdürülür. Bu fəaliyyətdə hər kəs oxuyacağı hissəni gözlədiyi üçün yoldaşları oxuyarkən onları daha diqqətlə izləyir.

– Proqnozlaşdırma. Daha çox süjetli mətnlərin oxusu zamanı istifadə olunur. Mətnin düyün və ya kulminasiya nöqtəsində oxu prosesi dayandırılır və müəllim: “Sizcə, bundan sonra hadisələr necə davam edəcək?” – deyərək şagirdlərə müraciət edir. Şagirdlərin cavabları dinləndikdən sonra oxu davam etdirilir və şagirdlərin versiyaları mətnlə müqayisə olunur.

– Xəyalında canlandırma. Mətni əvvəlcə müəllim səsləndirir. Oxumazdan öncə şagirdlərə gözlərini yummağı və oxunacaq mətni xəyallarında canlandırmağı tapşırır. Mətn oxunduqdan sonra müəllim soruşur: “Xəyalınızda nə canlandırırdınız? Hansı səsləri eşitdiniz? Yoldaşınızla müzakirə edin”.

2. **Oxudan sonra.** Oxu prosesi bitdikdən sonra müxtəlif çalışma modelləri vasitəsilə mətnin qavranılması yoxlanılır. Oxuyub-qavramanı nümayiş etdirən fəaliyyət danışma və yazı bacarıqları ilə inteqrasiyada baş verir.

– Hekayə xəritəsi. Mətdəki obrazlar, əsas fikir, hadisələrin baş verdiyi zaman, məkan və s. müəyyənləşdirilir.

– Nəqlətmə. Şagirdlər mətnin məzmununu nəql edirlər. (Əsasən, bədii-süjetli mətnlərə aiddir.)

2.2.5. Mətdəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən edir.

• *Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.*

• *Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.*

• *Mətdəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.*

• *Mətdəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.*

• *Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətdəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.*

• *Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.*

• *Mətnin məzmunundan çıxış edərək hadisələrin davamını təxmin edir.*

• *Verilmiş plan əsasında mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.*

- Vizuallaşdırma. Şagirdlər mətndə təsvir olunmuş varlığın şəklini çəkir və ya illüstrasiyalar arasından verbal təsvirə uyğun olanını tapırlar.
- Rollu oyun. Rollu oxu ilə rollu oyun fəaliyyətlərini qarışdırmaq olmaz. Rollu oyun oxu prosesi bitdikdən, mətnin məzmunu qavranıldıqdan sonra ssenari üzrə keçirilir. Bu zaman şagirdlər mətni oxumur, yalnız öyrəndiklərini ifa edirlər.
- Mövzu ilə bağlı esse. 1-ci sinifdə essenin həcmi çox kiçik olmalı, burada şagirdin konkret bir məsələ ilə bağlı fikri ifadə edilməlidir.
- Təqdimat. Verilmiş tapşırığa uyğun yazılı, şəkilli və ya şifahi təqdimatın hazırlanması. Tapşırıqlar müxtəlif ola bilər, lakin şagirdin yaş səviyyəsinə və maraq dairəsinə uyğunluq gözlənilməlidir:
 - Obraz və hadisələrə münasibət
 - “Mən olsa idim, nə edərdim?”
 - Mövzu ilə bağlı araşdırma; əlavə faktların təqdimatı
 - Müəllifə və ya baş qəhrəmana məktub
 - Yaradıcı iş (şəkil çəkmək, plakat hazırlamaq və s.)

Yazı

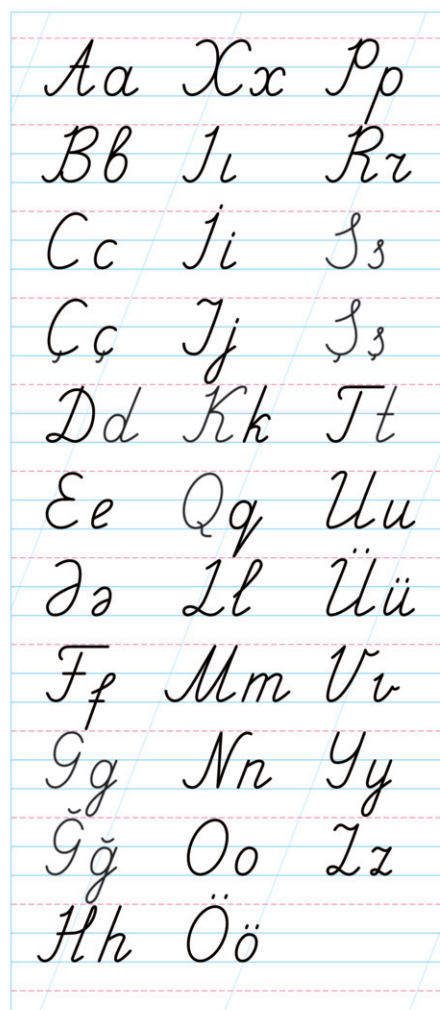
Hüsnxət (yazı texnikası). Yazı məzmun xəttində son məqsəd şagirdlərin yazılı şəkildə informasiya təqdim etmək, öz fikir və duyğularını ifadə etmək bacarığını formalaşdırmaqdır. Hüsnxət qaydalarının öyrədilməsi son məqsəd deyil, yazıda özünüifadə bacarığının inkişafı üçün bir vasitədir. Tədris prosesində hüsnxət məşğələlərinə məhz bu aspektdən yanaşılmalıdır; şagirdlərdə ideal hüsnxət normalarının tətbiqinə yox, əlyazısının aydın, oxunaqlı və sürətli olmasına çalışmaq lazımdır.

Bununla yanaşı, nəzərə almaq lazımdır ki, hüsnxət şagirdlərdə yazı bacarığını formalaşdırmaq üçün ilk addımdır və onun müəyyən normaları olmalıdır. Aydındır ki, gələcəkdə əksər şagirdlər bu normalardan xeyli dərəcədə uzaqlaşacaqlar. Lakin ilkin dövrdə onlara yazı texnikası müəyyən standartlar əsasında öyrədilməlidir. Müasir dövrdə bu standartlar müəyyənləşdirilərkən aşağıdakı meyarlar əsas götürülür:

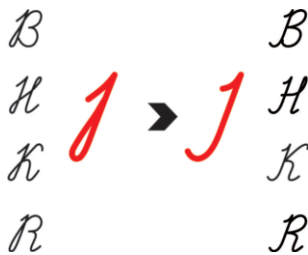
1. Estetik görünüş. Hərflərin konfigurasiyası və birləşməsi əlyazısının estetik görünüşünü təmin etməlidir.
2. Funksionallıq. Hərflərin konfigurasiyası və birləşməsi qaydaları sürətli yazıya imkan yaratmalıdır.
3. Oxunaqlılıq. Əlyazısı ilə yazılmış mətnlər anlaşılıqlı olmalıdır.

Məktəbə hazırlıq dövründə şagirdlər müxtəlif şəkillər çəkir və cizgi çalışmaları icra edirlər ki, bu da onların estetik inkişafı ilə yanaşı, əl motorikasını inkişaf etdirir. Bu cür məşğələlər həm də uşaqların əlini qələmə alışdırmaq və yazı vərdişi yaratmaq məqsədi daşıyır.

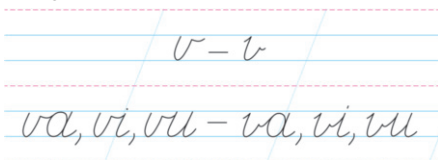
Hərflərin konfigurasiyası. Dərslikdə təklif olunan hərflər konfigurasiyalarında əvvəlki hüsnxət hərfləri ilə müqayisədə bir sıra dəyişikliklər edilmişdir ki, bu da yazının funksionallığı ilə bağlıdır. Belə bir fikir mövcuddur ki, yazıda sürəti təmin etmək üçün hərflər yazarkən qələm kağızdan ayrılmalıdır. Təcrübə və müşahidələr göstərir ki, qələmi kağızdan ayırmadan hərfin konfigurasiyasını tamamlamaq heç də, əvvəllər düşünüldüyü kimi, yazı sürətini artırmır, çünki 1) bu məqsədə uyğunlaşdırılan hərflər konfigurasiyaları kifayət qədər mürəkkəbdir və əksinə, yazı sürətini azaldır, 2) bütün hərfləri bu məqsədə uyğunlaşdırmaq mümkün deyil, belə ki, əlifbamızda bir çox hərflər diakritik işarələrlə (Çç, Şş, Ğğ), üfüqi



qoşa nöqtələrlə (Üü, Öö) müşayiət olunur və ya perpendikulyar xətlərdən ibarətdir (Tt, Ff). Bu isə istənilən halda qələmi kağızdan ayırmağa səbəb olur və yazı sürətini aşağı salır. Bu səbəbdən bir sıra hərflərin elementlərində dəyişiklik edilmiş və onlar sadələşdirilmişdir.



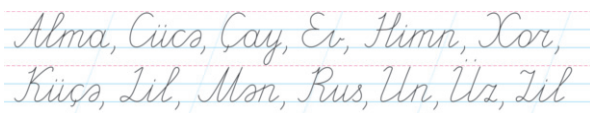
Estetik və funksionallıq baxımından əlyazısında problem yaradan hərflərdən biri də **V** hərfi və onun özündən sonrakı hərflə birləşməsidir. Oudur ki bu hərfin konfigurasiyasında da dəyişiklik edilmişdir.



Hərflərin mailliyi. Latın əlifbasından istifadə edən bir çox Qərb ölkələrinin təcrübəsi göstərir ki, hüsxnət şriftlərinin müəyyən bucaq altında maili olması vacib şərt deyil. Lakin Azərbaycanda formalaşmış hüsxnət ənənəsinə görə, əlyazısı hərfləri təxminən 20 dərəcə bucaq altında yazılır. Ölkəmizdə ibtidai sinif şagirdlərinə təklif olunan hüsxnət dəftərlərində də oriyentir şaquli xətlərin mailliyi 20-25 dərəcə arasında dəyişir. Məhz bu səbəblərdən dərslikdə təklif olunan hüsxnət normalarına görə hərflər 20 dərəcə bucaq altında yazılmalıdır.

Hərflərin birləşməsi. “Çap şriftlərindən fərqli olaraq əlyazısında hərflərin birləşməsi sürətli yazını təmin edir” fikri də hüsxnət haqqında formalaşmış miflərdən biridir. Sürətlə yazan bir çox yaşlı insanların əlyazısı üzərində aparılan müşahidələr göstərir ki, onlar bir çox hərfləri birləşdirmirlər. Dünya təcrübəsinə nəzər salsaq, görərik ki, ingilis pedaqoqlarının hazırladığı əlyazısı (*handwriting*) normalarına görə böyük hərflər özündən sonra gələn hərflərlə birləşmir. Türkiyə Təhsil Nazirliyinin təsbit etdiyi normalara görə isə böyük T, F, V, D, N, P hərfləri özündən sonra gələn hərflərlə birləşmir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, qayda və ya normalarda istənilən istisna tədris prosesində çətinlik yaradır. Oudur ki yeni hüsxnət normalarında aşağıdakı qayda tətbiq olunur:

1. Aşağıdan sağa doğru çıxıntısı olan böyük hərflər özündən sonra gələn hərflərlə birləşir:



3.1.1. Hərflərin elementlərini və konfigurasiyasını müəyyən olunmuş xətt boyunca düzgün yazır və bitişdirir.

- Hərflərin elementlərini hüsxnət normalarına uyğun yazır.
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir.
- Cümlə yazarkən sözlər arasında ara məsafəsi saxlayır.
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.
- Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçik həcmli mətnləri üzündən köçürür.
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçik həcmli mətnləri üzündən köçürür.
- Səsli hərfləri uyğunlaşdıraraq eşitdiyi sözü yazır.

Şagird hüsxnət normalarına yiyələndikdən sonra yazı bacarıqlarının inkişafı digər ekspressiv bacarıq olan danışmada olduğu kimi davam edir:

- alınan məlumatların yazıda ifadəsi;
 - öz fikir və duyğularının yazıda ifadəsi.
- Dərslikdə bu bacarıqlar 32 hərfin konfigurasiyaları öyrədildikdən sonra (3-cü bölmədən etibarən) formalaşdırılır. Bu məqsədlə aşağıdakı məzmun standartları üzrə təlim nəticələri reallaşdırılmalıdır:

3.1.2. Tanış olduğu məlumatları yazıda əks etdirir.

- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.
- Əzbər bildiyi nəzm nümunələri yazır.
- Dinlədiyi söz və cümlələri yazır.
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır.

3.1.3. Öz fikir və duyğularını yazıda əks etdirir.

- Açıqca yazaraq öz arzu və hisslərini ifadə edir.
- Əsərin qəhrəmanına münasibətini rəhbərli cümlələrlə yazıda ifadə edir.
- Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır.
- Təxəyyülünə uyğun bədii mətn yazır.
- Süjetli şəkillər üzrə mətn qurub yazır.

2. Aşağıdan sağa tərəf qapalı olan böyük hərflər özündən sonra gələn hərflərlə birləşmir:

*Bir, Dur, İl, Fon, Gəl, İç, Tele, Qar, Nur
On, Öz, Pul, Sil, Şal, Tır, Vər, Yon*

Hüsnxətdə hərflərin ardıcılığı. Bu ardıcılığı müəyyən edərkən iki prinsip əsas götürülür:

1. Hərflərin işlənmə tezliyi. İlk hərflər elə seçilməlidir ki, onlardan çox söz düzəltmək mümkün olsun və beləliklə, həm keçilmiş hərflər təkrar olunsun, həm də hərflərin birləşmə qaydaları öyrətilsin.

2. Oxşar konfigurasiyalı hərflərin yanaşı verilməsi. Bəzi hərflər bir-birindən yalnız diakritik işarəyə görə fərqlənir: **c-ç, i-i, s-ş** və s. Onların müqayisəli şəkildə yanaşı öyrədilməsi aralarındakı fərqi daha bariz nəzərə çarpdırılmasına xidmət edir.

Hüsnxət normalarının öyrədilməsi aşağıdakı ardıcılıqla baş verir:

- şagirdlərin əl motorikasını yoxlamaq və inkişaf etdirmək məqsədilə sərbəst cizgilərin çəkilməsi (nöqtələri birləşdirməklə cizgiləri tamamlamaq və s.);

- bir neçə hərfdə təkrar olunan elementlərin çəkilməsi;
- hər bir hərfin yazılışını öyrədərkən əvvəlcə kiçik, sonra böyük hərflərin yazılması (bu zaman əvvəldə nöqtələri birləşdirməklə cizgiləri tamamlamaq tapşırıqlar);

- əlyazısı şəklində verilmiş söz və cümlələrin köçürülməsi;
- çap hərfləri ilə verilmiş söz və cümlələrin köçürülməsi.

Dərslərdə hüsnxət rubrikası hərfin konfigurasiyası ilə tanışlıq məqsədi daşıyır. Burada hərfi təşkil edən cizgiləri çəkərkən qələmin hərəkət istiqaməti oxlarla göstərilmişdir. Daha sonra müvafiq hərfin əvvəldə, ortada, sonda işləndiyi sözlərin hüsnxətlə yazılışı verilmişdir. İlk dərslərdə bu sözlər sadəcə göz yaddaşına xidmət edir və onların dəftərə köçürülməsi tələb olunmur. Müəllim şagirdlərin diqqətini yalnız əlyazısı şəklində verilən sözlərdəki müvafiq hərfə yönəldir. “D” hərfindən (2-ci bölmə) başlayaraq sözləri köçürmək tapşırığı verilə bilər. Hüsnxətlə bağlı çalışmalar, əsasən, iş dəftərində verilir.

1-ci yarımildə hüsnxət bacarıqlarının mənimsədilməsi yalnız üzündən köçürmə tapşırıqları ilə məhdudlaşmır. Bir sıra hallarda hüsnxət üzrə çalışmalar orfoqrafiya, oxuyub-anlama, söz ehtiyatı, dil qaydaları üzrə bacarıqlarla inteqrasiya olunur:

- verilmiş şəklin adını yazmaq;
- verilmiş sözlərdən uyğun gələnini seçib cümlədəki boşluğa yazmaq;
- nöqtələrin yerinə əlamət (ad, hərəkət) bildirən sözlər yazmaqla cümlələri köçürmək;
- verilmiş sözləri cümlələrdə işlədərək yazmaq və s.

Şagirdlər məktəbəqədər təhsil dövründə çap hərfləri ilə tanış olurlar və onlarda ilkin oxu bacarıqları formalaşır. Bu, 1-ci sinifdə hüsnxət normaları ilə tanışlıq prosesini daha sürətlə həyata keçirməyə imkan verir. Hərflərin konfigurasiyalarının mənimsədilməsi 3-cü bölmənin ortalarında başa çatır. Bundan sonra hüsnxətlə yanaşı, şagirdlərin yazılı şəkildə öz fikirlərini ifadə etməsi üçün tapşırıqlar verilir. Bu mərhələyə qədər isə müəyyən tapşırıqlarda kəsmə hərflərdən istifadə edilməsi tövsiyə olunur.

3.1.4. Oxuduğu, dinlədiyi bədii və informativ mətnlərlə bağlı təqdimat edir.

- Bədii mətndəki obraz və hadisələr haqqında yazılı təqdimat hazırlayır.
- Informativ mətndəki məlumatlar haqqında yazılı təqdimat hazırlayır.
- Təqdimat üçün müvafiq vizual materiallar seçir.
- Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir.
- Təqdimat üçün seçdiyi vizual materialları yazılı şərhləri ilə müşayiət edir.

3.1.5. Özünün və başqasının yazısını dəyərləndirir.

- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir.
- Yazısına bir daha nəzər salmaqla onu təkmilləşdirir.
- Öz yazısı ilə bağlı başqalarının təkliflərini nəzərə alır.
- Başqasının yazısı ilə bağlı təkliflər edir.

Dil qaydaları

Linqvistik qaydalar nitq bacarıqlarının ədəbi dilin normalarına uyğun inkişafına kömək edir. Ənənəvi olaraq orta məktəbdə ibtidai təhsildən başlayaraq tədris olunan dil qaydalarının istiqamətləri dilçiliyin əsas sahələrinə görə müəyyənləşdirilir:

1. Fonetika (orfoqrafiya və orfoepiya).
2. Leksikologiya (sözlərin leksik mənası).
3. Qrammatika: morfologiya və sintaksis.

Kurikulumda söz ehtiyatı "Oxu" məzmun xətti daxilində əsas standartlardan biri kimi nəzərdə tutulduğundan "Dil qaydaları" məzmun xəttində leksikologiya məsələlərinə toxunulmur.

Beləliklə, dil qaydaları ilə bağlı standartlar fonetika (orfoqrafiya, orfoepiya), morfologiya (sözün qrammatik mənası) və sintaksisə (söz birləşməsi və cümlə) dair məsələləri əhatə edir. Puntuasiya – cümlədə durğu işarələrinin işlənmə qaydaları da sintaksis bəhsində tədris olunur. Sözsüz ki, 1-ci sinifdə dilçiliyin bu sahələri üzrə yalnız ilkin anlayışlar öyrədilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, dil qaydalarında öyrədilən bir sıra anlayışlar nitq bacarıqlarını ehtiva edən digər məzmun xətlərində tətbiq olunur; məsələn, dil qaydalarında böyük və kiçik hərfləri fərqləndirmək nəzərdə tutulursa, "Oxu" məzmun xəttində böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxumaq bacarığı formalaşdırılır.

Fonetika. "Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu"na görə uşaqlar məktəbə hazırlıq dövründə səs və hərfi fərqləndirməyi öyrənirlər. 1-ci sinifdə ilk dərslərdə bu biliklər təkrarlanır. Şagirdlər nümunələr əsasında öyrənirlər ki:

- söz səslərdən ibarətdir;
- səslər yazıda hərflərlə işarə olunur.

Şagirdlərin bir çoxu məktəbə hazırlıq dövründə böyük hərflərlə tanış olmuşlar. Ona görə ilk dərslərdə böyük hərflər təkrarlanmaqla yanaşı, kiçik hərflər də öyrədilir.

Növbəti addım heca ilə tanışlıq olmalıdır, bunun üçün isə şagirdlər sait və samit səsləri fərqləndirməyi bacarmalıdırlar.

1-ci sinifdə sait və samitlərlə tanışlıq empirik şəkildə, bu səs növlərinin fizioloji xüsusiyyətləri bəsit şəkildə izah olunmaqla baş verir: "Samitlərdən fərqli olaraq sait səsləri tələffüz zamanı uzatmaq olur". Doğrudur, bu izah da yetərli deyil, çünki şagirdlər bəzən "s", "ş", "z" kimi samitləri tələffüz zamanı uzatmağın mümkün olduğunu deyirlər. Ona görə də ən doğru yol 9 saitin əzbərlədilməsidir.

Sözlərin səs tərkibinə ayrılmasında digər çətinlik "ı" səsi ilə bağlıdır. Şagirdlər sözü səslərə ayırarkən samitləri "ı" səsi ilə birgə tələffüz edirlər; məsələn: ata – "a", "tı", "a". Ona görə də "arı" kimi sözlərdə "ı" səsini ayrıca vurğulamaqda çətinlik çəkilir: "a", "rı". Bu məqamı nəzərə alaraq müəllimlər tərkibində "ı" saiti olan sözlərin səslərə ayrılmasına xüsusi diqqət yetirməlidirlər.

4.1.1. Sait və samit səsləri fərqləndirir.

- *Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir.*
- *Sait və samit səsləri sadalayır və onların yazıda hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyən edir.*
- *Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir.*
- *"K" hərfinin işarə etdiyi [k`] və [k] samitlərini fərqləndirir.*

4.1.2. Sözləri hecalara ayırır.

- *Sözdəki saitlərə əsasən hecaların sayını müəyyən edir.*
- *Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.*

4.1.3. Yazıda sadə orfoqrafik qaydalara əməl edir.

- *Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir.*
- *Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfi) müəyyənləşdirir.*
- *Cümlədə ilk sözü böyük hərflə yazır.*
- *Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.*
- *Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir.*

4.1.4. Hərfləri əlifba sırası ilə sadalayır.

- *Hərfləri öz adı ilə (be, ke, ka, el, em və s.) adlandırır.*
- *Hərfin əlifba sırasındakı yerini müəyyən edir.*
- *Sözləri əlifba sırası ilə düzür.*

Şagirdlər orfoqrafiya biliklərini yazı vasitəsilə nümayiş etdirirlər. Lakin ilk bölmələrdə bunu kəsmə hərflər vasitəsilə də etmək olar.

Sait və samitlər haqqında məlumat verildikdən sonra şagirdlərdə heca haqqında təsəvvür yaradılır. Bu terminin tərifini 1-ci sinif şagirdləri üçün də kifayət qədər anlaşılandır: “Heca – tələffüz zamanı sözün asanlıqla bölünən hissəsidir”.

“Heca” anlayışının mənimsədilməsinin “Oxu” və “Yazı” məzmun xətləri üçün praktik əhəmiyyəti var:

1) “Oxu”da – səs-hərf eyniləşdirilməsi mərhələsində sözün hecalarla oxunması;

2) “Yazı”da – cümlə və mətnlər yazarkən sözün sətirdən sətərə keçirilməsi.

Sözün sətirdən-sətərə keçirilməsi növbəti siniflərin tədris mövzusu olsa da, hecalarla oxunun 1-ci sinif üçün böyük əhəmiyyəti var.

Sintaksis. Dərslərdə 2-ci bölmədən etibarən oxumaq üçün kiçik mətnlər verilir. Bu mərhələdən başlayaraq şagirdlərə cümlə haqqında bir sıra qaydaların mənimsədilməsi vacibdir. Şagirdlər cümlənin bir sıra formal əlamətlərini tanımalıdırlar ki, mətnin oxusu zamanı çətinlik çəkməsinlər:

- cümlədə ilk söz böyük hərflə başlanır;
- cümlənin sonunda nöqtə, sual və ya nida işarəsi qoyulur.

Morfologiya. Ənənəvi olaraq ibtidai təhsilin ilk pillələrində morfoloji terminlərin (isim, sifət, feil və s.) adı çəkilmədən ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlər haqqında məlumat verilir. Lakin say bildirən sözlər riyaziyyat fənnində də keçildiyinə və şagirdlər tərəfindən asan mənimsənilməsinə görə bu nitq hissəsi də təqdim olunan dərslərdə öz əksini tapmışdır.

Adıçəkilən nitq hissələrinin mahiyyəti müvafiq sözlərə sual verməklə (*kim? nə? hara? necə? neçə? nə qədər? nə etdi?* və s.), əsasən, kontekstdə (cümlə daxilində) açıqlanır.

Beləliklə, dərslərdə ilk 3 bölmədə dil qaydaları üzrə aşağıdakı terminlər haqqında ilkin təsəvvür yaradılır:

1-ci bölmə	2-ci bölmə	3-cü bölmə
• Səs, hərf • Söz • Sait, samit • Heca	• Cümlə • Nəqli cümlə • Sual cümləsi • Nöqtə • Sual işarəsi	• Ad bildirən sözlər • Əlamət bildirən sözlər • Hərəkət bildirən sözlər • Say bildirən sözlər

4.1.5. Ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözləri tanıyır və fərqləndirir.

- *Mətnədən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.*
- *Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir.*
- *Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir.*
- *Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır.*
- *Mətnədən çıxış edərək eyni sözün ad, əlamət bildirən mənalarını fərqləndirir.*

4.1.6. Cümləni tanıyır və əsas əlamətlərini sadalayır.

- *Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir.*
- *Cümləni sözdən və söz birləşməsindən fərqləndirir.*
- *Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir.*
- *Verilmiş sözlər arasında mənə əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.*
- *Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir.*

4.1.7. Cümlə sonunda müvafiq durğu işarələrindən istifadə edir.

- *Cümlənin məqsəd və intonasiyasından asılı olaraq onu müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır.*

BÖLMƏLƏR ÜZRƏ NƏZƏRDƏ TUTULAN

Bölmə/fəsil	Dinləmə	Danışma	Söz ehtiyatı
1. AİLƏ VƏ MƏKTƏB - Mənim ailəm - Məktəb bazarlığı - Babanın hədiyyəsi - Raminin dostları	- Dinlənən sualın adekvat cavablandırılması - Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması	- Şəkin sözlə təsviri - Vizual informasiyanın şəxsi həyatla əlaqələndirilməsi - Situasiyaya uyğun nitq etiketinin seçilməsi - Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətnin qurulması - Sualı cavablandırarkən fikrin əsaslandırılması	- Sözün ifadə etdiyi şəkin müəyyənləşdirilməsi - Şəkildəki yeni əşya və hadisələrin adlandırılması - Qohumluq bildirən sözlər - Məktəb əşyalarının adları - Məşğuliyyətlə (hobbi) bağlı sözlər
2. TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ - Diqqət! Təhlükə! - Yanğın - Yolda təhlükə - Evdə təhlükə - Zəlzələ	- Dinlənən fikirdəki əsas məqamların şərh edilməsi - Faktlara əsaslanmaqla dinlənən məlumata münasibətin bildirilməsi	- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışma - Sualları cavablandırarkən fikrin əsaslandırılması - Alınan məlumatların rabitəli mətn şəklində şifahi təqdim edilməsi - Qrafik işarələrin cümlə şəklində ifadə edilməsi - Dialoglarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edilməsi	- Mövzu ilə bağlı açar sözlərin seçilməsi - Cümlədə buraxılmış sözün müəyyən edilməsi - Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma - yol hərəkəti qaydaları ilə bağlı sözlər - Yanğın, zəlzələ, məişət təhlükəsizliyi ilə bağlı sözlər
3. SAĞLAM HƏYAT - Gün rejimi - İdman - Gigiyena qaydaları - Sağlam qida	- Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması - Şəkillərin köməyi ilə dinlənən mətnin genişləndirilməsi və şərh edilməsi	- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma - Əsərdəki obrazların sadə formada təhlil edilməsi və onlara münasibət bildirilməsi - Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimatın hazırlanması - Dialog zamanı mövzuya uyğun fikrin yürüdülməsi - Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma	- Şifahi nitqdə yeni öyrənilən sözlərdən istifadə olunması - Yeni öyrənilən sözlərlə onların izahlarının uyğunlaşdırılması - Yeni öyrənilən sözlərin şəxsi həyatla əlaqələndirilərək cümlədə işlədilməsi (sağlamlıq, gigiyena, idman və s.)
4. TƏBİƏTİN SİRLƏRİ - Göyqurşağı - İlbiz - Göbələk - Bozqulaq	- Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması - Dinlənən fikirdəki əsas məqamların şərh edilməsi	- Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun davam etdirilməsi - Şəkillər üzrə təxəyyülə uyğun kiçik dialog qurub danışma - Oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi	- Yaxınmənalı və əksmənalı sözlərin müəyyənləşdirilməsi - Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətlərin sadalanması - Bədii ifadənin yaxınmənalı qarşılıqlının müəyyən edilməsi

ƏSAS TƏLİM MƏQSƏDLƏRİ (1-ci YARIMİL)

Oxu	Yazı	Dil qaydaları
- Sözdəki hərflərin düzgün ardıcılığının müəyyənəşdirilməsi - Sözün hecalarla oxunması - Sözların müvafiq anlayışla əlaqələndirilməsi - Həqiqi və xəyali hadisələrin fərqləndirilməsi - Cədvəl şəklində təqdim olunmuş mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması	- Hərf elementlərinin hüs-nxət normalarına uyğun yazılması - Hərf konfigurasiyalarının hüs-nxət normalarına uyğun yazılması və bitişdirilməsi - Verilmiş şəkil adlarının yazılması	- Sözün səslərə ayrılması - Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərflərin uyğunlaşdırılması - Səslərin hərflərlə işarə olunması “K” hərfinin işarə etdiyi səslərin fərqləndirilməsi - Sait və samitlərin fərqləndirilməsi - Sözü təşkil edən hecaların müəyyən edilməsi - Hərflərin çap və əlyazısı formalarının uyğunlaşdırılması
- Sözleri bütöv və düzgün tələffüz etməklə qısa cümlələrin oxunması - Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununun təxmin edilməsi - Cümlənin ifadə etdiyi fikrin müəyyənəşdirilməsi - Mətnin müxtəlif hissələrinə aid olan illüstrasiyaların müəyyən edilməsi - Hadisənin və ya hərəkətin səbəbinin müəyyənəşdirilməsi - Mətnin hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edilməsi	- Hərf konfigurasiyalarının hüs-nxət normalarına uyğun yazılması və bitişdirilməsi - Əlyazısı ilə verilmiş sözlərin və qısa cümlələrin üzündən köçürülməsi	- Formal əlamətlərinə görə cümlənin müəyyən edilməsi: - böyük hərflə başlanması - müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlanması - Cümlələrin məqsəd və intonasiyaya görə fərqləndirilməsi - Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunun müəyyənəşdirilməsi - Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarələrindən istifadə edilməsi
- Durğu işarələrini nəzərə almaqla cümlələrin oxunması - Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözlərin müəyyənəşdirilməsi - Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğun müəyyən edilməsi - Hadisənin və ya hərəkətin səbəbini izah etmək üçün mətndən faktların seçilməsi - Mətni yazmaqda müəllifin məqsədinin müəyyən edilməsi	- Hərf konfigurasiyalarının hüs-nxət normalarına uyğun yazılması və bitişdirilməsi - Əlyazısı və çap şəklində olan sözlərin və kiçik-həcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Mətndəki məlumatların yazıda əks etdirilməsi - Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələrin köçürülməsi	- Ad bildirən sözlərin qruplaşdırılması - Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin aid olduğu varlıqların müəyyən edilməsi - Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət bildirən sözlərin seçilməsi - Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunun müəyyənəşdirilməsi
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnlərin oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi - Şeirnin əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeirdə qafiyəli sözlərin seçilməsi - Heca vəznli şeirdə misralardakı hecaların sayının müəyyənəşdirilməsi - Şeirnin nəsrə çevrilərək nəql edilməsi - Müxtəlif mətnlərdən əldə edilmiş məlumatların ümumiləşdirilməsi	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvlərin düzəldilməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması	- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətlərin sadalanması - Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarələrinin qoyulması - Sözü təşkil edən hecaların müəyyən edilməsi - Verilmiş sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edərək bitmiş fikir ifadə edən cümlənin qurulması - Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin aid olduğu varlıqların müəyyən edilməsi

BÖLMƏLƏR ÜZRƏ NƏZƏRDƏ TUTULAN

Bölmə/fəsil	Dinləmə	Danışma	Söz ehtiyatı
5. NAĞILLAR ALƏMİNDƏ • Nağılçılar • Xəyal dünyası • Biləndərin macəraları • Heyvanlar haqqında nağıllar	• Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması	• Səjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışma • Mövzu üzrə şifahi təqdimat • Şəklin verbal təsviri və onun şəxsi həyatla əlaqələndirilməsi	• Sözü cümlədə mənəsinə uyğun işlədilməsi • Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahının uyğunlaşdırılması
6. VƏTƏNİM AZƏRBAYCAN • Vətən nədir? • Vətənimizi tanıyaq • Vətənimizi sevak • Çağırır vətən!	• Şəkildəki təsvirlərdən istifadə etməklə dinlənən mətnin genişləndirilməsi • Dinlənən fikirdəki əsas məqamların şərh edilməsi • Dinlənmiş və oxunmuş məlumatların müqayisəsi və nəticə çıxarılması	• Oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi və ya davam etdirilməsi • Alınan məlumatların rabitəli mətn şəklində şifahi təqdimatı • Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdülməsi	• Məndən tanış olmayan sözlərin seçilməsi • Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahının uyğunlaşdırılması • Eyni mənə qrupuna aid olan sözlərin müəyyən edilməsi • Sözü ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərinin sadalanması • Sözü əksmənalı qarşılıqlının müəyyən edilməsi
7. YAXŞI NƏDİR, PİS NƏDİR • Ana məhəbbəti • Qaragözün macərası • Mərhəmət • Dostluq	• Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun təxmin və ya davam etdirilməsi • Dinlənən məlumatların müqayisəsi və nəticə çıxarılması	• Şəkillər üzrə kiçikhəcmli mətnin qurulması • Şahidi olduğu hadisələr və təəssüratlar haqqında danışma • Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdülməsi • Mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat	• Yaxınmənalı sözlərin müəyyən edilməsi • Sözlərlə izahların uyğunlaşdırılması • Kontekstdən çıxış edərək sözü ifadə etdiyi şəklin müəyyənəşdirilməsi • Nitqdə yeni öyrənilmiş sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edilməsi
8. DÜNYANI KƏŞF EDİRƏM • Keçmişə səyahət • Çörək • Cizgi filmləri • Kosmos	• Dinlənən mətnin şəkil əsasında genişləndirilməsi və şərh edilməsi • Dinlənən fikirdəki əsas məqamların şərh edilməsi	• Şəkillər üzrə kiçik dialoqun qurulması • Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdülməsi • Yeni öyrənilmiş sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma • Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edilməsi	• Məndəki tanış olmayan sözlərin seçilməsi • Sözlərlə izahların uyğunlaşdırılması • Kontekstdən çıxış edərək sözü ifadə etdiyi şəklin müəyyənəşdirilməsi

ƏSAS TƏLİM MƏQSƏDLƏRİ (2-ci YARIMİL)

Oxu	Yazı	Dil qaydaları
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmlı mətnlərin oxunması - Mətndə məkan, şəxs, hadisələrin ardıcılığı ilə bağlı məqamların müəyyən edilməsi - Obrazların sadə şəkildə təhlil edilməsi	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmlı mətnlərin üzdən köçürülməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət essenin yazılması	- Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin fərqləndirilməsi - Durğu işarələri üzrə biliklərin möhkəmləndirilməsi - Şəxs adlarının böyük hərflə yazılması - Hərflərin əlifba sırasının əzbərlənməsi
- İllüstrasiya əsasında mətnin genişləndirilməsi - Mətnin məzmununun plan əsasında nəql edilməsi - Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən edilməsi - Mətni yazmaqda müəllifin məqsədinin müəyyən edilməsi - Şeir in əsas struktur elementlərinin (misra, qafiyə) fərqləndirilməsi - Mətnədən əsas fikri müəyyənləşdir-məyə kömək edən məqamların seçilməsi	- Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Mətnin planı üzrə məzmunun yazılması - Təlimat formasında mətnin yazılması - Sadə orfoqrafiya biliklə-rindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvlərin düzəl-dilməsi	- Yer adlarının böyük hərflə yazılışı - Nəqli və sual cümlələri üzrə biliklərin təkrarı və tətbiqi - Sual sözlərindən istifadə etməklə mətndəki faktlara dair sual cümlə-lərinin qurulması - Sözlərin əlifba sırası ilə düzülməsi - Cümlə ortasında gələn xüsusi adların böyük hərflə yazılması
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmlı mətnlərin oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi - Şeir in əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi - Əsərdəki obrazların sadə təhlili - Hekayə xəritəsinin tərtib edilməsi	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmlı mətnlərin üzdən köçürülməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması - Şəkil üzrə mətnin qurulub yazılması	- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edilməsi - Məqsəd və intonasiyadan istifadə edərək cümlə sonunda durğu işarələrindən istifadə (təkrar) - sözün hecalara bölünməsi (təkrar) - cümlənin digər nitq vahidlərindən fərqləndirilməsi “Abzas” anlayışının mənimsənilməsi
- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqinin fərqli səs tonu ilə oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi - Şeir in əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi - Mətnlə illüstrasiya arasında uyğunluğun müəyyənləşdirilməsi - Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığının müəyyən edilməsi	- Sözlərdəki orfoqrafik səhvlərin düzəldilməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması - Şəkil əsasında mətnin yazılması - İnformativ mətndəki məlu-matlar haqqında yazılı təq-dimatın hazırlanması	- Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışının müəyyən edilməsi - Adıçəkilen varlıqlara xas olan hərəkətlərin sadalanması - Cümlə ortasında gələn xüsusi adların böyük hərflə yazılması - Məqsəd və intonasiyasından asılı olaraq cümlənin müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlanması - Sözlərin əlifba sırası ilə düzülməsi

5. Bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi

Niyə qiymətləndiririk?

Məktəbdaxili qiymətləndirmə təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək məqsədi daşıyır. Hər bir dərstdə təlim nəticələrinin reallaşma səviyyəsini yoxlamaq üçün formativ qiymətləndirmədən istifadə olunur. Bu yolla müəllim şagird nailiyyətlərinin inkişaf dinamikasını izləyir və bunun əsasında təlim strategiyasını qurur.

Dərslərdə məzmun vahidləri (dərs, fəsil, bölmə) müəyyən təlim nəticələrinin reallaşmasını nəzərdə tutur. Formativ qiymətləndirmə hər bir şagird üzrə bu təlim nəticələrinin reallaşma səviyyəsini öyrənmək üçün aparılır. Bunu bilmədən növbəti məzmun vahidinə keçmək, sonrakı təlim fəaliyyətini düzgün qurmaq mümkün deyil.

Qiymətləndirmə şagirdi pozitiv ruha kökləməli (hətta zəif nəticələr aşkar etdikdə belə), onu bilik və bacarıqlarındakı boşluqları aradan qaldırmağa həvəsləndirməlidir. *“BİLMƏMƏK EYİB DEYİL, ÖYRƏNMƏMƏK EYİBDİR”* formativ qiymətləndirmədə aparıcı xatlardan biri olmalıdır.

Necə qiymətləndiririk?

Müəllim üçün vəsaitdə hər bir dərsin şərhində ikisütunlu formativ qiymətləndirmə cədvəli verilir.

Qiymətləndirmə meyarları	Qiymətləndirmə materialları

Cədvəlin 1-ci sütununda təlim nəticəsi ya olduğu kimi təkrar olunur, ya da konkretləşdirilir; məsələn, “Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3)” təlim nəticəsi ilkin səviyyədə daha sadə şəkildə reallaşdırılır: ayrı-ayrı cümlələr verilir və onlara uyğun illüstrasiyalar qarışıq şəkildə təqdim olunur; şagird hər bir cümlədəki fikri dərk edib ona uyğun şəkli müəyyənləşdirməlidir. Ona görə də qiymətləndirmə cədvəlində meyar belə ifadə olunur: “Cümlələrlə illüstrasiyaların uyğunluğunu müəyyənləşdirir”.

İkinci sütunda isə müvafiq meyar üzrə qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün tədris materialları yer alır.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu cədvəl sinifdə formativ qiymətləndirməni aparmaq üçün müəllimə təqdim olunan ən zəruri və sxematik yardımçı materialdır ki, müəllim onun əsasında rəngarəng üsullar, formalar, müxtəlif qiymətləndirmə materialları (iş vərəqləri, intellektual oyunlar və s.) işləyib-hazırlaya bilər. Burada dəyişməz olan yeganə məqam qiymətləndirmə meyarlarıdır, çünki onlar məzmun standartları ilə bağlıdır.

Formativ qiymətləndirmənin nəticələrini müxtəlif yollarla təqdim etmək olar: müşahidə əsasında şagirdlərin smaylik və ya ulduzlarla qiymətləndirilməsindən tutmuş iş vərəqlərinin, imla, hüsnxət tapşırıqlarının cədvəllər əsasında səviyyələr üzrə qiymətləndirilməsinə qədər.

Formativ qiymətləndirmənin nəticələrini daha konkret təsvir etmək üçün, əsasən, rubriklərdən istifadə olunur. Rubrik şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi zamanı onun səviyyəsinin (balının, qiymətinin) sözlü təsvirini nəzərdə tutur. Bunun üçün müəllim hər bir dərstdə özü üçün təlim nəticəsinin narrativ deskriptorlarını (sözlü təsvirlərini) – mahiyyətini müəyyənləşdirməlidir; məsələn, əgər müəllim şagirdin oxuduğu mətni nəql etmək bacarığını (2.2.5. *Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir*) səviyyələr (ballar) üzrə qiymətləndirirsə, hər bir səviyyənin mahiyyətini ən azı özü üçün aydınlaşdırmalıdır. Bunun üçün isə mətni nəql etmək bacarığının nədən ibarət olduğunu bilməlidir; məsələn:

- Əsərdə baş verən əsas hadisələri qeyd edir.
- Hadisələrin əsas iştirakçılarının adlarını çəkir.
- Obrazların adında səhvə yol vermir.
- Səbəb-nəticə əlaqəsini pozmur.
- Mətni nəql edərkən jest və mimikalardan istifadə edir.
- Mətndəki situasiyadan asılı olaraq səs tonunu dəyişir.
- Dinləyicilərlə göz teması qurur.
- Dialoqları nəql edərkən obrazların nitqini onların xarakterinə uyğun səsləndirir.
- Mətndəki vacib detalları qeyd edir.

- Hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanla bağlı əsas məqamları vurğulayır.
- Hadisələri və obrazların hərəkətlərini şərhlərlə nəql edir.

Müəllim şagirdin müvafiq meyar üzrə səviyyəsini bu deskriptorlar əsasında müəyyən edə bilər. Yaxşı olar ki, bu sözlü təsvirlər, yəni meyarın mahiyyəti şagirdlərə əvvəlcədən elan olunsun. Bu deskriptorlardan özünüqiymətləndirmədə və şagirdlərin bir-birini qiymətləndirməsində da istifadə etmək olar.

Beləliklə, müəllim müvafiq meyar üzrə deskriptorları qruplaşdıraraq belə bir yardımçı cədvəldə müşahidələrini apara bilər:

<i>Meyar: "Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir".</i>				
<i>Deskriptorlar</i>	<i>Bəli</i>	<i>Qismən</i>	<i>Xeyr</i>	<i>Müəllimin qeydləri</i>
Məzmunu təhrif etmir.	+			
Mətni təfərrüatı ilə nəql edir.		+		<i>Bəzi vacib detalları qeyd etmir.</i>
Hadisələri ardıcılıqla nəql edir.	+			
Mətni canlı nəql edir.			+	<i>Monoton nitqlə nəql edir. Göz təması qurmur.</i>
Mətni öz sözləri ilə nəql edir		+		<i>Bəzən məndəki cümlələri olduğu kimi təkrar edir.</i>

Bu qeydlər əsasında müəllim şagirdin müvafiq meyar üzrə səviyyəsini müəyyən edə bilər:

III səviyyə: "Mətnin məzmununu, əsasən, əhatə edir, lakin nitqi monotondur".

Nəyi qiymətləndiririk?

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, qiymətləndirmə meyarları təlim nəticələri əsasında, təlim nəticələri isə məzmun standartları əsasında formalaşır. Əsas məqsəd şagirdin dinləmə, danışma, oxu, yazı və dil qaydaları üzrə bilik və bacarıqlarının səviyyəsini müəyyənləşdirməkdir. Qeyd etmək lazımdır ki, şagirdin nitq bacarıqları üzrə səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi yalnız Azərbaycan dili deyil, digər fənlər üzrə təlimin düzgün qurulmasına kömək edən vacib məqamlardan biridir. Çünki istənilən fəndə şagird informasiyanı dinləmə və oxu vasitəsilə əldə edir, danışma və yazı yolu ilə biliklərini nümayiş etdirir; məsələn, riyazi məsələlərin həlli zamanı ilkin mərhələ oxuyub-anlamadır ki, bunsuz uyğun misalın yazılması və həll edilməsi mümkün deyil. Məhz buna görə də nitq bacarıqları arasında oxunun xüsusi yeri var.

Sürətli oxu. Şagirdin oxu sürətini onun intellektual potensialının göstəricilərindən biri kimi qəbul etmək olar: oxu sürəti yüksək olan şagirdin müəyyən zaman çərçivəsində qəbul etdiyi yazılı verbal informasiyanın çəkisi daha çox olur və beləliklə, o, digərləri ilə müqayisədə üstünlük qazanır. Məhz buna görə də şagirdlərdə oxu sürətinin inkişafını daim izləmək və müxtəlif üsullarla yüksəlməsinə nail olmaq müəllimin əsas məqsədlərindən biri olmalıdır.

1-ci sinifdə şagirdlərdə oxu sürətinin qiymətləndirilməsi oxu bacarıqlarının inkişaf mərhələlərinə uyğun şəkildə baş verir:

1. İlkin oxu bacarıqlarının formalaşdırılması mərhələsində sürətli oxu: *müəyyən müddət ərzində səsli (ucadan) oxunan sözlərin sayı.*

Bu mərhələdə oxu üçün seçilmiş materialın göstəricilərinə diqqət yetirmək lazımdır. Belə ki, ilkin mərhələdə 1-2 hecalı, daha sonra 2-3, 3-5 hecalı sözlər seçmək olar (Azərbaycan dilində söz kökünə artırılan şəkilçilər bir çox ümumişlək sözlərin çoxhecalı olmasına gətirib çıxarır; məsələn: təhlükəsizlik).

Müəllim sinfin səviyyəsindən çıxış edərək qiymətləndirmə şablonu hazırlaya bilər. Bu şablon sinfin oxu sürəti üzrə diaqnostik qiymətləndirilməsindən sonra hazırlanmalıdır. Müəllim sinifdə ən yüksək və ən aşağı səviyyəni nəzərə almalı, ortadan yuxarı səviyyəni hədəf kimi seçməlidir; məsələn:

Oxu sürəti üzrə qiymətləndirmə şablonu (1-2 hecalı sözlər)

I səviyyə (başlanğıc mərhələdədir)	II səviyyə (hədəfə yaxındır)	III səviyyə (hədəfə çatıb)	IV səviyyə (hədəfi keçib)
0-14 söz/dəq.	15-22 söz/dəq.	22-27 söz/dəq.	28-dən çox söz/dəq.

Bu göstərici üzrə şagirdlərin səviyyəsini müəyyənləşdirmək və dinamikanı izləmək üçün aşağıdakı cədvəldən istifadə etmək olar:

Tarix	20.11.2019			
Heca sayı	1-2 hecalı sözlər			
Hədəf	22-27 söz/dəq.			
Ağayev S.	19 (2-ci səviyyə)			
Səmədova N.	30 (4-cü səviyyə)			

Şagirdlərdə ilkin oxu bacarığı kifayət qədər formalaşdıqdan sonra səsli oxu sürətinin qiymətləndirilməsini mətnlər əsasında da aparmaq olar. Bu mətnlərin həcmi və oxu üçün ayrılmış vaxt sinifdə ən yüksək oxu sürətinə görə müəyyənləşdirilir. Mətn əsasında oxu sürəti qiymətləndirilərkən düzgün oxu meyarı da nəzərə alınmalıdır.

2. Oxuyub-qavrama mərhələsində sürətli oxu: təyin olunmuş zaman çərçivəsində müəyyən həcmli mətnin səssiz oxunması və məzmunun qavranılmasının nümayiş etdirilməsi.

Oxuyub-qavrama sürətinin müəyyənləşdirilməsi daha mürəkkəb mexanizmdir, çünki bu qiymətləndirmə zamanı bir çox amillər nəzərə alınmalıdır:

- mətnin çətinlik dərəcəsi (mətnin həcmi, mətnin növü – bədii, elmi, mühakimə tipli, söz ehtiyatı – ümumişlək olmayan sözlərin çoxluğu, sintaksis – söz birləşmələri və cümlələrin uzunluğu və s.);
- sualların çətinlik dərəcəsi (sualların sayı, açıq və qapalı sualların say nisbəti, faktoloji sualların sayı, vizuallaşdırma – təsviri xarakterli verbal informasiyanın beyində canlandırılmasını tələb edən sualların sayı, nəticə çıxarma – bir neçə informasiyadan yeni informasiyanın əldə edilməsi tipli sualların sayı).

Bütün bu parametrlərdən çıxış edərək testin icra müddəti (əvvəlki parametrlərlə korrelyasiya) müəyyən edilməlidir.

6. Diferensial təlim

Şagirdlərin məktəbə hazırlıq səviyyəsi fərqli olur və bu fərq məktəb təhsilinin ilk günlərində özünü bariz göstərir. Buna görə də ilk dərslərdə ümumilikdə sinfin və ayrılıqda hər bir şagirdin diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılmalıdır. Bu, xüsusilə də oxu bacarığına aiddir. Bunun üçün oxu texnikası üzrə aşağıdakı səviyyə deskriptorlarından istifadə etmək olar:

I səviyyə. Sözdəki səsləri ayırd edir və ayrı-ayrılıqda səsləndirir.

II səviyyə. Gördüyü hərfin ifadə etdiyi səsi və eşitdiyi səsi işarə edən hərfi müəyyən edir.

III səviyyə. Sözü hecalarla oxuyur.

IV səviyyə. Sözü bütöv oxuyur.

Bu səviyyələr əsasında müəllim aşağıdakı cədvəl üzrə diaqnostik qiymətləndirmə apara bilər:

Şagirdlər	Səviyyələr			
	I	II	III	IV
<i>Soyadı, adı, atasının adı</i>				

Dərs ilinin əvvəlində bu bacarıq üzrə hədəf kimi III səviyyə ("Sözü hecalarla oxuyur") müəyyən oluna bilər. 1-2-ci səviyyəyə uyğun olanları aşağı səviyyəyə aid etmək olar. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, sinifdə cümlələri və kiçikhəcmli mətnləri sərbəst oxuyan şagirdlər də ola bilər.

Diaqnostik qiymətləndirmə üçün digər nitq bacarıqları üzrə də səviyyə deskriptorları hazırlamaq tövsiyə olunur; məsələn, dinləmə üzrə: şagirdin diqqətli olması, yazı üzrə: əl motorikası, danışma üzrə: fikrini sərbəst ifadə etməsi səviyyələrini müəyyənləşdirilməlidir.

Sonrakı təlim prosesində uşaqlarla iş zamanı müəllim bu göstəriciləri nəzərə almalı, şagirdlərə fərdi yanaşma tətbiq etməlidir. Sinifdə müxtəlif bacarıqlar üzrə ən yüksək və ən aşağı səviyyəli şagirdlər müəyyən olunmalıdır. Dərslərin şərhində diferensial təlim üzrə müəyyən tövsiyələr yer almışdır. Lakin sinifdən asılı olaraq müəllim özü səviyyələrini kəskin fərqlənən şagirdlər üçün fərdi tapşırıqlar hazırlaya bilər.

Mövzu	Ailə və məktəb	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şəkil üzrə danışma, situasiyaya uyğun nitq etiketlərindən istifadə, şagirdlərin özü, ailəsi və dostları haqqında təqdimatı
	Söz ehtiyatı	Qohumluq bildirən sözlər, məktəb əşyalarının adları, məşğuliyyətlə bağlı sözlər
	Oxu	• Hecalara bölünmüş sözlərin və komiksləri müşayiət edən qısa cümlələrin oxunması
	Yazı	Böyük və kiçik Aa, Nn, Ll, Əə, Mm, İi, Iı, Tt, Bb, Rr hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
Akademik biliklər	Dil qaydaları	• Böyük və kiçik hərflər • Sait və samit səslər • “K” hərfinin iki səsi ifadə etməsi • Heca
	Filoloji anlayışlar	Söz, səs, böyük hərf, kiçik hərf, sait, samit, heca
Kompetensiyalar		• Ailə üzvlərinə sevgi, hörmət • Məktəbə maraq, sevgi • Asudə vaxtdan səmərəli istifadə

1-ci bölmə şagirdlərin məktəb mühitinə adaptasiya dövrünə təsadüf etdiyindən bu bölmənin əvvəlində onların nitq bacarıqları üzrə diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılır.

Başlanğıc mərhələdə əsas məqsəd sinifdə səslənən hər bir fikrin, o cümlədən şagirdin öz fikrinin ətrafdakılar üçün vacib olduğunu diqqətə çatdırmaqdır. Bu mərhələdə müəllim şagirdlərin nitqindəki qüsurları (şivə, sözlərin yanlış tələffüzü, rabitəsiz cümlələr, loqopedik qüsurlar) vurğulamamalı, yalnız özü üçün qeydlər etməlidir. Şagirdin nitqi məzmunundan asılı olmayaraq, daim təqdir olunmalı, ona müsbət reaksiya verilməlidir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- özü haqqında (ad, yaş, ailə üzvləri) konkret suallara cavab verir;
- böyük hərfləri tanıyır;
- nöqtələri birləşdirməklə cizgilər çəkir, natamam simmetrik şəkli tamamlayır;
- “səs”, “hərf”, “söz” anlayışları ilə bağlı ümumi təsəvvürə malikdir;
- şəkillər üzrə danışır.

Diferensial təlim

Şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyələrindəki ən böyük fərq oxu və yazı üzrə məzmun standartlarının reallaşmasında özünü göstərə bilər. İlk dərslərdə aparılan diaqnostik qiymətləndirmə tədris prosesində diferensial təlimi düzgün qurmağa, fərqdəki kəskinliyi aradan qaldırmağa kömək edə bilər.

Mənimləmədə çətinlik doğuran məsələlər:

- sözü səslərə ayıraraq uyğun hərfləri müəyyən etmək;
 - oxşar konfigurasiyalı (u–ü; i–ı; o–ö və s.) hərfləri fərqləndirmək;
 - yaxınməxrəcli səsləri işarə edən (s–ş; k–ç; d–t; j–ş; x–ğ; h–x və s.) hərfləri fərqləndirmək;
 - “k” hərfinin ifadə etdiyi səsləri fərqləndirmək.
- Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

1-ci bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər: iş vərəqləri, kəsmə hərflər, plastik qapaqlar, şar, rəngli kağızlar, hədiyyə qutusu.

1-ci dər. Tanışlıq

- Dərslik: səh. 7
- İş dəftəri: səh. 2

Qeyd. Bu dərstdə şagirdlərin diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılır.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Azərbaycan dili” dərsləri ilə ümumi tanışlıq
2	Dinləmə-danışma	Dərslikdəki şəkillər üzrə Ramin və onun ailəsi ilə tanışlıq, şagirdlərin özü və ailəsi haqqında kiçik təqdimatı
3	Oxu	Şagirdlərin kəsmə hərflərdən öz adlarını düzəltməsi
4	Yazı	İş dəftəri və əlavə vasitələrdə cizgilərin çəkilməsi

Mövzuya yönəltmə

İlk dərstdə şagirdləri “Azərbaycan dili” dərsləri və digər resurslarla tanış etmək, onlara fənnin məqsədini sadə formada izah etmək tövsiyə olunur.

Dərslik və ondan istifadə qaydaları. Kitablada davranış, kitabdan istifadə qaydalarını mənimsətmək şagirdlərin dərs prosesində dərslik və iş dəftərində müvafiq səhifəni və tədris olunan materialı tez bir zamanda tapmasına kömək edəcəkdir. Bu məqsədlə şagirdlərə səhifənin nömrəsini, tapşırıqların sırasını işarə edən hərfləri göstərmək lazımdır.

Azərbaycan dili fənninin məqsədini şagirdlərə sadə formada belə izah etmək olar:

– *Bu dərslərdə siz yaxşı danışmağı, diqqətlə dinləməyi, sürətlə oxumağı, savadlı yazmağı öyrənəcəksiniz.*

Dinləmə və danışma qaydaları. İlk günlərdə dinləmə-danışma məzmun xətti və vizual oxu (şəkillərlə iş) aparıcı yer tutur. Buna görə də şagirdlərə dinləmə və danışma qaydaları ilə bağlı müvafiq təlimatlar verilməlidir (təlimatları əmr şəklində ifadə etmək tövsiyə olunmur):

– *dərstdə söylənilən fikirlərə və suallara diqqətlə qulaq asmalıyıq. Çünki dinlədikdən sonra bu suallarla bağlı öz fikrimizi bildirməliyik;*

– *danışmaq istəyərkən gözləmək lazımdır ki, müəllim və ya yoldaşınız fikrini bitirsin və s.*

Dinləmə və danışma

Tapşırıq A (dərslik). Danışma fəaliyyəti bölmənin titul səhifəsində verilmiş şəkillər əsasında yerinə yetirilir. Müəllim şagirdləri danışmağa həvəsləndirmək üçün yönəldici suallarla yanaşı, şərhlərdən də istifadə edə bilər. Məsələn, şagirdlərin diqqəti şəkillərdə Raminin bacısına yönəldilən zaman onunla bağlı kiçik məlumat verilir:

– *Bu, Raminin bacısıdır. Onun adı Zəhradır. Zəhra da qardaşı kimi məktəbə getmək istəyir. Ancaq o, hələ balacadır. Onun dörd yaşı var.*

Suallar verməklə şagirdlərin şərhləri nə dərəcədə diqqətlə dinlədikləri yoxlanılır.

Əlavə suallar vasitəsilə mövzu şagirdlərin həyatı ilə əlaqələndirilir:

– *Sizin neçə yaşınız var? Ailənizdə kimlər var? Sizin də qardaşınız, ya bacınız varmı? Sizi şagird olmağınız münasibətilə kimlər təbrik etdilər?*

Şagirdlər öz ailələri və ilk dərs gününə necə həzrləşməqləri barədə danışmaqla kiçik təqdimat edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Bu dərstdə şagirdlərin öz ailələri haqqında danışmalarına xeyli vaxt ayrılmalıdır. Müəllim çalışmalıdır ki, hər bir şagird özü haqqında danışmağa cəhd etsin. Şagirdlərin sualları cavablandırarkən bütöv cümlələrdən istifadə etməsinə də diqqət edilməlidir. Məsələn, şagird “*Sənin neçə yaşın var?*” sualına “altı” deyil, “*Mənim altı yaşım var*”, – deyər cavab verməlidir.

Söz ehtiyatı

Şagirdlər şəkillər üzrə danışarkən onların söz ehtiyatı üzərində müşahidə aparılır. Şəkillərdə təsvir edilən predmetlərin adlarının şagirdlərin sifahi nitqində nə dərəcədə yer aldığına diqqət yetirilir: *saat, çanta, qələm, suqabı, xətkəş, dəftər, gəlincik, təqvim, çətir, hədiyyə* və s.

Müəllim şagirdlərin nitqində qohumluq bildirən sözlərin (*ata, ana, bacı, qardaş, nənə, baba*) istifadəsinə diqqət etməli, onlardan bacı və qardaşlarının, nənə və babalarının adlarını soruşmaqla qohumluq bildirən sözlərin düzgün qavranılmasına çalışmalıdır. Çünki bu yaşda olan uşaqlar nənənin adını “Nənə”, babanın adını “Baba” kimi bilirlər və s.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Sözlərin mənasını anlamaqda və izah etməkdə ilk addım müvafiq anlayışın təyinatını, aid olduğu mənə qrupunu müəyyənləşdirmək, bu əlamətə görə onu digərlərindən fərqləndirməkdir. Tapşırıq şagirdlərin həmin bacarıqlarını yoxlamağa xidmət edir.

Oxu. Dil qaydaları

Tapşırıq B (iş dəftəri). Oxu bacarığı sözdəki səsləri fərqləndirməkdən başlayır. (Daha ətraflı bax:

səh. 12.) Şagirdlərin ilkin oxu bacarığını yoxlamaq üçün tapşırıqda eyni səslə başlayan sözləri (şəkil adlarını) müəyyən etmək tələb olunur.

Sonrakı mərhələ danışiq səslərini işarə edən hərfləri tanımaqdır. Şagirdlərin məktəbəqədər təhsildən əldə etdiyi hərfləri tanımaq və oxumaq bacarıqlarını yoxlamaq üçün bölmə titullundakı Raminin atası ilə kəsmə hərflərdən düzəltdiyi sözə diqqət yetirilir. Şagirdlər həmin kəsmə hərflərdən alınan sözü oxuyub oğlanın adını (Ramin) öyrənirlər. Sonra şagirdlərə kəsmə hərflərdən öz adlarını düzəltmək tapşırığı verilir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər məktəbəhazırlıq dövründə kəsmə hərflərdən sözlər düzəltmək bacarığına yiyələnmişlər. Şagirdlərin yazı bacarıqlarının tam formalaşmasına qədər kəsmə hərflərdən istifadə edilməsi tövsiyə olunur.

Yazı

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqla şagirdlərdə əl motorikasının nə dərəcədə inkişaf etdiyi yoxlanılır. Şagirdlər nöqtələri birləşdirməklə cizgilər çəkir və şəkilləri uyğun rəngləyirlər.

Müxtəlif məzmun xətləri üzrə aparılan diaqnostik qiymətləndirmə müəllimə növbəti dərsləri sinfin səviyyəsinə uyğun qurmağa və diferensial təlimi həyata keçirməyə kömək edəcək.

Növbəti dərslə hazırlıq. Dərsləyin 8-ci səhifəsindəki C tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün üzərinə heca yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur. Oxu üçün nəzərdə tutulan sözlərdə təkrarlanan hecalar bunlardır:

- ikihərflilik hecalar: na, ba, za, ra, ar, az, an;
- üçhərflilik hecalar: zar, bar, nar, nan, naz.

2-ci dərslər.

Raminin ailəsi. Böyük və kiçik Aa, Nn, Bb, Zz, Rr hərfləri

• Dərslilik: səh. 8

• İş dəftəri: səh. 3

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Hərflər elementlərini hüsnxət normalarına uyğun yazır (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr (təchizat):** kəsmə hərflər, üzərində kiçik hərflər yazılmış plastik qapaqlar, üzərinə hecalar yazılmış kartlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırlanması. "Ailə" anlayışı
2	Danışma	Şəkil üzrə danışma: Raminin ailə üzvləri
3	Dil qaydaları	Sözün səs və hərflər tərkibi; Aa, Nn, Bb, Zz, Rr hərflərinin mənimsədilməsi
4	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
5	Yazı	Hərflər elementlərinin yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Anlayışın çıxarılması. 1-ci dərsin mövzusu xatırlanır. Müəllim lövhədə dairə çəkir, şagirdlər ötən dərslə tanış olduqları Ramin və onun ailə üzvlərini söylədikcə müəllim həmin sözləri dairənin ətrafına yazır. Mərkəzdə hansı sözün ("Ailə") yazıla biləcəyini şagirdlərdən soruşur. Bu üsul həyat bilgisi fənni ilə inteqrasiyanı da təmin edir. (2.1.1. "Fərd", "ailə" və "kollektiv" anlayışları barədə təsəvvürlərini bildirir.)

Danışma. Söz ehtiyatı

Raminin ailəsi təsvir olunan şəkil üzrə danışma fəaliyyəti yerinə yetirilir. Şəkil üzrə danışma şagirdlərin söz ehtiyatını inkişaf etdirir. Şagirdlərə "Şəkilə kimləri görürsünüz?", "Biz kimlərə "nənə" və "baba" deyirik?" kimi suallar verməklə qohumluq bildirən "nənə" ilə "baba" sözlərinin mahiyyəti və nitqdə işlədilmə məqamları (qohum olmayan adamlara da deyilə bilər) üzrə müzakirə aparılır.

Şagirdlər şəkiləki təsvirlərin adlarını düzgün səsləndirmədikdə müəllim müvafiq düzəlişlər etməli, onların nitqinin təmizliyini nəzarətdə saxlamalıdır.

Müəllimin nəzərinə! Hər hansı bir şagird nitqində yanlış söz işlətdikdə müəllim şagirdin sözünü kəsməməli, irad bildirməməlidir. Şagird nitqini tamamlayandan sonra müəllim həmin sözlə bağlı düzəliş verə bilər.

Dil qaydaları

4.1.1 "Bunları bilməliyik" rubrikası. Şagirdlərə məktəbəhazırlıq dövründən "səs" və "hərflər" anlayışları tanışdır. Həmin anlayışların xatırlanması üçün müəllim "RAMİN" sözünü lövhədə böyük çap hərfləri ilə yazır. Şagirdlərə bu sözün tərkibindəki hərfləri ayrı-ayrılıqda səsləndirməyi tapşırır. Sonra şagirdlərin diqqətini dərslərdəki "Söz-hərflər" sxeminə yönəldir. Deyiliş zamanı sözün səslərdən, yazılış zamanı isə hərflərdən ibarət olduğunu şagirdlərə xatırladır.

Tapşırıq A (dərslək). Müəllimin tapşırığı ilə şagirdlər:

- şəkillərə əsasən Raminin ailə üzvlərini (ata, ana, baba, nənə, Zəhra, Ramin) bir-bir sadalayırlar;
- hər bir sözün ilk səsini ayrılıqda tələffüz edirlər;
- hər bir şəklın yuxarısındakı hərfin həmin səsi işarə etdiyini bildirirlər.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Müəllim birinci şəkil adının ilk səsini bildirən kəsmə böyük “A” hərfini lövhədə yerləşdirir. Böyük “A” hərfinin qarşısına kiçik “a” hərfini qoyaraq eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri yerləşdirdiyini bildirir. Qalan hərfləri eyni qaydada uyğunlaşdırmağı şagirdlərə tapşırır.

Cütlərlə iş. Böyük və kiçik Aa, Rr, Zz, Nn, Bb hərflərinin qoşa verildiyi cədvəl üzərində işləmək üçün şagirdlərə təlimat verilir. İşin aşağıdakı ardıcılıqla davam etdirilməsi tövsiyə olunur:

1. Müəllim əlini növbə ilə böyük və kiçik hərflərin üzərinə qoymaqla hərfləri səsləndirir, şagirdlər dinləyir.

2. Müəllim və şagirdlər birlikdə səsləndirirlər.

3. Şagirdlərə bir neçə dəqiqə ərzində həmin cədvələ baxıb böyük və kiçik hərflər uyğunluğunu yadda saxlamaq tapşırılır.

4. Sonra cütlər işə başlayır. Birinci şagird əli ilə cədvəldə böyük hərflər yazılan sol sütunun üstünü örtür, digər əli ilə sağ sütundakı kiçik hərfləri bir-bir işarə edərək yoldaşından hansı hərflər olduğunu soruşur. O hər dəfə əlini sol sütunun üzərindən götürməklə yoldaşının doğru cavab verdiyini yoxlaya bilər. Sonra cütlər yerlərini dəyişirlər. Bu üsulun əsas məqsədi şagirdlərin kiçik hərfləri əməkdaşlıq şəraitində birgə mənimsəməsidir. Sonda müəllim cütlərin nəticələrini sual-cavab əsasında yoxlayır.

Tapşırıq B (dərslək). Tapşırıqda hər bir şəkil adının ilk səsini müəyyən edib həmin səsi kiçik hərflə göstərmək tələb olunur. Müəllim “R” hərfinin böyük, digərlərinin kiçik yazılma səbəbini də izah edə bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Kiçik hərflərin daha dərindən mənimsədilməsi məqsədi daşıyan bu tapşırıq həmçinin təsviri incəsənət fənni ilə inteqrasiya yaradır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlərdən kiçik hərflərlə yazılmış sözləri oxumaq deyil, yalnız göstərilən böyük hərflə baxaraq uyğun kiçik hərfləri seçmək və dairəyə almaq tələb olunur.

Müəllimin nəzərinə! Bu tapşırıq modelindən növbəti hərflərin mənimsədilməsində də istifadə etmək arzuolunandır.

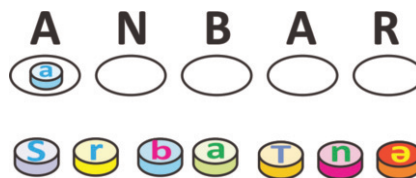
Köməkçi vasitələrdən istifadə. Bu yaş dövründə uşaqların hərfləri kağız üzərində deyil, toxuna biləcəyi bir predmet vasitəsilə öyrənməsi onlar üçün cəlbedici və maraqlı olur və qavrama prosesini sürətləndirir. Bu baxımdan üzərinə böyük və kiçik hərflər yazılmış plastik qapaqlar (buna bənzər digər vasitələr) hərflərin öyrədilməsində (xüsusən kiçik hərflərin mənimsədilməsində) effektiv vasitə ola bilər. Köməkçi vasitələrin hazırlanmasında şagirdlərin özlərinin iştirakı tövsiyə olunur. Plastik və ya kartondan düzəldilmiş hərflər müəllimin köməyi ilə texnologiya dərslərində, valideynin köməyi ilə evdə hazırlana bilər.

Kiçik dairəvi kağızlar kəsilərək üzərində bir hərflər yazılır və qapaqların üstünə yapışdırılır.

Cütlərlə iş. Şagirdlər qapaq-hərflərdən istifadə edərək parta yoldaşları ilə oyun keçirə bilərlər. Bir şagird böyük hərflər yazılmış qapağı partanın üzərinə qoyur, yoldaşı kiçik tayını tapıb həmin böyük hərflənin qarşısına qoyur.

Əlavə tapşırıq. Kiçik hərflərin mənimsədilməsi üçün aşağıdakı tapşırıqdan istifadə oluna bilər.

İş vərəqlərində şagirdlərin tanıdığı hərflərdən ibarət sözlər böyük hərflərlə (BAZAR, ANBAR və s.) yazılır və altından sözdəki hərflər sayı qədər dairələr çəkilir. Şagirdlər həmin dairədə uyğun kiçik qapaq-hərfləri yerləşdirirlər.



Differensial təlim. Hərflər qapaqlarla iş zamanı çətinlik çəkən şagirdlərə iki, üç hərfin iştirak etdiyi sözlər (nar, ana, baba) verilə bilər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq C (dərslək). Bu tapşırığın məqsədi kiçik hərflərlə tanış olmuş şagirdlərin oxu bacarığını formalaşdırmaqdır.

C tapşırığında kiçik hərflərlə verilmiş sözlərin oxusuna başlanmadan öncə müəllimin hazırladığı hecalı kartlar şagirdlər tərəfindən oxunur. Şagirdlər əvvəlcə ikihərflilik hecaları (na, ba, za, ra, ar, az, an), sonra üçhərflilik hecaları (zar, bar, nar, nan, naz), daha sonra isə tapşırıqdakı sözləri oxuyurlar.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu dərslərdən etibarən şagirdlərdə hüsnxət normaları əsasında düzgün yazı vərdişlərinin formalaşdırılması başlanır. Şagirdlər iş dəftərində hüsnxət normalarına əsasən düz xətt boyunca təkrarlanan hərflər elementləri və sərbəst cizgilər yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Səslə hərfin fərqi izah edir.	"Bunları bilməliyik" rubrikası.
Böyük və kiçik Aa, Nn, Bb, Zz, Rr hərflərini uyğunlaşdırır.	Tap. A, B (dərslük). "Böyük və kiçik hərflər" cədvəli. Tap. A, B (iş dəftəri).
Öyrəndiyi hərflərdən ibarət sözləri oxuyur.	Tap. C (dərslük)
Hərflər elementlərini hüsxnət normalarına uyğun yazır.	"Hüsxnət" rubrikası (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Növbəti dərsdə dərslükdəki C tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün hecalı kartların hazırlanması tövsiyə olunur. Tapşırıqda oxu üçün təqdim olunan sözlərdə təkrarlanan hecalar bunlardır: ikihərflili hecalar – *bi, şi, rə, fə, sə, bə, nə, sı*; üçhərflili hecalar – *zar, bar, nar, nan, bab, naz*.

3-cü dərs.

Böyük və kiçik Ee, Əə, Ss, Şş, Ll, İi, Ff hərfləri. Hüsxnət: "Aa" hərfi

- Dərslük: səh. 9
- İş dəftəri: səh. 4

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr (təchizat):** kəsmə hərflər, üzərində kiçik hərflər yazılmış plastik qapaqlar, üzərinə hecalar yazılmış kartlar

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırlanması
2	Dil qaydaları	Ee, Əə, Ss, Şş, Ll, İi, Ff hərflərinin mənimsədilməsi
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	"Aa" hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Ötən dərsdə keçilmiş hərflər xatırladılır. Bunun üçün şagirdlərin qarşısında kiçik *a, n, b, z, r* kəsmə hərfləri olmalıdır. Müəllim bu hərflərin böyük variantlarını göstərdikcə şagirdlər onların kiçik analoglarını tapıb nümayiş etdirməlidirlər. Müəllim yeni dərsə keçid etmək üçün suallar verə bilər:

– *Keçən dərslərdə tanış olduğunuz Raminin bacısının adı nə idi? Bu ad hansı hərflə başlayır? Sinfimizdə kimin adı bu hərflə başlayır?*

Şagirdlərin cavablarından sonra müəllim bu dərsdə keçiləcək hərflərə maraq oyadır. Bunun üçün adı həmin hərflərlə başlayan şagirdlər seçilir, məsələn: – *Samir, bəs sənin adın hansı hərflə başlayır? Fidan, bəs səninki?* və s.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Növbəti böyük hərflərin (E, Ə, S, Ş, L, İ, F) təkrarına başlanılır. Müəllim şagirdlərin diqqətini şəkil adlarının ilk səsinə işarə edən hərflə yönəldir. Sonra şagirdlərə həmin hərflə (səslə) başlanan başqa sözlər deməyi tapşırır. Sonuncu olaraq "ı" hərfi üzərində iş gedir. Şagirdlər "ı" ilə başlayan söz tapa bilmədikdə müəllim "ı" hərfinin yalnız sözün ortasında və sonunda işləndiyini bildirir və bir neçə söz səsləndirir: *ay, bacı* və s.

Hər bir şəkil və hərflər üzərində iş yerinə yetirilərkən müəllimin kəsmə hərfləri lövhədə yerləşdirib nümayiş etdirməsi tövsiyə olunur.

Diferensial təlim

Sınıfdə böyük və kiçik hərfləri tanıyan və oxuya bilən şagirdlər olarsa, onlara şəkil adlarının ilk səsinə deyil, bütövlükdə sözü oxumaq tapşırıla bilər.

Müəllimin nəzərinə! Böyük Ə, S, Ş, L, İ, F və kiçik ə, s, ş, l, i, f hərfləri konfigurasiyalarının oxşarlığı bu hərflərin şagirdlər tərəfindən asanlıqla mənimsənilməsinə imkan verir. Böyük "E" və "F", həmçinin kiçik "e" və kiçik "ə" hərflərinə daha çox diqqət yönəldilməlidir.

Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıqda şagirdlərdən şəkil adlarının ilk səsinə müəyyənləşdirmək tələb olunur. Şagirdlər boşluqda səsləri müəyyən etməklə yanaşı, həmin səsləri işarə edən hərfləri kəsmə və ya üzərində hərflər yazılmış qapaqlarla göstərməlidirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Yaxın səsləri ifadə edən oxşar konfigurasiyalı hərfləri fərqləndirmək bəzi şagirdlər tərəfindən çətin mənimsənilir. Tapşırıq bu bacarığın inkişafına yönəlmişdir. Müəllim tapşırığın köməyi ilə "s" – "ş" səs və hərflərini ayırmaqda çətinlik çəkən şagirdləri müəyyənləşdirib sonrakı dərslərdə həmin şagirdlərə nəzarəti gücləndirə bilər.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli

Cütlərlə iş. Şagirdlərə böyük və kiçik hərflərin qoşa verildiyi cədvəl diqqətlə nəzərdən keçirmək və dərslikləri örtmək tapşırılır. Müəllim bir-bir hərfləri səsləndirir. Cütlər birlikdə parta üzərində həmin hərfləri qoşa yerləşdirirlər. Sonra müəllim cütlərin işini yoxlayır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). İnformatika fənni ilə inteqrasiya. Şagirdlər məqsədə çatmaq üçün təlimata uyğun düzgün hərəkət variantını seçirlər.

Müəllim şagirdlərə tapşırıqla bağlı təlimat verir: – *Eyni səsi bildirən böyük və kiçik hərfləri birləşdirmək üçün nöqtələrin üzəri ilə hərəkət etməlisiniz, unutmayın ki, hərflər arasındakı xətlər kəsişməməlidir.*

Oxu

2.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Bu tapşırığın məqsədi şagirdlərin kiçik hərflərlə oxu bacarığını formalaşdırmaqdır. Sözlərin oxusuna başlamazdan öncə şagirdlər əvvəlcə ikihərflili hecalar (*bi, şı, rə, fə sə, bə, nə, sı*), sonra üçhərflili hecalar (*bir, nə, rin, fır*) yazılmış kartları oxuyurlar, sonra tapşırıqda verilmiş sözlərin oxusuna keçirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Aa” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Diferensial təlim

Əgər sinifdə oxu və yazı bacarığı tam formalaşmış şagirdlər varsa, həmin şagirdlər dərslikdəki hüsnxət rubrikasında verilmiş sözləri oxuya və yaza bilərlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlərin sözü səslərə ayıraraq hərflərlə eyniləşdirmə bacarığı da inkişaf etdirilir. Şagirdlər verilmiş şəkil adlarındakı “a” səslərini digər səslərdən fərqləndirib sayını müəyyənləşdirməli və həmin səsi işarə edən hərfi tanıdığını yazısı ilə nümayiş etdirməlidir.

Diferensial təlim

Bu tapşırıq yerinə yetirilərkən bəzi şagirdlər şəkil adlarındakı səsləri ayıraraq saymaqda çətinlik çəkə bilərlər. Tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı müəllim bütün şagirdlərə növbə ilə yaxınlaşıb onlara nəzarət etməli, şəkil adlarındakı “a” səsini ayıra bilməyən şagirdlərə kömək etməlidir. Bunun üçün müəllim həmin şagirdin iş dəftərində uyğun şəklin altında sözü bütöv yazıb şagirdə “a” hərfinin sayını soruşa bilər.

Bu tapşırıq müəllimə sözü səslərə ayırmaq və hərflərlə işarə etməkdə çətinlik çəkən uşaqları müəyyənləşdirməyə və bu istiqamətdə nəzarəti gücləndirməyə kömək edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözdəki səsi müvafiq hərflə uyğunlaşdırır.	Tap. A, B (dərslik). Tap. B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik Ee, Əə, Ss, Şş, Ll, İi, Ff hərflərini uyğunlaşdırır.	Tap. A (iş dəftəri)
Öyrəndiyi hərflərdən ibarət sözləri hecalarla oxu-	Tap. C (dərslik)
“Aa” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət (iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. 1. Növbəti dərsə başlamaq üçün üzərində çap hərflərlə *ŞAR, ŞƏRF, ŞİRƏ; şar, şərf, şirə* yazılmış kiçik rəngli kartlar hazırlana bilər. Şagirdlər müxtəlif rənglərdə olan, lakin üzərinə eyni söz yazılmış kartları seçməlidirlər.

2. Dərsliyin 10-cu səhifəsindəki C tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün üzərinə müvafiq hecalar yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur. Kartların üzərinə aşağıdakı hecaları yazmaq olar: ikihərflili hecalar – *te, le, ba, lə, hə, co, cə, la*; üçhərflili hecalar – *tar, tor, fon, lal, rab, sən*.

4-cü dərs.

Böyük və kiçik Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh hərfləri. Hüsnxət: “Nn” hərfi

- Dərslik: səh. 10
- İş dəftəri: səh. 5

Təlim məqsədləri

- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (St. 2.2.1).
- Sözlərin ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırlanması üçün sözlərin oxusu
2	Dil qaydaları	Böyük və kiçik Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh hərflərinin mənimsədilməsi
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	“Nn” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim ötən dərslərdə keçilən böyük və kiçik hərflərin şagirdlər tərəfindən tam mənimsəndi-

yini yoxlamaq üçün çap hərflərlə *ŞAR, ŞƏRF, ŞİRƏ* *şar, şərf, şirə* yazılmış kiçik rəngli kağızları göstərərək eyni sözlərin seçilməsini tapşırır. Müəllim lövhədə *ŞAR* sözü yazır, sonra isə bu sözdəki **Ş** hərfini pozub yerində **T** yazır (*TAR*) və bu sözü oxumağı tapşırır. Daha sonra **A** hərfini pozub yerində **O** yazır (*TOR*). Beləliklə, sözdə bir hərf dəyişməklə yeni söz yaratmaq mümkün olması şagirdlərin diqqətinə çatdırılır. Eyni zamanda müəllim yeni dərslərin mövzuna (*LL, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh* hərfləri) keçid edir.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq A (dərslük). Növbəti 6 böyük hərfin (*L, O, Ö, T, C, H*) xatırlanmasına başlanılır. Müəllim *"Bu şəkildə nə görürsünüz? Bu sözün ilk səsi hansıdır?"* sualları ilə şagirdlərin diqqətini həmin səsin işarə olunduğu hərfə yönəldir. Hər bir şəkil və hərf üzərində iş yerinə yetirilən zaman müvafiq böyük və kiçik hərflər lövhədə yerləşdirilir.

Müəllimin nəzərinə!

Böyük və kiçik *Oo, Öö, Cc* hərf konfigurasiyalarının oxşarlığı bu hərflərin şagirdlər tərəfindən asan mənimsənilməsinə imkan verir. Onların diqqəti daha çox *Tt, Hh, Ll* hərflərinə yönəldilməlidir.

Diferensial təlim. Sınıfdə böyük və kiçik hərfləri tanıyan və oxuya bilən şagirdlər olarsa, onlara şəkil adlarının ilk səsinə deyil, bütövlükdə sözü oxumaq tapşırıla bilər.

Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Şagirdlərə cədvələ baxaraq partalarının üzərində həmin hərfləri qoşalaşdırmaq tapşırılır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər şəkili sözləri oxuyub eyni səslə başlayan şəkil adlarını müəyyən edirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər əvvəlcə üzərinə ikihərflilik hecalar (*te, le, ba, lə, hə, co, cə, la, nə, na*), sonra üçhərflilik hecalar (*tar, tor, fon, lal, rab, sən*) yazılmış kartları oxuyurlar, sonra tapşırıqda verilmiş sözlərin oxusuna keçirlər.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər böyük və kiçik hərflərlə verilmiş eyni sözü tapıb müvafiq şəkillə uyğunlaşdırmaqla oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər dərslükdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik *"Nn"* hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin həm də çap hərfləri ilə verilmiş sözləri əlyazısı şəklində yazmaq bacarığını formalaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Böyük və kiçik <i>Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh</i> hərflərini uyğunlaşdırır.	Tap. A (dərslük). Böyük və kiçik hərflər cədvəli
Öyrəndiyi kiçik hərflərdən ibarət sözlər oxuyur.	Tap. B, C (dərslük)
Oxuduğu sözün aid olduğu şəkli müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
"Nn" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət (iş dəftəri). Tap. B (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. 1-ci fəsildə keçilmiş hərflərin iştirak etdiyi sözlərdən ibarət kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

fəsil

2

MƏKTƏB BAZARLIĞI

1-ci dərsl.

Məktəb bazarlığı. Böyük və kiçik *Qq, Dd, Kk, Çç, Mm, Pp, Xx* hərfləri.

• Dərslük: səh. 11-12

• İş dəftəri: səh. 6

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st.1.2.1).
- Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir (st.1.1.1).
- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st.4.1.1)
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3)
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1)

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Keçilmiş hərflərin təkrarı
2	Dinləmə-danışma	Məktəb bazarlığı mövzusunda söhbət
3	Dil qaydaları	Böyük və kiçik <i>Qq, Dd, Kk, Çç, Mm, Pp, Xx</i> hərfləri
4	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

1-ci fəslin tədrisi ərzində keçilmiş hərflərin mə-nimsəndiyini yoxlamaq üçün müəllim şagirdlərə söz kartları paylayır. Hər bir şagird ona verilən sözü oxuyur və müəllimin suallarına cavab verməklə sözü anladığını nümayiş etdirir. Yaxud şagirdlərə partalarının üzərində plastik qapaqlarla Aa, Bb, Ee, Ff, Ll, Hh, Tt, Rr hərflərini uyğunlaşdırmaq tapşırılır. Müəllim sinifdə gəzərək bütün uşaqların yığdığı böyük və kiçik hərf uyğunluğunu yoxlayır.

Dinləmə-danışma

1.2.1 1.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Uşaqların ilk dərslər gününə hazırlığı bu yaş dövrü üçün ən mühüm hadisələrdən biri sayılır. Odur ki bu mövzu şagirdlərin daha həvəslı, inamlı danışması üçün imkanlar verir.

Dərslərdəki məktəb bazarlığına dair şəkillər əsasında şagirdlər yaxın zamanda yaşadıkları yad-daqalan bir günə dair təəssüratlarını bölüşürlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərin öz məktəb bazarlığı ilə bağlı səmimi cavablar verməsinə, çəkinmədən danışmasına şərait yaratmalıdır. Şagirdlər hiss etməlidirlər ki, onların fikirləri müəllimi və yoldaşları üçün önəmlidir.

Müəllim yönəldici suallardan istifadə edə bilər:

– *Şəkilə nə görürsünüz? Bura haradır? Raminlə anası nə edirlər? Ananın əlindəki nədir? O nə üçün-dür? Bazarlığa kimlə getmişdiniz? Nəyi alarkən seçim etməkdə çətinlik çəkdiyiniz? Nəyə görə məhz bu çantanı seçdiniz? Bazarlıqdan qayıdandan sonra evdə nə etdiyiniz? Alış-veriş üçün valideynlərinizə necə təşəkkür etdiyiniz?*

Müəllimin nəzərinə! Çalışmaq lazımdır ki, şagirdlər suallara cavab verərkən fikirlərini əsaslandırınlar. Məsələn, müəllim bir şagirdin çantasını göstərərək ondan soruşa bilər: – *Nəyə görə məhz bu çantanı seçdin?* Həmin şagird öz çantası ilə bağlı hər hansı bir detallı göstər-məklə fikrini əsaslandırmalıdır.

Alış-veriş üçün valideynlərinizə necə təşəkkür etdiyiniz? sualı şagirdlərdə böyükklərə qarşı sevgi, hörmət və s. mənəvi dəyərlər aşılamaq, həmçinin təşəkkür bildirən nitq etiketi ilə bağlı ilkin bilikləri yoxlamağa xidmət edir. Ola bilsin ki, bunu etməyən uşaqlar olub. Ona görə də müəllim onlara belə bir tövsiyə verə bilər:

– *Gəlin valideynlərimizə qarşı diqqətli olaq, onla-rı sevdiyimizi göstərmək üçün lazım gələndə təşək-kür edək.*

Müəllim Raminlə bağlı kiçik bir mətn də təqdim edə bilər:

Ramin marketdən qayıdan kimi zənbilləri açıb-tökədi. Məktəb əşyalarını stolun üstünə yığdı. O, çox sevinirdi. Artıq məktəbə getmək üçün lazım olan hər şeyi var idi. Ramin anasının üzündən öpüb təşəkkür etdi: "Çox sağ ol, anacən!" – dedi.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər Raminin aldığı məktəb əşyalarının adlarını bir-bir söyləyirlər. Hər bir sözün ilk səsinə fərqləndirib həmin səsi bildirən kəsmə hərfi lövhədə yerləşdirirlər. Şagirdlərə dərslərdəki şəkilaltı sözlər də oxudula bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq [k] və [ç] səslərini qarışıq tələffüz edən və həmin səsləri işarə edən hərfləri seçməkdə çətinlik çəkən şagirdlərin müəyyən edilməsi və onlar üzərində nəzarətin gücləndirilməsi üçün müəllimə istiqamət verir.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli.

Cütlərlə iş. Şagirdlərə böyük və kiçik hərflərin qoşa verildiyi cədvəl diqqətlə nəzərdən keçirmək və dərslərləri örtmək tapşırılır. Şagirdlər "hərf oyunu"na başlayırlar. Birinci şagird kəsmə böyük hərflərdən birini partanın üzərinə qoyur və yoldaşından həmin hərfin kiçik tayını tapmağı tələb edir. Sonra cütlər yerini dəyişirlər. Eyni qayda ilə "oyun" davam etdirilir. Müəllim sinifdə gəzərək cütləri müşahidə edir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər Çç, Kk, Pp, Xx hərflərinin böyük və kiçik forması eyni olduğuna görə mənimsəməkdə çətinlik çəkmirlər. Onların diqqəti Qq, Dd, Mm hərflərinə daha çox yönəldilməlidir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetir-məklə şagirdlər kiçik ç, k, p, x, m, d, q hərflərini mə-nimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxu

2.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Oxuyub-qavrama bacarığının formalaşması oxunulan sözün dərk edilməsi ilə başlanır. Tapşırıqda görə şagirdlər kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyub anladığını bildirmək üçün sözə uyğun şəkil tapmalıdırlar. Şagirdlər uyğun şəkli rəqəmlə söyləyirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Riyaziyyatla inteqrasiya. Bu tapşırıq şagirdlərin oxuyub-anlama və riyazi ba-carıqlarını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir.	Tap. A (dərslik)
Sözdəki səsləri fərqləndirir və onları işarə edən hərfləri göstərir.	Tap. B (dərslik). Tap. B (iş dəftəri)
Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri uyğunlaşdırır.	Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Tap. A (iş dəftəri).
Oxuduğu sözün aid olduğu şəkli müəyyən edir.	Tap. C (dərslik). Tap. C (iş dəftəri).

Növbəti dərsə hazırlıq. Üzərində kiçik hərflərlə məktəb əşyalarının adları (*qələm, çanta, dəftər, kitab, karandaş, marker, pozan, xətkəş*) yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

2-ci dərs.

Məktəb ləvazimatı. “K” hərfinin ifadə etdiyi səslər. Hüsnxət: “Əə” hərfi.

- Dərslik: səh. 12
- İş dəftəri: səh. 7

Təlim məqsədləri
• “K” hərfinin işarə etdiyi [kʰ] və [k] samitlərini fərqləndirir (st. 4.1.1). • Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1) • Sözdəki səsləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.1). • Sözün ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır (st. 2.1.1) • Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Köməkçi vasitələr (təchizat): kəsmə hərflər, üzərində məktəb ləvazimatlarının adları (*qələm, çanta, dəftər, kitab, marker, pozan, xətkəş*) yazılmış (kiçik hərflərlə) kartlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Üzərində məktəb əşyalarının adları yazılmış kartların oxusu
2	Dil qaydaları	“K” hərfinin ifadə ediyi səslərin mənimsədilməsi
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Söz ehtiyatı	Məktəb əşyalarının təyinatı
5	Yazı	“Əə” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərə dərsliyin 11-ci səhifəsində verilmiş B tapşırığındakı şəkllə baxaraq həmin əşyaları partada düzmək tapşırılır. Müəllimin hazırladığı kiçik kağızlar şagirdlərə paylanır. Hər bir şagird kağızdakı sözləri oxuyaraq, uyğun əşyaların üstünə qoyur.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim: “Gəlin görək Raminin və sizin partanızın üzərində hansı məktəb əşyası yoxdur?” – deyərək şagirdlərdən soruşur. Şagirdlərdən “karandaş” cavabı alındıqdan sonra A tapşırığına keçid edilir.

Şagirdlər “kitab” və “karandaş” sözlərinin ilk hərf və ilk səsinə müqayisə edərək “k” hərfinin [kʰ] və [k] səslərini ifadə etdiyini anlaşırlar.

“Bunları bilməliyik” rubrikası. Bu rubrikada verilmiş sözləri oxuyan şagirdlər sözlərin ilk səsinə müqayisə edib “k” hərfinin ifadə etdiyi [kʰ] və [k] səslərini sxem əsasında mənimsəyirlər.

Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıq dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Şagirdlər şəkil adlarını oxuyaraq “k” hərfinin [kʰ] kimi tələffüz edildiyi sözü (“konfet”) müəyyən edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlərdən ilk səsi [kʰ] və ilk səsi [k] kimi səslənən şəkil adlarını müəyyən etmək tələb olunur. Bunun üçün müəllim əvvəlcə şagirdlərdən şəkillərin adlarını soruşmalı və adının ilk səsi eyni olan şəkilləri xətlərlə birləşdirməyi tapşırmalıdır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlərin oxu zamanı “k” hərfinin sözə müvafiq [kʰ] və [k] kimi səsləndirmək bacarığı inkişaf etdirilir. Oxu zamanı şagirdlər tanış olmayan sözlərdə “k” hərfini müvafiq səsləndirməkdə çətinlik çəkə bilərlər. Bu zaman müəllim şagirdlərə həmin sözlərin mənasını və düzgün tələffüz qaydasını izah etməlidir. “Ka” hərfinin iştirak etdiyi sözlər: kart, karton, karate, keks, ap-tek, kas-sa, kral, kon-ki.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Danışma fəaliyyəti şagirdlərin ümumilikdə bələd olduqları məktəb əşyalarının təyinatı mövzusu ilə bağlıdır. Bu tapşırıq üzrə şagirdlər məktəb əşyalarının istifadə məqsədi və qaydası barədə danışirlər. Müəllim əşyaların sayını artırmaqla: qələmdan, qayçı, yapışqan, rəngli kağız, xətkəş, plastilin və s. Bu əşyaların adlarının öyrənilməsi və istifadə edilməsi şagirdlərin söz ehtiyatının düzgün istiqamətdə inkişafına kömək edir. Müəllim şagirdlərin nitqinin təmizliyinə çalışır.

malı, *ruşka*, *kley*, *lineyka*, *penal* və bu kimi varvarizmlər işlədilsə, düzəliş etməlidir.

Müəllimin nəzərinə! Dərsboyu şagirdlərin söz ehtiyatı nəzarətdə saxlanılmalıdır. Bəzi şagirdlər üçün yeni olan sözlər “Söz boğçası”na əlavə edilməli, növbəti dərslərdə həmin sözlərin yenidən oxusu təşkil edilməli, mənası və tələffüzü üzrə iş aparılmalıdır.

Cütlərlə iş. Müəllim lövhə qarşısına iki şagird çıxarır. Onlardan biri gözünü yumur. Digəri istədiyi bir məktəb əşyasının təyinatı ilə bağlı bir neçə cümlə ilə “ipucu” verir. Qarşı tərəf gizlədilmiş əşyanın nə olduğunu tapır. Bu “oyun”un əsas məqsədi şagirdlərdə hər hansı bir əşyanı tanımaq üçün dəqiq detallar söyləmək, onlarda anlayışı izah etmək bacarığı formalaşdırmaqdır.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslərdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Ə” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Müəllim əvvəlcə *xatkeş*, *dəftər*, *kəpənək* və *kərtənkələ* sözlərini sıra ilə səsləndirib neçə [ə] səsinin olduğunu soruşur. Sonra tapşırıq yerinə yetirilir. Sözü səslərə ayırmaqda çətinlik çəkən şagirdlər şəkil adlarını oxuyaraq “ə” hərfinin sayını müəyyən edib həmin sayda “ə” hərfi yazırlar.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim sözü tələffüz edərək səslərə ayırmaqda çətinlik çəkən şagirdlərə nəzarəti gücləndirməlidir. Sözü səslərə ayıra bilməmək şagirdin oxu və yazı bacarıqlarının inkişafına mənfi təsir göstərə bilər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin həm yazı, həm oxuyub-anlama bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
“K” hərfinin iştirak etdiyi [kʰ] və [k] samitlərini fərqləndirir.	Tap. A, B (dərslik). Tap. A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur.	Tap. C (dərslik)

“K” hərfinin iştirak etdiyi sözləri oxuyarkən [kʰ] və [k] samitlərini fərqli tələffüz edir.	Tap. C (dərslik)
Məktəb əşyalarının əsas əlamətlərini sadalayır.	Tap. Ç (dərslik)
“Ə” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət (iş dəftəri). Tap. B, C (iş dəftəri)

3-cü dərs.

Böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərfləri. Hüsnxət: “Ll” hərfi

- Dərslik: səh. 13
- İş dəftəri: səh. 8

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə verilmiş sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr (təchizat):** kəsmə hərflər, üzərində hərf yazılmış qapaqlar.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərslərdə mənimsədilmiş hərflərin xatırlanması
2	Dil qaydaları	Böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərflərinin uyğunlaşdırılması
3	Oxu	Öyrədilmiş hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	“Ll” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Ötən dərslərdə keçilmiş hərflər xatırladılır. Bunun üçün müəllim kiçik q, d, k, ç, m, p, x kəsmə hərflərini göstərərək şagirdlərə həmin hərflərlə başlayan sözlər deməyi tapşırır.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Bu tapşırıq vasitəsilə sonuncu 7 hərf (Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ) mənimsədilməsinə başlanılır. Şagirdlər şəkil adlarını səsləndirib ilk hərflərə diqqət edirlər. Sonuncu şəkil adını səsləndirməyə keçməzdən öncə müəllim: “Ğğ” hərfi

ilə başlayan sözlər deyə bilərsinizmi? Hansı hərflə söz başlamırdı?” – sualları ilə şagirdləri düşünməyə, keçilmişləri xatırlamağa sövq edir. Şagirdlərlə birlikdə müəyyən olunur ki, Azərbaycan dilində “Ğ” və “İ” hərfləri ilə söz başlamır, bu səslər söz ortasında və ya söz sonunda (*qoğal, dağ, qatıq, arı* və s.) işlənir.

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə ana dilimizin “İ” və “Ğ” ilə söz başlama bilməməsi xüsusiyyətinə bələd olduqlarını nümayiş etdirirlər.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Şagirdlər dərslükdə böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərflərinin qoşa verildiyi cədvələ baxaraq partaların üzərində həmin hərfləri qoşalaşdırırlar. Müəllim sinifdə gəzərək hər bir şagirdin böyük və kiçik hərfləri düzgün uyğunlaşdırdığını yoxlayır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlərdən eyni səsi bildirən böyük və kiçik hərfləri eyni fiqur daxilində yerləşdirmək tələb olunur.

Tapşırıq C (dərslük) və tapşırıq A (iş dəftəri). Hər iki tapşırıq kiçik hərflərin mənimsədilməsinə xidmət edir. Şagirdlər şəkil adlarının birinci səsini işarə edən hərfi seçməklə oxşar konfigurasiyalı kiçik hərfləri fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər.

2.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Bütün hərfləri mənimsəyən şagirdlər kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyurlar. Bəzi şagirdlər çoxhecalı sözləri (*qarğıdalı, qurbağa* və s.) oxuyub anlamaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu zaman müəllim oxunulan sözün qavranılması üçün ipucu verə bilər. Müəllim şagirdlərin sözü mexaniki oxuyub keçməsinə yol verməməli, şagirdin oxuyub anladığını sual-cavab əsasında müəyyən etməlidir.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslükdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “L” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq C şagirdlərin çap hərfləri ilə sözləri oxuyub hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığını da inkişaf etdirir. Sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması şagirdlərin oxuyub anlamasını asanlaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözdəki səsi müvafiq hərflə uyğunlaşdırır.	Tap. A, B, C (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)

Böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərflərini uyğunlaşdırır.	Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Tap. B (iş dəftəri)
Kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyur.	Tap. Ç (dərslük)
“L” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət (iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dərs.

Kiçik hərflərlə yazılmış sözlərin oxunması. Hüsnxət: “Mm” hərfi

- Dərslük: səh. 14-15
- İş dəftəri: səh. 9

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə verilmiş sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1)
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1)

Köməkçi vasitələr (təchizat): kəsmə hərflər, üzərinə hərflər yazılmış qapaqlar.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Hərflərdən söz düzəltmə
2	Dil qaydaları	Böyük və kiçik hərflərin uyğunlaşdırılması
3	Oxu	Sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	“Mm” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Bu dərs kiçik hərflərlə oxunun möhkəmləndirilməsinə həsr edilir. Bunun üçün şagirdlər kəsmə hərflər və rəqəmləri partalarının üzərinə qoyurlar.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq vasitəsilə əvvəlki dərslərdə keçilmiş 14 kiçik hərf təkrar edilir. Şagirdlərdən şəkillərin üzərində dağınıq halda verilən hərflərin ardıcılığını müəyyən etmək tələb

olunur. Bunun üçün şagirdlər şəkil adlarının 1-ci, 2-ci, 3-cü və ya 4-cü hərflərinin hansı rənglə göstərildiyini söyləməli və yaxud kəsmə hərflər və üzərində hərf yazılmış qapaqlarla həmin şəkil adlarını yığmalıdır.

Tapşırıq B (dərslük). Sözlərdə hər bir səsin və ya hər bir hərfin rolunun dərk olunması şagirdlərin nitq bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır. Bu tapşırıqda şagirdlər *şar, nar, tar, qar* sözlərində *ş, n, t, q* hərflərinin dəyişilməsi ilə müxtəlif mənalı sözlərin yarandığının şahidi olurlar.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim sinfin daha fəal şagirdlərinə bir hərf dəyişməklə müxtəlif sözlər düzəltməyi tapşırıqla bilər.

Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərin yaxınlaşdırıcı səsləri işarə edən hərfləri fərqləndirmək bacarığını da inkişaf etdirir. Şagirdlər şəkil adlarını səsləndirib buraxılmış hərfləri müəyyən edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər şəkil adlarını səsləndirən zaman onların tələffüzünə diqqət edilməlidir. Müəllim həmin şəkil adlarındakı *[r]* səsinə buraxmaqla lövhədə yazı və şagirdlərə həmin boşluğa uyğun gələn kəsmə hərfi göstərməyi tapşırıqla bilər.

Diferensial təlim

Bu tapşırıq disleksiya və disqrafiya problemi yaşayan uşaqların aşkara çıxarılması və problemin aradan qaldırılması üçün imkanlar yaradır. Bəzi uşaqlar "r" hərflili sözlərdə "r" hərfinin əvəzinə "l" və "y" deyirlər. Bu problem yazı bacarığının inkişafına da mənfi təsir göstərir. Uşaq necə deyirsə, elə də yazmağa başlayır. Müəllim bu tapşırığı yerinə yetirməkdə çətinlik çəkən şagirdləri müəyyənləşdirməklə bu istiqamətdə iş aparmalı, problemin aradan qaldırılmasına valideynləri də cəlb etməlidir.

4.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Əsas məqsəd şagirdlərin eyni səsi işarə edən fərqli konfigurasialı böyük və kiçik hərfləri mənimsəmə səviyyəsini yoxlamaqdır.

Oxu

2.2.1 2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük) və tapşırıq C (iş dəftəri). **Təsviri incəsənət fənni ilə integrasiya.** Tapşırıqlara əsasən şagirdlər rəng adlarını oxuyub uyğun rəngi seçməklə oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər. Məsələn, şagird "yaşıl" sözünü oxuyur, yaşıl rəngli karandaşın neçənci olduğunu deyir. Yaxud da həmin rəngdə olan karandaş göstərir.

Digər tapşırıqda əsasən şagird çanta şəklini istəyinə uyğun rəngləməklə zövqünü, istifadə etdiyi rənglərin adlarını göstərməklə isə oxuyub-anlama bacarığını nümayiş etdirir.

Tapşırıq D (dərslük). **Riyaziyyat fənni ilə integrasiya.** Şagirdlər sol sütundakı rəqəm adlarını sıra ilə oxuyur, sonra sağ sütunda həmin saydakı məktəb əşyasını tapır. Məsələn, şagirdlərdən biri "beş" sözünü oxuyur və müəyyən edir ki, şəkildə 5 ədəd marker var. Müəllim çalışmalıdır ki, hər bir şagird tapşırığın yerinə yetirilməsində iştirak etsin.

Diferensial təlim

Dəstək. Rəqəmlərin sözlə təsvirini tanımaqda çətinlik çəkən bəzi şagirdlərə oxuduğu sözə uyğun rəqəmi lövhədə yazmaq və ya kəsmə rəqəmlə göstərmək tapşırıqla bilər.

Yazı

3.1.1 Hüsnxət rubrikası. Şagirdlər dərslərdə əl yazısı formasında verilmiş böyük və kiçik "Mm" hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin çap hərfləri ilə sözləri oxuyub hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığı da inkişaf etdirilir. Sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması şagirdlərin oxuyub-anlamasını asanlaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözdəki səsləri fərqləndirir və onları işarə edən hərfləri göstərir.	Tap. A, B, C (dərslük)
Böyük və kiçik hərfləri uyğunlaşdırır.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözləri hecalarla oxuyur.	Tap. Ç, D (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Oxuduğu sözü müvafiq anlayışla əlaqələndirir.	Tap. Ç, D (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
"Mm" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət (iş dəftəri) Tap. B (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Növbəti dərslərin mövzusu hədiyyə ilə bağlı olduğu üçün müəllimə əvvəlcədən hədiyyə qutusu hazırlamaq tövsiyə edilir. Hədiyyə qutusunun üzərində yaxın zamanlarda ad günü olacaq bir şagirdin adı və ona ünvanlanmış bir neçə söz yazılır (məsələn: "Ülkər, 7 yaşın mübarək! Biz səni çox sevirik!").

fəsil

3

BABANIN HƏDİYYƏSİ

1-ci dər.

Təbrik və təşəkkür nitq etiketi.

Hüsnxət: "lı" hərfi

- Dərslik: səh. 16
- İş dəftəri: səh. 10

Təlim məqsədləri

- Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır (st. 1.2.3).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Dinlədiyi məndəki hadisələrin ardıcılığını şəkillərin köməyi ilə müəyyən edir (st. 1.1.1).
- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Dialoqlarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Köməkçi vasitələr (təchizat): hədiyyə qutusu, kəsmə hərflər.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Hədiyyə qutusunun üzərində yazılan təbrikin oxusu
2	Dinləmə-danışma	Hədiyyə haqqında sual-cavab
3	Oxu	Hədiyyə qutularının üzərindəki sözlərin oxusu
4	Dinləmə	Süjetli şəkilləri müşayiət edən dinləmə mətninin təqdimi
5	Danışma. Söz ehtiyatı	Rollu oyun. Situasiyaya uyğun nitq etiketlərinin mənimsədilməsi
6	Yazı	"lı" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər müəllimin gətirdiyi "hədiyyə" qutusunun üzərində yazılmış sözləri oxuyur və hədiyyənin sahibinin kim olduğunu tapırlar. Bununla şagirdlərdə dərsin mövzusunə maraq yaranır və müəllimin suallarını həvəslə cavablandırırlar.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim çalışmalıdır ki, şagirdlər sualları cavablandırarkən fikirlərini əsaslandırsınlar. Məsələn: "hədiyyə vermək xoşu-

nuz gəlir, yoxsa hədiyyə almaq?" sualına şagirdlər bir cavab variantı seçdikdə müəllim "nə üçün?" sualını əlavə etməlidir.

Şagirdlər təxminən belə cavablar verməlidirlər:

– *Mən hədiyyə verməyi xoşlayıram. Çünki başqasını sevindirməkdən, təəccübləndirməkdən xoşum gəlir.*

– *Hədiyyə verməyi xoşlamıram. İstəyirəm ki, o da mənim olsun.*

– *Hədiyyə almaqdan xoşum gəlir. Tez fikirləşirəm ki, hədiyyə qutusunun içindəki nədir?*

Müəllimin əlavə sualları: – *Sizə verilən hədiyyənin necə olmasını istəyirsiniz? Açıq, yoxsa hədiyyə qutusunda? Kim üçün hədiyyə hazırlamısınız? Bu işdə sizə kim kömək edib?*

Müəllimin nəzərinə! Texnologiya dərində hədiyyə qutularının hazırlanması tövsiyə edilir.

Oxu

2.1.1 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlərin hədiyyə ilə bağlı təsəvvürləri əyaniləşir. Həmçinin şagirdlərin oxuduğu sözü müvafiq anlayışla əlaqələndirmə bacarığı inkişaf edir. Şagirdlər hədiyyə qutularının üzərində yazılmış sözləri oxuyaraq uyğun oyunaq rəqəmlə söyləyirlər. Bu tapşırıq üzərində sözlər yazılmış hədiyyə qutuları, oyuncaq və ya digər əşyalardan (yaxud müvafiq şəkilli kartlardan) istifadə edilməklə də yerinə yetirilə bilər.

Dinləmə

1.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Dərslikdəki süjetli şəkillər üzrə fəaliyyətə başlamazdan öncə müəllim dərsliyin 7-ci səhifəsindəki sonuncu şəkli göstərərək ilk dərsi xatırladır. Müəllimin: "Sizcə, nəyə ilə babanın Raminə gətirdiyi hədiyyə nə idi?" sualı şagirdləri həm düşündürür, həm də süjetli şəkillərə maraq yaradır.

Müəllim şagirdlərin şəkil üzrə informasiyanı daha dəqiq qavramaları üçün dinləmə mətni təqdim edir.

Dinləmə mətni:

Ramin 1-ci sinfə hazırlaşdı. Babası sevimli nəvəsini təbrik etmək üçün ona maraqlı bir hədiyyə gətirdi. O, hədiyyəni alıb, babasına təşəkkür etdi. Sonra tez-tələsik hədiyyə qutusunu açdı. Hərflərdən ibarət pəzlə görüb çox sevindi. Babası bildirdi ki, Ramin pəzlə yığmağı çox sevdi. Ona görə də Raminə sevdiyi hədiyyəni alıb gətirmişdi.

Ramin dedi:

– *Baba, bunlar hərflə pəzlərdir. Mən hərfləri tanıyıram.*

Babası: "Lap yaxşı, bala, onda bu hərfləri al, söz düzəlt görüm, bacaracaqsanmı?!" – deyib ona altı hərflə verdi.

Ramin həvəslə işə başladı. ...

Şagirdlər şəkillərin altında verilən faktoloji suallara cavab verməklə dinləmə zamanı nə dərəcədə diqqətli olduqlarını nümayiş etdirirlər. İkinci sualın cavablandırılması zamanı müəllim babanın sözlərini ("Söz düzəlt!") şagirdlərə oxuda bilər.

Sonra şagirdlər şəkillərə baxaraq danışirlər.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.3 Müəllim şagirdlərin diqqətini "Söz boğçası" rubrikasında olan sözlərə yönəltməzdən öncə bu sözlərlə bağlı suallar verir:

– *Təşəkkür etmək üçün nə demək lazımdır?*

Bu sualı şagirdlər bir neçə formada cavablandırma bilər: "Çox sağ olun. Təşəkkür edirəm! Payınız çox olsun!" və s.

– *Ramin babasına necə təşəkkür etdi?* (Birinci şəkildəki "Çox sağ ol" ifadəsi oxunur.)

– *Təbrik edərkən nə demək lazımdır?* (Hədiyyəni nə münasibətlə verirsə, ona uyğun təbrik sözləri deməliyik ("Bayramın mübarək!") "Doğum günün mübarək!" "Yüz yaşa!" və s.).

Rollu oyun. ("Bir-birinizi təbrik edin")

Bu oyunun məqsədi şagirdlərin situasiyaya uyğun nitq etiketlərindən istifadə bacarığını inkişaf etdirməkdir. Oyuna başlamazdan öncə şagirdlərə təlimat verilməlidir. Təlimatda şagirdlərə təbrik və təşəkkür edərkən nə demək, özünü necə aparmaq, jest və mimikalardan necə istifadə etmək və s. izah olunur, müvafiq rollar verilir. Müəllim şagirdlərə rollarını ifa etməzdən öncə tapşırıq verir: "Yoldaşınızı təbrik etmək üçün bir hədiyyə fikirləşin, həmin hədiyyənin bu qutuda olduğunu düşünün və yoldaşınıza verib onu təbrik edin". Bu tapşırıq şagirdlərin xəyal gücünü inkişaf etdirir. Müəllim şagirdlərdən xəyalında düşünüb seçdiyi hədiyyənin nə olduğunu, nə üçün bu hədiyyəni seçdiyini və s.-ni soruşmaqla şagirdlərin fikrini əsaslandırmasına çalışmalıdır.

Rollu oyunu bir neçə formada icra etmək olar:

– Müəllim müəyyənləşdirdiyi (yaxın zamanda ad günü olacaq) şagirdi lövhəyə çıxarır və bir neçə şagirdə yoldaşını təbrik etməyi tapşırır;

– Bir neçə oğlan və bir neçə qız seçilir. Qızlar ana, nənə rolunu, oğlanlar isə övlad rolunu oynayır. Oğlanlar bayram (8 Mart – Qadınlar Günü) münasibətilə qarşı tərəfi təbrik edir, onlara arzularını bildirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər təbrik və təşəkkür nitq etiketlərini mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik "I" hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Böyük "I" hərfi ilə söz başlamadığı üçün bu hərfin praktik əhəmiyyəti azdır. Ancaq bəzən tərkibində "I" hərfi olan sözün bütün hərflərinin böyük formada yazılması bu hərfin də öyrədilməsini lazımlı edir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırığın yerinə yetirilməsindən öncə müəllim şəkil adını və şəkil adındakı səsləri bir-bir soruşmalı, sonra şəkil adlarında buraxılmış hərfləri yerinə yazmağı tapşırmalıdır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı bəzi çətinliklər ortaya çıxa bilər. Belə ki, "I" səsi müxtəlif samit səslərin qovuşuğunda hiss edilir və bu, şagirdləri çaşıdır bilər. Çətinlik çəkən şagirdlər tapşırığı yerinə yetirən zaman rəng adlarını oxuyub rəng adlarında "I" səsini saymaqla tapşırığı yerinə yetirə bilərlər.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim tapşırığın yerinə yetirilməsindən əvvəl sinfin daha fəal şagirdlərindən rəng adlarındakı "I" səsinin sayını şifahi şəkildə soruşa bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır.	Tap. A (dərslik)
Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir.	Tap. B (dərslik)
Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Dərslikdəki şəkilaltı suallar
Dinlədiyi mətni şəkillər əsasında nəql edir.	MV-də verilmiş dinləmə mətni və dərslikdəki şəkillər
Təbrik və təşəkkür nitq etiketindən istifadə edir.	Tap. A (iş dəftəri)
"I" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət rubrikası (iş dəftəri)

2-ci dərs.

Şəkillər üzrə mətnqurma. Sait və samitlər. Hüsxnət: “i” hərfi.

- Dərslik: səh. 17-18
- İş dəftəri: səh. 11

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətndəki hadisələrin ardıcılığını şəkillərin köməyi ilə müəyyən edir (st. 1.1.1).
- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir (st. 2.2.3).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub nəql edir (st. 1.2.1).
- Sait və samit səsləri sadalayır və onların yazıda hansı həflə işarə olunduğunu müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Böyük və kiçik həfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Babanın hədiyyəsi” mövzusu üzrə xatırlatma
2	Dinləmə	“Babanın hədiyyəsi” mətninin davamı. Dinləmə mətni və sualların cavablandırılması
3	Danışma	Süjetli şəkillər üzrə mətn qurub danışma
4	Dil qaydaları	Sait və samitlərin mənimsədilməsi
5	Yazı	“i” hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Dərslikdəki süjetli şəkil üzrə fəaliyyətə başlanmazdan öncə ötən dərsin mövzusu xatırlanır. Sonra müəllim şagirdləri süjetin davamını izləməyə həvəsləndirmək üçün belə bir sual verir:

– *İndi, uşaqlar, sizcə, Ramin babasının verdiyi həflərdən söz düzəldə biləcəkmi?*

Dinləmə

1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər bir neçə dəqiqə ərzində süjetli şəkilləri ümumi nəzərdən keçirib ilkin fikirlər bildirirlər. “*Yuxu nədir? Siz heç yuxu görmüsünüzmü?*” kimi suallar verməklə şagird-

ləri gördükləri yuxuları barədə danışdırmaq olar.

Sonra müəllim: “*İndi gəlin görək, Ramin yuxuda nə görüb?*” – deyə dinləmə mətninə keçid edir. Şagirdlərə tapşırır ki, o oxuduqca şəkilləri izləsinlər (Müəllim bəzən dinləmə mətnini dayandırır uşaqlara: “*İndi mən hansı şəkil üzrə danışiram?*” – deyə suallar verə bilər).

Dinləmə mətni:

Ramin babasının verdiyi həflərdən söz düzəltməyə çalışırdı. Həfləri düzür, oxuyur, söz yaranmadıqda dağıdıb yenidən yığdı. Neçə dəfə cəhd etsə də, heç bir söz düzəldə bilmədi. Yorulub yatdı.

Yuxusunda gördü ki, həflər sıraya düzülüb evdən çıxırlar. Onları səslədi:

– *Getməyin, siz mənə lazımsınız. Söz verirəm ki, bu dəfə sizdən söz düzəldəcəyəm. Geri dönün!*

Lakin həflər Ramini eşitmir, yolboyu qaçırdılar. Ramin lap yorulub əldən düşmüşdü. Dayanıb fikirləşirdi:

– *Axi, görəsən, həflər məndən niyə qaçır? Vay, yaqın, babama şikayət etməyə gedirlər. Yox-yox, buna razı olmaram. Sizi mütləq geri qaytaracağam.*

Ramin birdən həflərin yaraşıqlı bir binaya girdiyini gördü. Buranın hara olduğunu öyrənmək üçün yaxınlaşıb binanın üzərindəki sözü oxudu. Birdən yadına düşdü ki, babasının verdiyi həflərdən MƏKTƏB sözünü düzəldə bilər.

– *Ura! Bu həmin sözdür! Tapdım! Tapdım! – deyə sevinclə qışqırdı.*

Elə bu vaxt yuxudan oyandı. Hər kəs Ramindən nə üçün qışqırdığını, nəyi tapdığını soruşsa da, Ramin susaraq tez-tələsik həflərinin yanına qaçdı. Onları ardıcıl düzüb dedi:

– *Baxın, mən söz düzəltməyi bacardım!*

Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şəkilləri ayrı-ayrılıqda təsvir edir.

Suallar: 1. *Birinci şəkildə Ramin həflərdən nə düzəldib? Həflərin bu cür birləşməsinə söz hesab etmək olarmı? Şagirdlər “Hərf birləşməsi mənə bildirmirsə, söz yaranmır” qənaətinə gəlməlidirlər.*

2. *İkinci şəkildə nə görürsünüz? Ramin niyə yatdı? Ramin yuxuda nə görür?*

3. *Həflər hara gedirdi? Sizcə, bura haradır? Ramin binanın üzərində hansı sözü oxudu? Ramin bu sözü görəndə niyə sevindi?*

4. *Raminin söylədiyi söz (“Tapdım”) oxunur. Ramin nəyi tapır?*

5. **2.2.3** “*Hansı hadisələr Raminin yuxusunda baş verir?*” sualı şagirdlərin real və real olmayan təsvir və hadisələri fərqləndirmək bacarığına və fantaziyalarının inkişafına yönəlmişdir.

Danışma

1.2.1 Şəkil üzrə fəaliyyətin sonunda şagirdlər süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub nəql edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərin mövzu üzrə fantaziyalarını inkişaf etdirmək üçün belə bir tapşırıq da verə bilər: *“Təsəvvür edin ki, sizə sevdiyiniz bir hədiyyə veriblər. Yatıb həmin hədiyyə ilə bağlı yuxu görürsünüz. Şagirdlər başlarını partalarının üzərinə qoyub, gözlərini yumur və fikirləşirlər. Daha sonra xəyalən gördükləri yuxunu təsvir edirlər.*

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq sait və samit mövzusunda keçid məqsədi daşıyır. Şagirdlər babanın Raminə verdiyi hərflər üzrə sait və samitlərin fərqlərini anlamağa çalışırlar. Müəllimin yönəldici sualları ilə [m], [k], [t], [b], [ə] səslərinin tələffüzü üzərində müşahidə aparılır və onlar müqayisə olunur (məsələn, [m] və [b] səslərini tələffüz edin. İndi isə bu səsləri dodaqlarınızı bitişdirmədən deyir. Gördüyünüz kimi, bu, mümkün deyil. Çünki bu səslərin tələffüzü zamanı dodaqlar qapanır. İndi [ə] səsini tələffüz edin. Bu səs asanlıqla və maneəsiz tələffüz edilir və s.).

“Bunları bilməliyə” rubrikası. Müəllim şagirdlərin diqqətini “kitab” sözü ilə bağlı sxemə yönəldir. 9 sait səsin hər biri səsləndirilir. Sait səslərin musiqili, avazlı, maneəsiz tələffüz edildiyi söylənilir.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə sait və samit səsləri müqayisə yolu ilə mənimsəyirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərdən sözlərdə buraxılmış sait səsləri müəyyən etmək tələb olunur. Sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması şagirdlərin oxuyub-anlamasını asanlaşdırır.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər bütün şəkil adlarını tələffüz edir. “Delfin” şəklinin üzərində dayanırlar. Bu şəkil adının samitlə başladığını müəyyən edirlər.

Tapşırıq E (dərslük). Tapşırıq üç mərhələdə yerinə yetirilir:

1. Əvvəlcə şagirdlər müəyyən edirlər ki, *cücə, kökə, lalə, bibi* sözlərində samitlər təkrarlanır. Şagirdlər hər bir sözdə hansı samitin təkrarlandığını da söyləməlidirlər.

2. Sonra saitlərin təkrarlandığı sözlər seçilir, hər bir sözdə hansı saitin təkrarlandığını müəyyən edilir: *səbat, maral, quzu, tülkü, bibi*.

3. Sonda şagirdlər həm saitin, həm də samitin təkrarlandığı sözləri tapırlar: *baba, bibi*.

Tapşırıq qruplarla və ya cütlərlə iş formasında da yerinə yetirilə bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər sait və samitlər mövzunu mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 Şagirdlər dərsləkdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “i” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərdə çap hərfləri ilə verilmiş sözləri hüsnxət normaları ilə yazmaq bacarığını da formalaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Dərsləkdəki şəkilaltı suallar
Şəkillər əsasında real və real olmayan təsvir və hadisələri fərqləndirir.	Şəkil üzrə faktoloji suallar
Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub nəql edir.	Tap. A (dərslük)
Sait səsləri sadalayır, samitlərdən fərqləndirir.	Tap. B, C, Ç, D, E (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
“i” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (iş dəftəri)

3-cü dərsl.

Sait və samitlər. Söz ehtiyatı.

Hüsnxət: “Tt” hərfi.

• Dərslük: səh. 19

• İş dəftəri: səh. 12

Təlim məqsədləri

- Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1)
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1)
- Səslə hərfi uyğunlaşdıraraq eşitdiyi sözü yazır (st. 3.1.1)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Raminin babasının adının tapılması
2	Dil qaydaları	Sait və samitlərin mənimsədilməsi
4	Yazı	"Tt" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Cədvəldə verilmiş sözləri müxtəlif istiqamətlərdə oxuyub-anlama
4	Yazı	Verilmiş hərfərdən sözlər düzəldib yazmaq
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərdən ötən dərslərdə tanış ol-duqları Raminin babasının adını soruşur.

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər Raminin babasının adını (İman) öyrənmək üçün tapşırığı yerinə yetirirlər. Tapşırığın əsas məqsədi uşaqları məlum olmayan informasiyanı tapmağa həvəsləndirməkdir.

Şagirdlər şəkil adlarının ilk səsini müəyyən edib həmin səsə müvafiq işarəsini yazmaqla hərfi tanıdıqlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırığın yerinə yetirilməsindən öncə müəllim lövhədə bir sütunda "sait", digər sütunda "samit" sözü yazılmış cədvəl çəkir. Şagirdlər öz adlarının sait, yoxsa samitlə başladığını söylədikcə müəllim cədvəlin müvafiq sütununda qeydlər aparır. Şagirdlər sait və samitlə başlayan adların sayını müəyyənləşdirirlər. Sonra B tapşırığı yerinə yetirilir. Şagirdlər *Ömər* və *Aytac* adlarının saitlə başlayıb samitlə qurtardığını müəyyən edirlər. Müəllim tapşırıqda başqa suallar da əlavə edə bilər: – *Hansı adlar samitlə başlayıb samitlə bitir? (Murad, Nigar). Hansı ad saitlə başlayıb saitlə bitir? (İradə). Hansı ad samitlə başlayıb saitlə bitir? (Leyla).*

Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər sözdə sait və samitlərin işlənmə ardıcılığında müəyyən qanunauyğunluğun olduğunu dərk edirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər dərslərdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik "Tt" hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq həm də oxu bacarığının inkişafına yönəldilmişdir. Şagirdlər əvvəlcə

boş xanaya "t" hərfi yazırlar. Sonra tamamlanmış sözü oxuyaraq müvafiq şəkli müəyyən edirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatını artırır və möhkəmləndirir. "T" samitinin əvvəlinə *ı, u* saitlərindən başqa bir sıra saitlər artırıldıqda müxtəlif mənalı sözlər yaranır: *at, ot, et, ət, it, öt*. Şagirdlərin dediyi sözləri müəllimin lövhədə yazması, həmin sözlərin mənaları üzərində iş aparması tövsiyə olunur. Sözlərin mənalalarının izahı üçün həmin sözlərin cümlələrdə işlədilməsi məqsədəuyğundur.

Tapşırıq D (dərslük). Auksion. Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlər cədvəldə şaquli və üfüqi istiqamətlərdə verilmiş hərflər ardıcılığından tanıdıqları sözləri seçməlidirlər. Tapşırıq auksion üsulu ilə yerinə yetirilə bilər. Şagirdlər sözlər tapdıqca müəllim həmin sözləri lövhədə yazır. Cədvəldə *xan, xana, tar, nar, at, ata, oyun, yun, un, tort, ana, art, toy* və s. sözlər oxuna bilər.

Müəllimin nəzərinə! Auksiona başlamazdan əvvəl müəllim şagirdlərə təlimat verməlidir:

– *Cədvəldəki hərfləri yuxarıdan aşağıya və ya soldan sağa doğru oxuyub söz tapmaq lazımdır. Yadda saxlayın ki, hərflər birlikdə mənə bildirmirsə, deməli, o, söz deyil. Auksion vaxtı təkrar söz deyilməməlidir. Ən sonuncu sözü tapan şagird auksionun qalibi olacaqdır.*

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər şaquli və üfüqi istiqamətlərdə müəyyən etdikləri sözləri müvafiq anlayışla (şəkillə) əlaqələndirməklə oxuduqarı sözü tanıdığını nümayiş etdirirlər. Cədvəldə "kirpi" sözü üfüqi, digər sözlər isə şaquli vəziyyətdə yerləşdirilmişdir.

Yazı. Söz ehtiyatı

3.1.1 Tapşırıq E (dərslük). Bu fəaliyyət həm yazı bacarığının, həm də söz ehtiyatının inkişafına yönəldilmişdir.

Qruplarla iş. Şagirdlər indiyə qədər yazılışını öyrəndikləri 8 hərfdən (*a, n, l, ə, m, ı, i, t*) istifadə edərək müxtəlif sözlər düzəltməlidirlər. Tapılan sözlərin yazılışında hər bir qrup üzvünün iştirak etməsinə müəllim nəzarət etməlidir. Sonda daha çox söz tapıb yazılı şəkildə təqdim edən qrup qalib olur.

Tapşırıqda verilən hərflərdən *alət, tələ, ana, nal, lalə, əl, Ləman, liman, manat, tam, tamam, nanə, ata, nənə, al, alın, nanəli, təməl, əlli, Alı, Əli, ləl* və s. sözlər düzəldilə bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözdəki sait və samit səsləri fərqləndirir.	Tap. B, C (dərslük)
Oxuduğu sözə müvafiq olan şəkli müəyyən edir.	Tap. D (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
“Tt” hərfini hüsxnət normalarına uyğun yazır.	Hüsxnət (iş dəftəri). Tap. B (iş dəftəri)
Hərflərdən sözlər düzəldərək hüsxnət normalarına uyğun yazır.	Tap. E (dərslük)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə boş vaxtlarda məşğul olduqları sevimli kiçik əşyasını dərsə gətirmək tapşırılır.

fəsil 4 RAMİN VƏ DOSTLARI

1-ci dərs.

Sevimli məşğuliyyət.

Hüsxnət: “Bb” hərfi

- Dərslük səh. 20
- İş dəftəri: səh. 13

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Sözü ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin dərsə gətirdikləri sevimli əşyalarla tanışlıq
2	Danışma	Şagirdlərin sevimli məşğuliyyəti barədə söhbət
3	Söz ehtiyatı	Qarşıya çıxan yeni sözlərin izahı
4	Yazı	“Bb” hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər müəllimin tapşırığına əsasən evdən gətirdikləri sevimli əşyalarını (boş vaxtlarında

məşğul olduqları oyuncaq, şahmat, idman aksesuarı və s.) partalarının üzərinə qoyurlar.

Müəllim şagirdlərə söz boğçasına əlavə etmək üçün dərs boyu eşidib mənasını bilmədikləri sözləri səsləndirmələrini tapşırır

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər evdən gətirdikləri sevimli əşyalarını təqdim edirlər. Müəllim yönəldici suallar verməklə çalışmalıdır ki, şagirdlər danışarkən fikirlərini əsaslandırınlar. Suallar: “*Bunun adı nədir? Nə üçün məhz bunu gətirdin? Bunu necə istifadə edirlər? Bunu sənə kim öyrədib?*” və s.

Sonra şagirdlər dərslükdəki şəkillər əsasında Ramin və dostları barədə danışmağa başlayırlar. Müəllimin yönəldici sualları: “*Ramin dostları ilə birlikdə nə edir? Siz plastilindən nə düzəldə bilərsiniz? Velosiped, skuter sürməyi kim bacarır? Sonuncu şəkildə nə görürsünüz? Onlar nə edir? Kimin rəsm çəkmək xoşuna gəlir? Siz nə ilə məşğul olmağı xoşlayırsınız? Hobbiniz varmı?*”

Müəllimin nəzərinə. Bu yaşda olan uşaqlar “hobbi” sözünü hələ ki xoşladığı iş, sevdiyi oyun və s. təmsalında anlaya bilər.

“Hobbi” sözünün mənası: *hobbi – insanın könüllü surətdə məşğul olduğu fəaliyyəti; sevimli məşğuliyyəti.*

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tədris prosesində şagirdlərin söz ehtiyatının artırılması, möhkəmləndirilməsi diqqət mərkəzində saxlanmalı, öyrədilən yeni sözlər növbəti dərslərdə təkrar olunmalıdır.

Mövzu ətrafında diskussiya zamanı şagirdlərin istifadə etdiyi sevimli əşyaları, sevdikləri oyunlar, cizgi filmləri və s. ilə bağlı yeni sözlər ortaya çıxar bilər; məsələn: *batut, skuter, leqo, fırfıra, mozaika, kolleksiya, “kubik-rubik”, mütaliə* və s. sözlər. Müəllim bəzi şagirdlərin nitqində istifadə etdiyi sözləri digərlərinin anlamadığını aşkar edərsə, həmin sözün mənasını ilkin olaraq nitqində işlədən şagirdin özündən soruşmalı, sonra ətraflı izah verməlidir. Müəllim danışma fəaliyyətinin sonunda şagirdlərin diqqətini “Söz boğçası”na əlavə edilən yeni sözlərə yönəldib onlardan həmin sözlərin mənasını soruşmaqla mənimsədiklərini yoxlaya bilər.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatının möhkəmləndirilməsinə xidmət edir. Şagirdlər sözü oxuyub uyğun təsviri və izahı müəyyən etməklə yeni sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Bb” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər şəklə baxır, şəkil adındakı yeri dəyişik düşmüş hərfləri müəyyən edir və hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Tapşırığı tez yerinə yetirən şagirdlərə hərf tərkibində yerdəyişmə olan əlavə sözlər verilə bilər. Sözlər şagirdlərin yaza bildikləri hərflərdən ibarət olmalıdır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkildə gördükləri haqda danışır və onları öz məşğuliyyəti, maraq dairəsi ilə əlaqələndirir.	Tap. A (dərslik)
Yeni öyrəndiyi sözlərin mənasını izah edir.	Tap. A (iş dəftəri)
“Bb” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Hüsnxət (iş dəftəri)
Sözlərdəki səhvləri düzəldib yazır.	Tap. B (iş dəftəri)

2-ci dərs.**Gizlənqaç oyunu. Sanamalar. Heca**

- Dərslik: səh. 21-22
- İş dəftəri: səh. 14

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Dinlədiyi ilə bildiyi məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır (st. 1.1.2).
- Sözdəki saitlərə əsasən hecaların sayını müəyyən edir (st. 4.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin bildiyi oyunlar barədə sual-cavab
2	Dinləmə	Gizlənqaç oyununun qaydaları
3	Oxu	Şəkilləri müşayiət edən qeydlərin, sanamanın oxusu
4	Danışma	Şəkillər əsasında danışma və qruplarla iş: sanamanın yerinə yetirilməsi
5	Dil qaydaları	“Heca” mövzusunun mənimsədilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin tanıdıqları oyunlar barədə suallar verir: *“Hansı oyunları bilirsiniz? Ən çox sevdiyiniz oyun hansıdır? Tək oynamaq xoşunuza gəlir, yoxsa yoldaşlarınızla birlikdə oynamaq?”*

Şagirdlər dərslikdə verilən fraqmentlərə əsasən şəkillərin hansı oyunu əks etdirdiyini müəyyən edirlər. Bu oyun barədə bildiklərini söyləyirlər.

Dinləmə

1.1.1 Müəllim gizlənqaç oyunu barədə dinləmə mətni təqdim edir.

Dinləmə mətni:

Gizlənqaç evdə, həyatda və s. yerdə oynanılan kollektiv oyundur. Oyuna başlayarkən hər kəsin bildiyi bir sanama söylənilir və kimin göz yumaraq oyuna başlayacağı müəyyən edilir. Seçilən uşaq gözlərini yumaraq saymağa başlayır: 1, 2, 3 ... və beləliklə, 10 -a qədər yavaş-yavaş sayır. O saydığı vaxtda digər uşaqlar gizlənilir. Sayıb qurtardıqdan sonra “Açdım, qaç, gizlənqaç” deyərək gözünü açıb yoldaşlarını axtarmağa başlayır. Bu zaman gizlənən uşaqlar onun yerindən uzaqlaşmasını gözləyirlər. Fərsət tapan kimi gizləndikləri yerdən çıxıb həmin yərə gələrək divara əl vurur: “Vurdum! Vurdum!” – deyərək qışqırırlar. Belə etdikdə oyunçular bir daha gizlənmək haqqı qazanırlar. Gizlənmək haqqını qazana bilməyən uşaqlar arasında “sanama” deyilir, seçilən uşaq gözlərini yumub saymağa başlayır. Oyun beləcə davam edir.

Uşaqlar mətni dinlədikdən sonra müəllimin suallarına cavab verirlər: *Gizlənqaçı harada oynayırlar? Bu oyunu tək oynamaq olarmı? Oyuna başlamaq üçün əvvəlcə nə edirlər? Oyuna birinci kim başlayır? Hansı oyunçu “Açdım, qaç, gizlənqaç” söyləyir? Bəs hansı oyunçular “Vurdum-vurdum” söyləyir? Yenidən gizlənə bilmək üçün oyun zamanı nə etməliyik? Bu oyunda xoşunuza gələn nədir?”*

“Oyuna necə başlayırlar? sualını cavablandırarkən şagirdlər əzbər bildikləri müxtəlif növ sa-

namalar söyləyə bilərlər. “*Bu oyunda xoşunuza gələn nədir?*” sualı şagirdləri daha səmimi cavablar verməyə həvəsləndirir. Onlar “göz yummaq”, “gizlənmək”, “gizləneni tapmaq” və s. cavablar verə bilərlər. Şagirdlər gizlənqaç oyunu ilə bağlı yadlarında qalan maraqlı bir hadisə də danışa bilərlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). 1-ci şəkildə gizlənqaç oynayan uşaqların adları və oyuna başlamaq üçün söylənilən sanamanın oxusuna başlanır. Əvvəlcə müəllim sanamanı oxuyur, şagirdlər dərslükdən izləyirlər. Sonra müəllim bu şeir parçasını ayrı-ayrı şagirdlərə oxutdurur. Bu sanama uşaqlara çox yaxşı tanış olduğu üçün onlar asanlıqla oxuya və ya başqası oxuyarkən kitabdan izləyə bilərlər.

Müəllim şəkillər üzrə yönəldici suallar verir:

– *Kim gözünü yumur? Şəkildə kimin harada gizlənə biləcəyini təxmin edin (2-ci şəkil). Solmaz harada gizlənməmişdi? (3-cü şəkil). Ramin Əlini harada tapdı? (4-cü şəkil). Uşaqlar nə fikirləşirlər? Kimi axtarırlar? (5-ci şəkil). Zərifə harada imiş? (6-cı şəkil).*

Şagirdlər şəkilləri müşayiət edən söz və qısa cümlələri oxumaqla vizual informasiyanı daha asan qavrayırlar.

2.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Riyaziyyatla inteqrasiya. Şagirdlər *İçində, arxasında, altında, üstündə, yanında* və s. sözlərin təyinatını riyaziyyat dərslərində də mənimsəmişlər.

Tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər şəkil üzrə iş zamanı obraz və məkanla bağlı nə dərəcədə diqqətli olduqlarını da nümayiş etdirirlər.

Doğru cavablar: “*Solmaz pərdənin arxasında idi. Əli masanın altında idi. Zərifə qutunun içində idi*”.

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş illüstrasiyaya baxaraq oxuduqları cümlələrin düzgünlüyünü müəyyən edirlər. Bununla cümlələri oxuyub anladıklarını, eyni zamanda *İçində, arxasında, altında, üstündə, yanında* və s. sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

1.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin müxtəlif mənbələrdən aldıkları informasiyalara əsaslanaraq müəyyən nəticəyə gəlmək bacarığının formalaşmasına yönəldilmişdir. Tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı şagirdlər düşünüb fikirlərini əsaslandırmaqlıdır.

Doğru cavab: *Oyunun qaydalarını bilməyən oyunçu Zərifədir. Oyunun qaydalarına görə Zərifə tapılmasını sona qədər gözləməli, fürsət tapan kimi qutunun içərisindən çıxıb cəld Ramindən əvvəl onun gözünü yumduğu yerə əli ilə vurub, “vurdum-vurdum” deməli idi.*

Müəllim şagirdlərə “*Oyunda gözünü növbəti dəfə kim yummalıdır?*” sualını verməklə onlarda müvafiq nəticə çıxarmaq bacarığını inkişaf etdirə bilər. Şagirdlər süjetli şəkillərdəki hadisələrin ardıcılığına və “oyunun qaydaları” barədə dinlədikləri mətnə əsaslanaraq “Növbəti dəfə sanama söyləməlidirlər” nəticəsinə gələ bilərlər. Şagirdlərin cavab verərkən fikirlərini əsaslandırmaqlarına diqqət edilməlidir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Qruplarla iş. Hər qrup əzbər bildiyi bir sanama seçir və saymağa başlayır. Növbə ilə bütün qruplar dinlənilir.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq D, E (dərslük). Bu tapşırıqlar heca üzrə dil qaydasının mənimsədilməsi üçün hazırlıq xarakteri daşıyır.

“Bunları bilməliyik” rubrikası. Şagirdlər indiyə qədər empirik yolla hecalarla oxu bacarığına yiyələnmişlər. İndi isə heca bir dil qaydası kimi nəzərdən keçirilir. Sözdəki hecaların sait səslərə görə yarandığı izah olunur. Rubrikada verilən sözlər oxunur. Hər hecadakı sait səse diqqət edilir.

Tapşırıq Ə (dərslük). Bu tapşırıqda verilən sözlər şagirdlər tərəfindən növbə ilə hecalarla oxunur. Sözlərdəki sait səslərin sayına əsasən sözün neçə hecadan ibarət olduğu müəyyənləşdirilir.

Tapşırıq F (dərslük). Şagirdlər “Ay” və “El” hecasına müxtəlif hecalar artırmaqla ikihecalı adlar düzəldirlər: *Ayşən, Aytac, Ayan, Aynur, Aysu, Aylin, Ayxan, Elşən, Elmir, Elcan, Elxan, Elmar* və s.

Əlavə tapşırıq: “Adı üçhecalı olan şagirdlər ayağa qalxsın”.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş çoxhecalı sözləri tamamlamaq üçün buraxılmış hecaları müəyyən etməlidirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər hecaları uyğunlaşdırıb müəyyən etdikləri adları yazmaqla heca üzrə biliklərini möhkəmləndirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi mətnlə bağlı faktoloji suallara cavab verir.	MV-də verilmiş dinləmə mətni və suallar
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Sanama
Hadisələrin baş verdiyi məkanı müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)

Dinlədiyi məlumatı şəkil-də gördükləri ilə müqayisə edib nəticə çıxarır.	Tap. C (dərslük)
Sözdəki saitlərə əsasən hecaları müəyyən edir.	Tap. D, E, Ə, F (dərslük). Tap. B, C (iş dəftəri).

3-cü dər.

Məlumat toplama.

Heca. Hüsxnət: “Rr” hərfi

- Dərslük səh. 23
- İş dəftəri: səh. 15

Təlim məqsədləri	
• Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).	
• Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).	
• Adığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).	
• Sözdəki saitlərə əsasən hecaların sayını müəyyən edir (st. 4.1.2).	
• Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).	

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Özünü-təqdim etmə ilə bağlı ümumi sorğu-sual
2	Oxu	Raminlə bağlı məlumatın oxusu
3	Dil qaydaları	Heca üzrə möhkəmləndirmə
4	Dinləmə-danışma	Cütlərlə iş. Məlumat toplayıb təqdim etmək
5	Yazı	Böyük və kiçik “Rr” hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin özünü təqdim etmə ilə bağlı ilkin təsəvvürlərini yoxlamaq və dərsin mövzusuna yönəltmək məqsədi daşıyır. Müəllim: – *Təsəvvür edin ki, tanımadığınız biri ilə tanış olursunuz. Ona özünüz haqqında nə deyə bilərsiniz? Hansı məlumatı verərsiniz?* Şagirdlər “adımı, soyadımı, atamın adını, yaşı, yaşadığım yeri” və s. deyə fikir söyləyə bilərlər.

Oxu

2.2.1 2.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Məqsəd şagirdlərə özünü təqdim edərkən hansı məlumatların verilməli olduğunu öyrətməkdir. Cədvəldəki qrafik məlumatın oxusu cütlərlə iş formasında yerinə yetirilə bilər. Cütlərə müəyyən vaxt ərzində məlumatları oxuyub müzakirə etmək

tapşırılır. Şagirdlər faktoloji suallara cavab verməklə Ramin haqqındakı məlumatları oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Diferensial təlim.

Dərinləşdirmə. Yazmağı bilən şagirdlərə özü haqqında anket hazırlamaq tapşırılı bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin yazı bacarığı formalaşmadığı üçün özləri ilə bağlı hər hansı məlumatı yazmaq imkanı məhduddur. Lakin şagirdlər iş dəftərində öz adının hərfləri və yaşını göstərən rəqəmi dairəyə almaqla özü ilə bağlı məlumat bildirir.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq C (dərslük). “Heca” mövzusu üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Sözlər bir-bir hecalarla oxunur və hər bir sözün neçə hecadan ibarət olduğu müəyyən edilir və heca sayı eyni olan sözlər müəyyənləşdirilir.

Rollu oyun. “Mağazada”. Müəllim üzərində sözlər yazılmış kartları bir partanın üstünə düzür. İri bir qabın içərisinə isə müxtəlif hecalar yazılmış kiçik kəğızlar – “pullar” qoyur. İki şagird seçir. Onlardan biri satıcı, digəri alıcı rolunu oynayır. Alıcı “ba” hecası yazılmış “pul”u verib “ba” hecalı söz almaq istəyir. Satıcı partanın üstündən *banan, albalı, torba* sözlərini tapıb ona verir. Alıcı sözləri oxuyub düzgünlüyünü yoxlayır. Oyunçular yerlərini dəyişirlər. Oyun bu qayda ilə digər şagirdlərlə davam etdirilir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin dil qaydası üzrə biliklərini (hecanın sait əsasında yarandığını) möhkəmləndirməklə yanaşı, söz ehtiyatını da inkişaf etdirir. Şagirdlər heca üzrə biliklərindən istifadə edərək yeni öyrəndikləri “hobbi” sözünə yaxınmənalı söz (“məşğuliyyət”) tapırlar.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Cütlərlə iş. Müəllimin təlimatına əsasən şagirdlər bir-birindən məlumat toplayırlar. Hər iki şagird aldığı məlumatı yadda saxlamalı, sonra topladığı məlumatı təqdim etməlidir; məsələn: *“Arifin 6 yaşı var. Hobbisi şəkil çəkməkdir. Bir qardaşı var. Adı Turaldır. Ancaq onu “qaqaş” deyə çağırırlar. Onun bir yaşı var. Arif deyir ki, o çox dəcəldir”* və s.

Yazı

3.1.1 “Hüsxnət” rubrikası. Şagirdlər dərsləkdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Rr” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Təsviri incəsənət fənni ilə inteqrasiya. Şagirdlər buraxılmış hərfi yerinə

yazaraq oxumalı və oxuduqları sözün şəkillərdən hansına aid olduğunu rəngləmə işi ilə təsdiq etməlidirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Cədvəl şəklində təqdim olunmuş mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. B (dərslük)
Sözdəki saitlərə əsasən hecaları müəyyən edir.	Tap. C (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Aldığı məlumatları mətn halına salaraq şifahi təqdim edir.	Tap. Ç (dərslük)
“Rr” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə ailə fotolarını dərsə gətirmək tapşırılır.

4-cü dərs.

1-ci bölmə üzrə ümumiləşdirici təkrar

- Dərslük: səh. 24
- İş dəftəri: səh. 16

Təlim məqsədləri

- Adığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).
- Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmə üzrə xatırlatma
2	Dinləmə-danışma	Ailə fotolarının təqdimatı
4	Dil qaydaları	Böyük və kiçik hərflər, sait, samit və heca üzrə təkrar
5	Yazı	Söz ehtiyatı üzrə tətbiqi yazı
6	Formativ qiymətləndirmə	

3	Oxu	Məktəb əşyalarının adlarının oxusu
4	Dil qaydaları	Böyük və kiçik hərflər, sait, samit və heca üzrə təkrar
5	Yazı	Söz ehtiyatı üzrə tətbiqi yazı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər yönəldici suallar vasitəsilə bölmə üzrə keçilən mövzuları xatırlayırlar. Gətirdikləri ailə fotolarını təqdim etmək üçün hazırlayırlar.

Danışma

1.2.1 Bölmə üzrə danışma fəaliyyəti şagirdlərin özləri, ailələri, dostları, sevimli məşğuliyyətləri barəsində olmuşdur. Bu dərs ümumiləşdirmə xarakteri daşıdığından şagirdlərin gətirdikləri ailə fotolarının təqdimatı ilə bölmənin mövzusuna yekun vurmaq olar.

Ailə fotolarının təqdimatı cütlərlə iş formasında yerinə yetirilə bilər. Şagirdlər artıq ötən dərstdə məlumat toplamaq üçün ilkin bacarıqlara yiyələnmişlər. Bu dərstdə həmin bacarıq bir qədər əyani formada (fotoları şərh etmə) inkişaf etdirilir. Müəllim əvvəlcə təlimat verir:

– *Gətirdiyiniz fotolar barədə yoldaşınıza danışın. Bir-birinizi dinləyin, əlavə məlumat almaq üçün suallar verin. Sonra sinif (yaxud parta, qrup) yoldaşınızın ailə fotosunu lövhə qarşısında sinfə təqdim edin.*

Bu üsulun əsas məqsədi şagirdlərin informasiyanı qəbul etmək, yadda saxlamaq və ötürmək bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 2.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər şəkillərdə təsvir olunan məktəb əşyalarının adlarını söyləyirlər. Daha sonra şeiri oxuyur, şəkillərdə təsvir olunan, lakin şeirdə adı çəkilməyən məktəb əşyalarını (*pozan, çanta, xatkeş, marker*) müəyyən edirlər.

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatı, oxu, yazı üzrə bilik və bacarıqlarını möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır. Tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı şagirdlərin diqqətini əvvəlcə cədvəlin kənarlarında verilmiş şəkillərə yönəltmək lazımdır. Sonra cədvəldə həmin şəkillərlə bağlı müxtəlif istiqamətlərdə yazılmış sözlər tapılmalıdır. Hər bir tapılan söz nümunədəki kimi göstərməli və uyğun şəklin yanında həmin söz yazılmalıdır.

Dil qaydaları

Bölmə boyunca şagirdlərə səslə hərfin, sait və samit səslərin fərqi, hecanın xüsusiyyətləri üzrə dil

qaydaları mənimsədilmişdir. Bu dərstdə dil qaydalarının mənimsənilmə səviyyəsi yoxlanılır.

4.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər hər sırada “Ka” hərfinin iştirak etdiyi sözü seçməklə “k” hərfinin ifadə etdiyi səsləri fərqləndirmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

4.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqla bölmə boyunca şagirdlərin yazılışını öyrəndiyi 10 hərfin müxtəlif formaları (böyük və kiçik, çap və əl-yazı) nəzərdən keçirilir, şagirdlər tərəfindən mənimsənilməsi yoxlanılır.

4.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərdən hecalara düzgün ayrılan sözləri (2, 3, 7-ci sözləri) müəyyən etmək tələb olunur. Müəllim digər sözləri hecalara düzgün ayırmağı tapşırıqla bilər.

4.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər saitlər arasında verilmiş samitləri (v, t, r) müəyyən etməklə onları fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər. Müəllim tapşırıqda verilməyən saitlərlə (l, o) bağlı əlavə sual verə bilər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq bu bölmədə dil qaydaları üzrə keçilmiş mövzuları əhatə edir. Şagirdlər verilmiş hər bir sözün hərflər, sait, samit və he-

ca sayını bildirməklə təhlil etmə bacarıqlarını inkişaf etdirirlər. Tapşırıq həmçinin riyaziyyatla inteqrasiya yaradır. Şagirdlər saymaq bacarığını da nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər qohumluq bildirən sözləri seçib köçürməklə həm oxu, həm də yazı bacarıqlarını inkişaf etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Aldığı məlumatları rəhbərlik mətninə salaraq şifahi təqdim edir.	MV (ailə fotolarının təqdimi)
Sözləri hecalarla oxuyur.	Tap. A, B, D (dərslük).
Oxuduğu sözə müvafiq olan şəkli müəyyən edir.	Tap. A (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Sözün təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tap. C (dərslük). Tap. C (iş dəftəri).

Mövzu	Təhlükədən qorunmaq	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şəkil üzrə danışma, nitq etiketləri
	Söz ehtiyatı	təhlükə, zəlzələ, xilasedici, məişət, təmir, işarə, qadağa, göstəriş, məlumat, xəbərdarlıq, dəbilqə, respirator, şlanq, hava balonu, yangınsöndürən, işıqfor, yeraltı keçid, yerüstü keçid, piyada zolağı, səki, kəsici alət, elektrik cərəyanı, elektrik cihazı, lift, davranı, çoban, sürü, halqa, qolçaq
	Oxu	- Komiksləri müşayiət edən söz birləşmələri və qısa cümlələrin oxunması - Kitabın sərlövhə, mündəricat, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununun təxmin edilməsi
	Yazı	D, Y, O, Ö, S, Ş, U, Ü, K, P, V, E, G, Ğ hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
Akademik biliklər	Dil qaydaları	- Cümlənin əlamətləri - Cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri
	Filoloji anlayışlar	müəllif, mündəricat, fəsil, cild, nəqli cümlə, sual cümləsi, nöqtə, sual işarəsi
Kompetensiyalar		- Oxu mədəniyyəti, kitaba sevgi və maraq - Təhlükəni qabaqlamaq, özünü və başqalarını qorumaq

Bölmədə əsas informasiya materialları bizi əhatə edən təhlükələr mövzusunda. Bu materiallarda təhlükələrdən qorunmaq yolları haqqında məlumatlar verilir. Əsas məqsəd isə bu mövzudan istifadə etməklə müxtəlif nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdır.

Bu bölmədə şagirdlər müxtəlif mətn (nəsr, nəzm) nümunələri ilə tanış olurlar. Bölmənin əsas məqsədlərindən biri kitabın elementləri (cild, mündəricat və s.) ilə şagirdləri tanış etmək və kitabdan istifadə qaydalarını öyrətməkdir. Bölmədə həmçinin şagirdlərdə vizual nitq bacarığı formalaşdırılır. Belə ki, müxtəlif işarələrin ifadə etdiyi mənalər şagirdlər tərəfindən araşdırılır və verbal şəkildə ifadə edilir. Bu bölmədə də informasiya materialı, əsasən, şifahi və qrafik (şəkillər) formada təqdim olunur.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Şəkildə gördükləri əsasında mətn qurub danışır və öz həyatı ilə əlaqələndirir.
- Dinlədiyi fikrə münasibətini bildirir.
- İnsan həyatının qorunması ilə bağlı ən zəruri təhlükəsizlik qaydalarını bilir.

Diferensial təlim

Şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyələrindəki ən böyük fərq oxu və yazı üzrə məzmun standartlarının reallaşmasında özünü göstərə bilər. Şəklə uyğun cümlələr və bir neçə cümlədən ibarət rabitəli mətn qurub yazmaq istiqamətində diferensial təlim tətbiq etmək tövsiyə olunur.

Mənimləməkdə çətinlik doğuran məsələlər

Düzgün cümlə qurmaq şagirdlərin ünsiyyət qurmaları üçün ən vacib şərtlərdən biridir. Buna görə də 2-ci bölmədə cümlə və onun növləri tədris olunur. Şagirdlərə cümlə və cümlə növlərini, əsasən, formal əlamətlərinə görə fərqləndirmək mənimləmədir.

İkinci bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər: iş vərəqləri, kəsmə hərflər, söz kartları, düzgün işarələri yazılan kartlar, rəqəmlər yazılan kartlar, doğru və yanlış kartları (smayliklər və ya qırmızı, yaşıl kartlar), işarələr, yol hərəkəti nişanları.

1-ci dərs.**Bölmə üzrə ümumi tanışlıq**

• Dərslik: səh. 25

• İş dəftəri: səh. 17

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Şahidi olduğu hadisə haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır (st. 1.2.2).
- Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Dərsə hazırlıq	Təhlükəsizlik anlayışı ilə ümumi tanışlıq
2	Dinləmə-danışma	Bölmə titulu üzrə təqdimatlar
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Mövzuya uyğun sözlər üzrə iş
4	Yazı	Hüsnxət normalarına uyğun sözlərin yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə təhlükənin nə olduğunu izah etmək üçün onlara "Cırdan" nağılını xatırladaraq sual verir: "Cırdan və dostları nə üçün it hürən tərəfə getmədilər?"

Danışma

1.2.1 Müəllim yönəldici suallar vasitəsilə şagirdlərin rastlaşdıqları təhlükəli hadisələr barədə danışmalarına imkan yaradır. Suallar: "Təhlükəli hadisə ilə rastlaşmısınızmi? Qorxdunuzmu? Kim sizə kömək etdi? Bəs kimi isə xilas etmisinizmi?"

1.2.1 Cütlərlə iş. Müəllim bölmənin titulu səhifəsində verilən birinci sualı cütlərdə müzakirə etməyi tapşırır. Cütlərə sualı müzakirə etmək üçün vaxt verilir. Daha sonra müəllim şagirdlərdən öz fikirlərini və ya yoldaşlarının fikirlərini soruşur. Digər suallar ətrafında da eyni formada iş aparılır.

Müəllimin nəzərinə! 4-cü sualın ("İnsanlar qaydaları nə üçün düşünülür?") müzakirəsindən sonra müəllim belə bir izahat verə bilər: "Qaydaları düşünməkdə başlıca məqsəd nizam-intizam yaratmaq olsa da, onları tətbiq etməklə insanlar özlərini təhlükədən qorumuş olurlar".

Qruplarla iş. Müəllim şagirdlərə bölmənin titulu səhifəsində olan şəkillərə diqqətlə baxmağı və orada hansı təhlükələrin əks olunduğunu araşdırmağı tapşırır. Araşdırmanı qruplarla iş formasında yerinə yetirmək olar. Hər qrupa bir mövzu verilir.

1-ci qrup: "Oyun meydançasında təhlükə".

2-ci qrup: "Evdə təhlükə".

3-cü qrup: "Yolda təhlükə".

Hər bir qrupun təqdimatından sonra müəllim müvafiq mövzu ilə bağlı sinfə suallar verir. Şagirdlər təqdimatları diqqətlə dinlədiklərini nümayiş etdirməlidirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə şagirdlərin təhlükə barədə aldıkları informasiyanın nə dərəcədə mənimsənilməsi yoxlanılır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1, 2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin "təhlükə" mövzusu ilə bağlı söz ehtiyatını yoxlamaq və möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim şagirdləri bacarıqlarına görə qruplaşdırır. Oxu bacarıqları inkişaf etmiş və müstəqil işləmə bacarığı olan şagirdlərə kəsmə hərflərdən istifadə edərək "təhlükə" mövzusunda aid sözlər (*təhlükə, işıqfor, qayda, ehtiyat* və s.) düzəltmək tapşırılır.

Diferensial təlim

Dəstək. Digər qrupa kömək üçün müəllim mövzu ilə bağlı konkret sözlər səsləndirir (*yanğın, qayda* və s.) və şagirdlərdən kəsmə hərflər vasitəsilə həmin sözü yığmaq tələb olunur. Bu zaman çətinlik çəkən şagirdlər üçün söz hecalarla səsləndirilir. Müəllimin sözü səsləndirməsi şagirdlərə hər bir səsə uyğun müvafiq hərflərdən söz düzəltməyə kömək edir.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin oxuyub-anlama, məlumatı analiz edərək nəticə çıxarmaq bacarıqları ilə yanaşı, yazıda hüsnxət normalarına riayət etmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şahidi olduğu hadisə haqqında təəssüratlarını bölüşür.	MV-də verilmiş fəaliyyət. Tap. A (iş dəftəri)
Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.	Bölmə titulu
Verilmiş sözləri oxuyaraq müvafiq mövzuya aid olanları seçir.	Tap. B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik hərfləri müəyyən olunmuş xətt boyunca düzgün yazır və bitişdirir.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslik və iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Növbəti dərsin mövzusu kitabın struktur elementləri ilə tanışlıq olduğu üçün müəllimə müxtəlif mövzularda kitablar seçmək tövsiyə olunur. Həm bədii, həm elmi, həm də mündəricat səhifəsi olan uşaq kitablarına üstünlük verilməsi məqsədəuyğundur.

2-ci dərs. Kitablar. Hüsnxət: “Dd” hərfi

- Dərslik: səh. 26-27 • İş dəftəri: səh. 18

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st. 2.1.2).
- Aldığı məlumatları rəbətli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** uşaq ədəbiyyatına aid kitablar
• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Müəllimin gətirdiyi kitabların nümayişi
2	Dinləmə-danışma	Kitabın struktur elementləri ilə tanışlıq
3	Oxu	“Təhlükəsizlik qaydaları” kitabının mündəricatı üzərində iş
4	Yazı	“Dd” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Müəllimin nəzərinə! Bölmənin əsas məqsədlərindən biri də şagirdlərin kitabla ilkin tanışlığı üçün vacib olan struktur elementlərinin öyrədilməsidir. Müəllimə növbəti dərslərdə şagirdlərin kitabın strukturu ilə bağlı tanış olduqları yeni sözlər üzrə (“mündəricat”, “fəsil”, “cild”, “müəllif”) iş aparması tövsiyə olunur.

Mövzuya yönəltmə

Müəllim seçdiyi kitabları şagirdlərə nümayiş etdirir. Bu dərsdə müxtəlif kitablar üzərində iş aparılacağı şagirdlərin nəzərinə çatdırılır. Müəllim yönəldici suallar verməklə şagirdləri kitablarla tanışlığa həvəsləndirir: *“Sizin üçün hansı kitablar maraqlıdır?”*

Söz ehtiyatı

2.1.2 2.2.3 Şagirdlər nümayiş etdirilən kitabların cildlərinə baxaraq mövzusunun təxmin edirlər. Kitabın möhkəm və bərk kağızdan olan hissəsinin “cild” adlandığı şagirdlərə bildirilir. Müəllim bir kita-

bın mövzusunə uyğun bir neçə ad səsləndirir. Şagirdlər verilmiş adlar arasından məhz həmin kitabın adını oxuyub seçirlər. Müəllimin yönəldici sualları ilə şagirdlər kitabın adının fərqli (daha böyük, bəzən rəngli, baş hərflərlə) yazıldığı qənaətinə gəlirlər. Digər kitabların da adları şagirdlərlə müzakirə olunur. Sonra eyni qayda ilə kitabın müəllifinin adının, adətən, cildin hansı hissəsində yazıldığı müəyyən edilir.

Danışma

1.2.2 Qruplarla iş.

Hər qrupa bir kitab verilir. Qruplar ayrılmış vaxt ərzində müvafiq kitabın cildində və mündəricatında yazılanları oxuyaraq bu barədə müzakirə aparır, təqdimat edirlər. Təqdimat zamanı onlar “müəllif”, “cild”, “mündəricat” sözlərindən istifadə etməlidirlər. Müəllim yönəldici suallarla hər bir kitab haqqında daha geniş məlumatın təqdim olunmasına çalışır. Eyni zamanda digər şagirdləri də kitab haqqında sual verməyə həvəsləndirir.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A, B (dərslik).

Tapşırıq şagirdlərin kitabın struktur elementləri üzrə öyrəndikləri bilik və bacarıqları möhkəmləndirilmək məqsədi daşıyır. Tapşırıqda verilən kitablar şagirdlər tərəfindən şərh edilir.

2.2.1 2.2.3 Tapşırıq C (dərslik).

Oxu bacarığının inkişafı kitabın struktur elementlərindən biri olan mündəricatın üzərində yerinə yetirilir. Oxu prosesi sinfin səviyyəsinə uyğun olaraq müxtəlif formalarda aparıla bilər.

Müəllimin nəzərinə! Tapşırıq riyaziyyatla inteqrasiya yaradır. Hər bir fəslin qarşısında yazılmış rəqəmin həmin fəslin sırasını bildirdiyini şagirdlərin nəzərinə çatdırmaq tövsiyə olunur.

“Söz boğçası” rubrikası. Oxu prosesində şagirdlərə tanış olmayan sözlərin mənalari izah olunur.

Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şəkilləri təsvir edir, təhlükələri sadalayır və qarşısını almaq yollarını düşünürlər. Daha sonra bu şəkillərin “Təhlükəsizlik qaydaları” kitabının hansı fəslinə aid olduğunu tapırlar. Bu bölmədə “Yadlar və biz” ayrıca mövzu kimi verilmir. Ona görə də şagirdlərlə bu istiqamətdə ətraflı müzakirə aparılır.

Tapşırıq A və B (iş dəftəri). Tapşırıqlar şagirdlərin kitabla işləmək bacarığının müstəqil şəkildə tətbiqinə yönəlmişdir.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası.

Şagirdlər böyük və kiçik “Dd” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Həm oxu, həm yazı bacarıqlarını

riğini inkişaf etdirən bu tapşırıq riyaziyyatla da inteqrasiya yaradır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şifahi nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə edir.	MV-də təsvir olunan fəaliyyət
Kitabı nəzərdən keçirərək onun haqqında şifahi təqdimat edir.	Tap. B (dərslük)
Kitabın mündəricatında verilmiş məlumatlar üzrə sualları cavablandırır.	Tap. A, B, C (dərslük). Tap. A, B (iş dəftəri)
"Dd" hərfini hüsnxət normalasına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dər. "Şüşə" mətni. Cümlə. Hüsnxət: "Yy" hərfi

• Dərslük: səh. 28

• İş dəftəri: səh. 19

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir (st. 4.1.6)
- Cümləni sözdən və söz birləşməsindən fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** rəqəm kartları, söz kartları.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırladılması
2	Danışma	Şəkillər üzrə üzrə iş
3	Dil qaydaları	Cümlənin formal əlamətlərə görə tanınması
4	Yazı	"Yy" hərfinin hüsnxət normalalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin diqqəti A tapşırığındakı şəkillərə yönəldir və suallar verir: Şəkildə nə görürsünüz?

Danışma

Tapşırıq A (dərslük). Müəllim sual verir: "Şəkillərdəki uşaqlar hansı təhlükə ilə qarşılaşa bilərlər?" Şagirdlər şəkillərdə gördüklərini müzakirə edirlər. Müxtəlif fikirlər səslənir. Müəllim onların fikirlərindən bir neçəsini lövhədə yazır.

Dil qaydaları

4.1.6 Müəllim lövhədə yazdığı fikirləri göstərərək bu fikirlərin "cümlə" adlandığını bildirir. Cümlənin formal əlamətlərini (böyük hərflə başlaması və durğu işarəsi ilə bitməsi) göstərir. "Bunları bilməliyik" rubrikası nəzərdən keçirilir.

Şagirdlərin nitq bacarıqlarının inkişafı üçün cümlə qura bilmələri çox önəmlidir. Buna görə də ikinci bölmədə məhz "Cümlə və onun növləri" tədris olunur. Bu mərhələdə şagirdlər "cümləni bitmiş fikri ifadə edən söz sırası" kimi qavramaqda çətinlik çəkirlər. Bu səbəbdən də cümlənin formal əlamətlərinə görə tapılması məqsəduyğun hesab olunur.

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər mətnin adını oxuyur. Müəllim soruşur: – *Mətnin adı hansı təhlükəni yada salır?* Şagirdlər bu mövzu ilə əlaqədar həyatda gördüklərini danışirlər. Daha sonra mətn oxunur və birinci sual cavablandırılır. Müəllim müxtəlif suallar vasitəsilə müzakirəni genişləndirə bilər:

– *Ayxanın səhvi nə idi? O bu hadisənin baş verməməsi üçün nə edə bilərdi?*

Mətnin təhlilindən sonra şagirdlər mətnə olan cümlələri formal əlamətlərə görə seçib mətnə neçə cümlənin olduğunu uyğun rəqəm kartı ilə göstərirlər. Daha sonra şagirdlər cümlədəki sözlərin sayını müəyyənləşdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlərə cümlədəki sözləri müəyyənləşdirməyi tapşırırkən müəllim sualları belə qura bilər: *"Birinci cümlədə neçə söz var? Bəs ikinci cümlədə?"* və s. Cavabın kartlarla göstərilməsi tapşırığın bütün sinfin iştirakı ilə yerinə yetirilməsinə imkan verir.

Diferensial təlim

Dəstək. Cümlələrin sayını düzgün müəyyənləşdirməyən şagirdlərə növbə ilə yaxınlaşmaq və onlara mətndəki cümlələrin formal əlamətlərini göstərməyi və yenidən saymağı tapşırmaq tövsiyə olunur.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər şəkilləri müzakirə edirlər. Sonra cümlələri oxuyaraq uyğun şəkilləri müəyyənləşdirirlər.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim şagirdləri qruplara ayırır, hər qrupa bir şəkil haqqında kiçik mətn qurmağı və ya rollu oyun vasitəsilə kiçik situasiyalar nümayiş etdirməyi tapşırır.

4.1.6 Tapşırıq B (iş dəftəri).

Tapşırıq vasitəsilə cümlənin formal əlamətlərini müəyyən etməklə cümləni tanımaq bacarığı inkişaf etdirilir. Tapşırıqda cümlələrə yanaşı, söz birləşmələri də verilmişdir. Əsas məqsəd söz birləşməsi və cümlənin sintaktik vahid kimi fərqləndirilməsi deyil, şagirdlərin formal əlamətlərə – nöqtə və böyük hərfə görə cümləni tanımasıdır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq da dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Şagirdlərin dil qaydası üzrə öyrəndikləri biliklərin tətbiqinə yönəlmişdir.

Diferensial təlim

Dərirləşdirmə. Müəllim şagirdlərə formal əlamətləri səhv göstərilmiş cümlələr verərək onlara səhvləri tapıb işarə etməyi tapşırıla bilər. Müəllimin cümlə qurarkən əlyazısı öyrədilmiş hərfələrin iştirak etdiyi sözlərdən istifadə etməsi şagirdlərə müəyyən olunmuş səhvləri düzəldərək yazmaq imkanı verir.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası.

Şagirdlər böyük və kiçik “Yy” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər cümlənin formal əlamətlərini bildiklərini nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
İllüstrasiyanın mövzusunun müəyyən edir	Tap. A, B (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
İllüstrasiyaları mövzular üzrə qruplaşdırır.	Tap. C (dərslük)
Cümləni formal əlamətlərinə görə seçir.	Tap. B (dərslük). Tap. B, C, Ç (iş dəftəri)
“Yy” hərfini düzgün yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

Növbəti dərəcə hazırlıq. Növbəti dərəcə işarələr üzərində iş aparılacaq. Ona görə də müəllimə işarələr təsvir olunmuş bir neçə kart hazırlamaq məsləhət görülür. Məlumatverici, qadağanedici, xəbərdarlıq edən işarələr seçilməlidir. İşarələr içərisində “Qarşıda yeməxana var” işarəsinin olması tövsiyə edilir.

4-cü dərəcə. “Uşaq və buz” şeiri.

Hüsnxət: “Oo” hərfi

• Dərslük: səh. 28-29 • İş dəftəri: səh. 20

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Qrafik işarələri (yol nişanları və s.) cümlə şəklində ifadə edir (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Böyük və kiçik hərfələri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** yol hərəkəti işarələri, şərf (və ya onu əvəz edəcək bir əşya), cümlə kartları və qutu.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Təhlükədən qorunma yolları üzrə müzakirə
2	Danışma	İşarələrin cümlə şəklində ifadə edilməsi
3	Oxu	“Uşaq və buz” şeirinin oxusu
4	Yazı	“Oo” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı. Təhlükə bildirən cümlələrin köçürülməsi
5	Yaradıcı iş	Cümlələrin işarələrlə ifadəsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərdən birinin gözlərini hər hansı bir şərfə bağlayır, sinfə bir neçə maneə (stul, çanta və s.) yerləşdirir. Bu şagirdə sinifdə asta-asta irəliləməyi tapşırır. Digər şagirdlərə isə bu şagirdin yıxılmaması üçün ona xəbərdarlıq etmələri tapşırılır. Bu fəaliyyətdə əsas məqsəd “xəbərdarlıq” sözünü mənimsətməkdir.

Danışma

1.2.1 Şagirdlər fəaliyyəti bitirdikən sonra müəllim bu maneələrin insana təhlükə yaratdığını və ondan qorunmaq üçün insanların müxtəlif vasitələrdən istifadə etdiklərini söyləyir və sual verir:

– *Ətrafdakı təhlükələr barədə necə xəbər tuturuq?*

Şagirdlər sual ətrafında müzakirə aparırlar. Müzakirə zamanı onlar təhlükə haqqında xəbər verən müxtəlif mənbələrin adlarını çəkə bilərlər: valideynlər, müəllimlər, polis, səs signalı, işarələr və s.

1.2.1 Müəllim şagirdlərə əvvəlcədən sinifdə yerləşdirdiyi bir neçə işarəyə diqqətlə baxmağı tapşırır və deyir:

– *Təsəvvür edin ki, maşınla yol gedirsiniz, bərk acmısınız, bu zaman hansı işarə sizə yaxınlıqda yeməxananın olduğunu bildirə bilər?*

Digər işarələr ətrafında da müzakirə aparılır. Müəllim yönəldici suallar (*“Şəkildə nə görürük? Sizcə, bu işarə nə bildirir? Bu işarələrə harada rast gəlmək olar?”*) vasitəsilə işarələrin mənasını, gündəlik həyatdakı əhəmiyyətini şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

Tapşırıq A (dərslük). Əvvəlcə şagirdlər işarələrin mənasını təxmin edirlər. İşarələri daha dəqiq izah etmək üçün hər bir işarənin altında verilmiş cümlələri oxuyurlar, sonra bu haqda bildiklərini danışirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər şeiri ucadan oxuyurlar. Müəllimin suallarını cavablandırırlar. *Şeirdəki hadisə hansı fəsildə baş verir? Uşaq yıxılmamaq üçün necə qoruna bilər?*

Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin oxuduqları mətni anladıqlarını yoxlamaqla yanaşı, ona uyğun qrafik təsviri seçmək bacarığı formalaşdırır. Vizual oxunun inkişafının təməlini qoyur.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər bu tapşırıq vasitəsilə qadağan etmək funksiyası daşıyan işarələrlə tanış olurlar.

Qadağan edən işarənin əsas əlamətini (təsvirin üzərindəki xətt) müəyyən etdikdən sonra ötən dərstdəki “A” tapşırığında verilən şəkillər üzrə yəni iş aparılır. Müəllim hər bir şəkil haqqında şagirdlərin fikirlərini soruşur. Bu zaman onlara şəkildə təhlükə yarada bilən məqamları (təbiətə ziyan vurmaq, uşağın suya düşməsi, balıqların azalması, yanğın təhlükəsi və s.) aşdırmaq tapşırıla bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırığın əsas məqsədi şagirdlərin oxuyub-anlama bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər verilən işarələr arasından qadağanedici işarəni fərqləndirməklə işarələrin məzmununu və məqsədini mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Oo” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər cümlələri oxuyur, tapşırıqda neçə cümlə və hər cümlədə neçə söz olduğunu söyləyirlər. Daha sonra şagirdlər təhlükə bildirən cümlələri seçərək izah edirlər. Sonda həmin cümlələri köçürürlər. Tapşırıq oxu, yazı

bacarıqlarının, həm də məntiqi təfəkkürün inkişafına yönəlmişdir.

Yaradıcı iş

Tapşırıq E (dərslük). Lövhədə “Su içmək olmaz” cümləsini yazdıqdan və şagirdlərlə bu cümləni necə təsvir edəcəkləri barədə müzakirə apardıqdan sonra müəllim də öz təsvirini göstərə bilər (məsələn: üstündən xətt çəkilmiş fincan, su kranı və s.). Şagirdlər “E” tapşırığında yer alan cümlələr ətrafında fikirlərini bildirir və bu cümlələrə aid işarələr düşünüb şəklini çəkirlər.

Diferensial təlim

Dəstək. Şəkil çəkməkdə çətinlik çəkən şagirdlərə tapşırıqda verilən cümlələri müəllimin hazırladığı işarələrlə uyğunlaşdırmaq tapşırıla bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Rast gəldiyi təhlükəli hadisələr barədə danışır.	Tap. A (dərslük)
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur	Tap. B (dərslük)
İşarələrin mənasını anlayır və cümlə şəklində ifadə edir.	Tap. C, Ç (dərslük). Tap. A, B (iş dəftəri)
Cümlələri işarələrlə əvəz edir.	Tap. E (dərslük)
“Oo” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Növbəti dərstdə kitab elementləri ilə bağlı möhkəmləndirici fəaliyyət qurmaq üçün bir neçə uşaq kitabının seçilməsi tövsiyə olunur. Şagirdlərə hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsinin mənimsədilməsi üçün (bax: növbəti dər, “C” tapşırığı) dörd şəkil (məsələn: xəsarət alan uşaq, sevinən uşaq və s.) seçilməlidir.

1-ci dərs. “Xilaskar it” mətni.

Hüsnxət: “Öö” hərfi

- Dərslik: səh. 30-31
- İş dəftəri: səh. 21

Təlim məqsədləri

- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Kitabın sərlövə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Mətndəki əsas hadisələri müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** uşaq ədəbiyyatı üzrə kitablar, hadisələrin səbəbini tapmağa yardım edən şəkil (tapşırıq C).

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Kitablar haqqında müzakirə
2	Oxu	“Xilaskar it” mətni üzrə iş
3	Oxuyub-qavrama	Mətnədən əsas faktların seçilməsi, səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən edilməsi, mətnin nəql edilməsi
4	Yazı	“Öö” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Bu fəsildə kitabın əsas elementləri üzərində iş davam edir. Müəllim şagirdləri cütlərə ayırır. Hər cütə 1 kitab verir. Bu sualları lövhədə yazır və şagirdlərə bu sualları bir-birindən soruşmağı tapşırır:

- Kitabın müəllifi kimdir?
- Kitabın adı nədir?
- Kitabın neçə səhifəsi var?
- Kitabda başlıqlar hissəsi varmı?
- Kitabda neçə başlıq var?
- Kitab nə haqqındadır?

Oxu

2.2.1 **2.2.3** **Tapşırıq A (dərslik).** Cütlər işlərini dərslikdə verilən kitab üzrə davam etdirir, tapşırıqda verilən sualları oxuyub cavablandırırlar.

2.2.5 “Xilaskar it” mətni (dərslik).

Mətn əvvəlcə “Xəyalında canlandırma” üsulu ilə oxunur. Mətnin bir hissəsini yangınsöndürənlə gənc ananın dialoqu təşkil etdiyi üçün müəllim onların sözlərini oxuyarkən bu obrazlara uyğun səs tembrini dəyişməlidir. Mətn oxunduqdan sonra müəllim soruşur:

– *Xəyalınızda nə canlandırıdınız? Yoldaşınızla müzakirə edin. Hansı səsləri eşitdiniz?*

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər yangınsöndürən maşının səs signalını, suyun şırıltısını, ananın və yangınsöndürənlərin, itin, körpə uşağın səslərini “eşitdiklərini” söyləyə bilirlər.

Müzakirədən sonra müəllim mətni yenidən oxuyur. Şagirdlər isə süjetli kompozisiyanı oxu materialı ilə birlikdə izləyir, xəyallarında canlandırıqları səhnə ilə müqayisə edirlər. Müəllim vaxtaşırı oxunu dayan-dıraraq şagirdlərə suallarla müraciət edə bilər:

– *İndi oxuduğum cümləni kim dedi?*

– *Bu cümlə hansı şəkllə aiddir? Həmin şəkli göstərin.*

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər qurduqları cümlələri süjetli mətndəki təsvirlərlə uyğunlaşdırıb fikirlərini əsaslandırmağa bilirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətnədən aldıkları məlumatlarla tapşırıqda yer alan cümlələri müqayisə edərək onların doğru və ya yanlış olduğunu müəyyən edirlər.

2.2.5 Qruplarla iş.

Şagirdlər 4 qrupa bölünür. Hər qrupa müəyyən hadisə təsvir olunmuş (müəllimin gətirdiyi) 1 şəkil verilir. Hər bir qrupa müvafiq şəkildə təsvir olunmuş hadisənin başvermə səbəbi haqqında düşünmək və bu hadisənin səbəbini müəyyən etmək tapşırılır. Müzakirə bitdikdən sonra hər bir qrupun nümayəndəsi verilmiş şəkli təsvir edir və hadisənin başvermə səbəbi haqda qrupun mülahizələrini təqdim edir. Daha sonra müəllim digər qruplara müraciət edərək hadisənin səbəbi haqda onların təxminlərini soruşa bilər.

Müəllimin nəzərinə! Bu müzakirəni apararkən şagirdlərin nitqində “ona görə də”, “çünki” sözlərinin istifadəsinə xüsusi diqqət yetirmək tövsiyə olunur. “Çünki”, “ona görə də” sözlərinin istifadəsi şagirdlərdə mühüm həyatı bacarıqlar formalaşdırmağa kömək edəcəkdir.

Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər mətnə yangının başvermə səbəbinin məlum olmadığını müəyyən edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin oxu zamanı hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsini anlamaq bacarığını inkişaf etdirir.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərdə nəqletmə bacarığının və yaddaşın möhkəmləndirilməsinə yönəlməlidir. Tapşırıq müxtəlif formalarda (qruplarda, cütlərdə, fərdi) aparıla bilər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Öö" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Kitabın cildindəki vizual və verbal məlumatlardan çıxış edərək onun məzmunu haqda fikir söyləyir.	Tap. A (dərslük). MV-dəki fəaliyyət
Mətnlə əlaqədar hadisələri xəyalında canlandırır.	"Xilaskar it" mətni
Mətndən əsas faktlara uyğun cümlələr qurur.	Tap. B (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
Təsvir olunan hadisənin səbəbini müəyyən edir.	Tap. C (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Mətndən bir hissəni seçərək nəql edir.	Tap. Ç (dərslük)
"Öö" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Növbəti dərslə müəllimə "Söz boğçası" rubrikasında verilən yeni sözlərin mənimsədilməsi üçün həmin sözlərə aid əşyaların və ya şəkillərin (dəbilqə, yangınsöndürmə balonu, su şlanqı, respirator) hazırlanması tövsiyə olunur.

2-ci dərsl. Yangınsöndürənlər. Hüsnxət: "Ss" hərfi

- Dərslük: səh. 32
- İş dəftəri: səh. 22

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Bildiği faktlara əsaslanaraq dinlədiyi məlumata münasibət bildirir (st. 1.1.2).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Cümlədə buraxılmış söz müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəkillər üzrə iş
2	Dinləmə-danışma	"Yangınsöndürənlə məktəbdə görüş" dinləmə mətni
3	Söz ehtiyatı	Yeni sözlər üzərində iş
4	Yazı	"Ss" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Müəllim gətirdiyi şəkilləri və ya əşyaları şagirdlərə göstərərək tapşırıqdakı suallar üzrə müzakirə aparır.

Dinləmə-danışma

1.2.2 1.1.2 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlərin diqqəti "Yangınsöndürənlə məktəbdə görüş" şəklinə yönəldilir və tapşırıqda verilmiş suallar ətrafında müzakirə aparılır. Bu tapşırıq dinləmə mətni üçün motivasiya rolunu oynayır və BİBÖ şəklində də qurula bilər.

Dinləmə mətni:

Ayxangilin sinfində xüsusi bir gün idi. Bu gün onların qonağı var idi. Bu, yangınsöndürən Əli idi. O, uşaqlara öz geyimindən, istifadə etdikləri əşyalardan, yangını yaradan səbəblərdən və yangından qorunmağın yollarından danışdı. Yangınsöndürən Əli uşaqlara bu qaydalara əməl etməyi tövsiyə etdi:

1. Yangın baş verəndə 101 nömrəsinə zəng edin, yangının baş verdiyi yer barədə dəqiq məlumat verin.
2. Əgər yangın gecə baş veribsə, ailə üzvlərinizi və qonşuları oyatmaq üçün "Yangın!" deyə qışqırın.
3. Yangın zamanı valideynlərinizlə bir yerdə olun, onlardan uzaqlaşmayın.

4. Əgər yangın yalnız bir otaqda baş veribsə, qapını bağlayın, oradan uzaqlaşın.

5. Yangın zamanı istidən və tüstüdən qorunmaq üçün palto və ayaqqabı geyinin, ağız və burnunuzu nəm parça və ya dəsmalla bağlayın.

Dinləmə mətninin nə dərəcədə mənimsənildiyini yoxlamaq üçün şagirdlərə suallar verir.

Müəllimin nəzərinə! Yangınsöndürənlə görüşün təşkili bu dərslə daha da maraqlı edə bilər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Müəllimin yönəldici sualları ilə "Söz boğçası" rubrikasında verilən şəkillər üzrə yeni sözlər mənimsədilir. Müəllim sözlərin daha dərinə mənimsədilməsi və şagirdlərin nitqində istifadəsi üçün əlavə suallar verə bilər:

1. Dəbilqədən daha kimlər istifadə edirlər? (inşaatçılar, motosikl sürənlər və s.)

2. Hava balonundan daha kimlər istifadə edirlər? (dalğıcılar, kosmonavtlar və s.)

3. Su şlanqından daha harada istifadə olunur? (bağda ağacları sulayarkən və s.)

2.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər öyrəndikləri yeni sözləri cümlələrdə yerinə qoymaqla həmin sözlərin mənasını anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər ilkin olaraq şəkillərə baxaraq hər bir şəkilin adını, sonra isə sözün izahını müəyyənləşdirirlər. Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlərin bir neçə bacarığı möhkəmləndirilir: şəkilin adlandırılması, həmin şəkilin aid olduğu sözün qrupdan seçilməsi və həmin anlayışın ifadə etdiyi mənanın müəyyənləşdirilməsi.

Diferensial təlim

Dəstək. İşləmə prinsipinə görə nisbətən çətin olan bu tapşırığın yerinə yetirilməsində çətinlik çəkən bəzi şagirdlərə tapşırığın bir hissəsini – şəkilin sözlə uyğunlaşdırılmasını tapşırmaq olar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin söz ehtiyatını möhkəmləndirir. Tapşırıq oyun (auksion) şəklində də qurula bilər. ("Yanğınsöndürən" sözündəki hərflərdən istifadə etməklə son sözü deyən şagird qalib gəlir.)

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Ss" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Verilmiş mövzu ətrafında fikirlərini ifadə edir.	Tap. A, B (dərslük)
Dinlədiyi mətndən faktları seçir.	MV – dinləmə mətni
Şəklə əsasən əşyaları adlandıraraq cümləni tamamlayır.	Tap. C (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
"Ss" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərəcə hazırlıq. 1. Müəllimə növbəti dərəcədə nəqli və sual cümlələrini mənimsətmək üçün hər hansı bir şəkil nümayiş etdirməsi tövsiyə olunur.

2. Dərsləyin 33-cü səhifəsindəki "Ç" tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün hər iki kitaba aid sual cümlələri yazılmış kartlar hazırlamaq tövsiyə olunur.

3-cü dərəcə. "Azərlə yanğınsöndürənin söhbəti" mətni. Cümlənin növləri. Hüsnxət: "Şş" hərfi

• Dərslük: səh. 33

• İş dəftəri: səh. 23

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Cümlənin məqsəd və intonasiyasından asılı olaraq onu müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır (st. 4.1.7).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** sual sözləri və cümlələri yazılmış kartlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Şəkil üzrə iş
2	Oxu	"Azərlə yanğınsöndürənin söhbəti" mətninin oxusu
3	Dil qaydaları	Nəqli və sual cümlələrinin mənimsədilməsi
4	Yazı	"Şş" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə hər hansı bir şəkil (məsələn: telefonla zəng edən adam) nümayiş etdirərək bu sualları verir:

- Bu şəkildən hansı məlumat ala bildik?
- Bu şəkildə aid hansı sualınız var?

Müəllim şagirdlərin cavablarından bir neçəsini lövhədə yazır. Məlumat verən cümlələrin nəqli, məlumat toplamaq məqsədilə qurulan cümlələrin isə sual cümləsi olduğu izah edilir.

Dil qaydaları. Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər mətnin adını oxuyurlar və yanğınsöndürənlə Azərin şəklinə baxıb mətnin məzmununu təxmin edirlər. Sonra mətn iki şagird tərəfindən oxunur. Müəllim "Siz mətndən hansı sualların cavabını tapdınız?" – deyərək şagirdlərin fikirlərini dinləyir. "Bəs siz yanğınsöndürəndən hansı məlumatı almaq istərdiniz?" – deyərək

onların da bir neçə sual səsləndirməsinə imkan yaradır.

4.1.6 4.1.7 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini mətndəki cümlələrə və cümlələrin sonundakı müvafiq durğu işarələrinə yönəldir və onları müqayisə edir.

“Bunları bilməliyik” rubrikası üzrə iş aparılır. Nəqli və sual cümlələrini daha dərinədən mənimsətmək üçün müxtəlif əşyalar göstərərək bu əşyalar barədə məlumat və sual verən cümlələr qurmağı tapşımaq olar. Bu zaman müəllim söylənilən cümlələri lövhədə yazaraq şagirdlərə cümlələrin sonunda müvafiq durğu işarəsini qoymağı tapşıra bilər.

Tapşırıq C (dərslük) və tapşırıq A (iş dəftəri). Hər iki tapşırıq nəqli və sual cümlələrinin daha dərinədən mənimsədilməsinə xidmət edir.

2.2.1 2.2.3 4.1.6 Tapşırıq Ç (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini dərslükdəki kitabların cildlərinə yönəldir. Hər iki kitabın adı şagirdlər tərəfindən oxunur və kitablar arasındakı fərq müzakirə olunur, kitabların mövzuları təxmin edilir. Müəllim şagirdləri iki qrupa ayırır və qruplara üzərində hər iki kitaba aid sual cümlələri yazılmış kartlar paylayır. Şagirdlər "Bu sualların cavablarını hansı kitabdan oxumaq olar?" sualı ətrafında müzakirə aparırlar.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Cümlələrin aid olduğu şəkillər şagirdlər tərəfindən müəyyən edilir. Şəkillər nömrələndikdən sonra şagirdlər mətni ardıcılıqla nəql edirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər “Şş” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Tap. A (dərslük)
Cümləni növlərinə görə (nəqli və sual cümləsi) fərqləndirir.	Tap. B, C (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
Kitabın cildinə əsasən onun məzmununu təxmin edir.	Tap. Ç (dərslük)
Mətnlə illüstrasiya arasında uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
"Şş" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

fəsil 3 YOLDA TƏHLÜKƏ

1-ci dər. Yol hərəkəti qaydaları. Hüsnxət: “Uu” hərfi

- Dərslük: səh. 34-35
- İş dəftəri: səh. 24

Təlim məqsədləri

- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Dialoglarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Yolda təhlükə” mövzusunda beyin həmləsi
2	Danışma. Söz ehtiyatı	“Yol hərəkəti qaydaları” üzrə müzakirə
3	Oxu	Tapmacanın oxusu
4	Yazı. Dil qaydaları	Hecalar əlavə etməklə sözlərin köçürülməsi
5	Danışma	Xəritə üzrə iş
6	Yazı	“Uu” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Söz assosiasiyası. Şagirdlər “Yolla gedərkən hansı təhlükələrlə qarşılaşa bilərik?” sualı ətrafında ağıllarına ilk gələn fikirləri səsləndirirlər.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər tapşırıqda verilən şəkillərə əsasən sualları cavablandırırlar. Müəllim “Söz boğçası” rubrikasında göstərilmiş sözlərin şagirdlərin nitqində nə dərəcədə istifadə olduğunu müşahidə edir. Şagirdlər həmin sözlərin aid olduğu təsvirləri müəyyənləşdirirlər. Yeni sözlər “Söz boğçası”na əlavə olunur. Şagirdlər qruplarda 3-cü sual (“Bu uşaqlara hansı qaydaları öyrədərdiniz?”) ətrafında müzakirə aparıb təqdimat hazırlaya bilərlər. Müəllim təqdimat zamanı şagirdlərdən yeni öyrəndikləri sözlərdən istifadə etməyi tələb etməlidir.

Oxu

2.2.1, 2.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Cütlərlə

oxu. Şagirdlər mətni cütlərdə oxuyub tapmaca ilə bağlı sualları cavablandırırlar. Müəllim şagirdlərin diqqətini tapmacadakı açar sözlərə (*üç qardaş, dayan, diqqətli ol, buyur*) yönəldir və şəkillər vasitəsilə onların mənalərini açıqlamağı tapşırır.

2.1.4 Şagirdlərin diqqəti mətndəki “üç qardaş” ifadəsinə yönəldilir: “*Nəyə görə işıqfor bir qutuda üç qardaşa bənzədilir?*” Şagirdlər bənzəryənlə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri müəyyən edirlər.

Yazı

Tapşırıq C (dərslük). I bölmədə tədris olunan dil qaydalarının möhkəmlənməsinə yönəlmiş bu tapşırıq həm də yazı bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç, D (dərslük). Şagirdlərdə xəritə ilə işləmək, istiqaməti müəyyən etmək bacarıqlarının formalaşdırılmasına yönəlmişdir. Bu tapşırıq eyni zamanda riyaziyyat və həyat bilgisi fənləri ilə integrasiyaya xidmət edir. Buna görə də tapşırığa başlamazdan əvvəl “sağ”, “sol”, “qarşısında”, “arxasında”, “yanında” anlayışlarını yada salmaq məqsədəuyğundur. Bu zaman sadə idman hərəkətlərindən (“*Sol əlini qaldır. Sağa dön*” və s.) istifadə etmək olar.

Şagirdlər xəritədə təsvir olunmuş obyektlərin adlarını oxuyur, Ayxangilin evini və digər obyektlərin yerlərini müəyyən edirlər; məsələn: “*Məktəb xəstəxananın qarşısındadır*” və s.

Riyaziyyatla integrasiyanı genişləndirmək üçün bu suallardan istifadə oluna bilər: “*Neçə bina var? Neçə maşın qırmızıdır? Neçə piyada zolağı var? Bəs neçə yerüstü keçid var?*”

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər tapşırıqda verilmiş cümlələri xəritə ilə müqayisə edərək faktların doğruluğunu müəyyən edirlər. Bununla cümlələrlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən etmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Tapşırıq E (dərslük). Şagirdlər Ayxanın zooparka getməsi üçün alternativ yolları cümlə şəklində ifadə edirlər; məsələn: “*Ayxan səki ilə düz getsin, xəstəxananın yanından sağa dönüb yenidən düz getsin. Yerüstü keçiddən keçsin. Polis idarəsinin arxasındakı piyada zolağından keçərək zooparka çıtsın*”.

1.2.3 Tapşırıq Ə (dərslük). Xəritə üzrə iş bu tapşırıqla davam edir. Şagirdlər “Ayxanın evdən müxtəlif istiqamətlərə (kitabxanaya, polis idarəsinə, məktəbə) getmək üçün insanlara müraciət etmək” situasiyasına uyğun dialoqlar qururlar. Ay-

xanın məlumat toplamaq məqsədilə hansı cümlə növündən istifadə etdiyini soruşmaqla dil qaydaları ilə də integrasiya yaradıla bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq nitq etiketləri ilə bağlı möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Uu” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Öncə dərslükdəki tapmaca şagirdlər tərəfindən oxunur, hər bir rəngin verdiyi göstərişlər müvafiq işıqforun yanındakı çərçivədə yazılır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Nitqində yeni sözlərdən istifadə edir.	Tap. A, Ç (dərslük)
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Tap. B (dərslük)
Təsvirə (xəritəyə) uyğun məlumat verir.	Tap. Ç, D (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
Dialoq qurarkən nitq etiketlərindən istifadə edir.	Tap. Ə (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “Uu” hərfini düzgün yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dər. İşarələr. Hüsnxət: “Üü” hərfi

- Dərslük: səh. 36
- İş dəftəri: səh. 25

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- İşarələrin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir (st. 2.2.4).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** yol hərəkəti nişanları və onlara aid cümlə kartları.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Yol" mahnısı üzrə iş
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Yol" şeirinin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	İşarələrlə cümlələrin uyğunlaşdırılması
4	Yazı	"Üü" hərfinin həsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim musiqi fənni ilə inteqrasiya edərək "Yol" uşaq mahnısını (musiqisi Oqtay Zülfüqarovundur) səsləndirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.3, **2.2.1** **Tapşırıq A (dərslik). Cütlərlə oxu.** Müəllim şeiri əvvəlcə özü oxuyur. Şagirdlər dinləyir və şeirdə təsvir olunanları xəyallarında canlandırırlar. Müəllim şeiri ikinci dəfə oxuduqdan sonra şagirdlər şeirə uyğun rəsm çəkir, cütlərdə rəsmləri müzakirə edirlər. Daha sonra müəllim dərslikdə yer alan təsvirlərə diqqəti yönəldir. Şagirdlər şeiri cütlərdə oxuyaraq şeirdə şəkillərə aid olan cümlələri müəyyən edirlər.

2.1.2 **Tapşırıq A (iş dəftəri).** Mövzu ilə bağlı söz ehtiyatını möhkəmləndirməklə yanaşı, şagirdlərin yazı bacarıqlarını da inkişaf etdirir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 **Tapşırıq B (dərslik). Qruplarla iş.** Şagirdlər qruplarda onlara verilmiş cümlələri oxuyur və uyğun gələn işarəni müzakirə edərək seçirlər. Müəllim hər qrupa işarələrin ifadə etdiyi mənalara uyğun bir situasiya fikirləşməyi tapşır. Qrupların təklif etdiyi situasiyalardan birini rollu oyun vasitəsilə canlandırmaq tövsiyə olunur. Bununla da şagirdlər işarələrin həyatımızdakı rolunu daha yaxşı anlamış olarlar. Situasiya qurmaqda çətinlik çəkən qruplara müəllim bu istiqamətdə kömək edə bilər; məsələn:

"Biz meşə ilə gedirdik. Hava çox isti idi. Hamı su istəyirdi. Birdən Arif yol kənarında işarəni görüb dedi: – Dostlar, bura gəlin, yaxınlıqda bulaq var.

2.2.4 **Tapşırıq B (iş dəftəri).** Şagirdlərin qrafik işarələri oxuyub-anlama, cümlə ilə ifadə etmək bacarığını möhkəmləndirir.

Yazı

3.1.1 **"Həsnxət" rubrikası.** Şagirdlər böyük və kiçik "Üü" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri həsnxət normalarına uyğun yazırlar.

3.1.1 **Tapşırıq C (iş dəftəri).** Həsnxət normalarını inkişaf etdirməklə yanaşı, dil qaydaları ilə inteqrasiyanı da təmin edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnədəki cümlələrə aid şəkilləri seçir.	Tap. A (dərslik)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
İşarələrin ifadə etdiyi fikrə uyğun cümlələri müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslik). Tap. B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Üü" hərfini düzgün yazır.	"Həsnxət" rubrikası (dərslik və iş dəftəri)
Nəqli cümlələri seçib həsnxət normaları ilə yazır.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dərs. "Dağ yolunda" mətni
Həsnxət: "Kk" hərfi

• Dərslik: səh. 37

• İş dəftəri: səh. 26

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- İşarələrin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir (st. 2.2.4).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Böyük və kiçik hərfləri həsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Cümlənin məqsəd və intonasiyasından asılı olaraq onu müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır (st. 4.1.7).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Məkana uyğun işarələrin seçilməsi
2	Oxu	"Dağ yolunda" mətninin oxusu
3	Dil qaydaları	Sual və nəqli cümlələr
4	Yazı	"Kk" hərfinin həsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bir neçə işarəni şagirdlərə göstərərək "Bu işarələrə harada rast gələ bilərik? – deyə soruşur.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər mətni oxuyurlar. Oxuduqdan sonra bu suallara cavab verirlər.

1. Mətnin adı nədir?
2. Mətnə hadisələr harada baş verir?
3. Mətnəki oğlanın adı nədir?
4. Ata maşını niyə saxladı?
5. Sizcə, ata düzgün qərar vermişdi?

Daha sonra “A” tapşırığında verilmiş suallar da müzakirə olunur.

Tapşırıq B (dərslük). “A” tapşırığında yer almış mətnə aid işarə müəyyən olunduqdan sonra digər iki işarəni də şagirdlər cümlə ilə ifadə edir və onlara hansı məkanda rast gəlinməsi barədə fikirlərini bildirirlər.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq C (dərslük). Yazı ilə integrasiya. Məqsəd şagirdlərdə nəqli və sual cümlələrini fərqləndirmək bacarığını formalaşdırmaqdır. Şagirdlər cümlələri oxuyur və bu cümlələrin nəqli, yoxsa sual cümləsi olduğunu fərqləndirirlər. Sonra sual cümləsini mətnə əsasən cavablandırırlar. Şagirdlər sual cümləsini köçürməklə yazı bacarıqlarını möhkəmləndirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Nəqli və sual cümlələrini fərqləndirilməsi üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq bölmənin əsas məqsədlərindən olan qrafik təsvirin cümlə şəklində ifadə edilməsi üzrə mənimsənilməsinə yönəlmişdir.

Tapşırıq Ç (dərslük). Cütlərlə iş. Müəllim əvvəlcə “təlimat” sözünün mənasını izah edib bölmənin “Söz boğçası”na əlavə edir. Şagirdlər “İşıqforun hazırlanması” təlimatını cütlərdə oxuyur və təlimata əməl edərək işıqfor düzəldirlər.

Müəllimin nəzərinə! Təlimat – bir şeyi həyata keçirmək üçün qayda və üsullar müəyyən edən şifahi və yazılı göstəriş.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Kk” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Yazı bacarığının və düzgün işarələri üzrə biliklərin möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Tapşırıq C (dərslük)
Sual və nəqli cümlələri fərqləndirir.	Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq A (dərslük).
Böyük və kiçik “Kk” hərfini düzgün yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük və iş dəftəri)
Cümləni müvafiq düzgün işarəsi ilə tamamlayır.	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Gələn dərslə sinfə məişətdə işlədilən bir kəsici və ya dəşici alət (bıçaq, qayçı, sancaq və ya dəftərxana bıçağı) və üzərində yaş həddi qeyd edilmiş oyuncaq qutuları (və ya şəkilləri) gətirmək tövsiyə olunur. Müəllim rəngli kağızlar üzərində qutudakı sözləri (3+, 5+ və s.) yazır.

fəsil

4

EVDƏ TƏHLÜKƏ

1-ci dərsl. “Oyuncaq mağazasında” mətni

- Dərslük: səh. 38-39 • İş dəftəri: səh. 27

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətnəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ev əşyalarının nümayişi
2	Danışma. Söz ehtiyatı	Evdə təhlükə mövzusu üzrə iş
3	Oxu	“Oyuncaq mağazasında” mətninin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	“Oyuncaq mağazasında” mətni üzrə iş
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim özü ilə gətirdiyi mətbəx və ya dəftərxana bıçağını, iynə, sancaq və ya qayçıyı nümayiş etdirib soruşur:

– Bu əşyalar nə üçündür? (Əşyaların gərəkli olduğu vurğulanır.) Bu əşyalarla ehtiyatlı davranmasaq, hansı təhlükələrlə qarşılaşırıq? Evdə istifadə olunan başqa hansı təhlükəli əşyaları tanıyırsınız?

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 2.1.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlərin diqqəti dərslərdə verilən mətbəx şəklinə yönəldilir. Şagirdlər şəkildə təsvir olunan əşyaları adlandırırlar. Müəllim lövhədə “kəsiciləşən və elektrik cihazı” söz birləşmələrini yazıb şagirdlərə uyğun əşya adlarını söyləmələrini tapşırır. “Söz boğçası”nda verilən digər sözlərin də mənası açıqlanır. Şagirdlər tapşırıqda verilən suallar ətrafında fikir yürüdərkən yeni sözləri nitqlərində işlədirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırığın əsas məqsədi “Evdə təhlükə” mövzusu ilə əlaqədar söz ehtiyatını zənginləşdirmək, yazı və oxu bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər müstəqil şəkildə tapşırığı yerinə yetirdikdən sonra təsvir olunan hadisələrin yarada biləcəyi təhlükələri öz həyatları ilə əlaqələndirib fikir bildirirlər. Sonra cütlər hər bir şəkil əsasında təhlükənin qarşısını almaq üçün yollar müəyyən edib təqdimat edirlər.

Oxu

“Oyuncaq mağazasında” mətnini oxumazdan öncə müəllim gətirdiyi oyuncaq qutularını sinfin müxtəlif guşələrində yerləşdirərək şagirdlərə seçim etməyi tapşırır. Şagirdlər seçimləri barədə fikirlərini əsaslandırırlar.

2.2.1 2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər “Oyuncaq mağazasında” mətnini oxuyurlar, şəkillər üzrə müzakirə edirlər, şəkillərə uyğun cümlələri seçirlər.

Oxuyub-qavrama

Mətn oxunduqdan sonra müəllim mətnlə bağlı suallar səsləndirir: “Mətnin adı nədir? Mətnə hadisələr harada baş verir? Mətnə kimlər iştirak edir?”

Tapşırıq C (dərslük). Cütlərlə iş. Cütlər Ayxana və Aydana aid cümlələri müəyyənləşdirirlər. Tapşırıq belə yerinə yetirilə bilər: müəllim birinci cümləni səsləndirir. Cümlə Ayxana aid olduqda oğlanlar, Aydana aid olduqda isə qızlar ayağa qalxırlar.

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər Ayxanın diqqətli olması fikrini mətndən seçdikləri cümlə ilə əsaslandırır, müvafiq şəkllə (C) istinad edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Mətnə əsasən Ayxanın “diqqətli” olduğu aydın olsa da, şagirdlərin “Ayxan çalışqandır” fikrini əsaslandırdıqları halda məqbul hesab etmək olar (Ayxan çalışqandır, çünki o, çox oxumuş və bu işarə haqda məlumat

toplamışdır).

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş situasiyalara uyğun obrazları sadə şəkildə təhlil edir və onlara xas cəhətləri dəyərləndirirlər. Tapşırıqda verilmiş 3-cü situasiya həm də şagirdlərin məntiqi təfəkkürünün inkişafına yönəlmişdir.

Tapşırıq D (dərslük). Cütlərlə iş. Hər bir oyuncağın istifadəsi üçün qoyulan yaş həddi və yaş həddinin qoyulma səbəbi cütlər tərəfindən araşdırılır. Bir oyuncaq seçib onun haqqında təqdimat edirlər.

Tapşırıq E (dərslük). Qruplarla iş. 4 şagirddən ibarət qruplar təşkil olunur. Qruplar üzərinə müvafiq söz yazılmış rəngli kartları qatarın rənginə əsasən düzür, alınan cümlənin növünü müəyyənləşdirirlər. Təqdimat zamanı şagirdlər əllərində rəngli kartlar tutaraq qatar kimi düzülürlər. Tez və düzgün düzülən qrup qalib olur.

Tapşırıq Ə (dərslük). Tapşırıq “Doğru” və “Yanlış” kartları vasitəsilə yerinə yetirilir. Şagirdlər tapşırıqda verilən informasiyanı təhlil edərək mövzu üzrə ümumiləşdirmə aparırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Mətnin müxtəlif hissələrinə aid olan illüstrasiyaları müəyyən edir.	Tap. B, C (dərslük)
Obraz barədə fikrini ifadə edir.	Tap. Ç (dərslük). Tap. C (iş dəftəri)
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir.	Tap. D, E, Ə (dərslük)

Növbəti dərslə hazırlıq. Növbəti dərslə müəllimə

40-cı səhifədə verilmiş “E” tapşırığı üçün aşağıdakı suallar yazılmış kartlar hazırlamaq tövsiyə olunur.

Hansı sözlərdə bir sait var?

Hansı sözlər saitle başlayır?

Hansı sözlər saitle bitir?

Hansı sözlər samitlə başlayır?

Hansı sözlər samitlə bitir?

2-ci dərs. “Ağıllı Ömər” şeiri. Hüsnxət: “Pp” hərfi

- Dərslik: səh. 40
- İş dəftəri: səh. 28

Təlim məqsədləri

- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (2.1.1).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st.2.2.5).
- Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1)
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Evdə təhlükə barədə müzakirə
2	Dinləmə	Dinləmə mətni üzrə iş
3	Oxu	“Ağıllı Ömər” şeirinin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	“Ağıllı Ömər” şeiri üzrə faktoloji sualların cavablandırılması
5	Dil qaydaları	Sait və samitlərin fərqləndirilməsi
6	Yazı	“Pp” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər öz həyat təcrübələrindən çıxış edərək “Evdə təhlükə” mövzusunda müzakirə aparırlar.

Dinləmə və danışma

Müəllim dinləmə mətnini səsləndirir.

1.2.2 Dinləmə mətni

“Ayxan həyatdan çoxlu uşaq səsi eşitdi. Tələsik eyvana çıxaraq baxdı. Bacısı Aydan bunu görüb tez anasını çağırdı”.

Müəllim şagirdlərin dinləmə bacarığını yoxlamaq məqsədilə suallar verir:

– Ayxan niyə eyvana çıxdı? Ayxanın eyvana çıxdığını kim xəbər verdi? Sizcə, Aydan düzgün etdi? Dinlədiyiniz mətnə kimi ağıllı hesab edirsiniz?

Daha sonra şagirdlər dinlədikləri mətnin davamını öz təxəyyüllərinə uyğun davam etdirirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər şeiri bir-birini izləyərək oxuyurlar. Sonra müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şagirdlər şeirdə təhlükə ilə bağlı fikirləri müzakirə edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər tapşırıqda yer alan əşyaları adlandırır, onlardan neçəsinin kəsici alət, neçəsinin elektrik cihazı olduğunu müəyyən edirlər. Şagirdlər hər bir əşya haqqında cümlə qururlar. Daha sonra hər bir əşyanın şeirdə işləndiyi cümlə (misra) şagirdlər tərəfindən tapılır və “iynə” haqqında şeirdə misra olmadığı müəyyən edilir.

2.2.3 Tapşırıq Ç (dərslik). Müəllim yönəldici suallar verir: – *Kimin 6 yaşı var? Kim kibritlə oynamır? Kim elektrik xəttinə əl vurmur?* Şagirdlər mətnin adına əsaslanaraq şeirin Ömər-in dilindən söyləndiyini müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq D (dərslik). Riyaziyyat fənni ilə inteqrasiya. Şagirdlərin detallara fikir vermək və yadda saxlamaq bacarığını inkişaf etdirir. Suala cavab verməkdə çətinlik çəkən şagirdlərin diqqəti şeirin ilk və sonuncu bəndlərinə yönəldilir. Ömər-in ailəsinin 4 nəfərdən ibarət olduğu müəyyən edilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər şeirə uyğun yeni ad seçməklə şeirin məzmununu qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş cümlələri oxuyaraq hər bir cümlənin məqsədini müəyyən edirlər.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər oxuduqları mətnə uyğun illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edirlər.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq E (dərslik). Qruplarla iş.

Tapşırıq yazı bacarıqlarını təkmilləşdirməklə yanaşı, 1-ci bölmədə tədris olunan sait və samitlərin fərqləndirilməsi bacarığını möhkəmləndirir.

Müəllim qrupların fəaliyyətini genişləndirmək üçün hazırladığı sual kartlarını qruplara paylayır.

Şagirdlərin təqdimatı dinlənilir.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Pp” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi mətni genişləndirir.	MV-də verilmiş material
Mətni hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur.	Tap. B (dərslük). Tap. C (iş dəftəri)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. Ç, D (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)
Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir	Tap. E (dərslük)
Böyük və kiçik "Pp" hərfini düzgün yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

3-cü dər. Hekayənin qurulması. Hüsnxət: "Vv" hərfi

- Dərslük: səh. 41
- İş dəftəri: səh. 29

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Mətnədən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Cümlənin məqsəd və intonasiasından asılı olaraq onu müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır (st. 4.1.7).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Məişət təhlükə barədə müzakirə
2	Danışma	Şəkillər üzrə mətnqurma. Mətnin davam etdirilməsi
3	Dil qaydaları	Durğu işarələri
4	Oxu	Təhlükə bildirən cümlələrin seçilməsi
5	Yazı	"Vv" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə bunları yazır: *iti bıçaq, isti tava, qaynar çay.*

Sonra şagirdlərdən soruşur: *Bunlar hansı təhlükələrdən xəbər verir?*

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər evdə rastlaşdıqları təhlükəli hadisələri danışirlər.

1.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini şəkillərə yönəldir. Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şəkilləri təsvir edir, hekayənin baş qəhrəmanına ad verirlər. Sonra hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirərək hekayə qururlar.

1.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq da fəslin əsas məqsədlərindən olan mətni təxəyyülə uyğun davam etdirmək (tamamlamaq) bacarığının inkişafına xidmət edir. Qruplar "məişətdə təhlükə" mövzusunda olan kiçik mətnləri oxuyaraq onları təxəyyüllərinə uyğun davam etdirirlər.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin məntiqi təfəkkürlərini inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Müəllim şagirdlərə seçdikləri cümlələri izah edərək fikirlərini əsaslandırmağı tapşır bilər.

Dil qaydaları

4.1.7 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərin durğu işarələri (sual işarəsi və nöqtə) ilə bağlı biliklərinin möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır. Şagirdlər verilmiş cümlələri cütlərdə oxuyur və buraxılmış səhvləri müəyyən edirlər.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər ilk cümləni cütlərdə oxuyur, onun nəqli və ya sual cümləsi olduğunu və hansı durğu işarəsindən istifadə edəcəklərini müzakirə edirlər. Sual cümləsi olduğuna qərar verdikdə hər iki şagird verilmiş sual cümləsinə müvafiq nəqli cümlə ilə cavab verir. Bu zaman şagirdlərin bütöv cümlə qurmasına diqqət yetirmək lazımdır; məsələn:

– *Paltar kim ütüləyir?*

– *Anam paltarı ütüləyir.*

Müzakirədən sonra şagirdlər verilmiş cümlələri dəftərlərinə köçürürlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər fərdi şəkildə işləyərək cümlələrin sonundakı müvafiq durğu işarələrini müəyyən edirlər.

Cütlərlə iş. Şagirdlər iş dəftərlərini dəyişib bir-birinin tapşırığını yoxlayırlar.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Vv" hərfinin konfigurasiasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Cümlədə "Vv" hərfli sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazmaqla yanaşı, cümlənin əsas əlamətlərini (cümlədəki ilk sözün böyük hərfə başlaması, müvafiq durğu işarəsi ilə bitməsi) tanıdıqlarını da nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.	Tap. B (dərslük)
Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. C (dərslük)
Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarəsi qoyur.	Tap. Ç, D (dərslük). Tap. A, C (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Vv" hərfini düzgün yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərəcə hazırlıq. Növbəti fəslin mövzusunı daha asan mənimsətmək üçün şagirdlərə valideynlərindən zəlzələ və xilasedicilər haqqında məlumat toplamaq tapşırılır. Bu, şagirdlərin mövzu haqqında ilkin təsəvvürlərinin yaranmasına kömək edə bilər.

fəsil

5

XİLASEDİCİLƏR

1-ci dər. "Qartalın təşəkkürü" mətni. Hüsnxət: "Ee" hərfi

- Dərslük: səh. 42
- İş dəftəri: səh. 30

Təlim məqsədləri

- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklın) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətnədən əsas fikiri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Xilasedicilər haqqında sual-cavab
2	Oxu	Kitabın başlıqlar hissəsinin hazırlanması. "Qartalın təşəkkürü" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətnədən əsas faktların seçilməsi
4	Yazı	"Ee" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər xilasedicilər haqqında valideynlərindən topladıqları məlumatları tapşırıqda verilən suallar əsasında müzakirə edirlər.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini şəkllə yönəldir. Şagirdlər şəkildə verilmiş kitabın cildinə baxaraq sualları cavablandırırlar. Sonra aşağıdakı sual cümlələrini lövhədə yazır:

- Xilasedicilər kimlərdir?
- Xilasedicilər bizə necə kömək edir?
- Heyvanlar nə ilə qidalanırlar?
- Xilaskar itlər
- Yanğınsöndürənlər və xilasedici

Şagirdlərdən soruşur: – Hansı sualların cavabını "Xilasedicilər" kitabından öyrənmək olar?

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). İzahlı oxu. Mətn müəllimin müşayiəti ilə şagirdlər tərəfindən oxunur. Müəllim oxu prosesində şagirdlərin diqqətini illüstrasiyalara, nitq "buludları"na, hadisələrin baş vermə məkanına (dağda, evin yanında, düzənlikdə) yönəldərək şərhlər verir; məsələn, düzənlik açıq sahə olduğu üçün zəlzələ zamanı daha təhlükəsizdir.

Oxuyub-qavrama

Şagirdlər suallar ətrafında müzakirə aparırlar. Bu suallar şagirdlərin nəticə çıxarmaq bacarığını və yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirir.

Diferensial təlim

Dəstək. Şagirdlər mətnin məzmununa ad seçməkdə çətinlik çəkərsə, müəllim bir neçə adı vərəqdə yazıb onlara seçim etməyi tapşırıla bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Illüstrasiyalara uyğun olaraq mətndəki hadisələrin baş vermə məkanı seçilir.

2.2.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər cümlələri müstəqil oxuyub düzgün cavabı ("Bir gün qartal tələyə düşdü") işarələməklə mətni anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Oxuyub-qavrama bacarığını inkişaf etdirən bu tapşırıqda şagirdlər mətnə aid əsas fikirləri müəyyən edirlər. Doğru cavablar: "Bəzi heyvanlar zəlzələni hiss edir"; "Qartal babanı evdən uzaqlaşdırmaq istəyirdi".

Tapşırıq C (dərslük). Qruplarla iş. Şagirdlər qruplarda müzakirə edərək illüstrasiyaların mətnə yerini müəyyənləşdirirlər. Müəllim təqdimatlardan sonra mətni yeni hissələrlə birlikdə bütöv şəkildə oxuyur.

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslük). Qruplarla iş. Qruplar tapşırıqda qartal haqqında verilmiş məlumatları oxuyaraq "Qartalın təşəkkürü" mətninə aid məlumatları müəyyən edirlər. Qrupların təqdimatı za-

manı seçilən məlumatlar mətndən gətirilən faktlar əsasında izah edilməlidir; məsələn, şagird "Qartal caynaqları ilə istədiyi əşyanı götürə bilir" məlumatını sübut etmək üçün qartalın mətndə papağı götürməsi faktını söyləməlidir.

Sonra tapşırıqda verilən 2-ci sual ətrafında qruplar müzakirə aparırlar. Verilmiş şəklin ötürdüyü informasiya araşdırılır. Şəklə uyğun bir neçə məlumat seçilə bilər: *"Qartalın iti gözləri var. Çünki şəkildə qartalın uzaq məsafədən enərək kiçik bir balığı ovlaması təsvir olunmuşdur. Bu həm də onun iti caynaqlara malik yırtıcı quş olduğunu göstərir"*.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Ee" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Kitabın başlıqlar hissəsini hazırlayır.	Tap. A (dərslük)
Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. B (dərslük). Tap. A, C (iş dəftəri)
Verilmiş cümlənin və ya illüstrasiyanın mətdəki yerini müəyyən edir.	Tap. C (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir.	Tap. Ç (dərslük)
"Ee" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

2-ci dərs. Heyvanlar və biz. Hüsnxət: "Gg" hərfi

• Dərslük: səh. 44

• İş dəftəri: səh. 31

Təlim məqsədləri

- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir (st.2.1.1).
- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st.1.2.1).
- Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1)
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Xilaskar it" və "Qartalın təşəkkürü" mətnlərinin xatırlanması
2	Oxu	Kitabların məzmununun təxmin edilməsi
3	Söz ehtiyatı	Əlamətlərə uyğun anlayışların müəyyən edilməsi
4	Dinləmə	"Alabaşın köməyi" mətni
5	Danışma	Şəkillər üzrə mətnqurma
6	Dil qaydaları	Sait və samitlər üzrə iş
7	Yazı	"Gg" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
8	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər "Xilaskar it" və "Qartalın təşəkkürü" mətnini xatırlayır, müəllim yönəldici suallar verir:

– Mətdə körpəni kim xilas edir? Sizcə, Xallı yağıın zamanı tüstü bürümüş evdə körpəni necə tapa bildi? Qartal Ziya babanın papağını niyə götürüb qaçdı?

Şagirdlər suallar ətrafında müzakirə apararaq belə bir nəticəyə gəlirlər:

"Heyvanlar insanları həm təhlükədən xilas edir, həm də onlara müxtəlif təhlükələrdən qorunmaq üçün əvvəlcədən xəbərdarlıq edə bilir".

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıqda verilmiş cümlələrin hansı kitaba aid olduğunu müəyyən etməklə şagirdlər bədii və elmi kitablarda əks olunan məlumatları bir-birindən fərqləndirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər cümlələri oxuyaraq əlamətlərin hansı heyvanlara aid olduğunu müəyyən edirlər.

Dinləmə

1.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim tapşırığı yerinə yetirmək üçün şagirdlərə kömək məqsədilə dinləmə mətnini səsləndirir.

Dinləmə mətni:

Çoban qoyun sürüsünü dağa apardı. Qoyunlar dağda otlayırdılar. Birdən canavar onlara hücum etdi. Çoban həyəcanla qışqırdı: "Ay aman, kömək edin!" Alabaş canavarın üstünə cumaraq onu qovdu.

Mətni dinlədikdən sonra müəllim yeni sözləri izah edərək "Söz boğçası"na əlavə edir.

Cütlərlə iş. Şagirdlər qeyri-ardıcıl verilmiş cümlələri oxuyur, hadisələrin ardıcılığını müəyyən edirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq C (dərslük). Qruplarla iş. Hər bir qrup seçdiyi şəkllə uyğun rabitəli mətn qurur.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). 1-ci bölmədə öyrətilən dil qaydalarının təkrarlanması məqsədi daşıyır.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Gg” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Kitabın cildinə baxaraq məzmununu təxmin edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.	Tap. B (dərslük)
Süjetli şəkll kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.	Tap. C (dərslük)
“Gg” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

3-cü dərsl. “Çayda” şeiri.

Dil qaydaları. Hüsnxət: “Ğğ” hərfi

• Dərslük: səh. 44-45 • İş dəftəri: səh. 32

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st. 2.1.2).
- Mətnəndən əsas fikri müəyyənəşdirməyə kömək edən məqamları seçir. (st. 2.2.4).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir (st. 4.1.6).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Uşaq və buz” şeirinin xatırladılması
2	Danışma	Yay fəslində təhlükələr
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Çayda” şeiri. Yeni sözlərin mənimsədilməsi
4	Yazı	“Ğğ” hərfinin hüsnxət normalarına əsasən yazılışı
	Dil qaydaları	Cümlədə söz sırası
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə “Uşaq və buz” şeirini xatırladır. Qış fəslində rast gəlinən təhlükələr barədə şagirdlərlə müzakirə aparır.

Danışma

1.2.1 Müəllim şagirdlərə sual verir:

– *Yay fəslində harada təhlükə ilə rastlaşmısınız?*

Şagirdlər yay fəslində müxtəlif məkanlarda rast gəldikləri təhlükəli hadisələr barədə danışirlar.

Sonra müəllim müzakirə əsasında lövhədə belə bir cədvəl çəkir:

Məkanlar	Təhlükə ilə üzləşən uşaqların sayı
Park	
Məktəb	
Çimərlik	
Meşə	
Ev	

Müəllim şagirdlərin cavabına əsasən onların sayını cədvəldə qeyd edir. Cədvəl üzrə müzakirə davam edir:

– *Nəçə nəfər parkda təhlükə ilə qarşılaşmışdır? Ən az harada təhlükə ilə qarşılaşmışdır? Ən çox harada təhlükə ilə qarşılaşmışdır?*

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər “Çayda” şeirini oxuyaraq sual ətrafında müzakirə aparırlar.

2.1.2 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırığın əsas məqsədi şagirdlərin mövzu ilə bağlı söz ehtiyatını artırmaqdır. Müəllim sual verir:

– *Çimərəkən təhlükədən necə qorunmaq olar?*

Şagirdlər şəkillərdə təsvir olunmuş varlıqların adlarını oxuyur, onlar haqqında bildiklərini danışirlar. Sonra yeni sözlər “Söz boğçası”na əlavə olunur.

Müəllim şagirdlərin diqqətini “A” tapşırığındakı illüstrasiyaya yönəldir. Şagirdlərə sual verir:

– *Şəkildə gördüyünüz uşaqlara təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmələri üçün nə məsləhət verərdiniz?*

Bu zaman şagirdlərin öyrəndikləri yeni sözlərdən nitqlərində istifadə etməsinə diqqət yetirilir.

2.2.4 Tapşırıq C (dərslük). Cütlərlə iş. Şagirdlər cütlərdə şəkillərə baxır, təsvir olunmuş iki peşə sahibinin oxşar cəhətlərini müəyyən edirlər:

- Hər ikisi xilasedicidir.
- Hər ikisi xüsusi geyim geyinir.

Müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şagirdlər yanğınsöndürənlə bağlı öyrəndikləri məlumatları xatırlayırlar. Sonra cütlər cümlələri oxuyaraq müzakirə edirlər və cümlələrin aid olduğu peşə sahibini müəyyən edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin məntiqi nəticə çıxarmaq bacarığının inkişafına yönəlmişdir. Şagirdlər 1-ci və 3-cü cümlələrin xilasedicinin məsləhəti olduğunu müəyyən edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər oxuduqları sual cümləsinə uyğun nəqli cümlə seçməklə oxuyub-qavrama bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Ğğ” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərin yazı bacarığının möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır.

4.1.6 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər cümlələrdə söz sırasının ardıcılığını müəyyən edərək düzgün durğu işarələri ilə tamamlamaqla yanaşı, yazı bacarıqlarını da inkişaf etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Həyatda gördükləri haqqında danışır.	MV-də verilən fəaliyyət
Nitqində yeni sözlərdən istifadə edir.	Tap. A, B (dərslük)
Sözləri hecalamadan oxuyur.	Tap. A (dərslük)
Mətndən əsas fikri müəyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.	Tap. C (dərslük). Tap. A, B (iş dəftəri)
“Ğğ” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tap. C (iş dəftəri) Tap. Ç (dərslük)
Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Növbəti dərsdə kitabın cildi və mündəricat hissəsinin hazırlanması ilə bağlı Ç tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün müəllimə həmin tapşırıqla tanış olması tövsiyə olunur.

4-cü dərs. Ümumiləşdirici dərs

• Dərslük: səh. 46

• İş dəftəri: səh. 33

Təlim məqsədləri

- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir (st. 4.1.6).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmənin mövzularının xatırlanması
2	Söz ehtiyatı	Başlıqlara aid sözlərin seçilməsi
3	Oxu	Şeirlər üzrə iş
4	Dil qaydaları	Cümlənin növləri
5	Oxu	Kitabın struktur elementləri
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə “təhlükə” mövzusu ilə bağlı bir neçə başlıq (*dənizdə təhlükə, meşədə təhlükə, parkda təhlükə, evdə təhlükə, yanğın zamanı təhlükə* və s.) yazır və soruşur: “*Hansı mövzuları bu bölmədə öyrəndik?*”

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər verilmiş sözləri cütlərdə oxuyur və mənalərini anladıklarını nümayiş etdirmək üçün sözlərə uyğun cümlələr qururlar. Daha sonra hər bir fəslə aid sözləri müəyənləşdirirlər.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bölmənin əsas standartlarından biri olan mətnlə illüstrasiya arasında əlaqə qurmaq bacarığının inkişafının yoxlanılmasına yönəlmişdir. Şagirdlər şeirləri müstəqil oxuyur və hər bir şeirin aid olduğu şəkli müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Cütlərlə iş. Cütlərə "A" tapşırığında verilən illüstrasiyalara aid suallar səsləndirmək tapşırılır. Bir şagird sual verir, ikinci şagird həmin suala illüstrasiyaya əsaslanaraq cavab verir. Sonra tapşırıq fərdi şəkildə yerinə yetirilir.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq B (dərslik). Cütlərlə iş. Hər bir sıradakı cümlələr müxtəlif cütlər tərəfindən araşdırılır. Cütlər verilmiş cümlə sırası üzrə təqdimat edir. Təqdimat zamanı cümlələrin növünü qeyd etmək də tapşırılır.

4.1.6 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər verilmiş kiçik mətnlə cümlələrin sərhədlərini tapmaqla cümlənin əsas əlamətlərini mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

4.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqla bölmə boyunca şagirdlərin yazılışını öyrəndikləri 10 hərfin müxtəlif formaları (böyük və kiçik, çap və əlyazısı) nəzərdən keçirilir, onlar tərəfindən mənimsəndiyi yoxlanılır.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq Ç (dərslik). Texnologiya fənni ilə inteqrasiya. Qruplarla iş. Qruplar istəklərinə uyğun bir mövzu seçirlər. Mövzuya uyğun kitabın cildini necə təsəvvür etdikləri barədə qruplar mü-

zakirə aparırlar. Sonra şagirdlərə kitabın cildini düzəltmək üçün ləvazimatlar verilir.

Müəllimin nəzərinə! Kitab cildləri müəllimin əldə etdiyi resurslardan (vərəq, karton, kibrit qutusu və s.) asılı olaraq müxtəlif cür hazırlana bilər. Müəllim şagirdlərə ideya vermək üçün bu mövzulara aid kitablar da göstərə bilər.

Cildlər hazır olduqdan sonra qruplar hər bir mövzuya aid mündəricat hazırlamağa başlayırlar. Sonda qruplar müzakirə əsasında hazırladıqları kitab cildlərini və mündəricatlarını təqdim edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlərə hər başlığa aid bir neçə rəsm çəkməyi tapşırmaqla fəaliyyəti genişləndirmək olar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. A (dərslik)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. A, B (iş dəftəri)
Cümlənin növlərini fərqləndirir.	Tap. B (dərslik)
Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir.	Tap. C (dərslik)
Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir.	Tap. C (iş dəftəri)
Mövzuya uyğun kitabın cildini və başlıqlar hissəsini düzəldir.	Tap. Ç (dərslik)

Mövzu	Sağlam həyat	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışma, şagirdlərin mövzu üzrə şifahi təqdimatı
	Söz ehtiyatı	Gimnastika, gümrəh, nahar, riayət etmək, asudə vaxt, dərnək, məşq, halqa, lent, molbert, dolça, al, şafəq, ədəb, nur, bəhanə, fərdi, komanda, cəld, çevik, kral, dərs olmaq, yarış, dərs vermək, hiylə işlətmək, kefi kök olmaq, gigiyena, mikrob, mikroskop, diş fırçası, diş macunu, cihaz, qida, məhsul, vitamin, un məmulatı, menyu, mübahisə etmək, zəngin, tərifləmək, bəkməz, qovun, tərkib, qəlyanaltı, resept
	Oxu	• Komiksləri müşayiət edən qısa cümlələrin, mətnlərin oxunması • Mətnə məkan, şəxs, hadisələrin ardıcılığı ilə bağlı məqamların müəyyən edilməsi
	Yazı	• H, X, C, Ç, Q, F, Z, J hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı • Çap yazısı ilə verilmiş sözlərin və ya qısa cümlələrin əlyazısı şəklində yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	• Ad, hərəkət, əlamət, say bildirən sözlər
	Filoloji anlayışlar	• Obraz, baş qəhrəman, xarakter
Kompetensiyalar		• Sağlam həyat tərzinin insan sağlamlığı üçün əhəmiyyətini qiymətləndirmək, özünün və başqalarının sağlamlığını qorumaq

Üçüncü bölmədə “sağlamlıq” – gün rejimi, idman, gigiyena, sağlam qida mövzusu ilə bağlı həm informativ, həm də bədii mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərə sağlam həyat tərzini ilə bağlı yeni məlumatlar təqdim etmək, onların bu mövzu ilə bağlı söz ehtiyatını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Nitqi dinləyib anlayır, rabitəli danışır;
- Təmasda olduğu əşyaların adlarını, əlamətlərini, necə hərəkət etməsini düzgün ifadə edir;
- Öz fikirlərini bildirir, sadə təqdimatlar edir;
- Qısa cümlələri oxuyur.

Diferensial təlim

Şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyələrindəki ən bariz fərq yazı üzrə məzmun standartlarının real-

laşmasında özünü göstərir. Şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma fərqdəki kəskinliyi aradan qaldırmağa kömək edə bilər.

Mənimləmədə çətinlik doğuran məqamlar:

- Yaradıcı tapşırıqların yerinə yetirilməsi
 - Çap yazısı ilə verilmiş söz və cümlələrin hüsnxət normalarına uyğun yazılması
 - Nisbətən irihəcmli mətnlərin oxunması
- Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

3-cü bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vasitələr: kəsmə hərflər, üzərində heyvan, meyvə şəkilləri olan kartlar, menyu, optik gözlük, mikroskop, lupa, rezin top.

1-ci dərs. “Ayanın gün rejimi” mətni. Hüsnxət: “Hh” hərfi.

- Dərslik: səh. 48
- İş dəftəri: səh. 34

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st.2.1.2).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Aldığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sağlamlıq haqqında deyimlər
2	Danışma	“Sağlam həyat” bölməsinin titul səhifəsi üzrə iş
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Ayanın gün rejimi” mətninin oxusu. “Söz boğçası” üzrə iş
4	Dinləmə-danışma	Şifahi təqdimat
5	Yazı	“Hh” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Qeyd. Bu dərsdə həyat bilgisi fənni ilə integrasiya yaranır. *Gün rejimi haqqında təsəvvürlərini sadə şəkildə ifadə edir (st. 2.1.1). Sağlam həyat tərzinin şərtlərini (təmizkarlıq, düzgün qidalanma, yuxu və istirahət) sadalayır (st. 4.1.1).*

Mövzuya yönəltmə

Müəllim sağlamlıq haqqında deyimlər, aforizmlər səsləndirir. Şagirdlər bu cümlələrdə təkrar olunan sözü müəyyənləşdirməlidirlər.

Tez yatıb tezdən oyanan sağlam olar.

İdman sağlamlıqdır.

Sağlam bədəndə sağlam ruh olar.

Gündə bir alma yesən, sağlam olarsan.

Müxtəlif cavab variantları səslənə bilər, lakin müəllim şagirdlərin diqqətini “sağlam” sözünə yönəltməlidir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Danışma fəaliyyəti titul səhifəsində verilmiş şəkillər əsasında yerinə yetirilir. Şagirdlər dərslikdəki yönəldici suallara cavab verməklə şəkildə gördüklərini təsvir edir, mövzu ilə bağlı müzakirədə iştirak edirlər. Müəllim şagirdləri danışmağa həvəsləndirmək üçün mövzunu onların şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir:

– *Bəs siz sağlam olmaq üçün hansı qaydalara əməl edirsiniz? Özünüza uyğun gün rejiminiz varmı? İdmana vaxt ayırmısınız mı? Sizcə, düzgün qidalanırsınız?*

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik) Növbəli oxu. “Ayanın gün rejimi” mətnini oxumazdan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini mətnə çəkilmiş illüstrasiyalara yönəldir. Bir məktəblinin gün rejimini əks etdirən illüstrasiyalar şagirdlərə tanış gəldiyi üçün onlar gördüklərini öz həyatları ilə asanlıqla əlaqələndirirlər. Bu da şagirdlərə oxuyacaqları qısa cümlələrin məzmununu təxmin etməyə kömək edir. Bir-birini izləməklə şəkildə cümlələr müxtəlif şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur.

2.1.2 “Söz boğçası” rubrikası. Yeni sözlərin ifadə etdiyi anlayışlar mətnə aid illüstrasiyalarda əks olunur və şəkildə cümlələrdə işlədilir. Buna görə də şagirdlər şəkildə çıxış edərək həmin sözlərin mənasını təxmin edə bilirlər. Şagirdlər “gimnastika”, “nahar” və “asudə vaxt” sözləri ilə bağlı şəkilləri tapıb göstərirlər. Daha sonra həmin sözləri cümlələrdə işlədirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətnin məzmunundan çıxış edərək doğru və yanlış fikirləri fərqləndirməklə yanaşı, mətnə istinad edərək niyə belə düşündüklərini əsaslandırırlar; məsələn: *“Ayan təmizkar qızıdır. Bəli. Çünki dərsdən gələn kimi əllərini yuyur”.* Bu tapşırıq şagirdlərdə fikirlərini sübut etmək, əsaslandırmaq kimi vacib bacarığı formalaşdırmağa kömək edir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda şəkillərə aid məlumat almaq üçün uyğun sual cümlələrini seçirlər. Beləliklə, sual cümlələrinin illüstrasiyanın məzmununun açılmasında rolunu müəyyənləşdirirlər. Bu həmçinin şagirdlərin 2-ci bölmədə öyrəndikləri sual cümlələri haqqında bilik və bacarıqlarını təkmilləşdirir.

Dinləmə və danışma

1.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Şifahi təqdimat. Bu tapşırıq şagirdlərdə aşağıdakı bacarıqların inkişafına xidmət edir.

- mövzuya aid sual qurmaq;
- aldığı məlumatı dəqiqləşdirmək;
- aldığı məlumatı şəxsi həyatı ilə müqayisə etmək.

Cütlərlə iş. Parta yoldaşları bir-birinin gün rejimi haqqında məlumat toplayır və şifahi təqdim edirlər.

Şagirdlərin təqdimatı təxminən belə ola bilər; məsələn:

"Aysel saat 7-də yuxudan oyanır. Biz ikimiz də eyni vaxtda oyanırıq. Məktəbdən sonra Aysel şahmat dərnəyinə gedir. Mən isə musiqi məktəbinə gedirəm".

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Hh" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları həyatla əlaqələndirir.	Dərslük, III bölmə, titul səh.
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Tap. A (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözləri şəxsi həyatı ilə əlaqələndirərək cümlədə işlədir.	"Söz boğçası" rubrikası. Tap. A (dərslük)
Məndəki əsas məqamları verilmiş cümlələrlə əsaslandırır.	Tap. A (iş dəftəri)
Şifahi təqdimat edir.	Tap. B (iş dəftəri)
"Hh" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Şagirdlərə ailənin bir üzvünün gün rejimi haqqında məlumat toplamaq, "Nəyə görə gün rejiminə riayət etməliyik?" sualına cavab tapmaq tapşırılır. Bu məlumatlar növbəti dərsdə mövzuya yönəltmə zamanı şagirdlərə kömək edəcək.

2-ci dər. "Əlinin səhvi" mətni.

Hüsnxət: "Xx" hərfi

- Dərslük səh. 49
- İş dəftəri: səh.35

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir (st. 1.1.1).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st. 2.1.2).
- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur (st. 2.2.1).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklın) məndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhləri düzəldir (st. 3.1.5).

- **Köməkçi vasitələr:** üzərində A, B, C, Ç hərfləri yazılmış kartlar.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərse aid açar sözləri xatırlamaq
2	Danışma. Söz ehtiyatı	Şəkil üzrə söhbət. "Söz boğçası" üzrə iş
3	Oxu	"Əlinin səhvi" mətninin oxusu
4	Yazı	"Xx" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı. Sözlərin düzgün yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

"Gün rejiminin pozulması nə ilə nəticələnə bilər?" sualı ətrafında müzakirə aparılır. Bu sualı cavablandırarkən şagirdlər valideynlərdən topladıqları məlumatlardan istifadə edə bilərlər.

Danışma

1.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Şəkil üzrə iş konkret suallar ətrafında aparılır. (Fiziki tərbiyə fənni ilə inteqrasiya – 1.1.2. Sağlamlığın möhkəmləndirilməsində gün rejiminin əhəmiyyəti haqqında sadə məlumat verir.) Bu tapşırıq "Əlinin səhvi" mətninin mövzusunə istiqamətləndirmə məqsədi daşıyır.

2.1.2 "Söz boğçası" rubrikası. Şəkil üzrə müzakirə zamanı suallarda səslənən "təəccüb", "məsləhət", eyni zamanda 48-ci səhifədə "Söz boğçası" rubrikasında verilmiş "gümrah" sözü izah edilərək III bölmənin "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Rollu oxu. "Əlinin səhvi" mətni komiks şəklində təqdim olunur. Şa-

şagirdlərin diqqəti komiksə yönəldilir. Komiks A tapşırığında aparılan müzakirəni əks etdirdiyindən şagirdlər qısa cümlələrin məzmununu asanlıqla oxuyurlar. Əvvəlcə bir-birini izləməklə şəkildə cümlələr müxtəlif şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur. Daha sonra Əli, Müəllim, Saat rolları üçün şagirdlər seçilir. Hər kəs mətnə öz roluna aid hissələri oxuyur.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıqda “Əlinin səhvi” mətninin əsas məqamlarını əks etdirən cümlələr ardıcılığı pozularaq verilmişdir. Şagirdlərə üzərində *a*, *b*, *c*, *ç* yazılmış kartlar paylanır. Müəllim hansı hadisənin 1-ci baş verdiyini soruşur. Şagirdlər tapşırıqda birinci hadisəni göstərən hərfə uyğun kartı nümayiş etdirirlər. Doğru cavablar: 1 – *c*, 2 – *a*, 3 – *d*, 4 – *b*

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq bir neçə fəaliyyəti özündə birləşdirir:

- mətnin süjet xəttinə uyğun illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyənləşdirmək;
- cümlənin məzmununa uyğun açar sözləri bərpə etmək;

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər “Xx” hərfinin konfiqurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

3.1.5 “Sözlərin yazılışı” rubrikası. Rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışı lövhədə şagirdlərə izah edilir. Şagirdlər kəsmə hərflərlə həmin sözləri yığırırlar. Daha sonra müəllim lövhədə sözləri səhv yazır. Şagirdlər sözlərdəki səhvləri tapıb düzəldirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sualları dinləyib anlayır və adekvat cavab verir.	Tap. A (dərslük)
İfa etdiyi obrazın sözlərini düzgün oxuyur.	Tap. B (dərslük)
Verilmiş cümlələri mətndəki ardıcılığa uyğun sıralayır.	Tap. C (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
“Xx” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük, iş dəftəri)
Sözlərdəki orfoqrafiya səhvlərini düzəldir.	“Sözlərin yazılışı” rubrikası

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə dərnəkdə iştirakı zamanı çəkilmiş fotoları varsa, onları gətirmək tapşırılır.

3-cü dərs. Dərnəklər. Ad bildirən sözlər. Hüsnxət: “Cc” hərfi

• Dərslük: səh. 50

• İş dəftəri: səh. 36

Təlim məqsədləri

- Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Mətnə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfi) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

• **Köməkçi vasitələr:** üzərində əlyazısı şəklində *oğlan, park, corab, məktəb, Tural, gül, Bakı* sözləri yazılmış kağızlar, şagirdlərin fotoları.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin dərsdənkənar məşğələsinə aid fotosəkillərin nümayişi
2	Danışma	Şəkil üzrə söhbət
3	Dil qaydaları	Ad bildirən sözlər
4	Yazı	“Cc” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin dərsdənkənar məşğələlərdə iştirakı zamanı çəkilmiş fotoları lövhədən asılır. Müəllim yönəldici suallarla dərsdənkənar məşğələlər haqqında şagirdlərin fikrini öyrənir:

- *Hansı dərnəyə gedirsiniz?*
- *Haftədə neçə dəfə iştirak edirsiniz?*
- *Nə üçün bu dərnəyi seçmişiniz?*

Dərnəklərdə iştirak edən şagirdlər sevimli məşğələləri haqqında məlumat verirlər.

Danışma. Söz ehtiyatı

2.1.1 “Söz boğçası” rubrikası. Rubrikada verilmiş yeni sözlər şəkillərin köməyi ilə izah edilərək III bölmənin “Söz boğçası”na əlavə edilir.

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllimin yönəldici sualları ilə şagirdlər şəkillərdə gördüklərini ətraflı təsvir edirlər. Şəkillər üzrə danışarkən onların söz ehtiyatı üzərində müşahidə aparılır. Yeni sözlərin şagirdlərin şifahi nitqində nə dərəcədə yer aldığına diqqət yetirilir.

Dil qaydaları

Şagirdlərin diqqəti A tapşırığında verilən suallardakı fərqləndirilmiş sözlərə yönəldilir:

– Nə üçün "kim?" sualına "Ayan", "müəllim", "Əli", "rəssam" cavablarını verirsiniz?

– Bəs nə üçün "hara?" sualına "halqa", "lent" deyə cavab vermədiniz?

Müəllim şagirdlərin cavablarını dinləyir və düzgün variantın üzərində dayanır.

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllim bu rubrikada verilmiş ad bildirən sözlər haqqında məlumatları şərh edir.

4.1.5 Tapşırıq B (dərslük). II bölmədə sual cümlələri ilə tanış olduqları üçün şagirdlər cümlələrdəki fərqləndirilmiş sözləri "kim", "nə", "hara" sözləri ilə əvəz edərək sual cümlələrinə çevirə bilirlər.

4.1.5, 3.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşımaqla yanaşı, şagirdlərin çap yazısı ilə verilmiş sözləri əl yazısı ilə köçürmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Diferensial təlim

Dəstək. Bəzi şagirdlər çap hərfləri ilə verilmiş sözləri əlyazısı şəklində yazmaqda çətinlik çəkə bilirlər. Belə olduqda müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə həmin sözləri əlyazısı şəklində verə bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqda həyat bilgisi fənni ilə inteqrasiya yaranır (st. 1.3.1. Canlılar aləminə aid olan varlıqları (bitki, heyvan, insan) tanıyır). Müəllim heyvanlar və bitkilərin də canlılar aləminə aid olduğunu vurğulayıb yalnız insan bildirən sözlərin "kim?" sualına cavab olduğunu izah etməlidir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin yer anlayışı bildirən sözləri digərlərindən fərqləndirmək bacarığına yönəlmişdir.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Cc" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

4.1.3 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoqramları buraxılmış şəkildə lövhədə yazır; məsələn: [məş...] sözünü yazarkən sözün axırındakı

hərflər "k" olmalıdır, yoxsa "q"? Şagirdlər buraxılmış hərfləri müəyyənləşdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkli təsvir edərkən öyrəndiyi yeni sözlərdən istifadə edir.	Tap. A (dərslük)
Ad bildirən sözləri "kim?", "nə?", "hara?" suallarını verməklə qruplaşdırır.	Tap. B, C (dərslük). Tap. A, B (iş dəftəri)
"Cc" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük, iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramı müəyyənləşdirir.	"Sözlərin yazılışı" rubrikası

Növbəti dərse hazırlıq. Şagirdlər valideynlərindən aşağıdakı mövzulardan biri haqqında məsləhət alırlar:

- Sağlamlıq
- Təhsil
- Davranış
- Təhlükəsizlik və s.

Bu haqda valideynlərə əvvəlcədən xəbərdarlıq edilir. Yaxşı olardı ki, həmin məsləhətlər A4 ölçülü kağızlara rəngli markerlərlə, kifayət qədər iri ölçüdə yazılsın.

4-cü dər. "Məktəbə get, dərslər oxu!" şeiri. Hüsnxət: "Çç" hərfləri

- Dərslük: səh. 51- 52
- İş dəftəri: səh. 37

Təlim məqsədləri

- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Mətnəndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** valideynlər tərəfindən üzərində məsləhətlər yazılmış A4 kağızlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Üzərində məsləhətlər yazılmış kağızların nümayiş etdirilməsi
2	Dinləmə-danışma	Valideynlər tərəfindən verilmiş məsləhətlərin müzakirəsi
3	Oxu	"Məktəbə get, dərs oxu!" şeirinin oxusu
4	Söz ehtiyatı	"Söz boğçası"na aid tapşırıqlar
5	Yazı	"Çç" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Valideynlərin şagirdlərə verdikləri məsləhətlər (üzərində məsləhətlər yazılmış kağızlar) lövhədən asılır.

Danışma

1.2.3 Müəllim məsləhətləri ucadan oxuyur.

Müəllim və şagirdlər arasındakı dialoq təxminən aşağıdakı kimi ola bilər; məsələn:

– *Dərs zamanı diqqətli ol.*

Müəllim: – *Uşaqlar, sizcə, valideynləriniz bu məsləhəti sizə nə üçün veriblər? Bu məsləhətə əməl etsəniz, nəticələriniz necə olar?*

Şagird: – *Diqqətli olsa, daha tez öyrənərik.*

Müəllim: – *Bəs əməl etməsəniz, nə ilə nəticələnər?*

Şagird: – *Dərsləri öyrənməkdə çətinlik çəkərik və s.*

"Əlinin səhvi" mətnində müəllimin verdiyi məsləhət ("Vaxtında yatsanız, gümrah olarsınız") xatırlanır. Səbəbi, nəticəsi müzakirə edilir.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Xorla oxu. Əvvəlcə müəllim "Məktəbə get, dərs oxu!" şeirini oxuyur. Bu zaman nida cümlələrini daha yüksək intonasiya ilə səsləndirir, misraların sonunda pauza verir və bunları şagirdlərin diqqətinə çatdırır. Daha sonra oxu şagirdlərlə birlikdə xorla həyata keçirilir.

Oxuyub-qavrama. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıq (şeyrdə verilməyən məsləhətləri seçmək) şagirdlərin oxuyub-qavrama bacarığının inkişafına yönəlib.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlər məsləhət verilən cümlələri seçməklə oxuyub-qavrama bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.1.2 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər yalnız bu bölmədə öyrəndikləri sözləri seçirlər ki, bununla da onların diqqəti yeni sözlərə cəlb olunur. Yeni

sözlərin iştirakı ilə cümlələr qurmaqla isə həmin sözlərin mənalarını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə şagirdlər:

1. Şəkillərin məzmununa uyğun açar sözləri tapıb yazmaqla bölməyə aid yeni sözləri tanıdıqlarını göstərirlər.

2. Tapdıqları sözlərin cümlələrdəki yerini müəyyənləşdirməklə yeni sözlərin mənalarını anladıklarını, nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

2.1.2, 3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırıq yeni

sözlərin cümlədəki yerini müəyyənləşdirmək, eyni zamanda cümlələri hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığını inkişaf etdirmək üçün imkan yaradır.

2.2.3 Tapşırıq D (dərslik). Qruplarla iş. Sınıf iki

qrupa ayrılır. 1-ci qrupa verilmiş cümlələri oxumaq, digər qrupa cümlələrə uyğun şəkilləri göstərmək tapşırılır. Bunun üçün şagirdlər üzərində *a, b, c, ç, d, e, ə, f* yazılmış kartlardan istifadə edirlər. Sonra qruplar yerini dəyişməklə fəaliyyət təkrar olunur. Doğru cavablar: *1 – ə, 2 – a, 3 – b, 4 – ç, 5 – c, 6 – d, 7 – e, 8 – f.*

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Çç" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.	Məsləhətlərin müzakirəsi
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Tap. A (dərslik)
Mətnə ifadə olunan fi-kirləri müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslik)
Bölməyə aid yeni sözləri cümlədə işlədir.	Tap. C, Ç (dərslik). Tap. B (iş dəftəri)
Cümlələrlə illüstrasiyaların uyğunluğunu müəyyənləşdirir.	Tap. D (dərslik)
"Çç" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslik, iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Müəllimə növbəti dərsdə sözləri S.Zərdablıya, musiqisi O.Zülfüqarova aid olan "İdman" haqqında mahnını səsləndirməsi tövsiyə olunur.

fəsil

2

İDMAN

1-ci dərs. "İdman dərsi" şeiri.

Hüsnxət: "Qq" hərfi

- Dərslik: səh. 53
- İş dəftəri: səh. 38

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gödüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətnəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** musiqi səsləndirmək üçün vasitələr (kompüter, telefon və s.), idman haqqında kitabçalar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"İdman" haqqında mahnı
2	Danışma	İdman növləri haqqında məlumat kitabçaları
3	Oxu	"İdman dərsi" şeirinin oxusu
4	Söz ehtiyatı	"Söz boğçası" üzrə iş
5	Yazı	"Qq" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim kompüter, telefon və s. vasitələrdən istifadə edərək idmana aid mahnı səsləndirir. Şagirdlər də xorla mahnını ifa edirlər (musiqi fənni ilə inteqrasiya – st. 3.1.1. Öyrənmək məqsədilə müəllimin oxuduğu nümunələri təkrar edir).

İdman

Kim sevir sə idmanı, İdmanı sevirik biz,
 Bir, iki, üç, dörd. Bir, iki, üç, dörd.
 Poladdan olar canı, Bərkiyir bədənimiz,
 Bir, iki, üç, dörd. Bir, iki, üç, dörd.

Söz: S.Zərdablı

Musiqi: O.Zülfüqarov

Şeirin mövzu və məzmunu ilə bağlı sualların köməyi ilə şagirdlərin diqqəti "İdman" mövzusuna yönəldilir.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Tapşırıqda verilən yönəldici sualların köməyi ilə şagirdlər vizual məlumatları şərh edirlər. Bu zaman müəllim şagirdlərin hansı idman növü ilə maraqlandıklarını yazılı qeyd edir. Danışma prosesində müəllimin köməyi ilə "fərdi idman növü", "komanda idman növü" ifadələri açıqlanır. Həmin qeydlər bu dərstdə qrup işinin təşkilində müəllimə kömək edəcək. Tapşırıqdakı 3-cü sual şagirdlərdən mövzu üzrə danışarkən fikir yürütmək bacarığı tələb edir.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim "açar söz" ifadəsini şagirdlərə təxminən bu cür izah edə bilər: "Mən bir idman növünü təsvir etmək üçün sözlər deyəcəyəm: komanda, top, səbət, əl, uca-boylu oyunçular, topu səbətə salmaq. (Şagirdlər həmin idman növünün basketbol olduğunu təxmin edirlər.) Sadaladığım sözlər idman növünün adını tapmaq üçün sizə kömək etdi, ipucu verdi. Belə sözlərə açar sözlər deyilir".

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər futbol oyununu təsvir edən şəkllə diqqətlə baxır və bu oyuna aid açar sözləri (komanda, meydança, 11 oyunçu, futbolçu) seçirlər. Daha bir neçə açar söz (qapı, qapıçı, hakim, top və s.) isə özləri əlavə edirlər.

Daha sonra şagirdlər futbol oyununa aid seçdikləri açar sözlərin iştirak etdiyi və oyunun qaydaları haqqında məlumat verən cümlələri müəyyənləşdirirlər. Bununla da əsas fikri ifadə edərkən açar sözlərin rolunu anlaşırlar.

Qruplarla iş. Müəllim dərsin əvvəlində şagirdlərin maraqlandığı idman növləri haqqında apardığı qeydlərə əsaslanaraq onları qruplaşdırır. Eyni idman növü ilə maraqlanan şagirdlər bir qrupda iştirak edə bilərlər. (Qruplar idman növlərinin adları ilə adlandırılmalıdır.) Hər qrup özünün məşğul olduğu və yaxud maraqlandığı idman növü haqqında məlumat verən sözlər deyir və bu sözlərin iştirakı ilə həmin idman növünün qaydaları haqqında bir neçə cümlə qurur.

Qrup işi zamanı fiziki tərbiyə fənni ilə inteqrasiya yaranır (st. 1.1.4. İştirak etdiyi oyunların qaydaları haqqında məlumat verir).

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). "İdman dərsi" şeiri əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Müəllim mimika və jestlərin, səs çalarlarının köməyi ilə obrazların hiss və duyğularını nəzərə çatdırır. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə şeiri oxuyurlar. "Bəhanə" sözünün mənası izah edilərək III bölmənin "Söz boğçası"na artırılır.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər hərəkətin nəticəsini (*nəticədə nə baş verə bilər?*) təxmin etmək bacarığını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər “Qq” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
Şəkillərə uyğun açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mimika və jestlərdən, səs çalarlarından istifadə edərək oxuyur.	Tap. B (dərslük)
Səbəb-nəticə əlaqəli cümlələrin hissələrini uyğunlaşdırır.	Tap. C (dərslük)
“Qq” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Müəllimə şagirdlərə müxtəlif cizgi filmlərindən fraqmentlər, şəkillər nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

2-ci dərs. “Ayı və dostları” mətni. Hüsnxət: “Ff” hərfi

• Dərslük: səh. 54-55 • İş dəftəri: səh. 39

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir (st. 2.1.3).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** cizgi filminin nümayişi üçün vasitələr (kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk), müxtəlif cizgi filmləri, nağıl kitabları.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Cizgi filmi, nağıl qəhrəmanları haqqında kadrlar
2	Danışma	Sevimli obrazlar, onların xarakterləri haqqında söhbət
3	Oxu	“Ayı və dostları” mətninin oxusu
4	Söz ehtiyatı. Filoloji anlayışların izahı	“Söz boğçası” üzrə iş. <i>Obraz, baş qəhrəman, xarakter</i> anlayışlarının mənimsədilməsi
5	Yazı	“Ff” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

1.2.2 Müəllim mümkün vasitələrdən istifadə edərək bir neçə nağıl qəhrəmanı haqqında kadrlar və ya şəkillər nümayiş etdirir. Öz sevimli qəhrəmanlarını görmək şagirdlərdə gözəl əhvali-ruhiyyə yarada bilər.

Şagirdlərlə onların sevimli obrazları haqqında söhbət aparılır. Onlar bu obrazları nə üçün sevdiklərini izah edirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). “Ayı və dostları” mətni əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Müəllim mimika və jestlərin, səs çalarlarının köməyi ilə obrazların hiss və duyğularını nəzərə çatdırır. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə mətni növbə ilə oxuyurlar.

2.1.3 Müəllim *cəld, çevik kral, dərs olmaq* sözlərinin mənasını yaxınmənalı sözlərin vasitəsilə izah edir; məsələn: *cəld, çevik – tez, sürətli; kral – padşah, şah; dərs olmaq – nəticə çıxarmaq, başa düşmək*. Yeni sözlər III bölmənin “Söz boğçası”na əlavə edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqda şagirdlər müxtəlif obrazların təsviri içərisindən məhz “Ayı və dostları” mətninə aid olan obrazları müəyyənləşdirirlər. Bununla da müəllim şagirdlərin diqqətini “obraz” anlayışına yönəldir.

“Bunları bilməliyəm” rubrikası. “Obraz”, “baş qəhrəman”, “xarakter” kimi terminlər “Ayı və dostları” mətninin nümunəsində izah edilir. Şagirdlərin baş qəhrəmanı digər obrazlardan fərqləndirmələri nə xüsusi diqqət yetirilir.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər müxtəlif obrazlara aid hərəkətləri müəyyənləşdirməklə mətni oxuyub-anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirmədən əvvəl müəllim şagirdlərə *müdrək (ağıllı), xeyirxah (kömək edən)* sözlərinin izahını verir. Şagirdlər "Ayı və dostları" mətnindəki obrazlar, onların xarakterləri haqqında öyrəndikləri məlumatları təhlil etməklə möhkəmləndirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq müxtəlif oxu materialları əsasında baş qəhrəmanı digər obrazlardan fərqləndirmək bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər mətndəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən etməklə mətni mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Ff" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

3.1.5 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoepiya normalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə bu sözləri düzgün yazılışa uyğun yazırlar. Daha sonra şagirdlər "Sözlərin yazılışı" rubrikasında verilmiş sözlərə əsasən öz yazılarını yoxlayırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sevdiyi nağıl və ya cizgi filmi qəhrəmanları haqqında məlumatlar verir.	Sevimli obrazların müzakirəsi
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Tap. A (dərslük)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir.	Tap. B, C (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Baş qəhrəmanları digərlərindən fərqləndirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslük)
"Ff" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Müəllim şagirdlərə valideynlərin köməyi ilə qaçış yarışının qaydaları haqqında bir neçə məlumat toplamağı və bu yarışla bağlı fraqmentlərə baxmağı tapşırır.

3-cü dər. "Kirpi və Dovşan" mətni

• Dərslük: səh. 56

• İş dəftəri: səh. 40

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Bədii ifadənin yaxınmənalı qarşılığını müəyyən edir (st. 2.1.4).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).

• **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk), üzərində müxtəlif heyvan şəkilləri olan kartlar.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Beyin həmləsi
2	Danışma	Yarışlar haqqında müzakirə
3	Oxu. Söz ehtiyatı	"Kirpi və Dovşan" mətninin oxusu. "Söz boğçası" üzrə iş
4	Yazı	Çap hərfləri şəklində olan cümlələrin əlyazısı ilə köçürülməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Beyin həmləsi. Lövhədə kirpi, tısbağa və dovşanın şəkilləri nümayiş etdirilir. Şagirdlər həmin heyvanlar haqqında ilk xatırladıqları fikirləri söyləyirlər. "Sizcə, qaçış yarışında kirpi, yoxsa dovşan qalib gələr? Bəs kirpi qalib gəlmək üçün nə edə bilər?" sualı ilə beyin həmləsi edilir.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslük). Yönləndici suallardan istifadə edərək təsvir edilən yarış növləri haqqında müzakirələr aparılır. Müzakirə zamanı şagirdlər qaçış yarışları haqqında topladıqları məlumatlardan istifadə edirlər. Məqsədli olaraq yarışlarda qaydalara riayət etməyin vacibliyi ön plana çəkilir. Ədalətli olmaq, düzgün oynamaq, cıgallıq etməmək kimi fikirlər müzakirə edilir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.2 Tapşırıq B (dərslük). "Kirpi və Dovşan" mətni əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Müəllim

bəzən nağılların əsas obrazların adı ilə adlandırıldığı vurğulayır. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə növbə ilə mətni oxuyurlar. Şagirdlər oxu zamanı rast gəldikləri obrazların adlarını dəftərlərində qeyd edirlər. Bu, şagirdlərdə oxuyarkən qeyd götürmək bacarığının formalaşmasına xidmət edir.

2.1.4 Müəllim “dərs vermək” və “hiylə işləmək” ifadələrinin izahı üçün şagirdlərə mətndən tanış olan situasiyaları xatırladır, nümunələr verərək izah edir. “Kefi kök olmaq” ifadəsini isə onun yaxınmənalı qarşılığını (sevinmək, şad olmaq) verərək izah edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq C (dərslik). “Necə oldu ki, Kirpi Dovşana qalib gəldi?” sualı verilir. Kirpinin Dovşana qalib gəlmə səbəbləri müzakirə edilir. Aldatmağın yaxşı xüsusiyyət olmadığı vurğulanır. Dovşanın lovğalığı qarşısında ona dərs vermək istəyən Kirpinin hərəkəti izah edilir. Bu müzakirədə şagirdlər Kirpi və Dovşanın xarakterləri haqqında fikir söyləyirlər.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıqla hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirmək üçün mətndə işlənən *əvvəl*, *sonra*, *sonda* kimi sözlərə diqqət yönəldilir.

Yazı

3.1.5 “Sözlərin yazılışı” rubrikası. Müəllim bu rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. “Lovğa” və “dovğa” sözlərində beş hərf olduğunu şagirdlərin nəzərinə çatdırır. Sonra həmin sözləri orfoepiya normalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə bu sözləri düzgün yazılışa uyğun yazırlar. Daha sonra şagirdlər “Sözlərin yazılışı” rubrikasında verilmiş sözlərə əsasən öz yazılarını yoxlayırlar.

Müəllimin nəzərinə! Orfoqrafiya üzrə fəaliyyətdən sonra iş dəftərində təqdim olunan A, B, C, Ç tapşırıqları müəllimin yönəldici sualları ilə kollektiv şəkildə, bütün siniflə birlikdə aparılır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). “Yarış” mətni əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə növbə ilə mətni oxuyurlar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Təsviri incəsənət fənni ilə integrasiya. Şagirdlər mətndə iştirak edən obrazları seçməklə mətni diqqətlə oxuduqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.4 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər əsərdəki obrazlar haqqında sadə fikirlər söyləyir, nə üçün belə düşündüklərini nağıldan gətirdikləri nümunələr

əsasında izah edirlər. Bu tapşırıqda istifadə olunan “məsuliyyətli” və “məsuliyyətsiz” sözləri əvvəlcədən izah edilməlidir ki, şagirdlər bu sözlərdən asanlıqla istifadə edə bilsinlər.

2.2.3 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). “Yarış” mətninin məzmunundan çıxış edərək mətnə başlıq verirlər. Bu tapşırıqla şagirdlərdə məzmunun təqdim edilməsində mətnin başlığının rolunu müəyyənləşdirə bilmək kimi vacib bir bacarıq inkişaf etdirilir.

2.2.4 Tapşırıq D (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş cümlələrin hansı nağıla aid olduğunu müəyyənləşdirərək “Kirpi və Dovşan”, “Yarış” mətnlərini müqayisə edirlər. Beləliklə, şagirdlərin oxuduqları mətnləri müqayisə etmək bacarığı inkişaf etdirilir. Tapşırığı Venn diaqramında nümayiş etdirməklə icra etmək olar. Bu zaman müəllim müqayisə etmək üçün şagirdləri aşağıdakı məqamlara istiqamətləndirir:

- ✓ İştirak edən obrazlar (Dovşan hər iki nağılda iştirak edir, Tısbağa, Kirpi)
- ✓ Obrazların xarakteri (Dovşan lovğa, məsuliyyətsiz, arxayın, Kirpi ağıllı, Tısbağa məsuliyyətli, çalışqan)
- ✓ Hadisələrin baş verdiyi məkan (iki nağılda da hadisələr meşədə baş verir.)
- ✓ Əsərdən çıxarıqları nəticə (“*Lovğalıq yaxşı xüsusiyyət deyil. Arxayınçılıq, məsuliyyətsiz yanaşma pis nəticə verir.*”)

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslik)
Sözləri hecalamadan bütöv oxuyur.	Tap. B (dərslik)
Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslik)
Obrazları və onların xarakterini müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslik) Tap. B, C (iş dəftəri)
Məzmundan çıxış edərək mətni adlandırır.	Tap. Ç (iş dəftəri)
Oxuduğu iki mətni müqayisə edir.	Tap. D (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə müxtəlif heyvanların şəkillərini nümayiş etdirmək üçün müəllimə müəyyən hazırlıq görmək tövsiyə olunur.

4-cü dərs. “Tülkü və Qarğa” mətni. Hüsnxət: “Zz” hərfi

- Dərslik: səh. 57
- İş dəftəri: səh. 41

Təlim məqsədləri

- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** üzərində heyvan şəkilləri olan kartlar.

- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Heyvanlara aid hərəkətlərin təxmini
2	Dil qaydaları	Hərəkət bildirən sözlərin izahı
3	Danışma	“Tülkü və Qarğa” şəkil kompozisiyası üzrə nəqlətmə
4	Yazı	“Zz” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərə üzərində müxtəlif heyvan şəkilləri olan kartlar paylanır. Onlar bir-bir kartlarını nümayiş etdirir, digərləri həmin heyvana uyğun hərəkət bildirən söz deyirlər; məsələn: *it – hürür, tutur, qacır; quş – uçur, cikkildəyir.*

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq A (dərslik). Bu tapşırıqda “Kirpi və Dovşan” nağılına aid hərəkət bildirən sözləri buraxılmış cümlələr verilmişdir. Müəllim “*nə edir?*” sual əvəzliyindən istifadə edərək diqqəti hərəkət bildirən sözlərə yönəldir. Şagirdlər hərəkətlərin hansı obrazlara aid olduğunu müəyyənləşdirirlər.

“**Bunları bilməliyik**” rubrikası. Müəllim rubrikada hərəkət bildirən sözlər haqqında məlumatı şərh edir.

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə hərəkət bildirən sözləri fərqləndirdiklərini və nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

4.1.5 Tapşırıq A (iş dəftəri).

- Şəkillərin məzmunundan çıxış edərək peşə-sənət növlərini fərqləndirirlər;

- həmin peşəyə məxsus hərəkət bildirən sözləri müəyyənləşdirirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Qrup işi. Şagirdlər qruplara ayrılaraq “Qarğa və Tülkü” şəkil kompozisiyası üzrə baş verən hadisələri aşağıdakı mərhələlərlə müəyyən etməyə çalışırlar:

- Hadisələrin baş verdiyi məkanı təsvir edirlər.
- Şəkildəki obrazları adlandırır təsvir edirlər.
- Şəkillərə aid açar sözləri müəyyənləşdirirlər.
- Açar sözləri cümlədə işlədirlər.
- Hər bir şəkli ardıcılıqla təsvir edirlər.
- Obrazları xarakterizə edirlər.
- Söylədikləri mətni adlandırırlar.

Qruplar hazırladıqları mətni nəql edirlər. Hər bir qrup üzvü fəaliyyətə cəlb olunmalıdır. Bunun üçün qrup üzvləri hazırladıqları mətni növbə ilə, bir-birini izləməklə davam etdirə bilirlər.

4.1.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər fərdi şəkildə “Qarğa və Tülkü” nağılının qısa məzmununu əks etdirən cümlələrdə hərəkət bildirən sözləri bərpa edirlər. Bununla da həm qrup halında qurduqları nağılın qısa məzmununu təkrar edir, həm də dil qaydaları (hərəkət bildirən sözlər) haqqında aldıkları bilikləri möhkəmləndirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. “Zz” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Hərəkət bildirən sözləri fərqləndirir.	Tap. A, B (dərslik) Tap. A, B (iş dəftəri)
Şəkil kompozisiyası üzrə nəql edir.	Tap. C (dərslik)
“Zz” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslik, iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Müəllimə şagirdlərə böyüdücü əşyalar (optik gözlük, lupa, mikroskop) nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

1-ci dərs. “Şikayət” mətni

- Dərslik: səh. 58
- İş dəftəri: səh. 42

Təlim məqsədləri

- Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir (st. 1.1.1).
- Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1).
- Verilmiş şəklə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).

• **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Lupa və ya gözlük kimi əşyalar ətrafında söhbət
2	Dinləmə-danışma	Dinləmə mətni
3	Oxu	“Şikayət” mətninin oxusu
4	Söz ehtiyatı	“Söz boğçası” üzrə iş
5	Yazı	Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələrin əlyazısı şəklində yazısı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim sinfə gətirdiyi optik gözlük və ya lupanı nümayiş etdirir. Böyüdücü əşyalardan istifadənin səbəbi izah edilir. Yaxşı olardı ki, şagirdlər lupa ilə bir neçə əşyaya baxsınlar. Şagirdlərin ilkin fikirləri müzakirə olunur.

Dinləmə və danışma. Söz ehtiyatı

1.1.1, **2.1.1** Aşağıdakı dinləmə mətni səsləndirilir:

“Bu gün məktəbin həkimi Ayangilin sinfinə gəlmişdi. O, şagirdlərlə təmizlik qaydaları haqqında söhbət edirdi. Özü ilə maraqlı bir cihaz gətirmişdi. Bu cihazla mikrobları asanlıqla görmək olurdu. Həkim dedi ki, bu, mikroskopdur. Bu cihazın vasitəsilə gözlə görmədiyimiz çox xırda şeyləri, eləcə də mikrobları görmək mümkündür. Həkim onlara məs-

ləhət verdi ki, əllərinizi tez-tez yumalısınız. Yoxsa mikroblar müxtəlif xəstəliklər yaradar”.

Müəllim oxuduğu mətn haqqında faktoloji suallar verir və şagirdlərin cavabları müzakirə edilir.

- Nə üçün məktəbin həkimi Ayangilin sinfinə gəlmişdi?
- Hansı təmizlik qaydalarını tanıyırsınız?
- Həkimin gətirdiyi cihaz necə adlanır?
- Mikroskop nə üçün istifadə edilir?
- Mikroblar nəyə səbəb olur?
- Bundan necə qorunmaq olar?

1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Şəkil üzrə iş konkret

sualar ətrafında aparılır. Şagirdlər dinləmə mətnində eşitdikləri mikroskopun təsvirini görürlər. Şəkillər üzrə danışarkən söz ehtiyatı üzərində müşahidə aparılır. *Mikrob*, *cihaz* və *mikroskop* sözlərinin şagirdlərin şifahi nitqində nə dərəcədə yer aldığına diqqət yetirilir. Yeni sözlər III bölmənin “Söz boğçası”na əlavə edilir. Daha sonra şagirdlər rabitəli nitq quraraq şəkli bütövlükdə təsvir edirlər.

“**Sözlərin yazılışı**” rubrikası. Müəllim rubrikada verilən “mikrob” və “mikroskop” sözlərinin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoepiya normalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə bu sözləri düzgün yazılışa uyğun yazırlar. Daha sonra şagirdlər “Sözlərin yazılışı” rubrikasında verilmiş sözlərə əsasən öz yazılarını yoxlayırlar.

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər *mikrob*,

mikroskop və *həkim* sözlərini uyğun yerlərə yazır və bu anlayışları izah edən cümlələri seçirlər. Bununla da həmin sözləri nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Proqnozlaşdırma.

“Şikayət” mətnini oxumazdan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini mətnə çəkilmis illüstrasiyalara yönəldir. Şagirdlər illüstrasiyalarda əks olunan məlumatları müzakirə edirlər. Daha sonra mətnin aşağıdakı hissəsi oxunur:

Anarın tez-tez diş, qarnı ağrıyırdı. Bir gün yuxu gördü. Dişləri ona deyirdi...

- Sizcə, dişləri ona nə deyə bilər?

Əlləri deyirdi:

- Sizcə, əlləri nə söyləyə bilər?

Danışma

1.2.2, **2.2.5 Qrup işi.** Şagirdlər qruplara ayrılırlar.

“Şikayət” mətnini davam etdirmək üçün onlara müxtəlif situasiyalar təqdim edilir.

- ✓ Əli yuxudan oyanır və cəld hamam otağına qaçır.

- ✓ Əli yuxusunu anasına danışır.
- ✓ Əli yuxusuna əhəmiyyət vermir. Həmişəki kimi gigiyena qaydalarına riayət etmir.

Qruplar situasiyalardan birini seçir və mətnin sonunu həmin situasiyaya uyğun davam etdirirlər. Müəllim danışma prosesində şagirdlərin nitqlərində yeni sözlərin istifadəsinə diqqət edir.

Yazı

2.2.5, 3.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərdə hərəkətin səbəbini (*niyə belə oldu?*) təxmin etmək bacarığının inkişafına yönəlib. Eyni zamanda çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri əlyazısı şəklində köçürürlər. Tapşırığı tez yerinə yetirən şagirdlər bir-birinin tapşırığını yoxlayırlar. Bu üsulla şagirdlərdə özgüvən, diqqətli olmaq kimi vacib xüsusiyyətlər inkişaf etdirilir.

2.2.4, 3.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqda açması dişlər və diş fırçası olan və illüstrasiyalarla təsvir edilən tapmacalar verilmişdir. Şagirdlər açar sözləri müəyyənləşdirərək tapmacaların açmasını yazırlar. Tapşırıq mövzunun daha dərinədən mənimsədilməsinə yönəldilib.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir.	Dinləmə mətni Tap. A (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözləri nitqində istifadə edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözləri bütöv tələffüz etməklə cümlələri oxuyur.	Tap. B (dərslük)
Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. B (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Hadisələrin səbəbini təxmin edir.	Tap. C (dərslük)
Tapmacalardakı açar sözləri müəyyənləşdirərək açmasını tapır.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Müəllimə şagirdlərə mövzuya aid şəkillərin (çirkli dişlər, səliqəsiz saçlar, çirkli qablar, daraq, diş məcunu, qab yumaq üçün vasitə) nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Əlamət bildirən sözlər. Hüsnxət: “Jj” hərfi

• Dərslük: səh. 59

• İş dəftəri: səh.43

Təlim məqsədləri

- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5)
- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (4.1.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəkillərin məntiqi uyğunluğu
2	Dinləmə-danışma	Şəkillər üzrə söhbət
3	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
4	Yazı	“Jj” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhənin bir hissəsində çirkli dişlər, səliqəsiz saçlar, çirkli qablar, digər hissəsində daraq, diş məcunu, qab yumaq üçün vasitənin şəklini nümayiş etdirir. Şagirdlər lövhədəki şəkillərin məntiqi uyğunluğunu tapmağa çalışırlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Qruplarla iş. Sinif iki qrupa ayrılır. 1-ci qrupa verilmiş cümlələri oxumaq, digər qrupa cümlələrə uyğun şəkilləri göstərmək tapşırılır. Bunun üçün şagirdlər üzərində 1, 2, 3, 4, 5, 6 yazılmış kartlardan istifadə edirlər. Sonra qruplar yerini dəyişməklə fəaliyyət təkrar olunur. Doğru cavablar: 1 – ç, 2 – b, 3 – e, 4 – c, 5 – d, 6 – a.

Şagirdlər şəkillərin məzmununa uyğun olaraq gigiyena qaydalarını müəyyən edirlər. Bu zaman

mütləq nə üçün belə düşündüklərini izah edir, bu gigiyena qaydalarına əməl edilmədiyi təqdirdə nə baş verəcəyini təxmin edirlər.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər səbəb-nəticə əlaqəli cümlələri uyğunlaşdırmaqla gigiyena qaydaları haqqında məlumatları mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.3 Rollu oyun. III fəslin 1-ci və 2-ci dərslərində gigiyena qaydaları haqqında məlumatlandırılan şagirdlər həkim və xəstə rolunda çıxış edirlər. Bu dialoqda aşağıdakı şərtlərə əməl edilməlidir:

- yeni sözləri nitqlərində istifadə etməli;
- nitq etikətlərinə diqqət etməli;
- gigiyena qaydalarına aid məsləhətlərin düzgünlüyünə fikir verməli.

Şərtlər öncədən izah edilir (onları lövhədə yazmaq tövsiyə olunur).

Rollu oyunda iştirak etməyən şagirdlər dialoqu diqqətlə dinləyirlər. Oyunun sonunda müzakirə edərək yoldaşlarına məsləhət verirlər. Rollu oyun bir neçə cütlüklə aparıla bilər.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər şəkillərin məzmunundan çıxış edərək onları təsvir edir, nöqtələrin yerinə əlamət bildirən sözlər artırır. Tapşırıq yerinə yetirilərkən *necə? nə cür? hansı?* suallarından istifadə etməklə şagirdlərin diqqəti əlamət bildirən sözlərə yönəldilir.

“Bunları bilməliyik” rubrikası. Müəllim rubrikada əlamət bildirən sözlər haqqında məlumatı şərh edir.

Yazı

4.1.5 3.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıqlar fərdi şəkildə yerinə yetirilir və şagirdlərin dil qaydaları haqqında biliklərini möhkəmləndirməyə xidmət edir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Əlamət bildirən sözlərə uyğun çəkilən rəsm həm də yaradıcılıq bacarığını inkişaf etdirir. Şagirdlər əlamət bildirən sözlərin təsvir üçün istifadə edildiyini anlaşırlar. Çəkdikləri rəsmnin mövzusunda çıxış edərək şəkli adlandırır (məsələn: “Bahar gəlir”).

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər “J” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkillər arasında məntiqi uyğunluğu müəyyən edir.	Şəkil üzrə iş
Cümlələrə aid olan illüstrasiyaları müəyyən edir.	Tap. A (dərslük)
Əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri əlyazısı şəklində köçürür.	Tap. C (dərslük)
“J” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Müəllimə üzərində *yuyunmaq, daranmaq, dırnaqları tutmaq, təmiz su, sabun, diş fırçası, diş macunu, çirkli, yuyunmamaq, daranmamaq, mikrob, xəstəlik* yazılmış və müxtəlif meyvə şəkilləri olan kartlar hazırlamaq tövsiyə olunur.

3-cü dərsl. “Təmizlik” şeiiri

• Dərslük: səh. 60

• İş dəftəri: səh. 44

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür (st. 3.1.1).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (4.1.5).

• **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk), müxtəlif meyvələrin təsviri olan kartlar, açar sözlər yazılmış kartlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəxələndirmə
2	Oxu	"Təmizlik" şeirinin oxusu
3	Dinləmə-danışma	Obrazların müqayisəsi; Anlayışın çıxarılması
4	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
5	Yazı	Çap yazısı ilə cümlələrin əlyazısı şəklində yazısı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şəxələndirmə. Müəllim lövhədə *təmizlik* və *pintilik* sözlərini yazır.

Üzərində *yuyunmaq, daranmaq, dırnaqları tutmaq, təmiz su, sabun, diş fırçası, diş macunu, çirkli, yuyunmamaq, daranmamaq, mikrob, xəstəlik* sözləri yazılmış kartları masanın üzərinə düzür. Şagirdlər bu kartlardan birini seçir, üzərində yazılmış sözü oxuyur və *təmizlik, yaxud pintilik* sözünün ətrafına yapışdırır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Növbəli oxu. Əvvəlcə müəllim şeiri ifadəli oxuyur, şagirdlər isə kitabı izləyirlər. Daha sonra qarşılıqlı oxu həyata keçirilir. Şagirdlər iki qrupa ayrılır, şeirin birinci misrasını bir qrup, digər misrasını isə ikinci qrup qarşılıqlı şəkildə oxuyur; məsələn:

I qrup: *Səhər durunca;*

II qrup: *Əlimdə fırça*

I qrup: *Yudum dişimi,*

II qrup: *Bildim işimi.*

"Oxu" təliminin bu növü şagirdləri oxu prosesində daha diqqətli olmağa, bir-birini izləməyə sövq edir. Oxudan sonra şeirdəki obrazı əks etdirən illüstrasiyaları seçir (B, Ç), seçimlərinin səbəbini izah edirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Müəllim lövhədə "Təmizlik" şeiri ilə "Şikayət" mətninin qəhrəmanlarının təsvirini nümayiş etdirir. Şagirdlər açar sözlərdən istifadə edərək obrazları müqayisə edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Dərslikdə açar sözlərdən istifadə edərək obrazları kollektiv şəkildə müqayisə edən şagirdlər iş dəftərində eynitipli tapşırığı fərdi şəkildə yerinə yetirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.1, 4.1.5 Tapşırıq C (dərslik). Anlayışın çıxarılması. Oyun. Üzərində meyvə şəkilləri olan kartlar şagirdlərə paylanır. Lakin kartlar gizli saxlanılmalıdır ki, onu görməsinlər. Hər bir şagird kartda təsvir olunmuş meyvənin əlamətlərini söy-

ləyir, digərləri isə onu tapır. Bu tapşırıqla əlamət bildirən sözün hansı varlığa aid olduğunu müəyyənləşdirməklə yanaşı, sözün izahını vermək bacarığı da formalaşdırılır.

2.1.1 3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıq fərdi şəkildə yerinə yetirilir. Şagirdlər bu fəsildə tanış olduqları yeni sözləri onların izahı ilə uyğunlaşdırırlar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər gizlənmiş sözləri tapır, cümlələrdəki uyğun boşluğa yazırlar. Beləliklə, bu sözlərin mənalərini anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları. Yazı

3.1.1, 4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq fərdi şəkildə yerinə yetirilərkən şagirdlərin əlamət bildirən sözləri necə fərqləndirmələri və hüsnxət normalarına uyğun yazmaları müşahidə edilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözləri bütöv və düzgün tələffüz etməklə qısa cümlələri oxuyur.	Tap. A (dərslik)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir.	Tap. B (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslik)
Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tap. Ç (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.	Tap. C (iş dəftəri) Tap. Ç (dərslik)

4-cü dərs. Mətnin ardıcılığı

• Dərslik: səh. 61

• İş dəftəri: səh. 45

Təlim məqsədləri

- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Nəqletmə zamanı <i>əvvəl, sonra, sonda, axırda</i> kimi sözlərin nitqdə işlənməsi
2	Oxuyub-qavrama	Şəkilli kompozisiya üzrə hekayə qurmaq
3	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
4	Yazı	Çap yazısı ilə verilmiş cümlələrin əlyazısı şəklində yazısı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin yaxşı bildikləri hər hansı bir nağılı məqsədli şəkildə ardıcılığı pozmaqla danışır; məsələn:

“Div çayda boğuldu. Uşaqlar işıq gələn tərəfə yollandılar. Cırdan divin yatdığıni görüb dostlarını yuxudan oyatdı. Uşaqlar meşədə azdılar. Cırdanın nənəsi uşaqlara yağ yaxması verdi. Kəndin uşaqları Cırdanın nənəsindən odun yığmaq üçün meşəyə getməyə icazə istədilər”.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

– *Sizcə, mən indi hansı nağılı danışdım? (“Cırdan”) Danışarkən hadisələri düzgün ardıcılıqla çatdırı bildimmi?*

Çox güman ki, şagirdlər hadisələrin ardıcılığının pozulduğunu qeyd edəcək, məsələn, sonuncu cümlənin əvvəldə gəlməli olduğunu bildirəcəklər. Müəllim şagirdlərin diqqətini *əvvəl, sonra, sonda, axırda* sözlərinə cəlb edərək “Faydalı məsləhət” rubrikasında verilmiş məlumatları şərh edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Qruplarla iş.

Əvvəlcə şagirdlər kollektiv şəkildə şəkil kompozisiyası üzrə baş verən hadisələrin ardıcılığını müəyyən edir, obrazları adlandırırlar (cavablar: 1 – b, 2 – ç, 3 – a, 4 – c).

Sonra şagirdlər 4 qrupa bölünürlər. Hər qrup bir şəkli aşağıdakı mərhələlər üzrə təsvir edir.

- hadisələrin baş verdiyi məkanı təsvir etmək;
- şəkildəki obrazları təsvir və xarakterizə etmək;
- şəklə aid açar sözləri müəyyənləşdirib cümlədə işlətmək.

“B” və “ç” şəkilləri üzrə işləyən qruplar təsvirə uyğun dialoq qurub rollu oyun şəklində təqdim edə bilirlər.

2.2.3 2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq

hekayə xəritəsi üzrə işin ilkin variantıdır. Şagirdlər il-

lüstrasiyalarla onların məzmununu əks etdirən cümlələri uyğunlaşdırırlar. Hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək cümlələri *əvvəl, sonra, sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar. Daha sonra hekayəyə başlıq verir, hadisələrin harada baş verdiyini (evdə) və hekayədə iştirak edən obrazların adlarını (ata, ana, qardaş, bacı) qeyd edirlər. Bununla da şəkil kompozisiyası üzrə hekayə qurmaq fəaliyyətini təkmilləşdirirlər.

Dil qaydaları. Yazı

4.1.5 3.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqla

əlamət bildirən sözün hansı varlığa aid olduğunu müəyyənləşdirmək, eyni zamanda hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığı inkişaf etdirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. A (dərslük)
Mətnə zaman, məkan, şəxs və hadisə ilə bağlı məqamları müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslük)
Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri üzündən köçürür.	Tap. B (dərslük)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə müxtəlif menyular (restoran və kafelərə aid hazır menyular və yaxud valideynlərin köməyi ilə hazırlanmış menyular) gətirmək tövsiyə olunur.

1-ci dərs. Qida növləri

- Dərslik: səh. 62-63
- İş dəftəri: səh. 46

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1).
- Verilmiş şəklə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (2.2.4).
- Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir (st. 3.1.4).

- **Köməkçi vasitələr:** müxtəlif menyular (restoran və kafelərə aid hazır menyular və yaxud şəkillər)

- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Menu haqqında söhbət
2	Dinləmə-danışma. Söz ehtiyatı	"Günlük menyu" haqqında diaqramın izahı
3	Yazı	Günlük menyunun bölmələri
4	Oxuyub-qavrama	Qidaların qruplaşdırılması
5	Şifahi təqdimat	Faydalı menyuların hazırlanması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim mümkün vasitələrdən istifadə edərək lövhədə müxtəlif menyular (restoranda sifariş üçün istifadə olunan vərəqə, kitabça) nümayiş etdirir. Aşağıdakı suallarla şagirdləri müzakirəyə cəlb edir:

- Bu kitabçalar sizə tanışdır mı?
- Siz belə kitabçalarla harada rastlaşmısınız?
- Bu kitabçalardan nə üçün istifadə olunur?

Dinləmə

1.1.1 Müəllim aşağıdakı dinləmə mətnini səsləndirir.

Sağlam qida

Hər həftə olduğu kimi, məktəbin həkimi yenə Ayangilin sinfi ilə söhbət edirdi. Bu gün düzgün qidalanmaq haqqında danışdılar. Həkim dedi ki, süd

məhsulları sümükləri və dişləri möhkəmləndirir. Un məmulatları güc, enerji verir. Meyvə və tərəvəzlər isə bədənimizi vitaminlə təmin edir. Vitamin orqanizmin dözümlü olmasına kömək edir. Həkim gedərkən şagirdlərə tapşırıq verdi: "Bu həftə faydalı və zərərli qidalar haqqında məlumat toplayın. Özünüz üçün gündəlik menyu hazırlayın".

Müəllim oxuduğu mətn haqqında faktoloji suallar verir və şagirdlərin cavabları müzakirə edilir:

– *Məktəbin həkimi bu həftə Ayangilin sinfi ilə hansı mövzuda söhbət etdi?*

– *Süd məhsullarının faydası nədir?*

– *Enerji, güc almaq üçün hansı qidalardan istifadə etməliyik?*

– *Hansı qidalar bədənimizi vitaminlərlə təmin edir?*

– *Vitaminlərin faydası nədir?*

– *Həkim Ayangilin sinfinə nə tapşırırdı?*

Müəllimin nəzərinə! Müəllim sinfə elan edir ki, onlar da Ayangilin sinfi kimi həkimin tapşırığına əməl edəcəklər. Bu gündən etibarən sağlam qida haqqında məlumat toplayacaq, gündük menyular tərtib edəcəklər.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.2, 2.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Bu tapşırıqda gündük menyumuzun bölmələri haqqında müzakirə aparılır. Əvvəlcə şagirdlər şəkildə təsvir olunan qidalarından tanıdıqlarını sadalayırlar (çörək, un, makaron, alma, armud, pomidor, ərik, banan, şokolad, keks, konfet, toyuq, balıq, qatıq, ayran, pendir və s.). Daha sonra gündük menyudakı bölmələri müəyyən edirlər. Bölmələrin adları bir-bir çəkilir və hər birinə aid olan qidalar sadalanır; məsələn: 1. Un məhsulları: çörək, makaron. 2. Meyvə-tərəvəz: alma, armud, pomidor, kələm və s. 3. Süd məhsulları: qatıq, ayran, yağ, pendir və s. 4. Ət məhsulları: ət, toyuq, balıq, sosiska, kolbasa və s. 5. Şirniyyat: konfet, şokolad, keks, peçenye, tort və s.

"Söz boğçası" rubrikası. Yeni sözlər (*qida, məhsul, vitamin, un məmulatı, menyu*) gündük menyunun təsvirindən istifadə olunmaqla izah edilir və "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər gündük menyu haqqında öyrəndiklərini tətbiq edirlər. Verilmiş qida şəkillərinin adlarını uyğun bölmələrin qarşısında yazmaqla şagirdlərdə iki müxtəlif bacarıq inkişaf etdirilir: 1) gördüyü şəkilin adını yazmaq; 2) predmetləri kateqoriyalar üzrə qruplaşdırmaq

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər bu tapşırıqda təsvir edilmiş iki müxtəlif nahar menyusunu

müqayisə edirlər. Hansı menyunun faydalı qidalar-
dan ibarət olduğunu müzakirə edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlər
günlük menyunun bölümlərinə aid qida adlarını
oxuyub hər bir sırada fərqlənən sözü dairəyə alırlar;
məsələn: *makaron, çörək, düşbəre, alma* sözləri
verilmiş sırada alma meyvə olduğu üçün digərlə-
rindən fərqlənir. Bu tapşırıq şagirdlərə günlük men-
yunun bölmələri haqqında aldıkları məlumatları
möhkəmləndirməyə imkan yaradır.

3.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Yoldaşını yoxla. Bu
tapşırıqda isə şagirdlər A tapşırığında müzakirə et-
dikləri günlük menyudan istifadə edərək özləri
üçün nahar menyusu tərtib edirlər. Şagirdlərə xə-
tərlətmə lazımdır ki, günlük menyunun hər böl-
məsinə aid qidalardan istifadə etməlidirlər. Menü
üçün rəngli karton kağızlardan istifadə etmək olar.
Sonda şagirdlər menyuları parta yoldaşları ilə də-
yişib bir-birinin menyusunu faydalılıq baxımından
müzakirə edə bilirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar
və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi mətn haqqında fak- toloji suallara cavab verir.	Dinləmə mətni
Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A, B (dərslük)
Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir.	"Söz boğçası" rubrikası
Verilmiş şəklin adını yazır.	Tap. A (iş dəftəri)
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Təqdimat zamanı verbal və qra- fik informasiyadan istifadə edir.	Tap. C (dərslük)

Növbəti dərslə hazırlıq. Növbəti dərslə oyun zamanı
istifadə üçün kiçik rezin top gətirmək tövsiyə olunur.

2-ci dərsl. "Meyvələr" şeiri

- Dərslük: səh. 63
- İş dəftəri: səh.47

Təlim məqsədləri

- Durğu işarələrini nəzərə almaqla oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək
edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və
hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir (st. 4.1.5).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən
hərfləri) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

- Köməkçi vasitələr:** kiçik rezin top

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Oyun
2	Oxu	"Meyvələr" şeirinin oxusu
3	Oxuyub- qavrama	Sual-cavab
4	Yazı	Şəklin adının yazılması
5	Dil qaydaları	Sözlərdə hecaların sayı; Ad və əlamət bildirən sözlər
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim püşkatma yolu ilə 5-8 şagirddən ibarət
qrupu dövrəyə düzür. Topu şagirdlərdən birinə ata-
raq bir meyvə adı söyləyir. Həmin şagird topu döv-
rədəki digər şagirdlərdən birinə ataraq başqa bir
meyvənin adını çəkir. Şagirdlər bu qayda ilə topu
bir-birinə ötürüb müxtəlif meyvə adları söyləmə-
lidirlər. Əgər kimsə çəkilən meyvə adını təkrarla-
yarsa və yaxud söyləyə bilməzsə, oyundan çıxır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Meyvələr haqqında
verilmiş şeirdə bir çox meyvələrin adları sadalanıb.
Müəllim şagirdlərin diqqətini sözlər arasındakı
vergüllərə yönəldərək həmin sözləri sadalama in-
tonasiyası ilə oxuyur. Daha sonra şagirdlərin oxu
prosesində vergülləri nəzərə alaraq oxumalarına
diqqət edir.

Müəllimin nəzərinə! "Meyvələr" şeirində bir çox
meyvə adlarının sadalanması şagirdlərin diq-
qətini "vergül" işarəsinə empirik şəkildə cəlb edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqla şagird-
lər oxuduqları şeirə aid suallara cavab verərək

nəzm nümunəsini oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər şəkillərdən istifadə etməklə “Meyvələr” şeirində buraxılmış bəzi meyvə adlarını yazırlar.

Müəllimin nəzərinə! “Meyvələr” şeirində bəzi misraların sonunda buraxılmış meyvə adları digər (özündən əvvəlki) misraların sonundakı sözlərlə qafiyələndiyi üçün, eyni zamanda bu tapşırıq şeirin oxusundan sonrakı mərhələdə yerinə yetirildiyi üçün şagirdlər asanlıqla buraxılmış meyvə adlarını yazırlar. Qafiyə haqqında öyrədici material IV fəslin “Bunu bilməliyik” rubrikasında şərh ediləcək.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda “Meyvələr” şeirində sadalanan meyvə adlarını müəyyənləşdirməklə oxuyub-qavrama, həmin meyvə adlarının isə neçə hecalı söz olduğunu fərqləndirərkən dil qaydaları haqqında bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirirlər.

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərə ad və əlamət bildirən sözlərlə bağlı bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirməyə imkan yaradır.

4.1.3 “Sözlərin yazılışı” rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoqramları buraxılmış şəkildə lövhədə yazır; məsələn: [şaf.alı] sözünü yazarkən buraxılmış hərf “t” olmalıdır, yoxsa “d”? Şagirdlər buraxılmış hərfi müəyyənləşdirirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər qrafik şəkildə verilmiş anlayışı sözlərlə əvəz edib cümlələri köçürürlər. Həmin şəkillər əvvəlki dərsdə öyrəndikləri günlük menyunun bölmələri haqqındadır. Həmçinin keçən dərsdə dinləmə mətnində də eyni məzmunlu məlumatlar eşitdikləri üçün şəkilləri asanlıqla məzmunu uyğun sözlərlə əvəz edib cümlələri tamamlaya biləcəklər:

- Sümülklərin möhkəm olması üçün **süd məhsulları** yeməliyik.
- Enerji almaq üçün **un məhsullarından** istifadə etməliyik.
- Vitamin almaq üçün **meyvə-tərəvəzlə** qidalanmalıyıq.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Vergülləri nəzərə alaraq sadalama intonasiası ilə oxuyur.	Tap. A (dərslik)
Məndəki əsas məqamları açan sualları cavablandırır.	Tap. B (dərslik)
Verilmiş şəkillərin adını müvafiq boşluğa yazmaqla cümlələri köçürür.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözləri hecaların sayına görə qruplaşdırır.	Tap. B (iş dəftəri)
Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət bildirən sözlər seçir.	Tap. C (iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərf) hansı hərfə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir.	“Sözlərin yazılışı” rubrikası

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlər evdə sevdikləri meyvələrin şəklini çəkir, həmin meyvənin faydası haqqında bir neçə məlumat qeyd edir və öyrənirlər. Bu məlumatlardan növbəti dərsdə B tapşırığını (rollu oyun) yerinə yetirərkən istifadə edəcəklər.

3-cü dərs. “Meyvələrin söhbəti” mətni

- Dərslik: səh. 64-65
- İş dəftəri: səh. 48

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) məndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Əlyazısı şəkildə olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (4.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	BİBÖ cədvəli üzrə iş
2	Oxu	“Meyvələrin söhbəti” mətni
3	Danışma	Rollu oyun
4	Yazı	Hüsnxət nörmalarına uyğun yazı
5	Dil qaydaları	Say bildirən sözlər
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə **BİBÖ cədvəli** çəkir. Cədvəllə işləmə qaydaları şagirdlərə izah edilir. Şagirdlər alça, gavalı, ərik və üzüm haqqında bildiklərini söyləyir, müəllim isə onları cədvəlin “Bilirəm” sütununa qeyd edir. Daha sonra şagirdlər bu meyvələr haqqında nə öyrənmək istədiklərini söyləyirlər. Cədvəlin sonuncu – “Öyrəndim” sütunu isə “Meyvələrin söhbəti” mətnini oxuduqdan sonra işlənəcək.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Rollu oxu. Əvvəlcə müəllim “Meyvələrin söhbəti” mətnini oxuyur. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləyərək mətni oxuyurlar (növbəli oxu). Mətnlə tanış olduqdan sonra şagirdlərin razılığı ilə Müəllif, Alça, Gavalı, Ərik, Üzüm rolları seçilir. Hər kəs mətndə öz roluna aid hissələri oxuyur. Oxudan sonra şagirdlər meyvələr haqqında öyrəndikləri məlumatları söyləyir, müəllim isə həmin məlumatları BIBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” sütununa qeyd edir.

“Söz ehtiyatı” rubrikası. Müəllim “mübahisə etmək” (sözləşmək), “zəngin” (çox) ifadələrinin yaxınmənalı qarşılığını verərək izah edir. “Tərifləmək” sözünü mətndən uyğun situasiya xatırlamaq yolu ilə izah etmək olar. “Bəkməz” sözünü əlamətlərini sadalamaqla (şirin olur, üzümdən hazırlanır) və yaxud şəklini nümayiş etdirməklə izah etmək mümkündür.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlərə əvvəlcədən hazırlanmış *alça, gavalı, ərik, üzüm, bağban* sözləri yazılmış kartlar paylanır. Şagirdlərdən biri “Meyvələrin söhbəti” mətnindəki obrazlara aid cümlələrdən birini oxuyur. Digər şagirdlər həmin sözlərin kimə aid olduğunu bildirən kartı nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqla hekayə xəritəsi üzrə fəaliyyət bacarığı inkişaf etdirilir. Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək cümlələri *əvvəl, sonra, sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq C (dərslük). Rollu oyun. Şagirdlər sevdikləri meyvələr haqqında topladıqları məlumatlardan istifadə edərək “Meyvələrin söhbəti” mətnini davam etdirirlər. Bu zaman onlar sevdikləri meyvənin dilindən danışır (birinci şəxsin adından), onları tərifləyirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq əlyazısı ilə verilmiş cümlələri hüsnxət normalarına uyğun yaz-

maq bacarığı ilə yanaşı, yeni sözlərin cümlədəki yerini müəyyənləşdirmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq D (dərslük). Müəllim *nə qədər, neçə, neçənci* sual əvəzliliklərinin iştirakı ilə yaranan sual cümlələrindən istifadə edərək şagirdlərin diqqətini say bildirən sözlərə yönəldir; məsələn:

- *Səbatda nə qədər çiylək var?*
- *Qabda neçə alma var?*
- *Nar finişə neçənci çatıb?*

Şagirdlər suallara cavab verərək şəkillərin məzmununu təsvir edən cümlələr qururlar.

“Bunları bilməliyə” rubrikası. Müəllim rubrikada say bildirən sözlər haqqında məlumatı şərh edir.

Tapşırıq E (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə say bildirən sözləri fərqləndirdiklərini və nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər “*üç alma*” birləşməsində nöqtələrin yerinə rəng bildirən söz yazırlar (məsələn: *üç qırmızı alma*). Daha sonra həmin ifadəyə uyğun şəkil çəkirlər. Bu tapşırıqla həm əlamət, həm də say bildirən sözlər haqqında aldıqları bilikləri inkişaf etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözləri bütöv tələffüz etməklə qısa cümlələri oxuyur.	Tap. A (dərslük)
Mətdəki hadisələrin ardıcılığını bərpa edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Dialog zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.	Tap. C (dərslük)
Əlyazısı şəklində olan cümlələri üzündən köçürür.	Tap. Ç (dərslük)
Say bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. D, E (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Şagirdlərə valideynlərinin köməyi ilə dünyada ən maraqlı ağaclardan (bansay, evkalipt, dəmirağac) birinin adını və onun haqqında bir məlumat öyrənmək tapşırılır. İmkan daxilində həmin ağacın şəklini də əldə edə bilərlər.

4-cü dərs. “Çörək ağacı” mətni

- Dərslik: səh. 66 • İş dəftəri: səh. 49

Təlim məqsədləri

- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir (st. 4.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə. Danışma	Dünyanın maraqlı ağacları haqqında şifahi təqdimat
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Çörək ağacı” mətni
3	Oxuyub-qavrama	Doğru və yanlış. Açar sözlər. Faktoloji suallara yazılı cavablar
4	Dil qaydası	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

1.2.2 Şagirdlər dünyanın ən maraqlı ağacları haqqında öyrəndikləri məlumatları təqdim edirlər. Ağacın adını və ona aid bir məlumat söyləyirlər. Əgər bu ağacın şəklini də əldə edə biliblərsə, nümayiş etdirirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Növbəli oxu.

“Çörək ağacı” mətnini oxumazdan əvvəl müəlim şagirdlərin diqqətini mətnin başlığına və mətnə çəkilmiş illüstrasiyaya yönəldir. Bu ağacın nə üçün belə adlandırılması haqqında şagirdlərin fərziyyələri dinlənir. Mətn müxtəlif şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur.

“Söz ehtiyatı” rubrikası. “Qovun” sözünün mənası həm yaxınmənalı sözlə (“yemiş”), həm də şəklini nümayiş etdirməklə izah edilə bilər. “Tərkib” sözünün mənasını cümlədə işlətməklə izah etmək mümkündür.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər mətnin məzmunundan çıxış edərək doğru və yanlış fikirləri

fərqləndirməklə yanaşı, mətnə istinad edərək niyə belə düşündüklərini əsaslandırırlar; məsələn: “Çörək ağacı” *soyuq ölkələrdə yetişir*. Xeyr, “çörək ağacı” *isti ölkələrdə yetişir*. Bu tapşırıq şagirdlərdə fikirlərini sübut etmək, əsaslandırmaq kimi vacib bacarığı formalaşdırmağa kömək edir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər bu tapşırıqda “Çörək ağacı” mətninə aid açar sözləri (*ağac, sarı, qovun, vitaminli, atirli, meyvə*) seçirlər. Şagirdlərə verilmiş sözün mətnə aid olduğunu müəyyənləşdirmək üçün mətni diqqətlə oxumaq, lazım gəldikcə mətnə təkrarən müraciət etmək tövsiyə olunur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin dərslikdə “Çörək ağacı” mətninə aid açar sözlərin müzakirəsini aparması iş dəftərində eyni məzmunlu tapşırıqı asanlıqla yerinə yetirmələrinə kömək edir.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda mətnə aid faktoloji suallara yazılı formada cavab verirlər. Cavabların düzgün olması ilə yanaşı, cümlələrin hüsnxət normalarına uyğun yazılmasına da diqqət ayrılmalıdır.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər məzmunun açılmasına kömək edən say bildirən açar sözlər və şəkillər vasitəsilə tapmacaları cavablandırırlar.

Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər göy, sarı, qırmızı, yaşıl karandaşları vasitəsilə ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözləri fərqləndirirlər. Bu tapşırıq ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözlər haqqında dil qaydalarının təkrarlanmasına xidmət edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.	“Dünyanın maraqlı ağacları” haqqında şifahi təqdimat
Sözləri bütöv və düzgün tələffüz etməklə oxuyur.	Tap. A (dərslik)
Hadisənin və ya hərəkətin səbəbini izah etmək üçün mətndən faktlar seçir.	Tap. B (dərslik) Tapşırıq B (iş dəftəri)
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslik) Tap. A, C (iş dəftəri)
Oxuduğu mətndəki məlumatları yazıda əks etdirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir.	Tap. Ç (dərslik)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə tapşırıqlar ki, ana və nənələrindən hər hansı bir yeməyi və yaxud şirniyyatı ilk dəfə hazırlayarkən hansı məlumatlardan istifadə etdiklərini soruşsunlar. Bu məlumatlar növbəti dərsdə mövzuya yönəltmə zamanı şagirdlərə kömək edəcək.

5-ci dərs. Meyvə salatının resepti

- Dərslik: səh. 67
- İş dəftəri: səh. 50

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmlı mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir (st. 3.1.4).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə. Danışma	Salatlar haqqında söhbət
2	Oxuyub-qavrama	"Meyvə salatının resepti"
3	Yazı	Meyvə salatının tərkibi və hazırlanması. Menyuların hazırlanması
4	Söz ehtiyatı	IV fəslə aid yeni sözlərin fərqləndirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

1.2.1 Müəllim şagirdləri mövzuya cəlb etmək məqsədilə onlara belə suallar verə bilər:

– Salatları xoşlayırsınızmı? Hansı salatları xoşlayırsınız?

– Bəs həmin salatların tərkibində nələr olduğunu bilirsiniz? Ananızın bu salata necə hazırladığına diqqət etməsiniz?

Bu suallara cavablar müxtəlif ola bilər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim sual-cavabdan sonra dərslikdəki "Meyvə salatının resepti"

haqqında izahat verir: "Hər hansı bir yeməyi ilk dəfə hazırlayarkən reseptdən istifadə edirik". Bu məqamda "Resept" sözünün mənası izah edilir:

– Reseptin iki hissəsi var: tərkibi və hazırlanma qaydası.

İlkin mərhələdə yalnız reseptin tərkibi hissəsi üzrə iş aparılır. Şagirdlər bir-birini izləməklə meyvə salatının tərkibini oxuyurlar. Müəllim soruşur:

– Bu meyvə salatının tərkibi xoşunuza gəlirmi? Siz hansı meyvələrdən salat yemək istəyirsiniz?

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda verilən şəkillərin məzmununu yazıda əks etdirərək meyvə salatının tərkibini yazırlar.

3.1.4 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər sevdikləri meyvə salatının tərkibini dəftərlərinə yazıb təqdim edirlər. Say bildirən sözlərin altından xətt çəkərək onları digər sözlərdən fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim şagirdlərin diqqətini meyvə salatının ikinci hissəsinə – hazırlanma qaydasına cəlb edir. Şəkillərin köməyi ilə meyvə salatının hazırlanma qaydası (alqoritm) izah edilir. Şagirdlər buraxılmış "əvvəl", "sonra", "sonda" sözlərini uyğun yerlərə əlavə etməklə cümlələri oxuyurlar (informatika fənni ilə inteqrasiya: Sadə hərəkətlər ardıcılığını nümunələr əsasında izah edir.)

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda salatın hazırlanma qaydasını əks etdirən cümlələrin ardıcılığını uyğun olaraq *əvvəl*, *sonra*, *sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar.

3.1.4 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər "səhər yeməyi", "qəlyanaltı", "nahar", "axşam yeməyi" üçün menyu hazırlamalıdırlar. Bu zaman dərsliyin 62-ci səhifəsində verilmiş günlük menyudan istifadə edə bilərlər. "Qəlyanaltı" sözünün mənası cümlədə işlədilməklə izah edilir. Müəllim səhər yeməyi üçün bir nümunə verə bilər:

• Yumurta • Kakaolu süd • Çörək • Pendir

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər verilmiş sözlər arasından məhz IV fəsildə öyrəndikləri yeni sözləri seçib cümlədə işlədirlər. Bu tapşırığı yerinə yetirərkən IV fəslə aid səhifələrə bir daha nəzər salırlar ki, bu da təkrarlamaq üçün bir üsuldur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur.	Tap. A (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir.	Tap. C (dərslük)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. Ç (dərslük)

6-cı dər. Ümumiləşdirici təkrar

- Dərslük: səh. 68
- İş dəftəri: səh. 51

Təlim məqsədləri

- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Mətnə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Anlayışın çıxarılması
2	Oxuyub-qavrama	Fəsillərin qısa icmalı
3	Dil qaydaları	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər
4	Danışma	Şəkil kompozisiyası üzrə iş
5	Oxuyub-qavrama	Hekayə xəritəsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Anlayışın çıxarılması. Müəllim üzərində III bölmənin fəsillərinin adları – “Gün rejimi”, “İdman”, “Gigiyena qaydaları”, “Sağlam qida” yazılmış kartları lövhəyə tərsinə (yazısı lövhəyə doğru) yapışdırır. Hər hansı bir fəslə aid açar sözlər söyləyir. Şagirdlər açar sözlərin hansı fəslə aid olduğunu tapırlar; məsələn: *Ayan, Əli, gümrah olmaq, vaxtını səmərəli istifadə etmək; “Ayı və dostları”, “Kirpi və Dovşan”, futbol, üzgüçülük, güləş; təmizlik, mikroskop, mikrob, Anar; menyu, resept, “Meyvələr”, “Meyvələrin söhbəti”.* Şagirdlərin düzgün cavabları səsləndikcə müəllim kartları çevirir.

Müəllimin nəzərinə! Bu iş zamanı şagirdlər dərsləyin III bölməsini vərəqləyib, fəsil adlarına bir daha nəzər sala bilərlər. Bununla da şagirdlər keçilmiş materialı vərəqləyərək əsas məqamlara sürətlə nəzər salmaq bacarığı qazanırlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı fərdi şəkildə yerinə yetirirlər. III bölmənin hər bir fəslində nəyi öyrəndiklərini fəslin adı ilə uyğunlaşdırırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Verilmiş cümlələrin hansı fəslə aid olduğunu müəyyənləşdirməklə III bölmədə öyrəndiklərini yenidən xatırlayır, təkrar edirlər.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq B (dərslük). III bölmədə şagirdlərə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər haqqında məlumat verilib. Şagirdlər tapşırıqda verilmiş sözləri qruplaşdırmaqla dil qaydaları üzrə biliklərini təkrar edir, möhkəmləndirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda hər sırada qrammatik cəhətdən fərqlənən sözü tapmalıdırlar; məsələn: *ata, ana, dadlı, müəllim*. Bu sırada *dadlı* sözü əlamət, digər sözlər isə ad bildirir. Bu tapşırıq da dil qaydaları haqqında biliklərin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər hər suala cavab olan bir söz yazmaqla nitqlərində ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin olduğunu nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin III bölmədə qazandıqları şəkil kompozisiyası üzrə hekayə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Qruplarla iş. Müəllim qruplar arasında iş bölgüsü aparır:

- I qrup – hadisələrin baş verdiyi məkanı təsvir edir.

- II qrup – şəkildəki obrazları adlandırır, təsvir edir, xarakterizə edir.
- III qrup – şəkil kompozisiyasının məzmununa uyğun başlıqlar verir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq hekayə xəritəsini tərtib etmək bacarığının inkişafına yönəlib. Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edib hər bir illüstrasiyanın məzmununu əks etdirən cümləni uyğun şəklin altında yazırlar. Sonra hekayəyə başlıq verir, hekayədə iştirak edən obrazların adını (Tısbağa, Əli) və baş qəhrəmanın xarakterini qeyd edirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir.	Tap. A (dərslük, iş dəftəri)
Mətnədən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tap. B, C (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.	Tap. Ç (dərslük)
Mətnə zaman, məkan, şəxs və hadisə ilə bağlı məqamları aydınlaşdırır.	Tap. C (iş dəftəri)

Mövzu	Təbiətin sirləri	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	- Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi və ya davam etdirilməsi - Şəkillər üzrə kiçik dialoqun qurulması
	Söz ehtiyatı	Sirr, səma, qövs, şimşək, şüa, çanaq, naxış, leysan, sel, kol, çətir, səbət, sapsarı, həyəcan, kürk, ağappaq, kədərli, qəmgin və s.
	Oxu	- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnlərin oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi; - Şeir in əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi
	Yazı	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvlərin düzəldilməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	Əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər, durğu işarələri, heca üzrə biliklərin təkrarı və tətbiqi
	Filoloji anlayışlar	Şeir, hekayə, misra, bənd, qafiyə, şair, yaxınmənalı sözlər, əksmənalı sözlər
Kompetensiyalar		Təbiətə sevgi, təbiətdəki varlıqlara dəyər verilməsi, dostluq, xeyrxahlıq, qayğıkeşlik

Bu bölmədə müxtəlif təbiət hadisələri, səma cisimləri, heyvanlar və bitkilər aləmi ilə bağlı müxtəlif mövzulardan bəhs edən bədii və informativ mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərin maraq dairəsində olan mövzulardan istifadə etməklə onların dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarını inkişaf etdirmək, ətraf aləmlə bağlı söz ehtiyatlarını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Məndəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir;
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır;
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə oxuyur;
- Mətnə diqqətlə qulaq asır, mətn oxunduqca kitabdan izləyir;
- Hüsnxət normalarına uyğun sərbəst yazır;

Mənimləmədə çətinlik doğuran məsələlər:

- yaxınmənalı və əksmənalı sözlərin müəyyənləşdirilməsi;
- şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi;
- şəkil üzrə mətn qurub yazma.

Diferensial təlim

Bu bölmənin tədrisi zamanı bir sıra filoloji anlayışların mənimlədilməsində şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma faydalı ola bilər. Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

Bu bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər:

- iş vərəqləri, heyvan və səma cisimlərinin şəkilləri, yaxınmənalı və əksmənalı sözlər yazılmış kartlar və s.

1-ci dərs. “Rənglərin söhbəti” mətni

- Dərslik: səh. 70-71
- İş dəftəri: səh. 52

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Mətndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Təxəyyülünə uyğun kiçik dialoq qurub danışır (st. 1.2.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

- **Köməkçi vasitələr:** üzərində müxtəlif təbiət hadisələrinin təsviri və heyvanlar olan şəkillər.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Sirr" anlayışının izahı
2	Dinləmə-danışma	Bölmə titulundakı şəkil və suallar üzrə iş
3	Oxu	"Rənglərin söhbəti" mətninin oxusu
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bölmənin adını şagirdlərə aydınlaşdırmaq üçün əvvəlcə kiçik dinləmə mətni səsləndirir:

“Qədim zamanlarda bir alim yaşayırmış. Günlərin bir günü bu alim bağda uzanıb göyə baxır. Səmada uçan quşlara tamaşa edir. Öz-özünə deyir: “Necə olur ki, quşlar uça bilir? Bəs biz insanlar niyə uça bilmirik? Görəsən, bunun sirri nədir?”

Müəllim fasilə edərək şagirdlərə alimi düşündürən suallara cavab verməyi tapşırır. Sonra mətnin davamını səsləndirir:

“Alim fikirləşir, fikirləşir və nəhayət tapır ki, quşların qanadları onlara uçmaqda kömək edir. Beləliklə, o, təyyarəni kəşf edir”.

Müəllimin nəzərinə! Sonda bölmənin adını şagirdlərə izah etmək tövsiyə olunur: “Təbiətin sirləri” dedikdə ilk baxışda anlaşılmaz, qəribə görünən təbiət hadisələri nəzərdə tutulur.

Dinləmə-danışma

1.1.1 Şagirdlərin diqqəti bölmə titulunda verilmiş şəkillərə və suallara yönəldilir. Bununla müxtəlif təbiət hadisələri haqqında şagirdlərin ilkin

bilikləri yoxlanılır. Müəllim şəkillərin məzmunu ilə bağlı əlavə suallar verə bilər:

– *Şəkillərdə nə görürsünüz? Ağaclar sizə nəyi xatırladır? Göyqurşağı görmüsünüzmü? Göbələklər haqqında nə bilirsiniz? İlbizlər haqqında cizgi filmlərinə baxmısınız mı?*

Sonra müəllim şagirdlərin tanış olduqları varlıqlar haqqında tapmacalar səsləndirir:

O hansı heyvandır ki, yuvasını çiynində gəzdirir?
(*İlbiz*)

Rəngbərəngdir, bağ deyil o,
Elə baxma, dağ deyil o.
Yeddi gülün ləçəyidir,
Göy üzünün çiçəyidir. (*Göyqurşağı*)

Bir kişinin dörd evi var,
Biri yaşıldır, o biri al.
Biri sarıdır, o biri ağ. (*Fasillər*)

Bir damım var
Tək dirəkli. (*Göbələk*)

Cavabların tapılmasında şagirdlər çətinlik çəkərsə, müəllim onların diqqətini tapmaca mətnlərindəki açar sözlərə yönəldə bilər; məsələn, *göyqurşağı haqqında açar sözlər: rəngbərəngdir, yeddi rəngi var, göy üzündə olur* və s.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıqda verilən sual şagirdlərin diqqətini “Rənglərin söhbəti” mətninə yönəltmək və mətndəki rənglərə uyğun varlıqlar haqqında ilkin məlumat toplamaq məqsədini daşıyır.

2.2.5 Mətn dialoq şəklində verildiyi üçün “rollu oxu” texnikasından istifadə edilməsi məqsəduşundur. Müəllim “Rənglərin söhbəti” mətninin oxunması üçün 5 şagird müəyyənləşdirir. Dörd şagirdə rənglərin, beşinciyə yağışın sözlərini səsləndirmək tapşırılır. Şagirdlər mətni oxuduqca digərləri dərslikdən həmin hissəni izləyirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim bəzi şagirdlərin oxunulan hissəni kitabdan izlədiyini yoxlamaq üçün fasilə edib izləyən şagirdlərdən soruşa bilər: “İndi yoldaşınız hansı rəngin dediklərini oxudu? Sarı rəng nə dedi?” və s.

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin mətni anladığını yoxlamaq üçün faktoloji suallar verilir: – *Mətnə neçə rənglə tanış oldunuz? Siz bu rənglərdə olan hansı varlıqları tanıyırsınız?*

Tapşırıq C (dərslik). Bu tapşırıq mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə xidmət edir.

Müəllimin nəzərinə! Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirərkən şagirdlər arasında müxtəlif fikirlər yarana bilər: 1) *yağışdan sonra göyqur-*

şağı yaranır; 2) hər rəngin öz gözəlliyi var və s. Müəllim hər bir fikrə hörmətlə yanaşmalı və şagirdlərin fikirlərini sərbəst ifadə etməsinə şərait yaratmalıdır.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq vasitəsilə mətnin məzmununun qavranılması yoxlanılır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq da şagirdlərin oxuyub-anlama bacarığını yoxlayır. Şagirdlər mübahisədə iştirak etməyən rənglərin qırmızı, göy, bənövşəyi olduğunu müəyyən edirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq D (dərslük). Əsas məqsəd şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünü inkişaf etdirməkdir.

Qruplarla iş. Tapşırığın qruplarla iş formasında yerinə yetirilməsi tövsiyə olunur.

Müəllim yönəldici suallar vasitəsilə müvafiq rənglərə uyğun varlıqları və əlamətləri şagirdlərə xatırladır; məsələn: – *Qırmızı rəngdə hansı varlıqları tanıyırsınız? (Nar, pomidor, albalı və s.) Qırmızı rəng nə deyə bilər? (Başında tac olan mənim rəngimdədir, bütün meyvələrin şahı mənim və s.)*

Diferensial təlim

Bu tapşırıq rollu oyun şəklində yerinə yetirilə bilər. Hər bir qrupda tələffüzü aydın, aktyorluq qabiliyyəti olan şagirdlər rənglərin təmsilçiləri kimi çıxış edirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B və C (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin mətnlə bağlı oxuyub anlama bacarığını yoxlamaqla bərabər, orfoqrafik qaydalara uyğun düzgün yazı vərdişləri aşılamaq məqsədi daşıyır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Material
Sözləri bütöv oxuyur.	Mətn
Mətnə əsas fikri və hadisələri müəyyənləşdirir.	Tap. B, C (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Kiçik dialoq qurur.	Tap. Ç (dərslük)
Orfoqrafik qaydada yazır.	Tap. B, C (iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Növbəti dərş üçün göyqurşağının yaranma ardıcılığını əks etdirən kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

2-ci dərş. “Göyqurşağı necə yaranır?” mətni

• Dərslük səh. 71-72

• İş dəftəri: səh. 53

Təlim məqsədləri

- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Söz cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nümayiş etdirir (st. 2.1.2).
- Əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Eyni mövzu ilə bağlı müxtəlif mətnlərdən əldə etdiyi məlumatları ümumiləşdirir (st. 2.2.3).

• Dərşin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Göyqurşağı barədə sual-cavab
2	Oxu	“Göyqurşağı necə yaranır?” mətninin oxunması
3	Yazı	Yeni öyrənilmiş sözlərin cümlədə işlədilməsi
4	Dil qaydaları	Ad, əlamət, hərəkət, say bildirən sözlərin müəyyənləşdirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Bu tapşırığın əsas məqsədi həyatda göyqurşağını müşahidə etmiş şagirdlərin bununla bağlı təəssüratlarını bölüşməklə həmin təbiət hadisəsinə maraq oyatmaqdır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.5 “Göyqurşağı necə yaranır” mətni aşağıdakı ardıcılıqla oxunur:

1. Müəllim əvvəlcədən mətni tapşırıq B-dəki şəkillərə uyğun hissələrə bölməlidir. Bir şagird seçilmiş hissəni oxuyub dayanır, sonra müəllim oxunulan hissəyə aid şəkli müəyyənləşdirməyi tapşırır; məsələn: “Hava tutulur, göy üzünü qara buludlar alır. Şimşək çıxır”. Müəllim: “*Aşağıdakı şəkillərdən hansı oxuduğun hissəyə aiddir?*” sualını verir. (Tapşırıq B, dərslük, 4-cü şəkil.)

2. Oxu prosesində mənası aydın olmayan sözlər əvvəlcə şagirdlərdən soruşulur, fərziyyələr dinlənir, daha sonra müəllim tərəfindən izah olunur. Həmin sözlər şagirdlərin “Söz boğçasına” daxil edilir.

Müəllimin nəzərinə! “Söz ehtiyatı” rubrikasında verilən sözlərin izahı üçün müəllim sinfin səviyyəsinə uyğun olaraq sözün ən asan izahetmə üsulunu seçməlidir; məsələn: “qövs” sözünü

izah etmək üçün adi plastik xətkəşi əymək və ya lövhədə yarımçevrə çəkmək olar.

2.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş sözləri cümlədə işlətməklə yeni öyrəndikləri sözlərin mənalarını mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırığın əsas məqsədi hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən ləşdirmək bacarığını inkişaf etdirməkdir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). **Tapşırıq B (iş dəftəri).** Şagirdlər "Göyqurşağı necə yaranır" mətnini oxuyarkən yeni rast gəldikləri məlumatları (göyqurşağının yaranma ardıcılığı, forması, daha çox yaz fəslində görünməsi, 7 rəngdə olması və s.) ötən dərstdə tanış olduqları "Rənglərin söhbəti" mətnindən aldıkları informasiya ilə (göyqurşağı rənglərində olan varlıqlar) müqayisə edirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç və D (dərslik). Bu tapşırıqda verilmiş tapmacalar mətnin əsas məzmununu əks etdirən açar sözlərlə bağlıdır. Şagirdlər həmin sözləri cümlədə düzgün işlətmək, hüsnxət normalarına uyğun üzündən köçürmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). **Riyaziyyat və təsviri incəsənət fənləri ilə integrasiya.** Məqsəd göyqurşağının təbii rəng ardıcılığını şagirdlərə mənimsətməkdir. Tapşırıq aşağıdakı ardıcılıqla yerinə yetirilir: 1) misallar həll edilir; 2) cədvəldə hər bir misalın cavabına uyğun rəng tapılır və göyqurşağının uyğun zolağı rənglənir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq E (dərslik). Bu tapşırıqda məqsəd ad, əlamət, hərəkət və say bildirən sözləri qruplaşdırmaqdır.

Tapşırıq Ə (dərslik). Şagirdlər adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri uyğunlaşdırır və yazırlar. (*Hava tutulur. Günəş çıxır. Yağış yağır. Şimşək çaxır.*)

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
İllüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. B (dərslik)
Mətndəki faktları müəyyən edir.	Tap. C (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Sözü cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nümayiş etdirir.	Tap. A (iş dəftəri)
Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tap. D (dərslik)

Mətndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tap. E (dərslik)
Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır.	Tap. Ə (dərslik)

Növbəti dərslə hazırlıq. Qrup işi üçün üzərində rəqəmlər (10-a qədər) və *a, b, c* yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

3-cü dərslə. Şeir və nağıl

• Dərslik: səh. 72-73 • İş dəftəri: səh. 54

Təlim məqsədləri

- Cümlələri köçürərkən sözlər arasında ara məsafəsi saxlayır (st. 3.1.1).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Heca vəznli şeirdə misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirir (st. 2.2.2).
- Bənzəyənle bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir (st. 2.2.2).
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır (st. 3.1.2).

• **Köməkçi vasitələr:** üzərində rəqəmlər (10-a qədər) və *a, b, c* yazılmış kartlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Ay şəklinə diqqətin yönəldilməsi
2	Oxu	Sözləri bitişik verilmiş şeir parçasının oxusu və köçürülməsi. Şeir və hekayəyə çevrilmiş mətnlərin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Yeni öyrədilən anlayışların (<i>şeyr, hekayə, misra, cümlə</i>) fərqləndirilməsi; şeir parçasının nəsrə çevrilməsi
4	Yazı	Şeyr parçalarının məzmununun yazılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin diqqəti dərsləkdə verilmiş (səh. 72) Ay şəklinə yönəldilir. Şagirdlər Ay haqqında bildiklərini söyləyirlər. Müəllim lövhədə Ay şəkli çəkir və ya "Ay" sözünü yazır, kənarlarına isə şagirdlərin Ay haqqında söylədikləri fikirləri qeyd edir.

Oxu

2.2.2 3.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər şəklın, müzakirə zamanı söylənən fikirlərin, lövhə-

də yazılan əlamətlərin (açar sözlər) köməyi ilə sözləri bitişik şəkildə verilmiş şeir parçasını oxuyurlar. Tapşırıq həmçinin yazı məzmun xətti ilə integrasiya olunur. Şagirdlər şeir parçasındakı sözləri düzgün şəkildə ayıraraq üzündən köçürürlər. Sonra müəllim mətnin forması ilə bağlı onların fikirlərini soruşur:

– *Neçə sətir yazdınız? Hansı sətir cümlə deyil, lakin böyük hərflə başlayır? Sətirlərin sonunda hansı durğu işarələri var?*

2.2.2 “Bunları bilməliyə” rubrikası. “Uşaq və buz” şeirinin bir parçası və onun nəslrlə ifadəsini müqayisə etməklə şagirdlər şeirlə hekayə arasındakı fərqlə bağlı ilkin təsəvvürə malik olurlar.

Müəllimin nəzərinə! 1-ci sinif şagirdləri üçün “nəsr” və “nəzm” terminləri mücərrəd səsləndiyindən bu mərhələdə “şeir”, “hekayə”, “nağıl” sözlərindən istifadə edilməsi məqsədə uyğundur.

Şagirdlər rubrikada verilmiş şeir və hekayə nümunələrini oxuyur, müəllimin yönəldici sualları ilə onlar arasındakı fərqi müəyyən edirlər:

– *Verilmiş hər iki nümunə mətn adlanır. Bəs bu mətnlər nə ilə fərqlənir?*

Bu mərhələdə nəzmlə nəsi fərqləndirmək üçün aşağıdakı cəhətlər vurğulanır:

1. *Şeirdə hər sətir cümlə olmasa belə, böyük hərflə başlanır. Bu cür sətirlər misra adlanır.*

2. *Şeir müəyyən ritmlə oxunur. (Musiqi ilə integrasiya)*

2-ci fərqi şagirdlərin nəzərinə çatdırmaq üçün müəllim musiqi dərində keçdikləri “ritm” mövzunu yada salır. “Oynaq topum” mahnısını səsləndirir. Şagirdlərə mahnının ahənginə uyğun qələmi partaya vurmalarını və ya əl çalmalarını tövsiyə edir. Daha sonra “Uşaq və buz” şeirini vəznə oxuyur. Şagirdlərə isə eyni qayda ilə şeirin ahənginə uyğun qələmi partaya vurmağı tapşırır. Beləliklə, şeirdə ritm haqqında təsəvvür yaradılır.

Tapşırıq B (dərslük). Məqsəd əvvəlki bölmələrdə şeir və hekayə formasında yazılmış mətnləri şagirdlərə xatırlatmaqla bu anlayışları daha dərindən mənimsətməkdir.

Mətnlərin adlarının qarşısında onların dərslükdə yeri (səhifələr) göstərilmişdir. Şagirdlər ikirəqəmli ədədləri tam oxuya bilmədikləri üçün müəllim səhifələrin tapılmasında onlara istiqamət verməlidir. Şagirdlər əvvəlcə onluq yerində duran rəqəmi, sonra isə təklik yerində duran rəqəmi yadda saxlayıb səhifəni tapırlar. Tapşırığın bu qayda ilə yerinə yetirilməsi həm də şagirdlərin kitabla işləmək bacarıqlarını formalaşdırır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırığın məqsədi *şeir, hekayə* anlayışlarının mənimsədilməsidir.

Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq üç mərhələdə yerinə yetirilir.

1. Bütün sinif şeir parçasındakı misraların sayını müəyyən edir.

2. **Dil qaydaları ilə integrasiya.** Tapşırığın 2-ci mərhələsinin **qruplarla iş** formasında yerinə yetirilməsi məqsədə uyğundur. Müəllim hər qrupa bir misra verir. Onlar misralardakı hecaların sayını müəyyən edirlər. Hər bir qrupun nümayəndəsi təqdimat zamanı hecaların sayını göstərən kartı nümayiş etdirir. Qrupların hamısı eyni nəticəni göstərir. Bu zaman müəllim ümumiləşdirmə aparır:

– *Şeirdəki bütün misralarda hecaların sayı eynidir.*

2.1.4 C tapşırığının (dərslük) 3-cü mərhələsi. “*Hansı şəkil “Ay” şeirinin 2-ci misrasındakı təsvirə uyğundur?*” sualını şagirdlər *a, b, c* kartları ilə cavablandırırlar. Şagirdlər əvvəlcə misranın yerini müəyyənləşdirir, sonra misranın məzmununa uyğun şəkli seçməklə (“a” şəkli) oxuyub qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Bu tapşırıq şagirdlərdə oxuduqları informasiyanı təxəyyüllərində canlandırmaq (*Ariq olub çöp kimi, Dönüb olub top kimi*), bənzəyənlə bənzədilən arasında oxşar əlamətləri müəyyənləşdirmək bacarıqlarını formalaşdırır.

Əlavə tapşırıq. Müəllim şeirin 4-cü misrasına (*Dönüb olub top kimi*) aid olan illüstrasiyanı müəyyənləşdirməyi tapşırır.

Söz ehtiyatı

Müəllim lövhədə *oraq, dairə, yarım dairə* sözlərini yazaraq şagirdlərdən şəkillərə uyğun sözləri seçməyi tapşırır. Şagirdlər **b** şəklinə “yarım dairə”, **c** şəklinə “dairə” sözlərinin (riyaziyyat fənni ilə integrasiya) uyğun gəldiyini tapandan sonra “oraq” sözünün də “a” şəklinə uyğun olduğu nəticəsinə gəlirlər. Müəllim “hilal”, “aypara”, “bədirlənmiş ay” sözlərini də şagirdlərin nəzərinə çatdırıb “Söz boğçası”na əlavə edə bilər.

Müəllimin nəzərinə! Aypara, hilal: Ayın nazik qövs şəklində olan dövrü, yeni ay, bir-iki günlük ay. Bədirlənmiş ay: tam dairə şəklinə düşmüş, dolğunlaşmış, on dörd gecəlik.

2.2.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər qazandıqları bilik və bacarıqları müstəqil şəkildə nümayiş etdirirlər.

2.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Qruplarla iş. Hər qrup bir şeir parçasını nəsrə çevirib şifahi şəkildə təqdim edir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş şeir parçalarını hekayə şəklində ifadə etməklə yaradıcı yazı bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Cümlələri köçürərkən sözlər arasında ara məsafəsi saxlayır.	Tap. A (dərslük)
Şeirlə hekayəni fərqləndirir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Şeirdə misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Tap. Ç (dərslük)
Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərşə hazırlıq. Şagirdlərə nümayiş etdirmək üçün müxtəlif səma cisimlərinin şəkillərinin gətirilməsi tövsiyə olunur. Qrup işinin təşkili üçün müəllim dərslükdə verilmiş "Rəssam Günəş" mətnindən 4 nüsxə hazırlayır.

4-cü dərş. "Rəssam Günəş" mətni

- Dərslük səh. 74
- İş dəftəri: səh. 55

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir. (st. 1.1.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır. (st. 3.1.2).
- Eyni məzmununda olan nəzm və nəsrllə yazılmış mətnləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.2).
- Verilmiş illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyənləşdirir. (st. 2.2.3).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).
- Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

Dərşin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Müxtəlif səma cisimləri şəkillərinin nümayişi
2	Dinləmə-danışma	"Bip-bip" in nəğməsi" şeiri
3	Oxu	"Rəssam Günəş" mətninin oxusu
4	Yazı	Şəklə uyğun sözlərin yazılışı, şeirin bir hissəsinin köçürülməsi
5	Dil qaydaları	Sözdəki orfoqramın müəyyənləşdirilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim müxtəlif səma cisimlərinin şəkillərini şagirdlərə nümayiş etdirərək adlarını soruşur.

Dinləmə-danışma

1.1.1 Müəllim Teymur Elçinin "Bip-bip" in nəğməsi" şeirindən bir parçanı söyləyir və ya şərait varsa, nəğməni səsləndirir.

Uçdu göylərə
Bizim peykimiz,
Söylədi Yerə:
– Yol gedirik biz.
Bip-bip, bip-bip,
Göylər min rəngdir,
Burda ulduzlar
Gör nə qəşəngdir.
Günəşdən, Aydan
Salam var sizə,
Nəğmə deyirəm
Uşaqlar, sizə.

Müəllim şeiri səsləndirdikdən sonra şagirdlərə suallar verir:

– Şeirdə hansı səma cisimlərinin adları çəkilir?

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə səma cisimləri haqqında biliklərini danışirlar.

– Günəş nə zaman çıxır?

– Ay və ulduzlar nə zaman göy üzünü bəzəyir?

– Səma cisimləri haqqında daha nə bilirsiniz?

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər dinlədikləri mətnlə bağlı açar sözlərə aid şəkillərə baxaraq onların adlarını yazirlar. Əsas məqsəd şagirdlərin şəkillərin adlarını müəyyənləşdirib düzgün yazmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (dərslük). "Rəssam Günəş" şeiri şagirdlər tərəfindən növbəli oxunur. Bu zaman müəllim mətnin düzgün oxunmasına nəzarət edir. Düzgün oxu mətnin məzmununun dərk edilməsinə zəmin yaradır. Mətdəki bəzi sözləri (*ertə, min, rəng vurmaq* və s.) əvvəlcədən yazı taxtasına yazmaq uşaqları düzgün oxuya hazırlayır. Oxunmuş mətni şagirdlərə yenidən oxutmaq "oxu sahəsini" genişləndirir.

Oxuyub-qavrama

2.2.2 Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər nəzm və nəsrllə verilmiş mətnin hissələrini uyğunlaşdırmaqla eyniməzmunlu mətn parçalarını oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırığın qrup işi formasında yerinə yetirilməsi məqsədəuyğundur.

Qruplarla iş. Bir qrupun nümayəndəsi şeirin müəyyən rəngdə verilmiş hissəsini oxuyur, başqa

bir qrupun nümayəndəsi isə həmin hissəyə uyğun nəsr parçasını tapıb təqdim edir. Təqdimatlar bu formada davam edir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). İllüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsini uyğunlaşdırmaq bacarığını inkişaf etdirir. (Cavab: "Bənövşəyi rənglə verilmiş misralar")

Oxu. Yazı

2.2.3 3.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin "Rəssam günəş" şeiri ilə bağlı oxuyub anlamasını yoxlamaqla bərabər çap hərfləri ilə verilmiş mətni köçürmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Dil qaydaları. Yazı

4.1.3 3.1.1 Şagirdlərin diqqəti "Sözlərin yazılışı" rubrikasına yönəldilir. "Göy qurşağı" fəslində öyrədilən yazılışı və tələffüzü fərqli sözlərin düzgün yazılış forması şagirdlərə göstərilir.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər tapşırıqda səhv verilmiş sözləri orfoqrafiya qaydalarına uyğun olaraq düzgün yazmaqla bəzi orfoqrafik normaları mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq yerinə yetirildikdən sonra şagirdlərə "Sözlərin yazılışı" rubrikasında verilən sözlər üzrə imla yazdırılması tövsiyə olunur.

Diferensial təlim

İmla yazmaqda çətinlik çəkən şagirdlərə "Sözlərin yazılışı" rubrikasındakı sözləri üzündən köçürmək tapşırıla bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	MV
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Tap. B (dərslük)
Verilmiş illüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsini uyğunlaşdırır.	Tap. C (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramın hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Şagirdlərə müxtəlif həşərat şəkilləri gətirmək tapşırıqlar.

fəsil 2 İLBİZ

1-ci dərsl. "İlbizin çanağı" mətni (I hissə)

• Dərslük: səh. 75-76

• İş dəftəri: səh. 56

Təlim məqsədləri

- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1)
- Mətni oxuyarkən tanış olmayan sözlərə diqqət yetirir (st. 2.1.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyənləşdirir (st. 2.2.5).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Həşərat şəkilləri üzrə iş
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"İlbizin çanağı" mətninin məzmununun təxmin edilməsi, oxusu və yeni sözlərin mənimsədilməsi
3	Yazı	Mətnlə bağlı şəkillərə aid cümlələrin yazılması
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin gətirdikləri şəkilləri lövhədən asaraq onların adlarını soruşur. Şagirdlər şəkildə verilmiş canlılar haqqında bildikləri məlumatları danışirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Əsas məqsəd şagirdlərin həyatda gördükləri, tanıdıqları həşəratların adlarını öyrətməklə söz ehtiyatını möhkəmləndirmək, eyni zamanda oxu bacarığını (sözlə şəklin əlaqəsi) inkişaf etdirməkdir. Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirməklə həm də "İlbizin çanağı" mətnində iştirak edən obrazlarla tanış olurlar.

Tapşırıq B (dərslük). Kitabın adını ("İlbizin çanağı") oxuyan şagirdlər onun cildində təsvir olunmuş ilbiz şəklinə baxaraq müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə "çanaq" sözünün mənasını dəqiqləşdirir və oxuyacaqları mətnin məzmununu təxmin edirlər:

- Kitabın üz qabığında nə görürsünüz?
- Kitabın adı nədir? ("Çanaq" sözünün mənası təsvirə uyğun təxmin edilir.)
- Sizcə, bu kitabda nə haqda danışılır?
- İlbiz haqqında nə bilərsiniz?

2.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Növbəli oxu.

Şagirdlər "İlbiz" mətninin 1-ci hissəsini növbə ilə səslə oxuyurlar. Şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin (*naxış*, *leysan* və s.) təxmini mənası soruşulur. Sonra müəllim sözlərin dəqiq mənasını açıqlayır. Sözlər kartlara yazılaraq "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Müəllimin nəzərinə! "Söz boğçası" rubrikasında verilən sözlərin izahı:

Çanaq – bəzi heyvanların (tısağa və s.) bədəninə örtən sərt qabıq

Naxış – bəzək

Leysan – güclü yağış

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Şagirdlər oxu prosesindən sonra müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə mətnin hissələri ilə illüstrasiyalar arasındakı uyğunluğu müəyyən edirlər:

Müəllimin nəzərinə: Birinci şəkildə müəllim diqqəti tırtılın evinə yönəldərək şagirdlərə mətndə verilməyən əlavə məlumatları çatdırmaqla bilər; məsələn: "Nəyə görə rəssam tırtılı yarpaqların arasında çəkib?" (Tırtıl yarpağın üstündə yaşayır və yarpaqla qidalanır.)

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri).

Şagirdlərdə oxuyub-anlama bacarığını möhkəmləndirir.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər yeni öyrəndikləri anlayışın ("çanaq" sözünün) əsas əlamətlərini yeni bir əşyaya (heyvana) aid etməklə tətbiq etmə bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər açar sözlərdən istifadə etməklə tapmacaların cavabını tapırlar. Bu isə onların məntiqi oxu bacarığını inkişaf etdirir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq iki mərhələdə yerinə yetirilir. Şagirdlər:

1) mətnə əsasən şəkillərin düzgün ardıcılığını müəyyənləşdirir və uyğun rəqəmləri boş xanaya yazırlar. (Doğru cavab: 3, 2, 1).

2) hər şəkli bir cümlə ilə ifadə edərək yazırlar. Düzgün cavablar: 1. Dostlar tırtılın yanına gedirlər. 2. Tırtıl İlbizin çanağını bəzəyir. 3. İlbiz çanağını bəyənir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözə uyğun şəkli müəyyən edir.	Tap. A, B (dərslük)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. Ç, D (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)

Tapmacadakı açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. C (iş dəftəri)
Şəklə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tap. B (iş dəftəri)

2-ci dərs. "İlbizin çanağı" mətni (II hissə)

• Dərslük səh. 76-77 • İş dəftəri: səh. 57

Təlim məqsədləri

- Mətni yazmaqda müəllimin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"İlbizin çanağı" mətninin (1-ci hissə) xatırlanması
2	Oxu	"İlbizin çanağı" mətninin (2-ci hissə) oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Oxu materialının qavranılması üzrə iş
4	Dil qaydaları	Sözü təşkil edən hecaların müəyyənləşdirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

• **Köməkçi vasitələr:** doğru və yanlış smaylikləri.

Mövzuya yönəltmə

Müəllim "İlbizin çanağı" mətninin 1-ci hissəsini xatırladır: – *İlbiz nədən şikayətlənirdi? (Bəzəksiz çanağından və çanağını belində daşımaqdan.) İlbiz hansı istəyinə çatdı? (Çanağı rəngbəreng oldu.)*

Proqnozlaşdırma. Müəllim: "Sizcə, İlbiz yenə də çanağından şikayət edəcəkmi?" sualı vasitəsilə şagirdlərdə mətnə maraq yaradır.

Oxu

Şagirdlərin diqqəti mətnlə bağlı şəkllə yönəldilir. Bu, şagirdlərin oxusunu asanlaşdırır. Şagirdlər növbə ilə mətni oxuduqdan sonra şəkildə təsvir olunan hissəni tapıb yenidən səsləndirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər "İlbizin çanağı" mətninin son cümləsini müəyyən etməklə mətnin ideyasını anladıklarını nümayiş etdirirlər. Bu zaman şagirdlər öz seçimlərini əsaslandırmaqlırlar.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını müəyyən etməklə mətndəki əsas faktları oxuyub qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Tapşırığın əsas məqsədi şəkilləri hadisələrin ardıcılığına uyğun müəyyənləşdirməklə şagirdlərin şüurlu oxusunu və şifahi nitqini inkişaf etdirməkdir. İş dəftərindəki A tapşırığının yerinə yetirilməsi şagirdlərin şəkillər üzrə nəqletməsini asanlaşdırır.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.4 Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər tərəfindən mətnin qavranılmasını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlər oxuduqları fikirlərin doğru və yanlış olduğunu "smaylik"lər vasitəsilə göstərirlər.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin hekayə xəritəsi qurmaq bacarığını formalaşdırmaqdır.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq E (dərslük) və tapşırıq C (iş dəftəri). Sözü hecalara ayırmaq bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Verilmiş cümlənin mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Mətni ardıcılıqla nəql edir.	Tap. C (dərslük)
Səbəb və nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirir.	Tap. Ç (dərslük)
Hekayə xəritəsini tamamlayır.	Tap. B (iş dəftəri)
Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tap. E (dərslük) Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dərslük. "İlbizlər" mətni

- Dərslük səh. 77-78
- İş dəftəri: səh. 58

Təlim məqsədləri

- Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Mətdən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Sirli canlılar" kitabının üz qabığı üzrə sual-cavab
2	Oxu	"İlbizlər" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətdə öyrənilən faktların analizi
4	Yazı	Mətnlə əlaqəli sualların tərtib olunması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin diqqəti dərslükdə verilmiş "Sirli canlılar" kitabının üz qabığına yönəldilir. Suallar: – *Kitabın adı nədir? Kitabın üz qabığında hansı heyvanlar görsünüz? (İlbiz, buqələmun, bayquş, yarasə) Bu heyvanlar haqqında nə bilirsiniz? Heyvanların hansı xüsusiyyətləri sizə sirli gəlir?*

"Buqələmun", "bayquş", "yarasə" sözləri bölmənin "Söz boğçası"na əlavə olunur.

Müəllimin nəzərinə! Buqələmun təhlükə hiss etdikdə bədəninin rəngini və şəklini dəyişir. Bayquşlar gündüzlər görmürlər və gecələr ova çıxırlar.

Yarasələr quş kimi uçuş, amma quş deyil. Həm də səs siqnalları vasitəsilə "göürülər".

Müəllim növbəti dərslük üçün şagirdlərə buqələmun, bayquş, yarasə haqqında məlumat toplamaq tapşırığı verə bilər.

Oxu

Tapşırıq A (dərslük). İnteraktiv (qruplarla) oxu. Şagirdlər üç qrupa ayrılır. Hər qrup mətnin bir abzasını oxuyub yeni məlumatları qeyd edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Qruplarla oxu bitdikdən sonra təqdimat zamanı hər qrup öz abzasını oxuyur və qeydlərini təqdim edir. O biri qruplar oxu və təqdimat zamanı digər qrupu izləyərək yeni məlumatların doğru təqdim olunduğunu qiymətləndirirlər.

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər "İlbiz üç il qidalanmadan yata bilər" faktının mətnində əks olunmadığını müəyyənləşdirməklə oxu zamanı diqqətli olduqlarını nümayiş etdirirlər. Müəllim bu faktın da doğru olduğunu onların nəzərinə çatdırır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin oxuduqları məlumatları analiz etmə bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıqda şagirdlər mətnə öyrəndikləri faktları illüstrasiyalarla müqayisə edərək ikinci şəklın mətnin məzmununa uyğunluğunu tapırlar. Bu zaman şagirdlər öz cavablarını mətnə istinad etməklə əsaslandırmağa çalışırlar.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər onlara təqdim edilmiş faktların mənbəyini (faktın aid olduğu kitabı) müəyyən edirlər.

Oxu. Yazı

3.1.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqda şagirdlərdən informativ mətnə əsas məqamları seçmək və bu məqamlarla bağlı yazılı sual tərtib etmək bacarığı tələb olunur.

Diferensial təlim

Dəstək. Çətinlik çəkən şagirdlərə müəllim mətni yenidən oxumağı və ya mətnəndən seçdiyi cümləyə sual verməyi tapşırıla bilər.

Dərinləşdirmə. Tapşırığı tez yerinə yetirən şagirdlərə dəftərlərində başqa suallar və ona uyğun cavablar yazmaq tapşırığı verilə bilər.

3.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə sözləri orfoqrafiya qaydalarına uyğun yazmaq bacarığı inkişaf etdirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnəndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. A, B, Ç (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)
İnformativ mətnəndəki məlumatlar haqqında suallar hazırlayır.	Tap. B (iş dəftəri)
Sadə orfoqrafiya qaydalarına əsasən cümlədəki səhvləri düzəldib yazır.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Şagirdlərə buqələmun, yarası, bayquş, ilbiz haqqında məlumat toplamaq tapşırılır. Şagirdləri stimullaşdırmaq üçün qalın kağızın üzərində müxtəlif nağıl obrazları olan "Ən yaxşı nağılbaz" prizi hazırlamaq tövsiyə olunur.

4-cü dərsl. Yaxınmənalı sözlər

- Dərslük: səh. 78-79
- İş dəftəri: səh. 59

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir. (st. 2.1.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).
- Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Buqələmun, yarası, bayquş və ilbiz şəkillərinin nümayişi
2	Danışma	Şagirdlərin topladıqları məlumatların təqdimatı
3	Söz ehtiyatı	Yaxınmənalı sözlərin filoloji izahı
4	Yazı	Şəkillər üzrə cümlələrin qurulması; Sözlərin orfoqrafiya qaydalarına uyğun yazılışı
6	Danışma	Şəkillər üzrə danışma
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim buqələmun, yarası, bayquş, ilbiz şəkillərini lövhədə yerləşdirir. Sonuncu sırada ilbizin şəkli yerləşdirilir.

Danışma

1.2.1 Cütlərlə iş. Şagirdlər topladıqları məlumatları müəllimin göstərsinə əsasən cütlərdə müzakirə edirlər. Şagirdlər buqələmunla bağlı təqdimat edib növbəti heyvan haqqında müzakirə edirlər. Bu qaydada cütlərlə iş davam etdirilir. Bununla da toplanılan məlumatları başqası ilə müzakirə etmək və faktları ümumiləşdirib şifahi təqdim etmək bacarıqları inkişaf etdirilir.

Söz ehtiyatı

2.1.3 Tapşırıq A (dərslük). "İlbizin çanağı bərk olur" cümləsi oxunur və "bərk" sözünün yaxınmənalı qarşılığı müəyyən olunur ("möhkəm").

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllimin yönləldici sualları ilə yaxınmənalı sözlərin mahiyyəti mənimsədir:

– 1-ci şəkildə nə görürsünüz? İlbiz nə edir? (İlbiz güzgüdə özünü bəyənir. "Bəyənir" sözünü "xoşlamaq" ifadəsi ilə əvəz etmək olar)

– 2-ci şəkildə nə görürsünüz? İlbizin çanağı necədir?

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlərin sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz etmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş sözlərin yaxınmənalı analoquunu tapıb yazmaqla yeni anlayışı mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (dərslük) və tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd yaxınmənalı sözlərin mənimsədilməsi və şagirdlərdə hüsnxət normalarına uyğun yazı bacarığının inkişaf etdirilməsidir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin şəkildə gördüklərini yazılı şəkildə ifadə etmək bacarığını formalaşdırmaq məqsədi daşıyır.

Müəllimin nəzərinə: Şagirdlər şekillərə uyğun təxminən bu cavabları yazı bilərlər: *“Fil ağacdən banan dərdir. Fil odunu maşına yükləyir. Fil öz üzərinə su çiləyir. Fil suyun altında xortumu ilə nəfəs alır”.*

3.1.5 “Sözlərin yazılışı” rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözləri lövhədə yazır. Hər bir sözün düzgün yazılışı və tələffüzü müzakirə olunur. Sözlərin üstü örtülür, müəllimin diktəsi ilə yazılır. Şagirdlər parta yoldaşı ilə bir-birinin yazdıqlarını yoxlayırlar.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin təxəyyülünü və yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır.

Qruplarla iş. Şagirdlər 4 qrupa bölünürlər. Hər qrup verilmiş abzası davam etdirərək nağıl qurur. Təqdimatlar dinlənilir.

Diferensial təlim. Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə aşağıdakı variantları təklif edə bilər.

1. Biri var idi, biri yox idi, bir fil var idi. Filin xortumu çox uzun idi. Hərəkət edərkən ona mane olurdu. **Fil burnunun bu qədər uzun olmasından narazı idi.** Bunu dostu Zürafəyə də söylədi. Zürafə dedi:

– Bəs düşünürsən ki, xortumun olmasaydı, bu qədər rahat su içməyi, yük daşımağı necə bacardın? Məncə, xortumun sənə xeyri çoxdur.

Fil düşündü və dostunun haqlı olduğunu gördü.

2. Bir gün ulaqla zebr rastlaşdılar. Ulaq zebra dedi: “Sənin nə gözəl zolaqların var. **Amma mən uzunqulaqlı, qapqara bir heyvanam. Zebr gülümsündü:**

– Ancaq insanlar səni daha çox sevir. Səni həyətlərində bəsləyirlər, özlərinə dost bilirlər. Mən isə onlar üçün bir çöl heyvanıyam”. Məncə, sevmək bəzəkli olmaqdan daha yaxşıdır.

3. Bir gün dəvə öz-özünə düşündü: “Görəsən, niyə mənim belim əyridir. **Mənim də at kimi yaraşlıqlı qamətim olsa, nə gözəl olardı”.** At kişnəyə-rək cavab verdi:

– Belinin əyrisi səni səhranın ortasında susuzluqdan qoruyur, əziz dost. Sən heç birimizin dözə bilməyəcəyi uzun səyahətlər edirsən.

Bu sözlərdən sonra dəvə bir daha belindən şikayət etmədi.

4. Bayquş yalnız gecələr yuvasından çıxırdı. Gündüzlər isə həsrətlə başqa quşların səsinə qulaq asıb düşünürdü: “Kaş mən də ışıqda görə biləydim.” **Bir gün yarasaya da şikayətləndi. Yarasa dedi:**

– Eh, dostum, onlar oxuyur, sən isə ələ eşidir-sən. Heç bir quşun qaranlıqda görə bilməyəcəyi qədər iti görürsən. Ən güclü quşlardansan. Səncə, bunlar azdır?

Bayquş gözlərini döydü. Sən demə, onun da yaxşı cəhətləri varmış.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərə bir-birinin fikirlərinə hörmətlə yanaşmağı, təqdimat edən şagirdin sözünü kəsməməyi xatırladır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Şagirdlərin gətirdikləri şəkillər
Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir.	Tap. A, B, C (dərslük)
Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tap. C (iş dəftəri)
Sözlərdəki səhvləri düzəldir.	“Sözlərin yazılışı” rubrikası
Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. Ç (dərslük)

Növbəti dərslə hazırlıq. Müəllimə günəbaxan, göbələk, qərənfil, qarğıdalı bitkilərinin adı və ya şəkli əks olunmuş söz kartları hazırlamaq, hər bir kartın arxa tərəfində uyğun əlamətlər yazmaq tövsiyə olunur.

fəsil

3

GÖBƏLƏK

1-ci dərsl. “Göbələk” şeiri

• Dərslük: səh. 80-81 • İş dəftəri: səh. 60

Təlim məqsədləri

- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Bənzəynlə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Mətnədəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir. (st. 2.2.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Mətnədən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bir neçə bitkinin əlamətlərinin müəyyən olunması
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Göbələk" şeirinin oxusu. "Söz boğçası" üzrə iş
3	Oxuyub-qavrama	Göbələklə bağlı mətnlərdə faktların müqayisəsi
4	Yazı	"Göbələk" şeirindən bir hissənin üzündən köçürülməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim hazırladığı söz kartlarının əlamətlər yazılmış arxa tərəfini nümayiş etdirir; məsələn: *"Bitkidir, çiçəyi sarı rəngdədir, tumları yeyilir, günəşə bənzədilir"* və s. Doğru cavab müəyyən olunanda müəllim kartın üz tərəfini (bitkinin adı və ya şəkli olan) nümayiş etdirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.4 2.2.3

Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər tapmacanı cütlərlə oxuyur, cavabını birlikdə müzakirə edirlər. Cavabı tapmaqda kömək edən əlamətləri (birayaqlı olması və papağa bənzəməsi və s.) sadalayırlar. Məqsəd şagirdlərin oxuyacağı mətnə ("Göbələk" şeirinə) maraq oyatmaqla məntiqi düşünmə bacarığını inkişaf etdirmək, söz ehtiyatını zənginləşdirməkdir.

Tapşırıq B (dərslik). İstiqamətləndirilmiş oxu. "Göbələk" şeirinin oxusundan əvvəl müəllim şagirdlərə oxu zamanı rast gəldikləri yeni məlumatlara diqqət etmələrini tapşırır. Mətn şagirdlər tərəfindən növbəli oxunur. Bu zaman müəllim şeirin düzgün oxunmasına və şagirdlərin diqqətlə izləməsinə nəzarət edir. Müəllim oxu prosesində mənası aydın olmayan sözləri (sel, kol, çətir, səbət) əvvəlcə şagirdlərdən soruşur, daha sonra yeni sözlərin izahını özü verir. Həmin sözlər şagirdlərin "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin oxuyub qavramasını yoxlamaq məqsədilə mətn və şəkil üzrə suallar verilir: *Göbələk harada bitir? Dağlarda qar nə zaman əriyir? Göbələk nə zaman çoxalır? Göbələklər harada bitir? Şeirin hansı misraları şəkildə təsvir olunub?*

Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər müəllimin köməyi ilə tapmaca və şeirdə əks olunan faktları müqayisə edərək şeirdəki yeni məlumatları (*yaz fəslində, yağışdan sonra göbələklərin çoxalması, kol dibində bitməsi, uşaqların səbətə göbələk yığması*) müəyyənləşdirirlər. Bu tapşırıq qruplarla və ya cütlərlə iş formasında da yerinə yetirilə bilər.

2.2.5

2.1.4

Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər verbal təsviri beyində canlandırır bənzəyənə (göbələk) bənzədilən (çətir) oxşar əlamətlərini müəyyənləşdirmək bacarığını nümayiş etdirirlər. *Şagirdlərə "Göbələyi başqa nəyə bənzətmək olar?"* sualını verməklə onların yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirmək olar.

Tapşırıq D (dərslik). Bu tapşırığın məqsədi şagirdlərin ad, əlamət və hərəkət bildirən sözləri bir-birindən fərqləndirmək bacarığını möhkəmləndirməkdir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər göbələklə bağlı aldıkları məlumatları analiz edirlər, doğru və yanlış məlumatlar müzakirə olunur. Şagirdlər cavablarını əsaslandırmaq üçün mətnə istinad etməlidirlər.

Yazı. Söz ehtiyatı

3.1.2

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırığı yerinə yetirməzdən öncə müəllim şagirdlərə belə bir sual verir: *"Sizi ailənzadə, sinifdə necə çağırırlar?"* Şagirdlər "müraciət" sözünün mənasını anlayıb "Göbələk" şeirindəki ilk misraların şairin göbələyə müraciəti olduğunu müəyyən edirlər. Tapşırıq oxu bacarığı ilə yanaşı, çap hərfləri ilə verilmiş mətni köçürmək bacarığını da inkişaf etdirir.

2.1.2

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər yeni öyrəndikləri sözləri cümlədə işlətməklə mənasını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Diferensial təlim

Dəstək. Cümlə qurmaqda çətinlik çəkən şagirdlərə tərkibindəki sözlərin yeri dəyişdirilmiş cümlələr verməklə onlara sözləri ardıcıl düzüb cümlə yazmaq tapşırıla bilər: *"Çətir bizi yağışdan qoruyur" (qoruyur, çətir, yağışdan, bizi).*

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri	Tap. A (dərslik)
Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır.	Tap. C (dərslik)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Mətndən ad, əlamət, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tap. D (dərslik)
Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tap. B (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dərs. Şeir, bənd, qafiyə

- Dərslik: səh. 81-82 • İş dəftəri: səh. 61

Təlim məqsədləri

- Şeirdə qafiyəli sözləri seçir (st. 2.2.2).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Layla" beşik nəğməsi
2	Oxu	Şeir sonunda oxşar səslənən sözlərin müəyyən olunması, <i>bənd, qafiyə, şair</i> anlayışlarının mənimsədilməsi
3	Yazı	Şeir parçasını köçürmə, sözlər üzrə imla
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Musiqi ilə integrasiya. "Laylay" beşik nəğməsi səsləndirilir.

*Laylay dedim, yatasan,
Qızılgülə batasan,
Qızılgülün içində
Şirin yuxu tapasan.*

Müəllim laylanı səsləndirməzdən əvvəl şagirdlərdən nəğmənin misrasındakı son sözlərə diqqət etmələrini tapşırır. Şeiri səsləndirdikdən sonra bu sözləri lövhədə yazır. Şagirdlər oxşar səslənən sözləri müəyyən edirlər: *yatasan, batasan, tapasan.*

Oxu

2.2.2 Tapşırıq A (dərslik). Ötən dərisdə şagirdlərin öyrəndikləri "Göbələk" şeirindən bir bənd xatırlanır. Müəllim mətni səsləndirdikcə şagirdlər şeirin axırıncı sözlərini dəftərlərində qeyd edirlər. Sonra oxşar səslənən sözlər (*sellərə, çöllərə*) müəyyən edilir.

"Bunları bilməliyik" rubrikası. *Bənd, qafiyə, şair* sözlərinin mənası şagirdlər tərəfindən cütlərdə araşdırılır. Sonra cütlər təqdimat edirlər. Faktoloji suallarla anlayışların qavranılması yoxlanılır:

Şeirdə neçə misra var? 1-ci bənddə neçə misra var? Hansı misralar qafiyələnir? Şeirin müəllifi kimdir? Qafiyələnən sözlər hansılardır?

Oxuyub-qavrama

2.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər yeni öyrəndikləri filoloji anlayışlarla (*bənd, qafiyə, şair*) bağlı bilikləri başqa bir şeir nümunəsi vasitəsilə möhkəmləndirilir. Tapşırığın qruplarla iş formasında yerinə yetirilməsi məqsəduyğundur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər qruplarla iş fəaliyyətində əldə etdikləri bilik və bacarıqları müstəqil şəkildə nümayiş etdirirlər.

2.2.2 Tapşırıq C (dərslik) və tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqlar vasitəsilə "qafiyə" anlayışı daha dərindən mənimsədir. Birinci tapşırığı qruplarla iş şəklində yerinə yetirmək olar. Qruplar tapşırıqda verilən sözləri oxuyub tanış olduqdan sonra qrup üzvlərindən biri, məsələn, "*satdı*" sözünü deyir, digər qrup tez "*batdı*" deyə cavab verir. Oyun bu şəkildə davam edir. Tapşırıqdakı sözlər bitdikdən sonra müəllim şagirdlərə bir söz deyir, qruplar oxşar səslənən başqa bir söz söyləyirlər. Sonra iş dəftərindəki B tapşırığı müstəqil yerinə yetirilir.

Müəllimin nəzərinə! Oyun aşağıdakı kimi də təşkil oluna bilər: "Oxşar söz tapın" oyunu. Müəllim bir söz deyib əlindəki topu şagirdə atır. Şagird topu tutur və müəllimin dediyi sözə oxşar söz deyir. Sözü tapmayan şagird oyundan çıxır. Axıra qalan şagird qalib hesab olunur.

Tapşırıq C (iş dəftəri). **Yazı ilə integrasiya.** Qafiyəli sözlərlə bağlı şagirdlərin söz ehtiyatı və yazı bacarığı möhkəmləndirilir.

Dağ – bağ – yağ – sağ və s.

Kol – yol – bol – sol və s.

Qar – dar – tar – nar və s.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər şeirdə buraxılmış qafiyələnən sözləri yerinə yazmaqla həsnxət qaydalarına uyğun üzündən köçürmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

3.1.5 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Şagirdlər rubrikada yazılışı və tələffüzü fərqli olan sözlərin düzgün yazılış formasını nəzərdən keçirirlər. Sonra müəllim həmin sözləri bir-bir səsləndirir, hər bir sözün düzgün yazılışını soruşur. Şagirdlər müəllimin tapşırığı ilə sözü hecaya ayırır, hər hecadakı səsləri ayrılıqda səsləndirir və həmin sözü dəftərlərində yazırlar. Yazının izahlı şəkildə aparılması sinfi fəallaşdırır, onların diqqətli olmasına şərait yaradır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şeirin əsas struktur elementlərini fərqləndirir.	Tap. B (dərslük) Tap. A
Şeirdə qafiyəli sözləri seçir.	Tap. A, B, C (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Buraxılmış sözləri artırmaqla kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tap. Ç (dərslük)
Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözü düzgün yazır.	"Sözların yazılışı" rubrikası

3-cü dər. "Göbələk" nağılı

- Dərslük: səh. 83-84
- İş dəftəri: səh. 62

Təlim məqsədləri

- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Məndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Diqqət şəkillərə yönəldilir
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Göbələk" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Məndə hadisələrin səbəbinin, ardıcılığının müəyyən edilməsi
4	Danışma	Mətni şəkil əsasında genişləndirmə
5	Yazı	Məndən şəklə uyğun hissənin tapılıb yazılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin diqqətini göbələyin ölçüsünə yönəldir və soruşur:

– Şəkildəki göbələklər bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1

Tapşırıq A (dərslük). Qruplarla iş. Müəllim hər qrupa məndəki şəkillərdən birini müzakirə edib bu suallara cavab tapmağı tapşırır:

– Şəkillərdə nə görürsünüz? Hansı canlılar var? Şəkildə hansı təbiət hadisəsi təsvir olunub?

Qruplar hər bir şəkil haqqında fikirlərini yazır və təqdimat edirlər.

Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin hissələrini növbə ilə səslə oxuyurlar. Mənası aydın olmayan sözlər (*yazığı gəlmək, büzüşmüş* və s.) izah olunur. Hər hissədən sonra müəllim şagirdlərin mətni diqqətlə izlədiklərini yoxlamaq üçün həmin hissəyə aid suallar verir.

Oxu prosesi bitdikdən sonra müəllim soruşur:

– *Siz nədən bildiniz ki, göbələk böyüyür? (göbələyin altına toplaşan heyvanların getdikcə böyük olmasından) Sizcə, göbələk nə üçün sürətlə böyümüşdü?*

Şagirdlər sualı cavablandırarkən məndən gətirdikləri faktlarla (yağışın yağması) fikirlərini əsaslandırmaqlıdır.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər suala cavab vermək üçün çətir haqqında bildiklərini danışirlar (çətir yağışdan, günəşdən qorunmaq üçündür).

2.2.5

Tapşırıq C (dərslük). Məndəki faktoloji materialın mənimsənilməsini yoxlayır.

Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırığın yerinə yetirilməsindən öncə müəllim şagirdlərə "Sizcə, nə üçün göbələyin altında ilk dəfə dovşan deyil, qarışqa gizləndi?" sualını verir. Şagirdlər müəyyən edirlər ki, göbələk böyüdükcə onun altında daha iri heyvanlar yerləşə bilər.

Danışma

1.2.2

Tapşırıq D (dərslük). Tapşırığın məqsədi şagirdlərin oxuduğu mətni genişləndirib nəqlətmə bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Əlavə tapşırıq: "Verilmiş şəkil mətnin hansı hissəsinə uyğun gəlir?" (Cavab: *Siçanın gəlişi ikinci abzasdan sonrakı hissəyə uyğun gəlir, çünki siçan kəpənəkdən böyük, sarıdan isə kiçikdir.*)

Yazı

3.1.1

Tapşırıq A (iş dəftəri). Təsviri incəsənət-fənni ilə inteqrasiya. Şagirdlər şəklə aid hissəni (*Aradan bir az keçmiş su içində büzüşmüş sarı onlara yaxınlaşır. Qarışqa onu da yanlarına çağırır*) tapıb köçürürlər. Bununla şagirdlərin verbal və vizual mətnləri uyğunlaşdırmaq və çap hərfləri ilə verilmiş mətni üzündən köçürmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Dil qaydaları ilə inteqrasiya. Şagirdlər *heca, söz və cümlə* anlayışlarını mənimsədiklərini öz yazısı ilə nümayiş etdirirlər. Eyni zamanda yeni bir məlumat qazanırlar – dovşanlar qışda rəngini dəyişir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. B, C (dərslik)
Hadisənin və ya hərəkətin səbəbini (niyə belə oldu?) mətndən axtarır tapır.	Tap. A, B (dərslik)
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. D (dərslik)
Oxuduğu mətni verilmiş təsvirə uyğun genişləndirib nəql edir.	Tap. E (dərslik)
Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tap. A, B (iş dəftəri)

4-cü dərs. Şəkil üzrə mətn qurma

- Dərslik: səh. 85-86 • İş dəftəri: səh. 63

Təlim məqsədləri

- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir. (st. 2.2.5).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.1.3).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).
- Verilmiş sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edər.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Göbələyin əlamətlərinin sadalanması
2	Oxu	Tapmacaların oxusu
3	Danışma	Şəkil üzrə mətnqurma
4	Dil qaydaları	Heca, cümlə üzrə təkrar
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim "Xeyirxah Göbələk" mətnindəki obrazları xatırladır. Onlara məxsus əlamətləri soruşur.

Oxu

- 2.2.3 Tapşırıq A (dərslik).** Qruplarla iş. Hər qrupa mətndəki obrazlara aid bir tapmaca verilir və tapmacanın cavabını tapmaqla yanaşı, həmin obrazla bağlı tapmacadakı açar sözləri qeyd etmək tapşırıqlıdır. Qrup işi zamanı şagirdlər həm də tanıdıkları heyvanlarla bağlı bilmədikləri məlumatları öyrənmiş olurlar.

Qrup işi zamanı şagirdlərə aydın olmayan sözlərin (*peşə, zəhmətkeş, fəryad, məskən* və s.) mənası izah olunmalı, "Söz boğçası"na əlavə edilməlidir.

Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq şagirdlərin oxuyub-qavrama bacarığını inkişaf etdirməklə yanaşı, ad və əlamət bildirən sözlər üzrə biliklərini də möhkəmləndirir.

Danışma

Tapşırıq C (dərslik). Qruplarla iş. Hər bir qrupa bir şəkil verilir. Qruplar şəkildə gördüklərini müzakirə edirlər. Sonra müəllim bütün sinfə hadisələrin ardıcılığını müəyyən etməyi tapşırır. Qrup nümayəndələri mətnin ardıcılığına əsasən düzülüb düzgün sıra ilə şəkildə gördüklərini təsvir edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim qruplara paylanan şəkillərə uyğun istiqamətləndirici suallar verə bilər: *Uşaqlar hara gedirlər? Onların allərində nə var? Onları kim yola salır? və s.*

Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər verilmiş sual cümlələrinə müvafiq nəqli cümlə seçməklə oxuyub-qavrama və sualı adekvat cavablandırmaq bacarıqlarını möhkəmləndirirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq D (dərslik). Şagirdlər bu fəsilə öyrəndikləri yeni sözləri həm təkrar edir, həm də mənalarını bir daha uyğunlaşdırmaqla söz ehtiyatlarını möhkəmləndirmiş olurlar.

2.1.2 Tapşırıq E, F (dərslik). Şagirdlərin oxuyub-qavrama və söz ehtiyatını möhkəmləndirir.

2.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirməklə söz ehtiyatlarını artırırlar.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq Ə (dərslik), C (iş dəftəri). Sözü hecalara ayırmaq bacarığının inkişafına xidmət edir.

4.1.6 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin verilmiş sözlərdən bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurmaq və cümlənin formal əlamətlərini (böyük hərflə başlamaq və nöqtə) tətbiq etmək bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. A (dərslik)
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. C (dərslik)

Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tap. Ç (dərslük)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tap. E, F (dərslük)
Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tap. Ə (dərslük) C (iş dəftəri)
Bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tap. B (iş dəftəri)

fəsil 4 BOZQULAQ

1-ci dərs. "Bozqulağın bahar sevinci" mətni

- Dərslük: səh. 87-88
- İş dəftəri: səh. 64

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir. (st. 2.2.5).
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır (st. 3.1.2).
- Verilmiş sozlər arasında məna əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur (st. 4.1.6).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Yaz fəslini əks etdirən şəkillər üzrə iş
2	Dinləmə-danışma	"Yaz günləri" şeiri və yaz fəslinə dair şəkillər üzrə iş
3	Oxu	"Bozqulağın bahar sevinci" mətninin oxusu
4	Yazı	Mətnin şəkli uyğun hissəsini yazmaq
5	Dil qaydaları	Sözlər arasında məna əlaqələrini müəyyənləşdirərək cümlə qurur
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə fəsillərə aid müxtəlif şəkillər (və ya videomaterial) nümayiş etdirir.

Dinləmə-danışma

1.1.1 Müəllim M.Ə.Sabirin "Yaz günləri" şeirini səsləndirir:

*Gəl, gəl, a yaz günləri,
İlin əziz günləri.
Dağda ərit qarları,
Bağda ərit qarları.
Çaylar daşib sel olsun,
Taxıllar tel-tel olsun.
Ağaclar açsın çiçək,
Yarpağı ləçək-ləçək. (M.Ə.Sabir)*

Müəllim şagirdlərin mətni diqqətlə dinləyib qavradıqlarını yoxlamaq üçün faktoloji suallar verir:

– Şeir hansı fəsil haqqındadır? Şeirdə yaz fəslinin hansı əlamətləri sadalanır? Çayların suyu niyə daşır?

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şagirdlər şəkillər üzrə danışirlar: Şəkillərdə nə görürsünüz? Qaranquş nə zaman gəlir? Ağacların çiçək açması bizə hansı fəsildən xəbər verir?

Oxu

Tapşırıq B (dərslük). Müəllim şagirdlərə "Yaz" sözünü hansı sözlə əvəz edə bilərik?" sualını verir və onların diqqətini mətnin adına ("Bahar gəldi") yönəldir. Şagirdlərə mətn oxunduqca eşitdikləri obrazların adlarını qeyd etmələrini tapşırır. Müəllim mətni əvvəlcə özü oxuyur və bu zaman mimika, jest və səs çalarlarının köməyi ilə obrazların hiss və duyğularını ifadə edir. Sonra hər bir obraza aid (Bozqulaq, Ana dovşan, Şirincə) sözlərin tire işarəsindən sonra başladığını şagirdlərə göstərir.

Rollu oxu. Obrazların nitqi şagirdlər arasında bölüşdürülür. Bu fəaliyyətdə hər kəs oxuyacağı hissəni gözlədiyi üçün yoldaşları oxuyarkən onları daha diqqətlə izləyir. Şagirdlərin obraza uyğun jest və mimikadan istifadə etmələrinə diqqət edilməlidir. Mətn oxunduqdan sonra müəllim suallar verir:

– Bozqulaq nədən şikayətlənir? Ana dovşan nə üçün qaranquşları başqa quşlardan fərqləndirir? Mətnə baharın hansı əlamətləri verilib?

Əlavə tapşırıqlar: 1. Birinci və ikinci şəkillərdə mətnin hansı hissələri təsvir olunub? Həmin hissələri tapıb oxuyun.

2. "Bozqulaq çiçəyi alıb dostu Kirpinin görüşünə tələsdə ..." Sizcə, mətni necə davam etdirmək olar?

3. Bu mətnə Bozqulağın xüsusiyyəti haqqında nə deyə bilərsiniz? (nəzakətli) Fikrinizi mətnə nümunə gətirərək əsaslandırın.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Oxu prosesində şagirdlərin obrazların adlarını dəftərdə qeyd etmələri tapşırığın icrasını asanlaşdırır. Eyni zamanda "qeyd götürməklə oxu" bacarığını formalaşdırır.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər verilmiş

cümlələri tamamlamaqla mətni oxuyub qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər mətndəki hadisələrin təsvir olunduğu illüstrasiyaları ardıcıl düzməklə mətni nəql edirlər. Bu tapşırıq şagirdlərin şüurlu oxusunu və şifahi nitqini inkişaf etdirir.

Tapşırıq E (dərslük). Şagirdlər oxuduqları mətndəki əsas faktları yadda saxlamaqla tapşırıqda verilmiş fikirlərin doğru və yanlış olduğunu müəyyən edirlər, "smaylik" kartlar vasitəsilə göstərilir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin mətnlə bağlı oxuyub-qavrama bacarıqlarını möhkəmləndirməklə yanaşı, şəkllə uyğun mətnin hissəsini öz sözləri ilə yazmaq bacarıqlarını da inkişaf etdirir.

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərdə şəkildən istifadə edərək öz təxəyyüllərinə uyğun mətni tamamlayıb yazmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq C (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin verilmiş sözlər arasında mənə əlaqələrini müəyyənləşdirərək cümlə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Diferensial təlim

Mətn üzrə iş bitdikdən sonra sinifdə tələffüzü aydın, aktyorluq qabiliyyəti olan şagirdlərlə rollu oyun təşkil edilə bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
İllüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. B, Ç (dərslük)
Hadisənin və ya hərəkətin hansı nəticəyə gətirib çıxardığını mətndən axtarır tapır.	Tap. C (dərslük)
Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. D (dərslük)
Şəklə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tap. A, B (iş dəftəri)
Verilmiş sözlər arasında mənə əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Müəllim şagirdlərə dovşan, kirpi, ayının yediyi qidalar barədə məlumat toplamağı tapşırır.

2-ci dər. "Bozqulağın yay günləri" mətni

• Dərslük səh. 89-90 • İş dəftəri: səh. 65

Təlim məqsədləri

- Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətdəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Mətdəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin dovşan, kirpi, ayı haqqında bildikləri məlumatların müzakirəsi
2	Oxu	"Bozqulağın yay günləri" mətninin oxusu
3	Danışma	Yay fəslə ilə bağlı əhvalatların söylənilməsi
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər dovşan, kirpi, ayı haqqında topladıqları məlumatları söyləyirlər.

Oxu

İnteraktiv (qruplarla) oxu. Şagirdlər 4 qrupa bölünürlər. Hər qrup bir şəkli müzakirə edib mətndən uyğun hissəni tapıb oxuyur. Qruplar oxuduqları hissədə heyvanlar haqqında məlumatları da qeyd edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin mətdəki faktlara əsasən nəticə çıxarmaq, hadisənin səbəbini izah etməklə fikrini əsaslandırmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

"Qonaqpərvər" sözünün mənası izah olunaraq "Söz boğçası"na əlavə edilir. Şagirdlər mətndən faktlar gətirməklə Bozqulağın qonaqpərvər olduğunu vurğulamalıdırlar.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərdə diqqətli oxu bacarığını inkişaf etdirir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Doğru cavab müəyyən edildikdən sonra müvafiq şəkli mətnin birinci abzası və ona aid illüstrasiya ilə də müqayisə oluna bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). **Yazı ilə integrasiya.** Şagirdlər mətnin hekayə xəritəsini tərtib etməklə mətdəki əsas faktları yadda saxladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Əvvəlki tapşırıqlar vasitəsilə mətdəki faktoloji materialı mənimsəyən şagirdlər

hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər bildiklərinə və mətndən öyrəndikləri məlumatlara əsaslanaraq cümlələri tamamlayırlar.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya. Müəllim yanaşı gələn cümlələr arasında müəyyən ardıcılıq əlaqəsi olduğunu izah edir; məsələn, müəllim soruşa bilər:

– "Orxan dostları ilə top oynadı", "Atası Orxana top aldı" cümlələrini necə sıralasaq, düzgün olar?

Danışma

1.2.1 Tapşırıq E (dərslük). Şagirdlərə "əhvalat" sözünün mənası (baş vermiş hadisə) izah olunur. Sonra şagirdlər ötən yay fəslində yaşadıkları maraqlı əhvalatları danışır, təəssüratlarını bölüşürlər.

Müəllimin nəzərinə! Söylənən əhvalatla bağlı suallar verməklə (*Sonra necə oldu? Bəs köməyə kim gəldi?* və s.) şagirdlərin daha detallı danışmasına çalışmaq lazımdır. Digər şagirdlərin də suallar verməsinə imkan yaradılmalıdır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. B, C, D (dərslük)
Verilmiş cümlənin mətdəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.	Tap. B, Ç (dərslük)
Mövzu ilə bağlı əhvalat danışır.	Tap. E (dərslük)
Hadisənin səbəbini müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq. Növbəti dərsdə əksmənalı sözlərə maraq oyatmaq üçün müəllimin ağ və qara, yumşaq və bərk, acı və şirin, uzun və qısa, enli və nazik əşyalar toplanması tövsiyə olunur. Dərslkdəki B tapşırığındakı sözləri kartlara yazması tövsiyə olunur.

3-cü dər. Əksmənalı sözlər

- Dərslük: səh. 90-91 • İş dəftəri: səh. 66

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözlərdə əks məna yaranan əlamətləri müəyyən edir (st. 2.1.3).
- Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir (st. 2.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya	Seçilmiş əşyaların nümayişi
2	Dinləmə	Tapmacaların səsləndirilməsi
3	Söz ehtiyatı	Əksmənalı sözlərin filoloji izahı
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim ağ və qara, yumşaq və bərk, uzun və qısa, enli və nazik, acı və şirin əşyaları şagirdlərə nümayiş etdirir.

Dinləmə. Söz ehtiyatı

1.1.1 2.1.3 Müəllim aşağıdakı tapmacanı söyləyərək "yuxarı", "aşağı" sözlərinin ifadə etdiyi istiqamətləri, "dolur", "boşalır" sözlərinin mənasını əyani jestlərlə nümayiş etdirir.

*Ağzını aşağı edərəm, dolar,
Yuxarı edərəm, boşalar. (Papaq)*

Bundan sonra müəllim digər tapmacaları səsləndirərək, şagirdlərin diqqətini "baş – ayaq", "axşam – səhər", "gedər – gələr", "ağ – qara" söz cütlərini şagirdlərin nəzərinə çatdırmaqla bilər.

*Axşam gedər,
Səhər gələr. (Günəş)
O hansı quşdur ki,
Bir qanadı ağdı,
Bir qanadı qara. (Gecə-gündüz)*

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərə "əllərinizi yuxarı qaldırın. İndi isə aşağı endirin" deyərək *yuxarı – aşağı, qaldırmaq – endirmək* sözlərini də nümunə gətirə bilər.

2.1.3 Tapşırıq A (dərslük). Yönləndici suallar:

– *Hansı fəsillər təsvir olunub? (yay – qış). Bu fəsillərdə hava necə olur? (soyuq – isti). Dovşan nə edir? (gəlir – gedir). Günün hansı vaxtını görürük? (gecə və gündüz) və s.*

Söz ehtiyatı

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllim rubrikada verilmiş sözlərə uyğun əşyalardan istifadə edərək şagirdlərə əksmənalı sözləri izah edir. Sonra şagirdlər rubrikada verilən şəkillərə diqqətlə baxır və uyğun sözləri oxuyurlar.

2.1.3 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim kartlara yazılmış sözləri şagirdlərə paylayaraq tapşırıq verir: – *Hər kəs kartındakı sözü oxusun və əksmənalı söz kartını tutan yoldaşını tapsın.*

Tapşırıq C (dərslük). Dil qaydaları ilə inteqrasiya. Tapşırıq həm əksmənalı sözlərin möhkəmləndirilməsinə, həm də ad, əlamət, hərəkət və say bildirən sözlərin təkrarına yönəlmişdir. Hər cütə bir çərçivədəki sözlər üzrə iş aparmaq tapşırıqla bilər.

Tapşırıq A, B, C (iş dəftəri). Təsviri incəsənətlə **inteqrasiya**. Şagirdlərin əksmənalı sözləri müəyyən etmək bacarığını möhkəmləndirir.

Tapşırıq Ç (dərslik). Yazı ilə **inteqrasiya**. Şagirdlər cümlədə qırmızı rəngdə verilmiş sözləri əksmənalı qarşılığı ilə əvəz etməklə dəftərə köçürürlər. Bununla onların yazı bacarığı da inkişaf etdirilir. Cütlərə bir-birinin yazısını yoxlamaq tapşırılır. Şagirdlər yoxlama zamanı əvəz olunmuş sözlərin düzgünlüyünə diqqət etməlidirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslik)
Sözlərdə əks mənə yaradan əlamətləri müəyyən edir.	Tap. B, C (dərslik) Tap. A, B (iş dəftəri)
Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslik) Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dərs. “Bozqulağın payız qayğıları” mətni

- Dərslik: səh. 92-93 • İş dəftəri: səh. 67

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətnədən tanış olmadığı sözləri seçir (st. 2.1.1).
- Mətnin sujet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Mətnədən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır (st. 4.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Payız fəslinə aid şəkillərin nümayişi
2	Oxu	“Bozqulağın payız qayğıları” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Tapşırıqlar üzrə iş
4	Danışma	Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirmə
5	Dil qaydaları	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər
6	Söz ehtiyatı	“Söz boğçası” üzrə iş; yaxınmənalı və əksmənalı sözlər
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Klaster. Müəllim lövhədə dairənin içərisində “payız” yazır. Şagirdlər payızla bağlı bildikləri məlumatları səsləndirirlər (*yağış yağır, yarpaqlar saralırlar* və s.). Bu məlumatlar dairənin kənarlarında yazılır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq A (dərslik). “Bozqulağın payız qayğıları” dialoji mətn olduğu üçün rollu oxu məqsədəuyğundur. Lakin əvvəlcə müəllim özü mətni oxuyur.

Rollu oxu. Obrazların nitqi şagirdlər arasında bölüşdürülür. Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin diqqəti dərslikdə “Söz boğçası” rubrikasındakı sözlərə yönəldilir. Mənası aydın olmayan sözlər (*sapsarı, həyəcan, kürk, qayğı*) əvvəlcə şagirdlərdən soruşulur, daha sonra müəllim tərəfindən izah olunur. Həmin sözlər “Söz boğçası”na əlavə edilir.

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin payız fəslilə bağlı öyrəndikləri yeni məlumatlar lövhədəki yazılara əlavə olunur. Şagirdlər bildikləri məlumatlarla yeni məlumatları müqayisə edirlər.

Bundan sonra heyvanların fəsilərə uyğun yaşayış tərzilə bağlı kiçik bir dinləmə mətni səsləndirilə bilər:

“Payız fəslində bəzi quşlar qışın soyuğundan qorunmaq üçün isti ölkələrə gedirlər. Ancaq bəzi heyvanlar üçün bu cür səfər qeyri-mümkündür. Heyvanlar özlərini soyuqdan müxtəlif cür qorumağa çalışırlar. Bəziləri əvvəlcədən azuqə toplayıb qış yuxusuna gedirlər. Çünki şaxtada heyvanların yem tapması çətinləşir. Meyvə və giləmeyvələr tükənir, dələ, kirpi və s. özlərinə azuqə yığır. Ayılar isə yuvalarına çəkilib qış yuxusuna gedirlər. Həvalar istiləşəndə – yazda qış yuxusundan ayılırlar”.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslik). **Tapşırıq A (iş dəftəri).** Tapşırıqdakı suallar vasitəsilə mətndəki faktoloji materialın qavranma səviyyəsini və mətndəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən etmək bacarığı yoxlanılır.

1.2.2 Tapşırıq C (dərslik). Əsas məqsəd şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünü inkişaf etdirmək və şifahi nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Qruplarla iş. Hər qrupa tapşırığın bir hissəsi verilir. Qruplar mətni davam etdirib təqdimat edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər mətni təxminən belə davam etdirə bilərlər:

1. Bozqulaq evdən çıxıb uçan quşlara əl elədi və öz-özünə dedi: *“Ay havada uçan quşlar. Bahar gələndə kimi mən sizi gözləyəcəyəm... Niyə bütün dostlarınız qışdan qaçır axı? Mən indi tək qalacağam?”*

2. Bozqulaq dostu Kirpinin yanına gəlib dedi: *"Olmaz ki yatmayasan? Bəs mən kiminlə oyna- yacağam?"* Kirpi ona cavab verdi: *"Olmaz, əl- bəttə. Sən darıxma. Qışda da özünə bir dost taparsan. Mən isə bahar gələndə oyanacağam"*.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şa- girdlər qrup işində qazandıqları bacarıqları müs- təqil şəkildə yazılı formada nümayiş etdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər dovşanla ayının dialoquunu təxminən belə qura bilirlər:

"Bozqulaq ayının yanına gəldi və dedi:

– Ayı, sən də yatırsan? Dur gedək, balıq tutaq".

Əlavə tapşırıq. Bu məndəki Bozqulaq obrazı haqqında nə deyə bilərsiniz? (Qayğıkeşdir.) Fikrinizi məndən nümunə gətirərək əsaslandırın.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq Ç, D (dərslük), tapşırıq C (iş dəftəri)

Şagirdlərin əvvəlki bölmədə öyrəndikləri dil qaydaları (ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlər) üzrə bilikləri möhkəmləndirilir, həmçinin onların qruplaşdırmaq bacarıqları inkişaf etdirilir.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Yazı bacarıqları inkişaf etmiş şa- girdlərə tapşırığı yazılı şəkildə də yerinə yetirmək tapşırılı bilər.

Söz ehtiyatı

2.2.3 Tapşırıq E (dərslük), B (iş dəftəri).

Dərs prosesində şagirdlərin söz ehtiyatını artırmaq həmişə diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu baxımdan yaxınmənalı və əksmənalı sözlərin müəyyən- ləşdirilməsi şagirdlərin söz ehtiyatını inkişaf etdirir.

Qruplarla iş. Şagirdlər 3 qrupa bölünür. Dərs- likdəki tapşırıq iş vərəqlərində qruplara təqdim olunur. Hər qrupa müəllim bir sətirdəki boş xanaya uyğun sözü əlavə etməyi və həmin sözləri cümlədə işlətməyi tapşırır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər yaxınmənalı sözləri mənimlədiklərini müstəqil şəkildə nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Məndəki əsas hadisələri (faktla- rı) müəyyən edir.	Tap. A, B (dərslük)
Mətnin süjet xəttinə əsasən illüs- trasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdi- rir və ya davam etdirir.	Tap. C (dərslük) Tap. Ç (iş dəftəri)
Məndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tap. Ç (dərslük) Tap. C (iş dəftəri)

Adıçəkilən varlıqlara xas olan hə- rəkətləri sadalayır.	Tap. D (dərslük)
Yaxınmənalı və əksmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. E (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)

5-ci dərs. "Bozqulağın yeni dostu" mətni

• Dərslük: səh. 94-95 • İş dəftəri: səh. 68

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Məndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəy- yən edir (st. 2.2.3).
- Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır (st. 3.1.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Klasterlə iş
2	Dinləmə- danışma	"Qış" şeiri və mahnısının səsləndiril- məsi
3	Oxu. Dinləmə	"Bozqulağın yeni dostu" mətninin oxusu və "Söz boğçası" üzrə iş
4	Oxuyub- qavrama	Məndəki əsas fakt və hadisələrin ardıcılığı üzrə iş
5	Yazı	Mövzu ilə bağlı essenin yazılışı və şə- kil üzrə mətnin qurulması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Klaster. Müəllim lövhədə içərisinə "qış" sözü yazılmış dairə çəkir, şagirdlər qış fəslə haqqında bildiklərini dairənin ətrafına yazırlar.

Dinləmə və danışma

1.1.1 Vamiq Məmmədəliyevin "Qış" mah- nısı səsləndirilir. Şərait olmazsa, Zeynal Xəlilin "Qış" şeiri müəllim tərəfindən oxunur.

*Əsir qışın küləyi,
Küçələrdə soyuq, qar.
Oynayırlar qartopu
Dəstə-dəstə uşaqlar.*

*Böyük yolka quruluş
Meydançada, bax yenə.
Nəğmə deyir uşaqlar
Gözəl qışa, Vətənə,
Əlində böyük əsa,*

*Başında da qar papaq,
Şaxta baba yenə də
Bizlərə gəlmiş qonaq.*

1. Şeirdə hansı fəsil təsvir olunub?
2. Qışda uşaqlar hansı bayramı səbirsizliklə gözləyirlər?
3. Siz bu bayramda nə edirsiniz?
4. "Yeni il" bayramında uşaqlar səbirsizliklə kimi gözləyirlər?
5. Qış vaxtı qar yağarkən sizin sevdiyiniz hansı məşğuliyyət şeirdə təsvir olunub?

Oxu. Dinləmə

2.2.5 Qruplarla oxu. Şagirdlər iki qrupa ayrılırlar. Birinci qrup mətnin bir hissəsini ("Bozqulaq sevindi və özünü bayıra atdı" cümləsinə qədər) səslə oxuyur. Dinləyən qrup oxunan hissə ilə bağlı suallar verir. Sonra ikinci qrup mətnin qalan hissəsini səslə oxuyur və qarşı qrupun suallarına cavab verir. Oxunun bu qayda ilə təşkili şagirlərin oxu prosesində diqqətlə dinləmələrinə və izləmələrinə, həm də sual qurmaq və sualı cavablandırmaq bacarıqlarının inkişafına yönəlmişdir.

Müəllim oxu fəaliyyətinin sonunda şagirdlərin diqqətini "Söz boğçası" rubrikasına yönəldir. Verilmiş sözlərin təxmini mənasını soruşur. Şagirdlər "kədərli" sözünü cümlədə işlədirlər. Müəllim həmin cümlədə "kədərli" sözünü "qəmgin"lə əvəz etməyi tapşırır. Bununla şagirdlər həmin sözlərin yaxınmənalı olduğunu qavrayırlar. Sözlər "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Mətn üzrə suallar:

– 1-ci və 2-ci şəkildə mətnin hansı hissələri təsvir olunub?

- Bozqulaq nə üçün kədərli idi?
- Bozqulağı kim sevindirdi?
- Bozqulaq dostunun adını nə qoydu?
- Bozqulaq dostuna nə bağışladı?
- Bozqulaq sonda özünü necə hiss edir?
- Mətnə qış fəslinə aid hansı xüsusiyyətlər təsvir olunub?

– Bozqulağın hansı xüsusiyyətləri sizin xoşunuza gəldi? (Bozqulağın qardan "adam" düzəltməsi, Qaradaminin istəyini yerinə yetirməsi, Qaradamina kök bağışlaması və s.)

Sonuncu sualın cavablandırılması zamanı "xeyrixah" sözü izah olunaraq "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Müəllimin nəzərinə! Ötən dərstdə şagirdlərə qış yuxusuna gedən heyvanlar haqqında məlumat verilmişdi. Bu dərstdə həmin məlumatlar xatırladılır.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər cümlələri məntdəki faktları yada salmaqla tamamlayırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər qış fəslə ilə bağlı

biliklərini nümayiş etdirirlər. Tapşırığı yerinə yetirdikdən sonra şagirdlər Yeni il bayramı ilə bağlı təəssüratlarını bölüşə bilirlər.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Məqsəd şagirdlərdə mətnin hissələrinə uyğun verilmiş şəkillərin ardıcılığını müəyyən etməklə şifahi nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdır.

2.2.3 Tapşırıq D, E (dərslük). Şagirdlər bu bölmədə öyrəndikləri mətnləri bir daha xatırlamaqla ilin fəsilləri ilə bağlı ümumiləşdirmə aparırlar.

Əlavə tapşırıqlar: Həmin fəslə aid bir neçə cümlə də əlavə edin. Şəklin üzərində də həmin fəslə aid dəyişiklik edin (kəpənək, qaradami, güllər, quşlar və s.).

Yazı

3.1.3 Tapşırıq Ə (dərslük). Artıq şagirdlər qrup işində ilin fəsillərini xatırlayıb onları səciyələndirə bilirlər. Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər mövzu üzrə biliklərindən istifadə edib kiçik bir mətn hazırlayırlar.

Diferensial təlim

Dəstək. Mətn qurub yazmaq bacarığı formalaşmayan şagirdlərə müəllimin yaxınlaşması və tapşırıqda verilmiş suallar ətrafında müsahibə aparması, cavabları diktə etməklə yazdırması tövsiyə olunur.

3.1.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq yazı standartlarını reallaşdırmaqla yanaşı, şagirdlərdə müəyyən kompetensiyalar (dəyər, münasibət) formalaşdırılır.

3.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər illüstrasiyanı təsvir etməklə mətn qurmaq bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. Tapşırığı yerinə yetirməzdən öncə müəllim şagirdlərə illüstrasiya ilə bağlı açar sözlər tapıb yazmağı tapşırır (*ev, uşaqlar, qar, it* və s.). Şagirdlər hər bir açar sözə aid bir cümlə yazmaqla mətn qururlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.	MV
Məntdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. C (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Mənti hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. Ç (dərslük)
Məntlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. D, E (dərslük)
Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır.	Tap. Ə (dərslük) Tap. C (iş dəftəri)
Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tap. C (iş dəftəri)

6-cı dərs. Ümumiləşdirici dərs

- Dərslik: səh. 96
- İş dəftəri: səh. 69

Təlim məqsədləri

- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Sözlərdə əks mənə yaradan əlamətləri müəyyən edir (st. 2.1.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmə adının xatırlanması
2	Oxu	Şeirin əsas struktur elementləri üzrə iş
3	Söz ehtiyatı	Bölmə üzrə söz ehtiyatı və əksmənalı sözlər üzrə iş
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bölmənin adını soruşur.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq A (dərslik). Bu dərs ümumiləşdirmə xarakteri daşıdığından şagirdlər tapşırıqda ki suallar vasitəsilə bölmənin mövzusunu xatırlayır, bölmə üzrə təəssüratlarını bölüşürlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bölmə üzrə öyrəndikləri mövzuları xatırlayan şagirdlər tapşırıqda verilmiş məlumatları bölmənin fəsiləri üzrə uyğunlaşdırırlar.

2.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Məqsəd bölmədə şeirin strukturu ilə bağlı öyrədilən filoloji anlayışların təkrarı və möhkəmləndirilməsidir. Tapşırıqın qruplarla iş formasında yerinə yetirilməsi məqsəduyğundur. Qruplara şeir və şəkildən istifadə edərək şeirin məzmununu yazmaq tapşırıla bilər.

2.2.2 2.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqda əsas məqsəd şeirin strukturu ilə bağlı filoloji anlayışlar və əksmənalı sözlər üzrə bilik və bacarıqların möhkəmləndirilməsidir.

2.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq vasitəsilə bölmə üzrə öyrədilən yeni sözlərin şagirdlər tərəfindən nə dərəcədə mənimsənilməsi yoxlanılır. Şagirdlər cümlə daxilində sözlərin düzgün yerini müəyyənləşdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Yeni öyrənilmiş söz ehtiyatının şagirdlərin fəal nitqinə keçməsi üçün oyunların əhəmiyyəti böyükdür.

“Söz bazarı” oyunu. 5 nəfərdən ibarət qruplar təşkil olunur.

İlk oyunçu “Söz boğçası”ndan bir söz götürüb deyir: “Mən bazara getdim və “batut” aldım”.

2-ci oyunçu: “Biz bazara getdik, “batut”, “gimnastika” aldım”.

3-cü oyunçu: “Biz bazara getdik “batut”, “gimnastika”, “sirr” sözlərini aldım” və s. Oyun bu şəkildə davam edir.

Yoldaşlarının “Söz boğçası”ndan götürdükləri sözləri tam sadalayan şagirdlərin iştirak etdiyi qrup qalib olur. Bu oyun şagirdlərin diqqətini artırır, təkrar edilən sözlər isə onların yaddaşına həkk olunur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Öyrəndiyi məlumatlar üzrə danışır.	Tap. A (dərslik)
Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.	Tap. A (iş dəftəri)
Şeirə əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir.	Tap. B (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Sözlərdə əks mənə yaradan əlamətləri müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. C (dərslik)

Mövzu		Nağıllar aləmində
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	• Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışma, şagirdlərin mövzu üzrə şifahi təqdimatı • Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi və ya davam etdirilməsi
	Söz ehtiyatı	Kitabxana, rəf, fikrə dalmaq, yola düzəlmək, qarış-qarış, azdırmaq, daxma, qonaqpərvər, küpəgirən qarı, qəddar, tacir, bağlama, xəsis, taya, canlanmaq, sürü, tamahkar, qəzəblənmək, fırtına, ömür sürmək, vəzir, tum, köz, od, maşa, ovuc, hücum etmək, təklif, meydan, yumaq, bezmək, qərara gəlmək, canı qurtarmaq, rəftar etmək, heyif çıxmaq, kuzə, dayaz
	Oxu	• Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmlı mətnlərin oxunması • Mətnə məkan, şəxs, hadisələrin ardıcılığı ilə bağlı məqamların müəyyən edilməsi • Obrazların sadə şəkildə təhlil edilməsi
	Yazı	• Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmlı mətnlərin üzündən köçürülməsi • Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər, durğu işarələri üzrə biliklərin təkrarı, şəxs adlarının yazılışı, əlifba
	Filoloji anlayışlar	Nağıl, nağılın növləri: sehrli, məişət, heyvanlar haqqında nağıllar
Kompetensiyalar		Şifahi xalq ədəbiyyatı ilə tanışlıq, bu sahə ilə məşğul olan insanlar haqqında məlumatlanmaq, şəxsiyyətin formalaşmasında zəruri olan xarakterik cəhətlərin fərqləndirilməsi

V bölmədə nağıllar, onların növləri haqqında həm informativ, həm də bədii mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd nağıllarla tanışlıq, bu sahə ilə məşğul olan insanlar haqqında məlumatlar təqdim etmək, şəxsiyyətin formalaşmasında zəruri olan xarakterik cəhətləri fərqləndirmək – pisi yaxşıdan seçmək bacarığını formalaşdırmaqdır. Nağıllara aid xüsusi, hazır ifadələrdən istifadə edərək nəql etmək bacarığını aşılamaqla şagirdlərin şifahi nitqini də inkişaf etdirmiş oluruq.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Mətndəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir.

- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.

- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə oxuyur.

- Hüsnxət normalarına uyğun yazır.

Mənimləməkdə çətinlik doğuran məsələlər:

- Yaradıcı tapşırıqların yerinə yetirilməsi
- Nisbətən irihəcmlı mətnlərin oxunması
- Əsas fikrin ifadə edilməsi

Bu bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər:

- Müxtəlif səpkili nağıl kitabları
- Əvvəlcədən hazırlanmış sual kartları
- Nağıllara çəkilmiş cizgi filmləri

1-ci dərs. "Balalara hədiyyə" mətni

- Dərslik: səh.6 • İş dəftəri: səh.2

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.5).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2)

- **Köməkçi vasitələr:** müxtəlif səpkili (nağıl, şeir, ətraf aləm haqqında) kitablar.
- **Qeyd.** Bu dərsin məktəbin kitabxanasında keçilməsi daha məqsədyönlüdür.
- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Müxtəlif səpkili kitabların nümayişi
2	Danışma	Bölmə titulundakı şəkil və suallar üzrə iş
3	Oxu. Söz ehtiyatı	"Balalara hədiyyə" mətninin oxusu, yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Mətn və şəkillər üzrə iş
5	Yazı	Mətn üzrə sualların yazılı cavablandırılması
6	Söz ehtiyatı	Yeni öyrənilmiş sözlərin cümlədə işlədilməsi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərə müxtəlif səpkili (nağıl, şeir, ətraf aləm haqqında) kitablar nümayiş etdirilir. Bunların içərisindən nağıl kitablarını seçmək tapşırılır. Şagirdlər seçdikləri kitabların üz qabığına baxaraq nağılın məzmununu təxmin edirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Danışma fəaliyyəti titl səhifəsindəki şəkillərə yönəlmiş suallara cavab verməklə yerinə yetirilir.

Tapşırıq B (dərslik). Müəllimin yönəldici sualları ilə şagirdlər kitabxana haqqında bildiklərini danışırlar. Müəllim kitabxanadan istifadə qaydalarını izah edir.

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərə şeir, nağıl, ətraf aləm haqqında olan kitabları fərqləndirmək bacarığını formalaşdırır. Bu da, öz

növbəsində, onlara kitabxanada kitab seçimi zamanı vaxtdan səmərəli istifadə etməyə kömək edir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq C (dərslik). Növbəli oxu. Şagirdlər "Balalara hədiyyə" mətnini növbə ilə səslə oxuyurlar. Müəllim tanış olmayan sözlərin təxmini mənasını soruşur, onların dəqiq mənasını izah edir.

Şagirdlər yeni sözləri cümlədə işlətməklə onları anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıq (mətnəki faktlardan nəticə çıxarmaq) şagirdlərin oxuyub-qavrama bacarığının inkişafına yönəlib.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq mətnə əsas məqamları seçmək və yazıda əks etdirmək bacarığını inkişaf etdirir.

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər sözləri cümlədə mənasına uyğun işlətməklə mənalarını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarları	Materiallar
Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir.	Tap. A, B (dərslik)
Kitabın üz qabığından çıxış edərək məzmununu təxmin edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	"Söz boğçası" rubrikası
Mətnəki fakt və hadisələrdən nəticə çıxarır.	Tap. Ç (dərslik)
Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tap. B (iş dəftəri)

2-ci dərs. Cırıdanın nağılı

- Dərslik: səh. 7 • İş dəftəri: səh. 3

Təlim məqsədləri

- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2)
- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Mətnəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Nağıl nəql edərkən janra xas olan standart ifadələrdən istifadə edir (st. 1.2.1)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Cırtıdan” nağılından cümlələrin səslənməsi
2	Yazı	Şəklin təsviri
3	Dinləmə	Nağıl danışarkən xüsusi ifadələrdən istifadə
4	Oxuyub-qavrama	Hadisələrin məntiqi ardıcılığı, janra xas olan standart ifadələrdən istifadə
5	Danışma	Şifahi təqdimat
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim cümlələr səsləndirir:

• Uşaqlar yolaıyıcına çatdılar. Gördülər ki, bir tərəfdən işıq gəlir, o biri tərəfdə it hürür.

• Kim yatmış, kim oyaq?

• Nənəm mənə hər gecə yatmazdan qabaq qay-ğanaq yedirərdi.

Şagirdlər bu cümlələrin hansı nağıldan olduğunu tapırlar (“Cırtıdan”).

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər açar sözlərdən istifadə edərək şəkllə uyğun cümlələr yazırlar.

Dinləmə

1.1.1 **1.2.1** Müəllim aşağıdakı mətni səsləndirir.

YARI BÖLƏK

(Hüseyn İbrahimov)

Munis nağıla qulaq asmağı çox xoşlayırdı. Hər gün axşam çay-çörəkdən sonra nənəsinin yanına gəlib deyirdi:

– Nənə, mənə nağıl danış.

Nənəsi də onun qəlbini sındırmırdı. “Biri vardı, biri yoxdu” deyə nağıla başlayırdı. Munis başını onun dizinin üstünə qoyub ləzzətlə qulaq asırdı. Elə ki nənəsi “Günlərin bir günü” dedi, bilirdi ki, nə isə maraqlı bir hadisə başlayır. Həmin an başını qaldırır, nənəsinin üzünə baxırdı.

Nağılı qurtaranda ki nənəsi “Göydən üç alma düşdü” deyirdi, Munis qalxıb onun dizinin üstündə otururdu.

Nənəsi isə qəsdən bir az dayanırdı. Munis dözə bilmirdi:

– Ay nənə, bəs almanın biri kimin?

Nənəsi deyirdi:

– Biri mənim, biri nağıl danışanın, biri də özümün.

Munis pərt olurdu:

– Bəs mən?

– Yaxşı, biri sənin.

– Niyə biri?

– Yaxşı, ikisi sənin, biri mənim.

Munis etiraz edirdi:

– İstəmirəm.

Nənəsi soruşurdu:

– Niyə istəmirsən, üçünü də verim sənə?

Munis başını bulayırdı:

– Yox, biri sənin, biri mənim, birini də yarı bölək.

Nənəsi gülüb Munisi qucaqlayır, üzündən öpürdü.

– Görürsünüz, necə düz oğlandır?

Dinləmə mətnini səsləndirdikdən sonra yönəldici suallarla şagirdlərin diqqəti nağılın girişində, əsas və son hissəsində istifadə edilən xüsusi ifadələrə cəlb olunur. Bununla da “Faydalı məsləhət” rubrikasında verilmiş məlumatlar şərh edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq soruşulan məlumatla illüstrasiyaların uyğunluğunu müəyyənləşdirməyə xidmət edir.

1.2.1 Tapşırıq B, C (iş dəftəri). Şagirdlər “Cırtıdan” nağılının birinci iki (*Biri vardı, biri yoxdu, bir qarı vardı. Bu qarının balaca bir nəvəsi vardı.*) və sonuncu iki (*Div özünü suya atdı, daha bir də sudan çıxıb bilmədi. Göydən üç alma düşdü...*) cümləsini yazırlar.

Müəllimin nəzərinə: Nağılın əvvəlində və sonunda işlənən ifadələrin istifadəsi mütləqdir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim nağıl danışmaq istəyən şagirdləri – nağılçıları müəyyənləşdirir. Həmin sayda qruplar təşkil olunur. Dinləyici şagirdlər nağılçıları ətrafında qruplaşırlar. Nağılçıları seçdikləri nağılı dinləyicilərinə nəql edirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəklə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tap. A (dərslük)
Dinlədiyi mətn üzrə suallara cavab verir.	Dinləmə mətni
Hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Nağıl nəql edərkən janra xas olan standart ifadələrdən istifadə edir.	Tap. B (dərslük) Tap. B, C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Qrimm qardaşlarının nağılları əsasında çəkilmiş cizgi filmlərindən fraqmentlər və ya şəkillər nümayiş etdirmək üçün hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

3-cü dərs. “Ağca və cırtdanlar” mətni (I hissə)

• Dərslik: səh. 8 • İş dəftəri: səh. 4

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Oxuduğu və dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir (st. 2.2.3).
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir (st. 4.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Cizgi filmlərindən fraqmentlərin və ya şəkillərin nümayişi
2	Danışma	Şəkil üzrə söhbət, nağıl adları ilə onlara çəkilmiş illüstrasiyaların uyğunlaşdırılması
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Ağca və cırtdanlar”nağılının oxusu, yeni sözlər üzrə iş
4	Danışma	Proqnozlaşdırma, təxminətmə
5	Oxuyub-qavrama	Təxəyyülün real faktlardan fərqləndirilməsi
6	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Cizgi filmlərindən (“Qırmızıpapaq”, “Canavar və yeddi çəpiş”, “Çəkməli pişik”, “Bremen musiqiçiləri”, “Ağca və cırtdanlar”) fraqmentlər və ya şəkillər nümayiş etdirilir.

Danışma

1.2.2 Müəllim şagirdlərə Qrimm qardaşları haqqında qısa məlumat verir:

– Siz artıq bilirsiniz ki, Azərbaycanda nağılların toplanması onların kitab halında tərtib edilməsində Firidun bəy Köçərlinin rolu böyükdür. Dünya xalqlarının ədəbiyyatında da bu cür şəxsiyyətlər vardır. Sözsüz ki, “Bremen musiqiçiləri”, “Qırmızı papaq”, “Çəkməli pişik”, “Hansel və Qrethel”, “Canavar və yeddi çəpiş”, “Yatmış gözəl”, “Ağca və cırtdanlar” nağılları, onların əsasında çəkilmiş cizgi və bədii filmləri, teatr tamaşaları çoxlarına məlumdur.

İki qardaş – Vilhelm və Yakob Qrimm kənd-kənd, şəhər-şəhər gəzib nənələrin dilindən həmin nağılları dinləyib yazıya alıblar. Nəticədə bu gözəl nağıllar günümüzdə qədər gəlib çatıb.

Yönəldici suallarla şagirdlər Qrimm qardaşlarının adıçəkilən və nümayiş etdirilən nağılları haqqında fikirlərini söyləyirlər.

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin oxuyub qavrama və məntiqi təfəkkürünü inkişaf etdirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər “Ağca və cırtdanlar” nağılını növbə ilə səsli oxuyurlar.

Müəllim şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin təxmini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənasını izah edir.

Şagirdlər yeni sözləri cümlədə işlətməklə onları anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq şagirdlərdə proqnozlaşdırma, təxminətmə bacarığının inkişafına yönəlib.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar xəyali, sehrli varlıqları real varlıqlardan fərqləndirmək, sehrli nağılları real nağıllardan seçmək bacarığının inkişafına xidmət edir.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq C, Ç (dərslik). Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar əlamət bildirən sözlər haqqındakı bilikləri möhkəmləndirməyə xidmət edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. B (dərslik)
Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir.	Tap. C (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət bildirən sözlərdən istifadə edir.	Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dərs. “Ağca və cırtdanlar” mətni II hissə

- Dərslik: səh. 9 • İş dəftəri: səh. 5

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur (st. 2.2.1)
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sual-cavab
2	Oxu	“Ağca və Cırtdanlar” nağılının davamının oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Hadisələrin ardıcılığı
4	Yazı. Söz ehtiyatı	Yeni sözlər üzrə iş. Əlamət bildiren sözlər
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Lövhədə “Ağca və cırtdanlar” nağılının II hissəsi-nə aid təsvirlər verilir. Şagirdlər təsvirlər haqqında öz fikirlərini söyləyir, hadisələrin gedişini təxmin edirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər növbəli oxu ilə “Ağca və cırtdanlar” nağılının II hissəsini oxuyurlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək nağılı nəql edirlər. Bu zaman şagirdlərin nitqində yeni sözlərin istifadəsinə diqqət edilməlidir.

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq yeni sözlərin cümlədə yerini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir. Eyni zamanda “B” tapşırığının yerinə yetirilməsinə kömək edir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq iki mərhələdə yerinə yetirilir. Şagirdlər:

- 1) mətnə əsasən şəkillərin düzgün ardıcılığını müəyyənləşdirir və uyğun rəqəmləri boş xanaya yazırlar (doğru cavab: 2, 1, 4, 3);
- 2) hər şəkli bir cümlə ilə ifadə edərək yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Tap. A (dərslik)
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. B (dərslik)
Cümlədə buraxılmış sözləri müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tap. B (iş dəftəri)

5-ci dərs. Şəxs adları

- Dərslik: səh. 10 • İş dəftəri: səh. 6

Təlim məqsədləri

- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır (st. 4.1.3).
- Əsərin qəhrəmanına münasibətini rəhbərli cümlələrlə ifadə edir (st. 3.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Nağıl obrazlarının şəkillərinin nümayişi
2	Oxuyub-qavrama	Obrazlar, baş qəhrəman, xarakter
3	Dil qaydaları	Şəxs adlarının yazılışı
4	Yazı	Obrazilara məktubun yazılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə dərslikdə verilmiş nağıl obrazlarının şəklini nümayiş etdirir. “Bu obrazlar hansı nağıllarda iştirak edir?” sualı ətrafında müzakirə aparır.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A (dərslik). Dərsləyin I hissəsində obraz, baş qəhrəman və xarakter haqqında verilmiş nəzəri məlumat xatırlanır. Bütün hadisələrin baş qəhrəmanın ətrafında cərəyan etdiyi qeyd olunur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqla obraz, baş qəhrəman haqqındakı biliklər möhkəmləndirilir.

2.2.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər nağılın məzmunundan çıxış edərək doğru və yanlış fikirləri fərqləndirməklə yanaşı, nağıla istinad edərək niyə belə düşündüklərini əsaslandırırlar; məsələn: “Ağca çirkin idi. Xeyr. Çünki gözəlliyi ilə hamını heyran edirdi”. Bu tapşırıq şagirdlərdə fikirlərini sübut etmək, əsaslandırmaq kimi vacib bacarığı formalaşdırmağa kömək edir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər onlara təqdim edilmiş sözlər içərisindən yalnız şəxs adlarını seçib şifahi şəkildə cümlədə işlədirlər. Beləliklə, şəxs adlarını digər sözlərdən fərqləndirdikləri müşahidə edilir.

“Bunları bilməliyəm” rubrikası. Şəxs adlarının yerindən asılı olmayaraq həmişə böyük hərflə yazılması izah edilir.

Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar şəxs adlarının yazılışı haqqında biliklərin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Yazı

3.1.3 Tapşırıq Ç (dərslük). Qrup işi. Əvvəlcə hər bir şagird məktub yazmaq istədiyi obrazı seçir. Həmin obraza münasibətini, arzu və istəklərini məktub yazmaqla ifadə edir. Eyni obrazları seçmiş şagirdlər bir qrupda birləşirlər. Əgər eyni obrazı seçmiş şagirdlər çoxdursa, bir neçə qrup təşkil oluna bilər. Hər bir qrupda vəzifə bölgüsü aparılır; məsələn: daha sərbəst, sürətlə yazan şagird yazı işi ilə məşğul olur. Digər şagird yazılan məlumatları diktə edir. Bir başqası məktubun dizayn işinə cavabdeh olur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və münasibət bildirir.	Tap. A (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Xüsusi adları böyük hərflə yazır.	Tap. B, C (dərslük) Tap. C (iş dəftəri)
Əsərin qəhrəmanına münasibətini rabitəli cümlələrlə ifadə edir.	Tap. Ç (dərslük)

fəsil

2

XƏYAL DÜNYASI

1-ci dərs. “Aylinin hədiyyəsi” mətni

• Dərslük: səh. 11 • İş dəftəri: səh. 7

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Oxuduğu və dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ucan xalça və təyyarənin müqayisəsi
2	Danışma	Sehrli obrazlar
3	Oxu	“Aylinin hədiyyəsi” mətninin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Doğru, yanlış
5	Danışma	Proqnozlaşdırma
6	Yazı	Şəkillərin sözlə ifadə edilməsi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə uçan xalça və təyyarə şəkli nümayiş etdirir. Şagirdlər bu əşyaların real və xəyali olması haqqında fikirlərini bildirirlər. Daha sonra müəllim şagirdlərə nağıllardakı sehrli qüvvələrin yaranma səbəblərini izah edir. Keçmiş zamanlarda insanlar uzaq məsafələri gec və çətinliklə qət etdikləri üçün onlara kömək edə biləcək bir əşyanı – sehrli xalçanı xəyal ediblər. Müasir dövrdə biz bu xəyalın “reallaşdığının”, uzaq məsafələrin təyyarə ilə asanlıqla qət edildiyinin şahidiyik. İnsanlar çətin anlarında onlara kömək edə biləcək bir qüvvə xəyal ediblər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər uçan xalça, sehrli çıraq və simurq quşunun qəhrəmanlara necə kömək edəcəkləri haqqında bildiklərini və yaxud təxmin etdiklərini söyləyirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlərin oxu texnikasını və bədii təxəyyüllərini inkişaf etdirir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq oxuduqlarını analiz etmək bacarığının inkişafına yönəlib.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Müəllim əvvəlcə “Göy-çək Fatma” nağılından kiçik bir hissəni nəql edir:

– *Şahzadə qapı-qapı gəzib başmağın sahibini axtarır. Ögey anası isə Fatmanı təndirə salıb ağzını örtür ki, şahzadə Fatmanı tapmasın.*

Şagirdlər Aylinin sehrli əşyalarının bu situasiyada Göyçək Fatmaya necə yardım edəcəyi haqqında təxminlərini söyləyirlər. Tapşırıq şagirdlərin proqnozlaşdırma, təxmin etmə bacarığının inkişafına yönəlib.

Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıqda isə şagirdlər məhz öz sevimli qəhrəmanlarının düşdükləri çətin anlar və onlara yardımları haqqında fikirlərini söyləyirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş şəkilləri ifadə etdiyi sözlərlə əvəzləyərək cümlələri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar. Doğru cavab: *oğlan, çirəq, cin.*

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
Mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.	Tap. C, Ç (dərslük)
Mətndəki əsas faktları müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tap. B (iş dəftəri)

2-ci dərslük. “Sehrli fırça” mətni (I hissə)

• Dərslük: səh. 12 • İş dəftəri: səh. 8

Təlim məqsədləri

- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Oxuduğu və dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).

• Dərslük qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Uçan xalça və təyyarənin müqayisəsi
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Sehrli fırça” nağılının I hissəsinin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Səbəb-nəticə əlaqəsi
4	Danışma	Proqnozlaşdırma
5	Oxuyub-qavrama	Səbəb-nəticə əlaqəsi, çap yazısı ilə verilmiş cümlələrin əlyazısı şəklində köçürülməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə ötən dərslərdə tanış olduqları sehrli obrazlar haqqında suallar verməklə onları mövzuya yönəldir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər “Sehrli fırça” nağılını növbə ilə səsli oxuyurlar.

Müəllim şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin təxmini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənasını izah edir.

Şagirdlər yeni sözləri cümlədə işlətməklə onları anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərdə səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir. Eyni zamanda iş dəftərində verilmiş “A” tapşırığının asanlıqla yerinə yetirilməsi üçün zəmin yaradır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya. Şagirdlərin oxuduqlarını analiz etmək və çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri hüsnxət normalarına uyğun köçürmək bacarığını inkişaf etdirir.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər sehrli fırçanı xəsis tacirin əlində təsəvvür edirlər. Tacirin nələr çəkəcəyini təxmin edirlər. Tapşırıq şagirdlərdə proqnozlaşdırma, təxmin etmə bacarığının inkişafına yönəlib.

Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıqda isə şagirdlər özlərinin nə çəkmək istədiklərini söyləyirlər.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (iş dəftəri). **İnteqrasiya: Təsviri incəsənət.** Şagirdlər təqdim edilmiş situasiyalarda qəhrəmanlara yardım etmək üçün sehrli əşyalar düşünüb şəklini çəkir və əşyaların adlarını yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	“Söz boğçası” rubrikası
Mətnəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.	Tap. C, Ç (dərslük)

3-cü dər. “Sehrli fırça” mətni (II hissə)

- Dərslük: səh. 13 • İş dəftəri: səh. 9

Təlim məqsədləri

- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2)
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5.)
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).

- Köməkçi vasitələr (təchizat):** üzərində “Sehrli fırça” nağılının I hissəsinə aid suallar yazılmış kartlar.

- Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	“Sehrli fırça” nağılının I hissəsinə aid sual-cavab
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Sehrli fırça” nağılının II hissəsinin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Hadisələrin ardıcılığı, obrazların təhlili, mətnəki əsas fikir
6	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim üzərində “Sehrli fırça” nağılının I hissəsinə aid suallar yazılmış kartları stolun üzərinə düzür. Şagirdlər kartlardan birini seçməklə sualları cavablandıraraq ötən dərsi xatırlayırlar.

Oxu. Söz ehtiyatı

- 2.1.2 Tapşırıq A (dərslük).** Şagirdlər “Sehrli fırça” nağılının II hissəsinə növbə ilə səslə oxuyurlar.

Müəllim şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin təxmini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənasını izah edir.

Şagirdlər sözləri cümlədə işlətməklə yeni sözləri anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

- 2.2.5 Tapşırıq B (dərslük).** Şagirdlər nağılın II hissəsinə aid hadisələrin təsvir olunduğu illüstrasiyaları ardıcıl düzməklə nağılı nəql edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Bu tapşırıq mətnin məzmununu ardıcılığa uyğun yazmaq bacarığının inkişafına yönəlib.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər tacirin çəkdiyi qızıl şəkillərinin əsl qızıla niyə çevrilməməyinin səbəblərini müzakirə edirlər.

- 2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslük).** Şagirdlər nağıldakı obrazların davranışına əsasən onların xarakterlərini müəyyənləşdirirlər. Onların “xeyirxahlıq” və “tamahkarlıq” sözlərinin mənalərini anladıklarına diqqət edilir.

“Bunları bilməliyik” rubrikası. Əsas fikir haqqında verilmiş məlumat izah edilir.

Müəllimin nəzərinə: Əsas fikri müəyyənləşdirmək üçün aşağıdakı köməkçi suallardan istifadə etmək olar:

– Mətni oxuyub nə anladım? Hansı nəticəyə gəldim? Müəllif bizə hansı fikri çatdırmaq istəyir?

- 2.2.4 Tapşırıq D (dərslük).** Bu tapşırıq şagirdlərin əsas fikri müəyyənləşdirmək bacarığının inkişafına yönəlib.

Dil qaydaları

- 4.1.5 Tapşırıq B (iş dəftəri).** Bu tapşırıq şagirdlərin əlamət bildirən sözlər haqqında aldıkları biliklərinin inkişafına yönəlib.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	“Söz boğçası” rubrikası
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Əsərdəki obrazları təhlil edir.	Tap. C, Ç (dərslük)
Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir.	Tap. D (dərslük)
Verilmiş əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)

4-cü dərs. Mənim sehrli əşyam

• Dərslik: səh. 14 • İş dəftəri: səh. 10

Təlim məqsədləri

- Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını bərpa edir (st. 4.1.6).
- Məndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Təqdimat üçün seçdiyi vizual materialları yazılı şərhləri ilə müşayiət edir (st. 3.1.4).
- Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır (st. 3.1.3).

• **Köməkçi vasitələr (təchizat):** üzərində “kim?”, “nə?”, “hara?”, “hansı?”, “nə ilə?”, “nə etdi?” sualları yazılmış kartlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Sual kartlarından istifadə
2	Dil qaydaları	Cümlədə söz sırasının bərpası, ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözlər
3	Söz ehtiyatı	Yeni sözlərlə onların izahlarının uyğunlaşdırılması
4	Yazı	Yazılı təqdimat, arzu və hislərin yazıda əks etdirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim üzərində “kim?”, “nə?”, “hara?”, “hansı?”, “nə ilə?”, “nə etdi?” və s. suallar yazılmış kartları stolun üzərinə düzür. Eyni zamanda bu fəsildə tanış olduqları nağıl qəhrəmanlarının adları lövhədə yazılır. Şagirdlər kartlardakı suallara cavab verərkən lövhədəki adlardan da istifadə edirlər; məsələn:

- Kim?
- Cırdan.
- Kim ilə?
- Uşaqlarla.
- Haraya?
- Məşəyə.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər cümlələrdəki söz sırasını sualların köməyi ilə bərpa edib oxuyurlar. Bu tapşırığı qruplarla da yerinə yetirmək mümkündür. Hər qrup bir cümlədəki söz sırasını bərpa edərək oxuya bilər.

Tapşırıq B (dərslik). Dərslikdə verilmiş A tapşırığından sonra bu tapşırıq fərdi şəkildə asanlıqla yerinə yetirilə bilər.

4.1.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqla ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərlə bağlı qazandıqları bilikləri möhkəmləndirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər yeni sözlərlə onların izahını uyğunlaşdırır, bu fəsildə öyrəndikləri sözlərin mənalərini anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.4 Tapşırıq C (dərslik). Qrup işi. Bu tapşırıq aşağıdakı mərhələlərlə yerinə yetirilir.

- Şagirdlər qruplara ayrılırlar. Bu zaman müəllim hər qrupda şifahi nitq, yazı, rəsm çəkmək bacarığı yüksək olan şagirdlərin iştirak etməsinə diqqət etməlidir.

- Şagirdlər bir sehrli əşya xəyal edib onun rəsmini çəkirlər (məsələn: sehrli ayaqqabı).

- Bu əşyanın sehrli qüvvəsini yazılı şəkildə izah edirlər (məsələn: *Ayaqqabını geyinən kimi istədiyim yərə sürətlə gedib çatıram*).

- Həmin əşyanın qəhrəmana kömək edə biləcəyi bir nağıl qururlar. Tapşırığın bu mərhələsini hər bir qrup bacardığı səviyyədə yerinə yetirə bilər.

3.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq öz arzu və hislərini yazıda əks etdirmək bacarığının inkişafına yönəlib.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. A, B (dərslik)
Məndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tap. A (iş dəftəri)
Öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tap. B (iş dəftəri)
Təqdimat üçün seçdiyi vizual materialları yazılı şərhləri ilə müşayiət edir.	Tap. C (dərslik)
Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır.	Tap. C (iş dəftəri)

1-ci dərs. “Biləndər və vəzir” mətni

- Dərslik: səh. 15 • İş dəftəri: səh. 11

Təlim məqsədləri

- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir. (St. 2.2.4.)
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir. (St. 2.2.3.)
- Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir. (St. 4.1.5.)
- Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür. (St. 3.1.1.)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Mövzunun təxmin edilməsi
2	Oxuyub-qavrama	Obrazın xarakterinin müəyyənləşdirilməsi, sual-cavab yarışı
3	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
4	Yazı	Biləndərin məsləhətlərinin köçürülməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslik). Bu tapşırığın əsas məqsədi şagirdlərin diqqətini fəslin mövzusunu əks etdirən açar sözə yönəltməkdir. Şagirdlər dərslikdə verilmiş “B” tapşırığını yerinə yetirərkən həmin açar sözədən istifadə edəcəklər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri). İstiqamətləndirilmiş oxu. Müəllim şagirdlərin diqqətini oxunun məqsədinə yönəldir və bildirir ki, mətni oxuyarkən baş qəhrəmanın – Biləndərin sözlərinə və hərəkətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Çünki şagirdlər nağılı oxuduqdan sonra baş qəhrəmanın xarakterini müəyyənləşdirməlidirlər.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar şagirdin oxuyub-qavrama bacarığını inkişaf etdirir.

Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıq aşağıdakı mərhələlərlə yerinə yetirilə bilər.

- Sinif iki komandaya ayrılır.
- Komandalara komanda üzvləri tərəfindən ad seçilir.
- Komanda üzvləri “Biləndər və vəzir” nağılının məzmununa aid suallar hazırlayırlar.

- İlk sual verən komandanı müəyyənləşdirmək üçün püşk atılır.

- Sual verən komanda üzvü cavab verən komanda üzvünün adını çəkib sualını təqdim edir.

- Sual düzgün cavablandırılan zaman komanda 1 xal qazanır. Beləcə, sual-cavab oyunu qalib seçilənə qədər davam edir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq D (dərslik). Bu tapşırıq əlamət bildirən sözlər haqqında qazanılan biliklərin təkmilləşməsinə xidmət edir.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər nağılda Biləndərin vəzirə verdiyi məsləhətləri tapıb köçürürlər (*Bizim tərəflərdə yaxşı qovun yetişir. Bazardan qovun alın. İçini özünüz yeyin. Tumlarını xoruza, qabığı isə uzunqulağa verin.*).

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. B (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. C (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir.	Tap. D (dərslik)
Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Bir parça köz” mətni

- Dərslik: səh. 16 • İş dəftəri: səh. 12

Təlim məqsədləri

- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Obrazın xatırlanması
2	Oxu	Mətnin oxusu, obrazın xarakterinin müəyyənləşdirilməsi
3	Söz ehtiyatı	Yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Hekayə xəritəsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Klaster. Müəllim şagirdlərdən ötən dərstdə tanış olduqları qəhrəmanın adını soruşur. Şagirdlərin cavabından sonra lövhədə onun adını (*Biləndər*) yazır. Biləndərin xarakteri xatırlanır və adının ətrafında qeyd olunur.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A, B (dərslik). Şagirdlər “Bir parça köz” nağılını oxuduqdan sonra baş qəhrəmanın – Biləndərin xarakterini müəyyənləşdirməyə çalışırlar.

“**B**” tapşırığında şagirdlər oxuduqları cümlələrin məzmunu ilə Biləndərin xarakterik cəhətlərini uyğunlaşdırırlar. Həmin sözləri (*nəzakətli, məntiqli, qayğıkeş*) dərsin əvvəlində lövhədə çəkilmiş klasterə əlavə edirlər.

Tapşırıq C (dərslik). Müəllim lövhədə çəkilmiş klasterdən də çıxış edərək Biləndərin xarakterik cəhətlərini izah edir və şagirdlərin diqqətini qəhrəmanın adına yönəldir. Şagirdlər insanların onu niyə belə adlandırdıqları haqda fikirlərini söyləyirlər. Daha sonra müəllim doğru cavabı söyləyir (Doğru cavab: “*Bilmək*” sözü ilə bağlıdır).

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç, D (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər “maşa” sözünün mənasını nağıla çəkilmiş illüstrasiyaya əsasən izah etməyə çalışırlar. Müəllim “köz” və “kömür” arasındakı fərqi izah edir. Şagirdlər iş dəftərindəki tapşırığı yerinə yetirməklə yeni sözlərin mənasını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

2.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər cümlədə buraxılmış sözləri müəyyənləşdirməklə yeni sözləri nə dərəcədə anladıklarını nümayiş etdirirlər.

2.2.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər nağılın hekayə xəritəsini tərtib etməklə mətndəki əsas faktları yadda saxladıklarını nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. A, B, C (dərslik)
Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir.	Tap. Ç, D (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Əsərin məzmununa uyğun hekayə xəritəsi qurur.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dərs. “Daş paltar” mətni (I hissə)

• Dərslik: səh. 17 • İş dəftəri: səh. 13

Təlim məqsədləri

- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Materiallar haqqında təsəvvür
2	Danışma	Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurmaq
3	Oxuyub-qavrama	“Daş paltar” nağılının I hissəsinin oxusu; mətn üzrə faktoloji sualların yazılı cavablandırılması
4	Söz ehtiyatı	Cümlələrdə buraxılmış sözlərin bərpası
5	Danışma	Təxmin etmə
6	Dil qaydaları	Cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri
7	Yazı	Şəklə uyğun hissənin köçürülməsi
8	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhənin bir hissəsində bir neçə material adı – yun, ipək, pambıq, rezin, digər hissəsində isə həmin materiallardan hazırlanan əşyaların adını – papaq, şərf, köynək, ayaqqabı yazır. Şagirdlər bu adlar arasında uyğunlaşma aparırlar.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirir, açar sözlərdən də isti-

fadə edərək kiçik mətn qurub danışirlər. Nümunə:
Rəhim baba qoyunların yununu qırxdı. Yaqut nənə həmin yundan rəngli iplər hazırladı. Qarşıdan qış gəlirdi. Yaqut nənə Yusifə naxışlı corab toxudu. Yusif isti corablarını sevə-sevə geyinir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər “Daş paltar” nağılını növbə ilə səsli oxuyurlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətn üzrə faktoloji suallara yazılı cavab verərək mətni nə qədər diqqətlə oxuduqlarını nümayiş etdirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.2 Müəllim şagirdlərdən yeni sözlərin təxmini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənasını izah edir. Şagirdlər sözləri cümlədə işlətməklə yeni sözləri anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər cümlədə buraxılmış sözləri müəyyən etməklə yeni sözləri nə dərəcədə anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərin təxmin etmə bacarığının inkişafına yönəlib.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqla cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri haqqında aldıkları bilikləri möhkəmləndirirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər şəklə aid hissəni (Düşmənin əsgərləri böyük bir daşı darta-darta meydana gətirdilər) tapıb köçürürlər. Bununla şagirdlərin verbal məlumatı vizual materialla uyğunlaşdırmaq və çap hərfləri ilə verilmiş mətni üzündən köçürmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.	Tap. A (dərslük)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. C (dərslük)
Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.	Tap. Ç (dərslük)
Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçik-həcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dərs. “Daş paltar” mətni (II hissə)

• Dərslük: səh. 18 • İş dəftəri: səh. 14

Təlim məqsədləri

- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4.).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5.).
- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4.).
- Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5.).

• **Köməkçi vasitələr (təchizat):** üzərində Biləndərin xarakterləri (ağıllı, nəzakətli, məntiqli, qayğıkeş) yazılmış kartlar

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Obrazın xatırlanması
2	Oxuyub-qavrama	“Daş paltar” nağılının II hissəsinin oxusu; xarakterin müəyyənləşdirilməsi, hadisələrin ardıcılıqla nəql edilməsi, hekayə xəritəsi
3	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərdən bu fəsildə tanış olduqları qəhrəmanın adını soruşur. Şagirdlərin cavabından sonra lövhədə onun adını yazır (Biləndər). Biləndərin xarakterik cəhətləri yazılmış kartlar stolun üzərinə düzülür. Şagirdlər kartları qaldıraraq yazılmış xarakterə uyğun situasiyanı xatırlayırlar; məsələn: *Qayğıkeş. Biləndər anasına samovar qaynatması üçün kömək edirdi.*

Daha sonra ötən dərstdə “Daş paltar” nağılının davamı ilə bağlı şagirdlərin təxminləri xatırlanır.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər “Daş paltar” nağılının II hissəsini oxuduqdan sonra nağılın məzmunundan çıxış edərək baş qəhrəmanın – Biləndərin xarakterini (hazırcavab) müəyyənləşdirməyə çalışırlar.

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər cümlələrin ardıcılığını müəyyənləşdirməklə nağılı nəql edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqla hekayə xəritəsi üzrə fəaliyyət bacarığı inkişaf etdirilir. Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək cümlələri “əvvəl”, “sonra”, “sonda” sözlərinin qarşısında yazırlar. Daha sonra hadisələrin harada baş verdiyini (kənddə, meydana), nağılda iştirak edən obrazla-

rın adlarını (Biləndər, kənd əhalisi, əsgərlər) və baş qəhrəmanın adını (Biləndər) qeyd edirlər.

Nağılın məzmununa uyğun illüstrasiya çəkmək-lə nağıl haqqında vizual baxışlarını əks etdirirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər müxtəlif obrazlara aid hərəkətləri müəyyənləşdirməklə mətni oxu-yub-anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagird-lərin əsas fikri müəyyənləşdirmək bacarığının inki-şafına yönəlib.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq şagird-lərin əlamət bildirən sözlər haqqında aldıkları bi-liklərinin inkişafına yönəlib.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əsərdəki obrazları sadə forma-da təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. A (dərslük)
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Verilmiş əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslük)

fəsil

4 HEYVANLAR HAQQINDA NAĞILLAR

1-ci dər. “Şir və Dovşan” mətni

• Dərslük: səh. 19 • İş dəftəri: səh. 15

Təlim məqsədləri

- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri kö-çürür (st. 3.1.1).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və on-lara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Heyvanlar haqqında nağılların xatırlanması
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Şir və Dovşan” nağılının oxusu, söz boğçası üzrə iş
3	Söz ehtiyatı. Yazı	Yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Obrazların təhlili, hadisələrin ardıcılığı
5	Yazı	Səhvləri düzəltməklə üzündən köçürmə
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqların əsas məqsədi şagirdlərin heyvanlar haqqında bildikləri nağılları xatırlatmaq və onların diqqətini fəslin mövzusunə yönəltməkdir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər “Şir və Dov-şan” nağılını növbə ilə səsli oxuyurlar.

Müəllim şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin təx-mini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənə-sini izah edir.

Şagirdlər sözləri cümlədə işlətməklə yeni sözləri anladıqların nümayiş etdirirlər.

3.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər cümlədə buraxılmış sözləri müəyyən etməklə yeni sözləri nə dərəcədə anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq açar söz-lərdən də istifadə edərək nağıldakı obrazları xarak-terizə etmək bacarığını təkmilləşdirir.

2.2.5 Tapşırıq D (dərslük). Bu tapşırıq köməkçi suallardan istifadə edərək hadisələri ardıcılıqla nəql etmək bacarığının inkişafına yönəlib.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər nağıldan verilmiş cümlələrdəki səhv məlumatları düzəldib köçürürlər (*mehriban – zalım; kirpiyə – dovşana, gölə – quyuya*).

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	“Söz boğçası” rubrikası
Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.	Tap. C (dərslük)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. Ç (dərslük)
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. D (dərslük)
Cümlələri hüsnxət normasına uyğun üzündən köçürür.	Tap. B (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Tülkü və Leylak” mətni

- Dərslük: səh. 20 • İş dəftəri: səh. 16

Təlim məqsədləri

- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Hərfin əlifba sırasındakı yerini müəyyən edir (st. 4.1.4).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Dostluq haqqında fikirlər
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Tülkü və Leylak” nağilinin oxusu, yeni sözlər üzrə iş
3	Danışma	Təxmin etmə
4	Oxuyub-qavrama	Səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyənləşdirilməsi
5	Dil qaydaları	Əlifba
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Bu tapşırığın əsas məqsədi dostluq haqqında fikirləri xatırlamaqla şagirdlərin diqqətini mövzuya yönəltməkdir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər “Tülkü və Leylak” nağilini növbə ilə səslə oxuyurlar.

Müəllim şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin təmini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənasını izah edir.

Şagirdlər yeni sözləri cümlədə işlətməklə onları anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərin təxmin etmə bacarığının inkişafına yönəlib.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər Leylak və Tülkünün dostluğunun alınmaması səbəbləri haqqında öz fikirlərini söyləyir, müzakirə aparırlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Tapşırıq səbəb-nəticə əlaqələrini müəyyənləşdirmək bacarığının inkişafına yönəlib.

Dil qaydaları

4.1.4 Tapşırıq D (dərslük). Bu tapşırıqla şagirdlərin diqqəti dərslükdə verilmiş tapşırıqların hərflərlə sıralanma ardıcılığına yönəldilir.

“Bunları bilməliyəm” rubrikası. Əlifba haqqında məlumat – hərflərin düzülmə ardıcılığı, hər bir hərfin adı izah edilir.

Tapşırıq E, Ə (dərslük). Bu tapşırıqlar əlifba haqqında biliklərin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Tapşırıq F (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqlarda şagirdlər hərflərin əlifbadakı sıra nömrələrindən istifadə edərək kodlaşmanı açma bilirlər (Dərslük, “F” tapşırığı üçün doğru cavab: *Mən nağılları sevirəm*. İş dəftəri, “B” tapşırığı üçün doğru cavab: *Dost dostu tən gərək!*).

Tapşırıq G (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqlarda isə şagirdlər hərflərin əlifbadakı sıra nömrələrindən istifadə edərək nağıl adlarını, öz ad və soyadlarını kodlaşdırırlar. Bununla da əlifbadan istifadə imkanlarından biri ilə tanış olurlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	“Söz boğçası” rubrikası
Mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.	Tap. C, Ç (dərslük)
Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Hərfin əlifba sırasındakı yerini müəyyən edir.	Tap. D, E, Ə, F (dərslük). Tap. B, C (iş dəftəri)

3-cü dərs. “Göyərçin və Qarışqa” mətni

• Dərslik: səh. 22 • İş dəftəri: səh. 17

Təlim məqsədləri

- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Yeni sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Sözləri əlifba sırası ilə düzür (st. 4.1.4).
- “K” hərfinin işarə etdiyi [k'] və [k] samitlərini fərqləndirir (st. 4.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Yardım etmək haqqında fikirlərin müzakirəsi
2	Oxu	“Göyərçin və Qarışqa” nağılının oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Cümlələrin hansı obraza aid olduğunu müəyyənləşdirilməsi, nağıla aid faktoloji sualların yazılı cavablandırılması
4	Yazı	Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələrin üzündən köçürülməsi
5	Danışma	Şəkin təsvir edilməsi
6	Oxuyub-qavrama	Obrazların xarakterizə edilməsi
7	Dil qaydaları	Əlifba sırası, “k” hərfinin iki səs ifadə etməsi
8	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə sual verir:

– Siz kimlərə çətin anda kömək etmisiniz?

Oxu

Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər “Göyərçin və Qarışqa” nağılını növbə ilə səslə oxuyurlar. Nağılın məzmunundan çıxış edərək nağıl üçün başqa ad düşünürlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıqla şagirdlərin nağılı nə qədər diqqətlə oxuduqlarını müşahidə etmək mümkündür.

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər nağıl üzrə faktoloji suallara yazılı cavab verərək nağılı nə qədər diqqətlə oxuduqlarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər şəkli aid hissəni (*Göyərçin dimdiyinə yarpaq alıb suya atdı.*

Qarışqa yarpaqdan yapışmış sahilə çıxdı) tapıb köçürürlər. Bununla şagirdlərin verbal məlumatla vizual materialı uyğunlaşdırmaq və çap hərfləri ilə verilmiş mətni üzündən köçürmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər açar sözlərdən istifadə edərək şəkli təsvir edirlər. Bu tapşırıq şagirdlərdə verbal təsvir bacarığını inkişaf etdirir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıqda nağıl qəhrəmanlarını xarakterizə etməklə analitik bacarıqları möhkəmləndirilir.

Dil qaydaları

4.1.4 Tapşırıq D (dərslik). **Tapşırıq C (iş dəftəri).** Bu tapşırıqlarla şagirdlər siyahının tərtib edilməsində (jurnallarda, lüğətlərdə) əlifba sırasının rolunu dərk edirlər.

4.1.1 Tapşırıq E (dərslik). **Tapşırıq Ç (iş dəftəri).** Bu tapşırıqlarla “k” hərfinin iki səs ifadə etməsi xatırlanır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. B, Ç (dərslik)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. A (iş dəftəri)
Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri üzündən köçürür.	Tap. B (iş dəftəri)
Yeni sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. C (dərslik)
Sözləri əlifba sırası ilə düzür.	Tap. D (dərslik) Tap. C (iş dəftəri)
“K” hərfinin işarə etdiyi [k'] və [k] samitlərini fərqləndirir.	Tap. E (dərslik) Tap. Ç (iş dəftəri)

4-cü dərs. Ümumiləşdirici təkrar

• Dərslik: səh. 24 • İş dəftəri: səh. 18

Təlim məqsədləri

- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Əsərdəki obrazları sadə şəkildə təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərfə yazır (st. 4.1.3).
- Hərfin əlifba sırasındakı yerini müəyyən edir (st. 4.1.4).
- Bədii mətnəki obraz və hadisələr haqqında yazılı təqdimat hazırlayır (st. 3.1.4).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Anlayışın çıxarılması
2	Oxuyub-qavrama	Bölmənin qısa icmalı, obrazların xarakterizə edilməsi
3	Dil qaydaları	Şəxs adlarının yazılışı, əlifba sırası, "k" hərfinin iki səs ifadə etməsi
4	Yazı	Açar sözlərin yazılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Anlayışın çıxarılması. Müəllim üzərində V bölmənin fəsilələrinin adları – “Nağılçılar”, “Xəyal dünyası”, “Biləndərin macəraları”, “Heyvanlar haqqında nağıllar” yazılmış kartları lövhəyə tərsinə (yazısı lövhəyə doğru) yapışdırır. Hər hansı bir fəslə aid açar sözlər söyləyir. Şagirdlər açar sözlərin hansı fəslə aid olduğunu tapırlar; məsələn: Fıridun bəy Köçərli, Qrimm qardaşları – “Nağılçılar”; “Uçan xalça”, “Sehrli fırça” – “Xəyal dünyası” və s.

Şagirdlərin düzgün cavabları səsləndikcə müəllim kartları çevirir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri).

Şagirdlər bu tapşırıqları mövzuya yönəltmə mərhələsindən sonra fərdi şəkildə yerinə yetirir, bölmədə öyrəndiklərini bir daha təkrar edirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (iş dəftəri).

Bu tapşırıqda nağıl qəhrəmanlarını xarakterizə etməklə şagirdlərin analitik bacarıqları möhkəmləndirilir.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq C (iş dəftəri).

Bu tapşırıqlar şəxs adlarının böyük hərflə yazılışına dair biliklərin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

4.1.4 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq Ç (iş dəftəri).

Bu tapşırıqlar vasitəsilə şagirdlərin əlifba sırası ilə bağlı bilikləri möhkəmləndirilir.

Yazı

3.1.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər şəkllə uyğun bir neçə açar söz yazırlar. (*Baba, nənə, nəvə, Toplan, Məstan, siçan, turp, çıxartmaq* və s.)

Müəllimin nəzərinə! Yönləldici sualların köməyi ilə “Turpun nağılı” xatırlanır. Bu mərhələdən sonra şagirdlər şəkllə aid açar sözləri asanlıqla yazma bilirlər.

Diferensial təlim

Tapşırığın növbəti mərhələsi – əsas fikrin ifadə edilməsi müxtəlif cür icra olunur.

Tapşırığı asanlıqla yerinə yetirən şagirdlər şəkllə aid bir neçə cümlə yazma, həmçinin əsas fikri sərbəst şəkildə ifadə edə bilirlər.

Köməyə ehtiyacı olan şagirdlərə isə şəkllə aid bir neçə açar söz təklif etmək olar, əsas fikri ifadə etmək üçün isə müəllimin onlara təklif etdiyi variantlar arasından seçmə bilirlər (Doğru cavab: *Güc birlikdədir.*).

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.	Tap. A (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Əsərdəki obrazları təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.	Tap. B (dərslik) Tap. C (iş dəftəri)
Hərfin əlifba sırasında yerini müəyyən edir.	Tap. C (dərslik) Tap. Ç (iş dəftəri)
Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır.	Tap. Ç (dərslik)

Mövzu		VƏTƏNİM AZƏRBAYCAN
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	- Oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi və ya davam etdirilməsi - Kompozisiyalı şəkil üzrə hekayənin qurulması - Mövzu üzrə aparılan araşdırmanın şifahi təqdimatı
	Söz ehtiyatı	akvarium, qəfəs, məskən, doğma, çəmən, pətək, fayton, ərazi, el-oba, yurd, bərəkətli, xəcalət çəkmək, üzr istəmək, qəmgin, azad etmək, kolluq, igid, qərib, mərd, qürbət, təsəlli, mayak, möcüzə, qüllə, polad, dirək, ada, sərvət, müsabiqə, sərgi, təqdim etmək, gimnast, beynəlxalq, təmsil etmək, azarkeş, ruhlandırmaq, şans, tablo, məharət, bal, kürsü, idman arenas, layla, boy atmaq, fərəhlənmək, öyünmək, muzey, eksponat, turist, çul, təşvişə düşmək, yadigar, qəm, ordu, fəxr etmək, işğal etmək, eyvan, abad, göz oxşamaq, səbri tükənmək və s.
	Oxu	- Kiçikhəcimli mətnlərin oxunması - Mətnin məzmununun plan əsasında nəql edilməsi
	Yazı	- Kompozisiyalı şəklə uyğun cümlələrin yazılması - Mətnin planı üzrə məzmunun yazılması - Təlimatın yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	- Yer adlarının yazılışı - Nəqli və sual cümlələri üzrə biliklərin təkrarı və tətbiqi – sual sözlərindən istifadə etməklə mətndəki faktlara dair sual cümlələrinin qurulması
	Filoloji anlayışlar	Mətnin planı, təlimat
Kompetensiyalar		Vətəni tanımaq, vətənə sevgi, dövlət rəmzlərinə hörmət, qədim abidələrə, qədim əşyalara dəyər verilməsi və s.

Bu bölmədə “vətən” anlayışı və Azərbaycanla bağlı müxtəlif mövzulardan (Azərbaycanın təbiəti, bölgələri, milli adət-ənənələri, işğal olunmuş torpaqları, qəhrəmanları və s.) bəhs edən bədii və informativ mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərə vətənpərvərlik hislərini aşılayan mövzulardan istifadə etməklə onların dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarını inkişaf etdirmək, “vətən” və “yer” anlayışı ilə bağlı söz ehtiyatlarını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- mətndəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir;
- verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır;
- sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə oxuyur;
- mətnə diqqətlə qulaq asır, mətn oxunduqca kitabdan izləyir;

- hüsnxət normalarına uyğun sərbəst yazır;
- cümlənin növlərini fərqləndirir;
- ad, əlamət və hərəkət bildirən sözləri fərqləndirir;

- şeyrin struktur elementlərini tanıyır.

Mənim səmədə çətinlik doğuran məsələlər:

- təlimatın yazılması;
- mövzu üzrə araşdırmanın aparılması.

Diferensial təlim

Bu bölmənin tədrisi zamanı mövzuların mənim səmədilməsində şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma faydalı ola bilər. Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

Bu bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər:

dövlət rəmzlərini əks etdirən vəsaitlər, qədim bir əşya, təlimat və məktub nümunəsi.

1-ci dərs. Gəzdiyimiz yerlər. “Ən gözəl yer” şeiri

- Dərslik: səh. 25-26
- İş dəftəri: səh. 19

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- İllüstrasiya əsasında mətni genişləndirir (st. 2.2.3).
- Eyni mənə qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir (st. 2.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Dərsə hazırlıq	Söz assosiasiyası
2	Danışma	Bölmə titulu və doğma məkan mövzusu
3	Oxu	“Ən gözəl yer” şeiri üzrə iş
4	Söz ehtiyatı	Yer, məkan bildirən sözlərin mənimsədilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Qeyd. Müəllim şagirdlərə ailələri və dostları ilə gəzintidə olduqları günlərlə bağlı fotosəkillər gətirməyi tapşırıla bilər.

Mövzuya yönəltmə

Söz assosiasiyası. Müəllim “Azərbaycan” sözünü lövhədə yazır. Şagirdlər bu sözə bağlı başqa sözlər söyləyirlər. Bununla bölmənin mövzusu ilə bağlı əvvəlki biliklər xatırladılır və bölmə üzrə şagirdlərin ilkin bilik səviyyəsi müəyyən edilir.

Danışma

1.2.1 Şagirdlər gətirdikləri fotosəkilləri təsvir etməklə şifahi təqdimat edirlər. Təqdimat zamanı müəllim yönəldici suallar verməklə şagirdləri fotoşəkilin əks etdirdiyi məkanla bağlı danışdırmaqlıdır.

Tapşırıq A (dərslik). Tapşırıqda verilən suallar ətrafında şagirdlər şəkillər üzrə danışirlər. Şagirdlər danışdıqca müəllim şəkillərin əks etdirdiyi məkan bildirən sözləri (*dağ, dəniz, meşə, göl* və s.) lövhədə qeyd edə bilər.

Şagirdlərə *abidə, saray, muzey, xizək, piknik* və başqa tanış olmayan sözlərin mənası izah edilməli, onlar söz boğçasına salınmalıdır.

1.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Yaş qrupunu nəzərə alaraq uşaqlara “vətən” anlayışı çox bəsit şəkildə – “doğma yer” anlayışı ilə müqayisədə mənimsədilir. Şagirdlərə quşların və balıqların nümunəsində müqayisə aparmaq tapşırıqlar. Şagirdlər müqayisə apardıqca fikirlərini əsaslandırmaqlıdır; məsələn: *Balıqlar üçün doğma yer dənizdir. Çünki onlar burada dünyaya gəliblər. Dəniz böyük və genişdir. Dənizdə istədikləri yerə üzüb gedirlər və s.*

Oxu

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Müəllim şagirdlərin diqqətini şəkllə (*quş, arı, kəpənək*) yönəldərək “Bəs onlar nə deyərtilər?” sualını verir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin oxu-yub-anlama bacarığını inkişaf etdirir.

Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatlarını möhkəmləndirmək, həmçinin məntiqi təfəkkürlərini (bağlantı qurma) inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Şagirdlər “toyuq” və “hin” sözləri arasında əlaqəni tapırlar: *Toyuq hində yaşayır.* Digər sözlərin uyğun qarşılığını isə şəkillərin köməyi ilə müəyyən edirlər.

2.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bölmə boyunca yer, məkan bildirən sözlər üzrə şagirdlərin söz ehtiyatının artırılması nəzərdə tutulmuşdur. Tapşırıq əsasən şagirdlər eyni mənə qrupuna aid olan sözləri müəyyən etməklə ümumiləşdirmə aparırlar. Müəllimin şagirdlərə *akvarium* və *qafəs* sözlərinin yer mənası verən digər sözlərlə eyni qrupa daxil olmadığını (daşına bildiyi üçün əşya olduğunu) izah etməsi tövsiyə olunur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkillər üzrə təəssüratlarını bölüşür.	Bölmə titulu. Tap. A, B (dərslik)
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. B (dərslik)
İllüstrasiya əsasında mətni genişləndirir.	Tap. C (dərslik)
Yer mənası bildirən sözləri fərqləndirir.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Şah və bağban” mətni (I hissə)

- Dərslik: səh. 27
- İş dəftəri: səh. 20

Təlim məqsədləri

- Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir (st. 1.1.1).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətnin məzmunundan çıxış edərək hadisələrin davamını təxmin edir (st. 1.2.2).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sual ətrafında müzakirə
2	Dinləmə-danışma	Dinləmə mətni üzrə iş
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Şah və bağban” (1-ci hissə) mətninin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Hadisələrin səbəbinin müəyyən edilməsi və mətnin davamının təxmin edilməsi
5	Yazı	Mətndən məkanı təsvir edən cümlələrin köçürülməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

– *Siz heç yaşadığınız yerdən uzaqlarda olmusunuzmu? Bu haqda danışın.*

Dinləmə

1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim mətni səsləndirir:

Lalənin atası musiqiçi idi. İş ilə əlaqədar tez-tez xarici ölkələrə səfər edirdi.

Tətildə atası Laləni də özü ilə Londona aparmışdı. Laləyə tanımadığı yerlər çox maraqlı idi: fərqli dildə danışan insanlar, hündür binalar, parklar, teatr, əyləncə mərkəzləri və s.

Bir neçə gün keçdi. Lalə evləri, ailəsi, dostları üçün darıxmağa başladı.

Ətrafındakı uşaqlarla heç cür dostlaşa bilmirdi. Hamısı başqa bir dildə danışır, Laləni başa düşmürdülər. Lalə artıq evlərinə, ailəsinin, dostlarının yanına, bir sözlə, vətəninə qayıtmaq istəyirdi.

Şagirdlər dinlədikləri mətnə əsasən şəkillər üzrə danışirlər. Məqsəd şagirdlərə “vətən” anlayışını daha dərinədən mənimsətməkdir.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (dərslik). Xəyalında canlandırma.

Şagirdlər əvvəlcə mətnin adını oxuyur, mətnə çəkilmiş illüstrasiyaya diqqətlə baxırlar. Bu onlara mətni oxuduqca hadisələrin baş verdiyi məkanı gözləri önünə gətirməyə kömək edə bilər.

“Söz boğçası” rubrikası. Oxu prosesində şagirdlərə tanış olmayan sözlərin mənaları izah edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslik). **Tapşırıq A (iş dəftəri).** Tapşırıqlar şagirdlərin mətnlə bağlı oxuyub-qavramasını yoxlayır. Şagirdlər mətndəki əsas hadisələrin səbəbini müəyyən edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatını zənginləşdirmək məqsədi daşıyır.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslik). Əvvəlki saatlarda vətən mövzusu ilə bağlı həyata keçirilən fəaliyyət mətnin davamını bu mövzu ilə bağlamaqda şagirdlərə kömək ola bilər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırığın məqsədi oxunan mətnin qavranılmasını yoxlamaq və yazı bacarığını inkişaf etdirməkdir. Şagirdlər mətnin 1-ci abzasındakı 3, 4 və 6 -cı cümlələri hüsnxət normalarına əsasən köçürürlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni şərh edir.	Tap. A (dərslik)
Mətndəki hadisələrin səbəbini müəyyən edir.	Tap. C (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Mətni öz təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. Ç (dərslik)
Mətnin bir hissəsini üzündən köçürür.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dərs. “Şah və bağban” mətni (II hissə)

- Dərslik: səh. 28
- İş dəftəri: səh. 21

Təlim məqsədləri

- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Verilmiş plan əsasında mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırladılması
2	Oxu	Mətnin ikinci hissəsinin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətnin plan əsasında nəql olunması
4	Söz ehtiyatı	"Söz boğçası" üzrə iş
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim mətnin 1-ci hissəsini xatırlatmaq üçün lövhədə suallar yazır: *"Şah və onun adamları gəzinti zamanı nə gördülər? Şahın adamları bağ sahibinin yanına nə üçün gəlmişdilər? Bağban şahın adamlarına nə söylədi?"*

Sonra şagirdlərin ötən dərsdə mətnin davamı ilə bağlı söylədikləri fərziyyələr yada salınır.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (dərslik). İstiqamətləndirilmiş oxu.

Mətnin cütlərlə oxunması tövsiyə olunur. Cütlər mətni birlikdə oxuyur, suallar ətrafında müzakirə aparırlar. Öz fərziyyələrini mətnə baş verən hadisələrlə müqayisə edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya.

Şagirdlər "Şah və bağban" mətni üzrə hekayə xəritəsini tamamlayırlar.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri).

Cütlərə mətndəki əsas fikri müəyyən etmək tapşırılır. Cütlər mətndəki əsas fikir ətrafında müzakirə aparıb gəldikləri qənaəti təqdim edirlər. İş dəftərindəki tapşırıq əsas fikri dəqiqləşdirməkdə şagirdlərə kömək edə bilər. (Cavab: "İnsan üçün vətəni hər şeydən əzizdir")

Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər "Şah və bağban" mətnində iştirak edən obrazları müəyyən edib bağbanın xarakterinə münasibət bildirirlər. Tapşırıq vasitəsilə şagirdlər "vətənpərvər" və "vətənpərvərlik" anlayışlarını dərk edirlər.

2.2.5 Müəllim şagirdlərin diqqətini "Faydalı məsləhət" rubrikasına yönəldir.

Mətn üzrə planın qurulması şagirdlərə mətndəki əsas hadisələri anlamaqda və mətni ardıcıl nəql etməkdə kömək edir.

Müəllimin nəzərinə! Dərslikdə mətn planının qurulması bacarığına vaxtaşırı müraciət olunacaq. Bu dərsdə belə bir tapşırıq ilk dəfə verildiyindən hazır plan təqdim olunur. Şagirdlər sadəcə həmin plan üzrə mətni nəql etməlidirlər.

Tapşırıq Ç (dərslik). Qruplarla iş. 5 şagirddən ibarət qruplar təşkil olunur və onlara işin gedişi ilə

bağlı təlimat verilir. Qruplar "Şah və bağban" mətninin planını oxuyub müzakirə edirlər. Qrup üzvləri planın başlıqları üzrə nəql etmək ardıcılığını öz aralarında bölüşürlər. Müəllim qrup işinin yekununda hər bir qrupdan bir nəfəri lövhəyə çağırır, ona müvafiq başlıq üzrə danışmağı tapşırır.

Bu üsulla nəqletmə şagirdlərdə danışarkən mətnin ardıcılığı üzrə bir-birini izləmək bacarığını inkişaf etdirir.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya. Məqsəd şagirdlərin öyrəndiyi yeni anlayış (mətnin planı) üzrə bilik və bacarıqlarını möhkəmləndirməkdir.

Diferensial təlim. Müəllim yüksək hazırlıqlı şagirdlərə planın başlıqlarına uyğun ümumiləşdirmə aparıb cümlələr yazmağı tapşırıq bilər. Mətnəndən seçim etməkdə çətinlik çəkən şagirdlərə isə hazır bir neçə cümləni verilən başlıqlara uyğun yazmağı tapşırıq bilər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri).

Şagirdlərin söz ehtiyatını möhkəmləndirir. Mətnin həmin hissəsini səhnələşdirmək məqsəduyğun olardı. Şagirdlər öz sözləri ilə şahın üzr istəmək üçün bağbana nə söylədiyini təxmin edib danışa bilərlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əsərdəki obrazları, məkanı müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri) Tap. C (dərslik)
Mətndəki əsas fikri müəyyən edir.	Tap. B (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Mətni plan əsasında nəql edir.	Tap. Ç (dərslik)
Sözləri izahları ilə uyğunlaşdırır.	Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dərs. Bayatılar

• Dərslik: səh. 29

• İş dəftəri: səh. 22

Təlim məqsədləri

- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (misra, qafiyə) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Mətnəndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir (st. 2.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bülbülün nəğməsinin dinlənilməsi
2	Danışma	Şəkillər üzrə nağılqurma
3	Oxu	Bayatların oxusu və təhlili
4	Söz ehtiyatı	Yeni sözlərin mənimsədilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bülbül nəğməsi (audiomaterial) səsləndirir. Bu, şagirdlərdə xoş əhvali-ruhiyyə yaradır və süjetli şəkil üzrə nağıl qurmağa maraq oyadır.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər şəkillər ətrafında verilmiş açar sözləri oxuyur və lövhədəki sözlərə əlavə edirlər. Müəllim yeni sözlərin mənasını izah edir. Həmin sözlərdən cümlələr qurmağı tapşırır. Şagirdlər müxtəlif cümlələr səsləndirirlər.

Qruplarla iş. Sonra şagirdlər qruplara ayrılırlar. Şəkillər üzrə mətn quraraq yazılı şəkildə digər qrupa təqdim edirlər. Qruplar bir-birinin mətnini oxuyub yoxlayırlar. Müəllim qurulmuş hekayənin yoxlanıb qiymət verilməsi üçün bir neçə meyar da təqdim edə bilər:

- Hekayəni oxuyub başa düşmək olur.
- Hekayədə hadisələr ardıcıl düzülüb.
- Hekayə tamamlanıb və s.

Sonra müəllim mətni tam səsləndirir:

“Bir padşah bülbülü tutub qızıl qəfəsdə saxlayırdı. Ona hər cür qulluq edirdi. Lakin bülbül şən-lənmirdi, oxumurdu. Hər an, hər dəqiqə “Vətən, vətən” deyirdi. Axırda o, bülbülü qəfəsdən buraxıb dedi:

– Uç, get, görüm sən vətənin haradı?

Bülbül sevincək qanad çalıb dərədəki qaratikan koluna qondu. Şən nəğmələr oxumağa başladı. Sanki uzaqdan ona baxan padşaha deyirdi:

– Mənim gözəl vətənim buradır”.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər qrup işində əldə etdikləri bacarıqları bu tapşırıq vasitəsilə müstəqil şəkildə tətbiq edərək möhkəmləndirirlər.

Oxu

Müəllim “söz boğçası”nda verilən sözləri lövhəyə yazır və onları bir-bir oxuyaraq mənalarını izah edir. Hər bir sözə aid bir neçə cümlə deməklə şagirdlərin sözü anlamalarına kömək edir.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər şeirləri oxuyaraq vətənpərvərlik mövzusunda olanları seçib təhlil edirlər.

2.2.2 Tapşırıq C (dərslik). Şeirlər üzrə təhlil qruplarla iş formasında davam etdirilir. Tapşırığın əsas məqsədi 1-ci yarımda keçilən “misra”, “qafiyə”, “heca” anlayışları üzrə xatırlatmadır. Şagirdlər “Xatırla” rubrikasında verilən məlumatı oxuyub tapşırıq üzrə fəaliyyəti icra edirlər. Hər bir bayatının son iki misrasının şeirdəki əsas fikri müəyyənləşdirməkdə rolunu da müəyyən edirlər. Qrupların təqdimatı dinlənilir.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim belə şeir formasının “bayatı” adlandığını şagirdlərə söyləyə bilər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş izahları sözlərlə uyğunlaşdırmaqla yeni sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Məqsəd “vətən” anlayışını daha dərinlən mənimsətmək və fəsil üzrə ümumiləşdirmə aparmaqdır. Sınıf səviyyəsindən asılı olaraq müəllim tapşırıqda verilən bayatılar üzrə şifahi müzakirə keçirə bilər. Müzakirə zamanı bayatılarda rast gəlinən yeni sözlərin mənası izah edilir, “söz boğçası”na əlavə olunur. Daha sonra tapşırıq müstəqil yerinə yetirilir. Əgər sinfin səviyyəsi yüksəkdirsə, bayatılar üzrə şifahi iş aparılır. Şagirdlər kontekstə uyğun olaraq yeni sözlərin mənalarını təxmin etməklə izahları ilə uyğunlaşdırırlar.

2.1.3 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər mənalarını öyrəndikləri yeni sözlərin əksmənalı qarşılıqlarını müəyyən etməklə söz ehtiyatlarını möhkəmləndirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Süjetli şəkillər üzrə mətn qurub danışır.	Tap. A (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.	Tap. B (dərslik).
Şeirdə misraları, qafiyələnən sözləri müəyyən edir.	Tap. C (dərslik)
Yeni öyrəndiyi sözlərin izahını müəyyən edir.	Tap. B, C (iş dəftəri)
Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir.	Tap. Ç (iş dəftəri)

1-ci dərs. “Azərbaycan” şeiri. Yer adlarının yazılışı.

- Dərslik: səh. 30-31
- İş dəftəri: səh. 23

Təlim məqsədləri

- Aldığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Mətnə tanış olmadığı sözləri seçir (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Sözləri əlifba sırası ilə düzür (st. 4.1.4).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır (st. 4.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Fəsil üzrə təxminətmə
2	Danışma	Xəritə üzrə iş
3	Söz ehtiyatı	Yeni sözlərin mənimsədilməsi
4	Oxu	“Azərbaycan” şeirinin oxunması və qavranılması
5	Dil qaydaları	Yer adlarının yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə bu fəslə aid səhifələri nəzərdən keçirməyi tapşırır. Bununla şagirdlərdə fəslin mövzusunə və növbəti dərslərə maraq oyadılır.

Yöndəldici suallar: “*Hansı səhifələr sizdə maraq oyatdı? Vətəninizlə bağlı nə öyrənmək istəyirsiniz?*”

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim şagirdlərə

xəritə haqqında qısa məlumat verir və onların diqqətini Azərbaycanın bölgələrini səciyyələndirən şəkillərə yönəldir; məsələn: “*Şamaxıda rəsədxana yerləşir. Rəsədxanada göy cismlərini izləyirlər*”.

Cütlərlə iş. Sonra şagirdlər cütlərə bölünür və iş vərəqlərində xəritədə oxuduqları rayonların, qarşısında həmin rayonlarla bağlı şəkillərin adlarını yazırlar. Sonda xəritə müzakirə olunur.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (dərslik). Cütlərlə iş. Şagirdlər

“Azərbaycan” şeirini nəzərdən keçirirlər. “Söz boğçası” üzərində iş aparılır.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Yeni mənimsədilmiş

söz ehtiyatını möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Əvvəlcə müəllim

şeiri özü oxuyur, şagirdlər isə kitabda izləyirlər.

Növbəli oxu. Daha sonra şagirdlər iki qrupa ayrılırlar. Qarşılıqlı oxu həyata keçirilir.

I qrup: Gəzdim sənin çöllərini

II qrup: Oba-oba, oymaq-oymaq.

I qrup: Nə gözəlmiş qoynun sənini,

II qrup: Ana torpaq, ana torpaq!

Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq şagirdlərin oxu zamanı diqqətini yoxlamaq məqsədi daşıyır. Bunun üçün xəritə üzrə işə qayıdıb mətni vizual materialın köməyi ilə daha dərinədən mənimsətmək olar.

Tapşırıq: *Şeirdə adı çəkilən rayon və meyvə adlarını xəritədə tapın.*

Dil qaydaları

4.1.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlərin diqqəti

şeydəki yer adlarına yönəldilir. Onlar bu adları əlifba sırası ilə yazırlar. Bu zaman müəllim əlifba sırası ilə yanaşı, adların ilk hərfinin böyük və ya kiçik hərflə yazılışına diqqət yetirir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər yer adlarını əlifba üzrə sıralayarkən Quba və Qusarın yerini dəyişik yazarlarsa, buna diqqət edilməməlidir. “Daxili əlifba anlayışının öyrədilməsi I sinfin tədrisində nəzərdə tutulmayıb.

4.1.3 “Bunları bilməliyəm” rubrikası. Rubrika

da verilən qayda və cümlələr oxunub təhlil edilir.

Tapşırıq D (dərslik). Tapşırıq yer adlarının yazılışı ilə bağlı qaydanın tətbiqinə yönəlmişdir. Həm də şagirdlərin şeiri oxuyub-qavramasını yoxlayır.

Tapşırıq B, C (iş dəftəri). Şagirdlər yer adlarını yer mənası bildirən sözlərdən fərqləndirib onların yazılışı ilə bağlı bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Bu tapşırıq da dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə və cümlə qurmaq bacarığının inkişafına yönəlmişdir.

Araşdırma

Tapşırıq E (dərslik). Bu tapşırıq qruplarla da yerinə yetirilə bilər. Şagirdlər müəllim və valideynlərin köməyi ilə həftə ərzində yaşadıkları yerlə bağlı araşdırma aparırlar. Ola bilər ki, yaşayış yeri, məsələn kənd ilə bağlı araşdırma aparmaq çətin olsun. Bu zaman müəllim həmin kəndin yerləşdiyi rayonla bağlı araşdırma etməyi tapşıra bilər. Araşdırma zamanı mətnlə yanaşı, fotoşəkillər, rəsmlər hazırlana bilər. Qrupların araşdırma üzrə təqdimatları təksaatlıq dərslərin birində yoxlana bilər. Təqdimat zamanı araşdırmanın gedışı ilə bağlı şagirdlərin təəssüratlarını bölüşməsinə də şərait yaradılmalıdır. **Yöndəldici suallar:** *Sizə kimlər kömək etdi? Bu yerlərdə oldunuzmu? Şəkilləri necə aldı etmisiniz? Araşdırma*

aparmaq nəyə görə xoşunuza gəldi?

Şagirdlərin yazıları qiymətləndirilərkən yer və şəxs adlarının böyük hərflə yazılışı qaydasına riayət olunmasına da diqqət yetirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Xəritə üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
Mətnə tanış olmadığı sözləri seçir.	Tap. B (dərslük)
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Tap. B (dərslük)
Sözləri əlifba sırası ilə düzür	Tap. Ç (dərslük)
Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.	Tap. D (dərslük) Tap. B, C, Ç (iş dəftəri)

2-ci dərs. Azərbaycanın himni və “Üçrəngli bayraq” şeiri

- Dərslük: səh. 31-32
- İş dəftəri: səh. 24

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Mətnə tanış olmadığı sözləri seçir (st. 2.1.1).
- Sözün ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır (st. 2.1.1).
- Bənzəryənlə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5)
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sınıfdakı dövlət rəmzlərinin nümayişi
2	Danışma	Dövlət rəmzləri haqqında söhbət
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Şeirdə təsvir olunan bənzətmələrin təhlili
4	Yazı	Süjetli şəkillər üzrə mətn qurub yazma
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərə sınıfdə dövlət rəmzlərinə aid olan əyani vəsaitlər göstərilir və bu sahədə onların biliklərini yoxlamaq üçün sual-cavab təşkil olunur.

Danışma

- 1.2.2 Tapşırıq A (dərslük).** Şagirdlərin diqqəti dərslükdəki şəkllə yönəldilir. Şagirdlər müəllimin yönləldici sualları vasitəsilə şəkil üzrə danışirlar:

– Şəkildə uşaqların himn oxuduğunu necə müəyyən etdiniz? Nə üçün himn oxunan zaman ayaq üstə qalxır, əlimizi ürəyimizin üstünə qoyuruq?

Şagirdlər himni oxuyurlar. Dərslüyin ön səhifəsini açıb himnin mətnini nəzərdən keçirirlər, müəllimin suallarına cavab verirlər: “Himnimizin musiqisinin və sözlərinin müəllifləri kimlərdir? Himnin daha çox xoşunuza gələn misralarını izah edin”.

Şagirdlərə himndə tanış olmayan sözlərin mənalrı izah olunur, “söz boğçası”na əlavə edilir.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər bayrağın rəngləri və üzərindəki nişanlar barəsində bildiklərini söyləyirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Cütlərlə iş. Şagirdlər “Üçrəngli bayraq” şeirini cütlərdə oxuyub tanış olmayan sözləri dəftərdə qeyd edirlər. “Söz boğçası” üzərində iş aparılır.

Şagirdlər şeiri növbəli şəkildə ucadan bir-birini izləyərək oxuyurlar. Müəllim şeirin ilk iki misrasını izah edir: – Şair bayrağımızı gözünün işığına bənzətməklə ona sevgisini bildirir.

2.1.1 2.1.4 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər buraxılmış açar sözləri uyğun boşluqlara yazmaqla mətni mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər 4-cü bölmədə göyqurşağı haqqında öyrəndikləri məlumatları xatırlayırlar. Suallar: – Göyqurşağı harada görünür? Nə zaman yaranır? Onun hansı rəngləri var?

Şagirdlər bayraq–göyqurşağı bənzətməsini əsaslandırirlar:

• **Göyqurşağı səmada olur.** Bayrağımız da hər zaman ucada, səmada dalğalanır.

• **Göyqurşağının müxtəlif rəngləri olur.** Bayrağımız da bir neçə rəngdən ibarətdir.

• **Göyqurşağı yağışdan sonra yaranır.** Bayrağımız da uzun mübarizədən sonra dövlətimizin azadlığa çıxması ilə yarandı. Bayraq dövlətin müstəqilliyini, azadlığını göstərən bir simvoldur.

Tapşırıq D (dərslük). Şəkillərin verilməsi şeirdə sözlə təsvir olunmuş bənzətmənin asan qavranılmasına kömək edir.

Tapşırıq E (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini əvvəlcə şəkllə yönəldir: – *Dənizdə nə görürsünüz? Qaranlıq dənizdə gəmi sahili necə müəyyən edə bilər? Mayak harada yerləşir?*

Şagirdlər mayakın əlamətlərinə aid cümlələr qururlar; məsələn: “Mayak gəmilərə yol göstərir. Mayak sahildə, hündür qayalıqda qurulur. O, işıq saçaraq gəmilərə yol göstərir”. Beləliklə, bayraq–mayak bənzətməsi izah edilir: “Bayrağımız da hər zaman hündür yerlərdə – göz önündə asılır”.

Tapşırıq Ə (dərslük). Şagirdlərin söz ehtiyatını möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır.

Yazı

3.1.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər səhv yazılmış sözləri seçib yenidən yazmaqla orfoqrafik biliklərini möhkəmləndirirlər.

3.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Müəllim əvvəlcə şagirdlərlə şifahi iş aparır. Şagirdlər açar sözlərin köməyi ilə şəkillər üzrə danışirlər. Şəkillərə aid cümlələr söyləyirlər. Sonra şagirdlər müstəqil şəkildə mətn qurub yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mövzu ətrafında bildiklərindən danışır.	Tap. A, C (dərslük)
Mətndən tanış olmadığı sözləri seçir.	Tap. B (dərslük)
Bənzəyənle bənzədilən arasındakı oxşarlığı müəyyən edir.	Tap. Ç, D, E (dərslük)
Səhv yazılmış sözləri müəyyən edib yenidən yazır.	Tap. B (iş dəftəri)
Süjetli şəkillər üzrə mətn qurub yazır.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dər. "Möcüzələr adası" mətni

- Dərslük: səh. 33
- İş dəftəri: səh. 25

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1.).
- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Dinlədiyi ilə oxuduğu məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır (st. 1.1.2.).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Gerbin əlamətlərinin sadalanması
2	Danışma	Gerb haqqında söhbət
3	Söz ehtiyatı. Oxu	"Söz boğçası" üzrə iş. "Möcüzələr adası" mətninin oxusu
4	Dinləmə	Oxunan və dinlənən mətnlərdəki məlumatların qavranılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Suallar: – *Keçən dərsdə Azərbaycanın hansı dövlət rəmzləri haqqında danışdıq? (himn, bayraq) Daha hansı dövlət rəmzini tanıyırsınız? (gerb)*

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər müəllimin köməyi ilə Azərbaycanın gerbi haqqında bildiklərini xatırlayıb danışirlər. Gerbin mərkəzindəki alov təsvirinin mənasını izah etməyə çalışırlar.

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər şəkə baxaraq binaların birlikdə alova bənzədiyini müəyyən edirlər. Sonra şagirdlər "Odlar yurdu" adı ilə bağlı təxmini fikirlərini söyləyirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər mətnin adını oxuyaraq şəkli müzakirə edirlər. Sual: *"Sizcə, dəniz üzərində şəhər salmaq mümkündürmü?"* Müzakirədə məqsəd şagirdlərdə mövzuya maraq yaratmaqdır.

Söz ehtiyatı. Oxu

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Müəllim mətnin oxusundan əvvəl "söz boğçası" üzrə iş aparır. Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər söz ehtiyatını möhkəmləndirirlər.

İstiqamətləndirilmiş oxu. Müəllim lövhədə suallar yazır və tapşırır:

– *Mətni oxuyarkən bu suallara cavab axtarın.*

Neft daşları harada yerləşir? Bu şəhəri nə üçün "möcüzələr adası" adlandırırlar? Bu şəhərdə kimlər yaşayır? Neftçilər nə işlə məşğul olurlar?

Mətn qısa olduğu üçün şagirdlər mətni səssiz oxuyurlar. Müəllim lövhədəki suallara verilən cavablar əsasında oxuyub-qavramanı yoxlayır.

Dinləmə

1.1.1 Müəllim Odlar yurdu ilə bağlı dinləmə mətni səsləndirir:

"Keçmişdə sakit, küləksiz günlərin birində Xəzər dənizinə ildırım düşür. Həmin yer bir an içində alova bürünür. Yerli sakinlər bu mənzərəyə çox təəccüblənirlər. Sonra onlar başa düşürlər ki, dənizin üzərində alovu yaradan neftdir. Onlar nefti vedrələrlə yığıb yanacaq kimi istifadə etməyə başlayırlar.

Zaman keçdi, dənizin dibində quyular qazıldı, neft çıxarıldı. Daha sonra dənizdə polad dirəklər üzərində "Neft daşları" şəhəri salındı.

Neft daşlarında bu gün yaşayış binaları, vertolyot meydançası, xəstəxana, mağazalar var. Ağaclar əkilib, park salınıb. Neft daşlarına Bakıdan kiçik gəmi və helikopterlə getmək olar".

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin oxuduqları və dinlədikləri informasiyanı nə dərəcədə qavradıqlarını yoxlayır.

1.1.1 Tapşırıq D (dərslük). Bakının gerbində təsvir olunmuş dəniz və alov dilimləri şagirdlərin bu dərstdə aldıkları məlumatlarla bağlantı yaradır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Qruplarla iş. Məqsəd şagirdlərin yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirməkdir. Bu fəslin ilk dərslində şagirdlərə yaşadıkları yerlə bağlı araşdırma işi tapşırılıb. Onlar özlərinin yaşadıkları yerlə bağlı müəyyən biliklər əldə ediblər. Bu tapşırığı icra edərkən yaxşı olardı ki, araşdırma aparan qruplar birlikdə müzakirə aparsınlar. Müəllim şagirdlərə nümunə olaraq aşağıdakı rəmləri də göstərə bilər:



Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A, B (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır	Tap. A (iş dəftəri)
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları seçir.	Tap. B (iş dəftəri)
Dinlədiyi ilə oxuduğu məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır.	Tap. C, D (dərslük) Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Müəllim şagirdlərə tapşırır: 1. *Validənlərinizdən səməni və boyalı yumurtanın hazırlanması qaydasını öyrənin.*
2. *“Təsviri fəaliyyət” dərslində çəkdiyiniz hər hansı bir rəsmi gətirin.*

4-cü dərs. Novruz bayramı

• Dərslük: səh. 34

• İş dəftəri: səh. 26

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı (düşüncələri) ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Tanış olduğu məlumatları yazıda əks etdirir (st. 3.1.2).
- Açıqca yazaraq öz arzu və hislərini ifadə edir (st. 3.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Rəsmlərin sinifdə yerləşdirilməsi
2	Danışma	Rəsm sərgisi haqqında söhbət
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Novruz bayramı ilə əlaqədar sözlərin seçilməsi
4	Dil qaydaları	Söz sonunda bəzi samitlərin düzgün yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin gətirdikləri rəsmləri lövhədə və sinfin divarlarında yerləşdirir. Yuxarıda “RƏSM MÜSABİQƏSİ” yazır. Uşaqlardan “müsabiqə” sözünün mənasını soruşur (iştirakçılar içəri-sindən ən yaxşılarını seçmək üçün keçirilən yarış).

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini dərslükdəki şəkllə yönəldir. Sərgi haqqında şagirdlərin ilkin təsəvvürlərini yoxlayır. Əgər sərgiyə baxmağa gedən və ya sərgidə iştirak edənlər varsa, onların təəssüratları dinlənilir. Sonra şagirdlər şəkildəki rəsmləri təsvir edərək danışirlar. Rəsmlərin Azərbaycanla bağlı olduğu qənaətinə gəlirlər. Şagirdlər sərgi iştirakçısı Nigarın yazılı nitqini oxuyaraq “müsabiqə”, “sərgi”, “iştirakçı” sözlərini daha dərindən mənimsəyirlər.

Hər bir şagird öz rəsmnin qarşısında dayanaraq verilən nümunə əsasında özünü müsabiqə iştirakçısı kimi təqdim edib rəsmi şərh edir.

Beləliklə, şagirdlərə yeni sözlər daha dərindən mənimsədilir, dünyagörüşləri artırılır, yaradıcı işlərə, yarışlara, sərgilərə həvəsləndirilir.

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər suallara cavab verməklə Nigarın çəkdiyi rəsm üzrə danışirlar. Rəsmi Novruz bayramına aid olduğunu və “Novruz bayramı Azərbaycanın milli bayramıdır” qənaətinə gəlirlər.

Rəsm üzrə üçüncü sual cavablandırılarkən Novruz bayramı ilə bağlı adətləri sadalayırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlərin şərh etmək bacarıqları inkişaf edir, həmçinin şagirdlər Azərbaycanla bağlı biliklərini möhkəmləndirirlər.

Söz ehtiyatı. Yazı

2.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər söz ehtiyatlarını nümayiş etdirirlər. Tapşırıq cütərlə iş formasında yerinə yetirilə bilər. Cütələr öz aralarında müzakirə edərək Novruz bayramına aid sözləri müəyyən edib dəftərlərində yazırlar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Novruz xonçasını öz sözləri ilə təsvir edərək xonçanın görünüşünü, xonça atributlarının adlarını yazırlar.

3.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Əvvəlcə xonça, tonqal, boyalı yumurtalar və səməninin hazırlanma qaydaları müzakirə olunur.

Şagirdlərə təlimat və onun hazırlanması qaydası izah edilir, təlimat nümunəsi hazırlanıb göstərilir.

Qruplarla iş. Sınıf 4 qrupa ayrılır. Hər qrupa müəllim bir Novruz atributu üzrə təlimat hazırlamağı tapşırır. Qruplar atributu hazırlamaq üçün lazım olan ləvazimatları və hazırlanma ardıcılığını müəyyən edib ardıcıl yazır və müddəaları nömrələyirlər. Müəllim şagirdlərə yumurta boyanması və tonqal qalanması qaydalarını yazarkən təlimatda təhlükəsizliklə bağlı bəzi tövsiyələri də yazmağı diqqətə çatdırır.

3.1.3 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Tapşırığın məqsədi şagirdlərin öz hiss və duyğularını ifadə etmək və yazılı ünsiyyət yaratmaq bacarığının inkişaf etdirilməsidir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir.	Tap. A, B (dərslük). Tap. A (iş dəftəri)
Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)
Tanış olduğu məlumatları yazıda əks etdirir.	Tap. Ç (dərslük). Tap. B (iş dəftəri)
Açıqça yazaraq öz arzu və hislərini ifadə edir.	Tap. C (iş dəftəri)

1-ci dərs. “Zöhrənin qələbəsi” mətni (I hissə)

• Dərslük: səh. 35

• İş dəftəri: səh. 27

Təlim məqsədləri

- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdü (st. 1.2.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Vətən sevgisi” anlayışının mənimsədilməsi
2	Danışma	Şeir və şəkllər üzrə müzakirə
3	Yazı	Şəkllər əsasında hekayə yazmaq
4	Oxu. Söz ehtiyatı	“Zöhrənin qələbəsi” mətninin oxusu
5	Oxuyub-qavrama	Mətn və şeir üzərində iş
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Suallar: “Hansı hərəkətləriniz ana-atanızı daha çox sevindirir? Bəs siz ananıza sevginizi necə bildirirsiniz?”

Tapşırıq: – Dəftərinizdə ananıza sevginizi ifadə edən bir neçə cümlə yazın.

Sonra müəllim lövhədə “Ana Vətən” yazaraq soruşur: “Sizcə, nəyə görə vətənimizə “Ana Vətən” deyirik?” Şagirdlər “Anamızı sevdiyimiz qədər vətənimizi də sevməliyik” qənaətinə gəlməlidirlər.

Müəllim S.Vurğunun “Azərbaycan” şeirini də səsləndirə bilər.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq A, B (dərslük). Şagirdlər cütərlə Cabir Novruzun şeirini oxuyub müzakirə edirlər. Daha sonra sual və şəkllər ətrafında ümumi müzakirə aparılır.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər açar sözlərdən istifadə edərək şəklləri izah edən cümlələr qurmaqla kiçik hekayə yazırlar.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər şəkildə gördüklərini (plakatın hazırlanması, ətrafın

təmizlənməsi) real olaraq həyata keçirməklə bir sıra mənəvi və sosial bacarıqlara yiyələnə bilirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq C (dərslük). Növbəli oxu. Şagirdlər mətni bir-birini izləyərək oxuyurlar. Tanış olmayan sözlərin mənasını öyrənib “söz boğçası”na əlavə edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Müəllim lövhədə belə bir sual yazır: *Mətnə hansı suala cavab yoxdur?*

Lövhədə bu suallar yazılır: *Yarış hansı idman növü üzrə keçirilirdi? Yarış harada keçirilirdi? Azərbaycanı kim təmsil edirdi? Azarkeşlər gimnastımıza nə arzu edirdilər? Nə üçün beynəlxalq yarışlarda qalib idmançının təmsil etdiyi dövlət bayrağı yüksəyə qaldırılır?*

Şagirdlərin suallar ətrafında müzakirəsindən sonra müəllim sonuncu sualla bağlı şagirdlərə daha geniş məlumat verə bilər:

Beynəlxalq yarışların sonunda mükafatlandırma mərasimi təşkil olunur. 1-ci yerin sahibinə qızıl, digərlərinə gümüş, bürünc medallar verilir. Qızıl medal qazanan idmançının təmsil etdiyi dövlətin bayrağı yuxarı qaldırılır, dövlət himni səsləndirilir. Bu həmin dövlətin müxtəlif xalqlar tərəfindən tanınmasında böyük rol oynayır.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər özlərini azarkeş kimi təsəvvür edib şüarlar səsləndirirlər.

2.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər şəirdə buraxılmış sözləri yerinə yazmaqla şəirdəki fikri tamamlayırlar. Müəllim buraxılmış sözlərdən ibarət cümlə qurmağı da tapşırıq bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dialog zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdü.	Tap. A, B (dərslük)
Şəkillər üzrə hekayə yazır.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	MV. Tap. C, Ç (dərslük)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Zöhrənin qələbəsi” mətni (II hissə)

• Dərslük: səh. 36

• İş dəftəri: səh. 28

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin (abzain, şəklin) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Aldığı məlumatları rəbitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Müzakirə zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Zöhrənin qələbəsi” mətninin davamının təxmin edilməsi
2	Oxu	“Zöhrənin qələbəsi” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətndəki hadisələrin ardıcılığının müəyyən edilməsi
4	Söz ehtiyatı	Yeni mənimsədilən sözlərin möhkəmləndirilməsi
5	Danışma	Cədvəl üzrə danışma. Mövzu üzrə fikir yürütmə
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim gimnastika üzrə video görüntülərlə şagirdlərdə dərsin mövzusunə maraq oyadır.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq A (dərslük). Mətnin birinci hissəsi xatırladılır. Şagirdlər mətni növbə ilə səsli oxuyurlar. Yeni sözlər izah olunur.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər mətnədən illüstrasiyanın əks etdirdiyi müvafiq hissəni seçib oxuyurlar.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər I yarımda (3-cü bölmə) bəzi gimnastika alətləri ilə tanış olmuşlar. Bu tapşırıq həm söz ehtiyatını, həm də şagirdlərin diqqətli oxu bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər mətnin planına uyğun hadisələrin ardıcılığını müəyyən etmək bacarığını nümayiş etdirirlər. Daha sonra şagirdlər mətni bütövlükdə plan əsasında nəql edirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Xarakteri təhlil etmək üçün müvafiq sözlərdən istifadə etmək bacarığını inkişaf etdirir.

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq C, Ç (iş dəftəri). Hər iki tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatının möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır. Şagirdlər “C” tapşırığında öyrəndikləri yeni sözlərə uyğun şəkil seçməklə, “Ç” tapşırığında isə yeni sözləri cümlədə işlətməklə həmin sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərin qrafik şəkildə təqdim olunmuş informasiyaları oxuyub-analiz etmək və məlumat toplama bacarıqlarını inkişaf etdirir. Müəllim yönəldici suallarla şagirdlərə kömək edə bilər: *“Yarışda hansı ölkələr iştirak edirdi? Hansı ölkənin nəticəsi ən yüksəkdir? 3-cü yerdə hansı ölkədir? Bu ölkənin təmsil etdiyi idmançı neçə bal toplayıb?”* və s.

1.2.3 Tapşırıq D (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərin yaradıcı və məntiqi təfəkkürünün inkişafına yönəlmişdir. Hər şagird bir sənət növünü seçərək vətəninə xaricdə necə təmsil edəcəyini düşünür. Müxtəlif peşə sahiblərinin gördüyü işləri sadalayır, sənət növünün xarakteristikasına uyğun mövzu üzrə fikirlər irəli sürür. Şagirdlər təxminən belə danışa bilərlər: *“Rəqqas olub xaricdə milli rəqsimizi dünyaya tanıdaram. Rəssam olsam, vətənimlə bağlı gözəl rəsmlər çəkib beynəlxalq sərgilərdə nümayiş etdirərəm”* və s.

Əlavə tapşırıq. Sonda mətn və “Söz boğçası” üzrə sual-cavab yarışı keçirilə bilər. Bu, şagirdlərin sual hazırlamaq və suala adekvat cavab vermək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Verilmiş cümlənin mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Obrazın xarakterinə uyğun əlamətləri seçir.	Tap. B (iş dəftəri)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tap. Ç (iş dəftəri)
Aldığı məlumatları rəhbərli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir.	Tap. Ç (dərslük)
Mövzu üzrə təxəyyülünə uyğun fikir yürüdür.	Tap. D (dərslük)

3-cü dərs. “Ana dilim” şeiri

• Dərslük: səh. 37

• İş dəftəri: səh. 29

Təlim məqsədləri

- Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir (st. 2.1.1.).
- Şeirdə qafiyələnən sözləri seçir (st. 2.2.2).
- Mətnə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Sözləri əlifba sırası ilə düzür (st. 4.1.4).
- Bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur (st. 4.1.6).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Müxtəlif dillərdə olan layla və ya mahnıdan fraqmentlərin səsləndirilməsi
2	Danışma	“Ana dili” anlayışının müzakirəsi
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Ana dilim” şeirinin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Çətin qavranılan misraların izahı
5	Oxu. Dil qaydaları	Ad və hərəkət bildirən sözlər, qafiyə və əlifba üzrə biliklərin möhkəmləndirilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Musiqi ilə inteqrasiya. Müəllim Azərbaycan dili də daxil olmaqla müxtəlif dillərdə olan laylalardan kiçik fraqmentlər səsləndirə bilər.

Danışma

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər müəllimin yönəldici suallarının köməyi ilə digər dillərlə müqayisədə “ana dili” anlayışını müzakirə edirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (dərslük). İstiqamətləndirilmiş oxu. Oxudan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini illüstrasiyaya yönəldir. Tapşırığın şərti oxunur. İllüstrasiya ilə bağlı suallar cavablandırılır. Şagirdlər növbə ilə şeiri oxuyurlar. Onlara tanış olmayan sözlər izah edilir, “Söz boğçası”na əlavə olunur.

2.1.1

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər ötən dərstdə “bal” sözünü idman yarışlarında istifadə olunan söz kimi öyrənmişlər. “Ana dilim” şeirində isə eyni yazılışı olan həmin sözə başqa bir məzmununda rast gəlirlər. Bu onlarda çaşqınlıq yarada

bilər. Müəllim həmin sözün şəirdəki mənasını müəyyən etməyi tapşırır. Şagirdlər həmin misraları bir daha oxuyur, “doymuram” sözünün köməyi ilə “bal kimi” sözünün “şirin” sözünün əvəzinə işləndiyini anlayırlar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər sözləri izahları ilə uyğunlaşdıraraq söz ehtiyatlarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq C (dərslik). Şeirdə qavranılması nisbətən çətin olan “Mən onu neçə dilin içində qoruyuram” misralarının təhlil olunması üçün şagirdlərə kömək məqsədilə **dinləmə mətni** səsləndirilir:

“Hər bir xalqın öz dili olur. Bizim xalqımızın dili Azərbaycan dilidir. Əlbəttə, başqa dilləri də öyrənməyə can atmalıyıq. Lakin biz öz dilimizdə danışmalıyıq, öz dilimizi sevməliyik, onu qorumalıyıq ki, dilimiz və xalqımız tanınsın”.

Oxu. Dil qaydaları

2.2.2 4.1.5 Tapşırıq Ç (dərslik).

Şagirdlər qafiyələnən, eyni zamanda ad bildirən sözlərin işləndiyi bəndi (sonuncu bənd) müəyyən edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqla şagirdlər ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər üzrə biliklərini möhkəmləndirirlər.

4.1.4 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin əlifba üzrə bilik və bacarıqlarının möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

4.1.6 Tapşırıq D (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərdə fikirləri ümumiləşdirərək bir cümlə ilə ifadə etmək bacarığını inkişaf etdirir: *“Mən yurdu-mun bayrağını, himnini, anamı və ana dilimi çox sevirəm”.*

4.1.5 Tapşırıq D (dərslik). Tapşırıqda verilmiş şeir nümunəsində (laylada) şagirdlər yenidən eyni yazılışlı sözlərə rast gəlirlər. Tapşırıq şagirdlərin oxuyub-anlama bacarığının və məntiqi təfəkkürünün inkişafına yönəlmişdir.

Araşdırma

Tapşırıq E (dərslik). Şagirdlərin araşdırma, məlumat toplama bacarıqları inkişaf etdirilir. Şagirdlərin təqdimatı növbəti təksaatlıq dərstdə dinlənilə bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Əlamətlərin aid olduğu anlayışı müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Şeirdə qafiyələnən sözləri seçir.	Tap. Ç (dərslik) Tap. C (iş dəftəri)
Ad və hərəkət bildirən sözləri fərqləndirir.	Tap. Ç, D (dərslik) Tap. C (iş dəftəri)
Sözləri əlifba sırası ilə düzür.	Tap. Ç (iş dəftəri)
Bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tap. D (iş dəftəri)

4-cü dərs. Tariximizi əks etdirən qədim əşyalar

- Dərslik: səh. 38
- İş dəftəri: səh. 30

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Məndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir (st. 2.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Qədim bir əşyanın nümayişi
2	Danışma	Muzey fotosəkli ətrafında müzakirə
3	Oxu.Söz ehtiyatı	Qədim bir çuldan bəhs edən mətnin oxusu və yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Məndəki hadisələr arasında məntiqi ardıcılıq, səbəb və nəticə əlaqəsi və əsas fikrin müəyyənəşdirilməsi
5	Söz ehtiyatı	İzahlara aid sözlərin müəyyən olunması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim qədim bir əşyanı nümayiş etdirib onu təsvir etməyi tapşırır. Sonra müəllim həmin əşyanın tarixi və dəyəri haqqında məlumat verir.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlərin diqqəti fotosəklə yönəldilir. Şəkil ətrafında müzakirə aparılır. *Muzey və eksponat* sözləri izah edilib “Söz boğçası”na əlavə olunur.

Müəllimin nəzərinə! Bu mövzu ilə bağlı yaxın ərazidə yerləşən muzeylərdən birinə ekskursiya təşkil etmək tövsiyə olunur.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Növbəli oxu. Şagirdlər mətndəki cümlələri növbə ilə bir-birini izləyərək ucadan oxuyurlar. Hər abzası oxuyub bitirdikdən sonra müəllim faktoloji suallar verməklə şagirdlərin həmin hissəni oxuyub-anladıqlarını yoxlayır. Şagirdlərə tanış olmayan sözləri izah edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər mətndəki faktlara əsaslanaraq fikirlər irəli sürürlər. Müəllim müzakirəni belə yekunlaşdırma bilər:

– *Milli dəyərlərimizə hörmət etmək, tariximizi qoruyub-saxlamaq hamımızın borcudur.*

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirib mətnə ad qoymaqla mətni qavradıqlarını nümayiş etdirirlər. Müəllim lövhədə bir neçə ad yazıb seçim etməyi tapşıra bilər. 1. *Baş tutmayan hiylə*; 2. *Dədə-babadan yadigar*; 4. *Ağıllı kəndli*; 5. *Milli dəyəərə sədaqət və s.*

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətndəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən etməklə mətni oxuyub qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq oxuyub-qavrama ilə yanaşı, dil qaydaları ilə inteqrasiyaya xidmət edir.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Hadisələr arasında səbəb və nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər izahı verilmiş sözləri müəyyən etməklə bu dərstdə yeni öyrəndikləri sözləri daha dərinlən mənimsəyirlər.

Müəllimin nəzərinə: Sonda mətnin ümumi təhlilini aparmaq üçün şagirdlərə hekayə xəritəsi qurmaq tapşırıla bilər.

Araşdırma

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlərin araşdırma ba-

carıqlarının formalaşdırılması məqsədi daşıyır. Şagirdlər valideynlərinin köməyi ilə tapşırıq əsasında məlumat toplayıb, yazılı qeydlər edirlər. Şagirdlərin təqdimatı növbəti təksaatlıq dərstdə dinlənir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır.	Tap. A (dərslük)
Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur.	Tap. B (dərslük)
Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)
Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Müəllimin sualları. Tap. B (iş dəftəri)
Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir	Tap. C (iş dəftəri)
Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir.	Tap. Ç (iş dəftəri)

1-ci dərs. “Çağırır vətən!” şeiri

- Dərslik: səh. 38
- İş dəftəri: səh. 31

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st.1.2.2).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st.2.1.3).
- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st.2.2.4).
- Şeirdə qafiyələnən sözləri seçir (st.2.2.2).
- Verilmiş sözlər arasında mənə əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur. (st. 4.1.6).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır (st.4.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Marş irəli!” mahnısının səsləndirilməsi
2	Danışma	Açar sözlərin köməyi ilə şəkil üzrə danışma
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Çağırır vətən!” şeirinin oxusu və yaxınmənalı sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Şeirdəki əsas fikrin müəyyən olunması, qafiyəli sözlər üzrə iş
5	Dil qaydaları	Cümlə qurmaq, yer adlarının yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Musiqi ilə inteqrasiya. Müəllim “Marş irəli!” mahnısını səsləndirir. Şagirdlər əsgər yerişini və əsgər salamını nümayiş etdirirlər.

Müəllimin nəzərinə: Əsgər geyimi olan şagirdlərə bu dərsə həmin geyimdə gəlmələri tapşırıla bilər.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.2 Tapşırıq A, B (dərslik). Şagirdlərin diqqəti fəslin adına yönəldilir. Onlar yeni fəslin mövzusu barədə düşünürlər. Daha sonra onların diqqəti fotoşəkillərə və açar sözlərə yönəldilir. Açar sözlərin köməyi ilə şəkil ətrafında müzakirə aparılır. *Ordu, qəhrəman, fəxr etmək* sözləri izah edilib “Söz boğçası”na əlavə olunur. Müəllim şagirdlərə Mubəriz İbrahimov haqqında qısa məlumat verir.

2.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər “mubəriz” sözünə yaxınmənalı olan sözləri (*qəhrəman, igid, mərd, cəsur, qorxmaz*) müəyyən etməklə söz ehtiyatlarını nümayiş etdirirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq C (dərslik). Cütlərlə oxu. Əvvəlcə cütlər şeirin adı, müəllifi ilə tanış olub şeiri birlikdə oxuyur, tanış olmayan sözləri müəllimin köməyi ilə aydınlaşdırırlar. Daha sonra cütlər şeiri növbə ilə məzmunu uyğun intonasiya ilə oxuyub suallara cavab verirlər.

Oxuyub-qavrama

Müəllim sual verir: – *Sizcə, düşmənlər nə məqsədlə (nə niyyətlə) torpaqlarımıza hücum ediblər?*

Müəllim şeirin ikinci bəndinin daha aydın qavranılması üçün mətn səsləndirir:

“Azərbaycan çoxlu sərvəti, gözəl təbiəti, qədim abidələri olan bir diyardır. Buna görə də qədim zamanlardan bəri yadelli düşmənlər Azərbaycanı ələ keçirmək, onun sərvətlərinə sahib olmaq istəyiblər. Neçə-neçə kəndlərimizi, şəhərlərimizi talan ediblər. Torpaqlarımızın bir hissəsini ələ keçiriblər. İndi Vətən bizi köməyə çağırır”.

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Müəllim lövhədə

bir neçə cümlə yazıb şagirdlərə şeirdəki əsas fikri müəyyənləşdirməyi tapşırır:

- Vətənimizin gözəl təbiəti var.
- Vətənimizi dünyaya tanıdaq!
- Vətənin çətin günüdür, ona kömək lazımdır!

2.2.2 Tapşırıq D (dərslik). Yazı ilə inteqrasiya.

Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirməklə qafiyə üzrə bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Kömək, gərək, demək, külək, sevak və s.

Ölkəmə, qəmə, qələmə, istəmə, əlimə və s.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq B (iş dəftəri). Musiqi ilə inteqrasiya.

Şagirdlər sözlərdəki hərflərin və sözlərin düzgün ardıcılığını bərpa etməklə cümləni oxuyur, onlara tanış olan “İgid əsgər möhkəm dayan!” mahnısının sözlərini xatırlayırlar. Müəllim Şəmistan Əlizamanlının ifasında həmin mahnını səsləndirə bilər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlərin düzgün söz sırasına malik cümlə qurmaq bacarıqları inkişaf etdirilir.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər bu dərsin mövzusu üzrə öyrəndikləri sözləri tamamlamaqla yeni bir məlumat (Ağdam işğal altındadır) əldə etmiş olurlar.

4.1.3 Tapşırıq E (dərslik). Tapşırıq qruplarla

iş formasında yerinə yetirilə bilər. Araşdırma aparmaq üçün müəllim qruplara müvafiq mənbələr təqdim edir. Bununla şagirdlər mövzu üzrə biliklərini artırır, bölmə üzrə mənimsədilmiş yer adlarının yazılışı qaydası üzrə biliklərini nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. A (iş dəftəri)
Bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tap. B, C (iş dəftəri)
Şeirdə qafiyələnən sözləri seçir.	Tap. D (dərslük)
Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.	Tap. E (dərslük)

2-ci dər. "Qaranquşun Xocalı arzusu" mətni

- Dərslük: səh. 40
- İş dəftəri: səh. 32

Təlim məqsədləri

- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Dinlədiyini fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Mətnin adına diqqətin yönəldilməsi
2	Oxu. Söz ehtiyatı	İllüstrasiya ilə mətnin məzmununun təxmin edilməsi. Mətnin oxusu və yeni sözlər üzrə iş
3	Oxuyub-qavrama	Məndəki əsas fikrin müəyyənləşdirilməsi
4	Dinləmə	Xocalı haqqında mətnin səsləndirilməsi
5	Dil qaydaları	Sual və nəqli cümlələrin xatırladılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini oxunacaq mətnin adına yönəldir. Şagirdlərin qaranquş və Xocalı barədə ilkin bilikləri yoxlanılır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlərin diqqəti illüstrasiyaya yönəldilir. Şagirdlər şəklə baxaraq sual ətrafında müzakirə aparır, şəkildə gördükləri evlərin dağılma səbəbini təxmin edirlər.

2.2.1 Növbəli oxu. Şagirdlər mətni növbə ilə bir-birini izləyərək oxuyurlar. Oxu prosesi müəllimin faktoloji sualları ilə müşayiət olunur. Tanış olmayan sözlər izah olunub "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətn üzrə hekayə xəritəsini tamamlamaqla mətni diqqətlə oxuduqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər sual ətrafında müzakirə apararaq məndəki əsas fikri müəyyən edirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər sual barədə düşüncələrə müəllifin mətni yazmaqda əsas məqsədini müəyyən edirlər: *Müəllif xocalıların və bütün azərbaycanlıların arzu-istəklərini ifadə etmək üçün Ana qaranquş rəmzi obrazından istifadə etmişdir.*

Dinləmə

1.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Müəllim Xocalı haqqında informativ mətn səsləndirir.

Dinləmə mətni:

Xocalı

Vətənimizin gözəl yerlərindən biri olan Xocalı çox illər bundan əvvəl erməni əsgərləri tərəfindən mühasirəyə alındı. Mühasirə bir neçə ay davam etdi. Şəhərin avtomobil yolu bağlandı. Gediş-gəliş yalnız vertolyotla mümkün idi. Bir gün Xocalıya gələn vertolyot səmada vuruldu. Bundan sonra Xocalı ilə əlaqə tamamilə kəsildi. Mühasirədə qalan Xocalı hər gün atəşə tutulurdu. Xocalı sakinləri şəhəri qəhrəmanlıqla qoruyurdular.

Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri Xocalı şəhərinə soxuldular. Evlərə-eşiklərə od vurdular. Qarlı, şaxtalı qış gecəsində aramsız güllə yağışı dayanmaq bilmirdi. Xilas olmağa çalışan silahsız insanlar ayağıyalın, başıaçıq halda meşələrə, dağlara qaçırdılar. Ancaq onlardan çoxu yollarda donaraq həlak olurdular.

Biz düşmənlərin törətdiyi vəhşilikləri heç vaxt unutmamalıyıq.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər oxu və dinləmə zamanı diqqətli olduqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şagirdlər oxuduqları və dinlədikləri mətnlərdəki faktlara əsasən Xocalının vəziyyətini təsvir edib yazırlar. Bununla da mətnlərdəki əsas faktları yadda saxladıklarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.6 “Xatırla” rubrikası. Şagirdlər I yarımildə mənimsədikləri sual və nəqli cümlələr barədə bildiklərini xatırlayırlar. Müəllim lövhədə nəqli və sual cümlələri yazır, şagirdlər isə cümlələrin növünü müəyyən edir, sual sözlərinin altından xətt çəkirlər; məsələn:

Qaranquşlar Xocalıdan nə üçün köçüb getmişdilər?

Ana qaranquş ağlamağa başladı.

Qaranquşlar Xocalıya nə vaxt uçub gəlirdi?

Biz insanlarla birlikdə yaşamağa öyrəşmişik.

Qaranquşların gəlişinə kimlər sevinirdilər?

Cütlər dinlədikləri mətndən yadlarında qalan faktlar əsasında sual cümlələri qururlar. Cütlərin təqdimatı dinlənir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər tapşırıqda verilməyən digər sual sözlərindən də istifadə edə bilirlər.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Tapşırıq sual cümlələri və sual sözləri üzrə bilik və bacarıqların möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
İllüstrasiyadan çıxış edərək mətnin məzmununu təxmin edir.	Tap. A (dərslük)
Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir.	Tap. B (dərslük)
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.	Tap. Ç (dərslük) Tap. B, C (iş dəftəri)
Sual sözlərindən istifadə edir.	Tap. Ç (dərslük) Tap. Ç (iş dəftəri)

3-cü dərs. “Şuşanın yaraşığı” mətni

• Dərslük: səh. 41

• İş dəftəri: səh. 33

Təlim məqsədləri

- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.1.3).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Xəritədə Şuşanın simvolunun müəyyən edilməsi
2	Oxu	“Şuşanın yaraşığı” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətndəki əsas fikrin müəyyənləşdirilməsi
4	Söz ehtiyatı	Yaxınmənalı sözlərin müəyyənləşdirilməsi
5	Dil qaydaları	Sual və nəqli cümlələrin möhkəmləndirilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıqın məqsədi şagirdlərə ötən dərsi xatırlatmaqla oxunacaq mətnə maraq oyatmaqdır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Növbəli oxu. Şagirdlər mətni növbə ilə bir-birini izləyərək oxuyurlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Müəllim mətn üzrə faktoloji suallar verməklə şagirdlərin mətni diqqətlə oxuduqlarını yoxlayır:

– *Nənə gözəl bağına hansı adı vermişdi? O öz bağında nə görmək istəyirdi? Xarıbülbul nədir? Hadisələri kim danışır? (Murad)*

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən cümləni seçirlər: *“...xarıbülbul quş deyil, güldür. Buralarda bitmir. Xarıbülbulün vətəni Qarabağdır, Şuşadır”.*

Müəllim “Xarıbülbulün vətəni” ifadəsini izah edərək “vətən” anlayışının yalnız insanlara deyil, həmçinin quşlara, güllərə və başqa canlı və cansız əşyalara da aid olduğunu vurğulayır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətnə müəllifin çatdırmaq istədiyi əsas məlumatı müəyyən edirlər (*“Xarıbülbul yalnız Şuşada, Qarabağda bitir”*).

Müəllim xarıbülbul haqqında mətn səsləndirir:
*“Yurdumuzun ən səfəli yerində, dağların qoy-
nunda Şuşa adlı gözəl bir diyar var. Bir gün düş-
mənlər bura hücum etdilər. Evləri, məktəbləri,
xəstəxanaları, kitabxanaları, muzeyləri, qədim abi-
dələri dağıtdılar. Şuşalıları öz yurdundan didərgin
saldılar.*

*Şuşa dağlarında xarıbülbul adlı bir gül bitir. Gü-
lə bu ad bülbulə bənzədiyinə görə verilib. “Xar” sö-
zü isə “tikan” mənasını verir. Bu gül Şuşanın və
ümumilikdə Qarabağın rəmzinə çevrilib”.*

Suallar: – *Düşmənlər Şuşada hansı vəhşilikləri
etdilər? Gülü adı nə üçün “xarıbülbul”dur?*

Tapşırıq Ç (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqə-
tini mətnin sonuna yönəldib soruşur: *“Nənə nə
üçün kövrəlib ağladı?”* Şagirdlər bu suala *“Şuşa da
işğal altındadır. Nənə Şuşa üçün çox darıxır”* və s.
cavablar verməklə bəyatinin mətnindəki əsas fikrə
uyğun gəldiyini müəyyənləşdirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər “Şuşanın
yaraşığı” mətnindəki əsas fikrlə səsləşən şeiri oxu-
yaraq mövzunu daha dərinləndirən mənimsəyir, şeirdə
fərqləndirilmiş sözlərin yaxınmənalı qarşılığını mü-
əyyən edirlər (*yurd – vətən; ön – qabaq; nurlu –
ışıqlı; qayıtmaq – dönmək*).

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər fərqləndi-
rilmiş nəqli cümlələri sual cümlələrinə çevirmək
üçün müvafiq sual sözlərindən istifadə edirlər:
*“Harada gözəl bir bağ var idi? Şuşanın yaraşığı nə
idi? Qulağıma necə bir quş səsi gəldi?”*

Tapşırıq C, Ç (iş dəftəri). Tapşırıqlar sual cümlə-
ləri və sual sözləri üzrə bilik və bacarıqların möh-
kəmləndirilməsi məqsədi daşıyır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar
və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Tap. B (dərslük)
Mətnindəki əsas fikri müəy- yənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.	Tap. C, Ç (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Nəqli cümləni sual cümləsinə çevirir.	Tap. D (dərslük) Tap. C, Ç (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Növbəti dərsdə nümayiş
etdirmək üçün səh. 42-də “D” tapşırığındakı
təlimata uyğun məktub nümunəsi hazırlamaq
təvsiyə olunur.

4-cü dərs. Ümumiləşdirici dərs

- Dərslük: səh. 42
- İş dəftəri: səh. 34

Təlim məqsədləri

- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri
müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır
(st. 2.1.1).
- Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir
(st. 2.1.1).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır
(st. 4.1.3).
- Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün
yazılışını müəyyən edir (st. 4.1.3).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə
sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).
- Açıqça yazaraq öz arzu və hislərini ifadə edir (st. 3.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmənin mövzularının xatırlanması
2	Oxu	Xəzər haqqındakı şeir üzrə iş
3	Söz ehtiyatı	Söz ehtiyatının yoxlanılması
4	Dil qaydaları	Sözlərin düzgün yazılışı
5	Yazı	Təlimata uyğun məktubun yazılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər 6-cı bölmənin səhifələrini vərəqləyərək
fəsillərin adlarını xatırlayırlar. Şagirdlər bu bölmədə
öyrəndikləri mövzular üzrə öz təəssüratlarını bölüşürlər.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). **Dil qaydaları ilə in-
teqrasiya.** Tapşırığın məqsədi şagirdlərin oxuyub-
qavramasını, həmçinin qafiyə və yer adlarının
yazılışı ilə bağlı dil biliklərini yoxlamaqdır.

Şagirdlər şeiri oxuyaraq aşağıdakı bilik və baca-
rıqlarını nümayiş etdirirlər:

– Bu bölmədə öyrəndikləri faktları şeir vasitəsilə xatırlayırlar (Xəzər dənizi, Neft daşları).

– Şeir qafiyə sisteminə uyğun söz seçirlər (şəhər–Xəzər).

– Yer adlarının böyük hərflə yazılışı haqda biliklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq cütlərlə və ya qruplarla iş formasında yerinə yetirilə bilər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər bölmədə öyrəndikləri bəzi sözləri izahları ilə uyğunlaşdırmaqla söz ehtiyatlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq C (dərslük). Bu bölmədə şagirdlər bir sıra yer bildirən sözlərlə tanış olmuş, yer adlarının yazılışı ilə bağlı dil qaydasını mənimsəmişlər. Tapşırıqın məqsədi bölmə üzrə mənimsənilən bilik və bacarıqların yoxlanılmasıdır.

4.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər bölməboyu öyrəndikləri məlumatları ümumi şəkildə təqdim etməklə bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

4.1.3 3.1.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər deyilişi və yazılışı fərqlənən sözlərin düzgün yazılışını müəyyən etməklə bölmə üzrə əldə etdikləri orfoqrafik biliklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.3 Tapşırıq D (dərslük). Tapşırıqda verilmiş təlimatın hər cümləsi oxunduqca müəllim hazır-

ladığı nümunədə həmin təlimata uyğun hansı işin görüldüyünü şagirdlərə nümayiş etdirir.

Cütlərlə iş. Müəllimin nəzarəti ilə cütlər məktubun hazırlanmasına başlayır. Bu tapşırıqın yerinə yetirilməsi ilə şagirdlər ilboyu əldə etdikləri bir sıra bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər:

1. Sadə nitq etiketlərindən istifadə edir.
2. Özünü və yaşadığı ünvanı təqdim edir.
3. Sual cümləsi quraraq məlumat soruşur.
4. Öz hiss və duyğularını ifadə edir.
5. Məktubun məzmununa uyğun rəsm çəkir.
6. Məktubun hissələri ilə tanış olur.
7. Təlimatdakı ardıcılığa əməl edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tap. B (dərslük)
Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)
Yer adlarını böyük hərflə yazır.	Tap. A (dərslük)
Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Məktub yazaraq öz arzu və hissələrini ifadə edir	Tap. D (dərslük)

Mövzu		Yaxşı nədir, pis nədir
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	- Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun təxmin və ya davam etdirilməsi - Şəkillər üzrə kiçikhəcimli mətnin qurulması
	Söz ehtiyatı	caynaq, taqət, fədakar, qısılmaq, tufan, çəpər, yolmaq, zənbil, mayallaq aşmaq, gözünə sataşmaq, acımaq, kəndir, sarılmaq, cummaq, macəra, ah çəkmək, qoza, bərəlmək, boylanmaq, təngnəfəs, hıçqırmaq, mağara, etiraf, nərildəmək, and-aman eləmək, əl saxlamaq, cəsərat, mərhəmət, tövlə, zingildəmək, qoç, zərbə, ələcsiz, kor-peşman, skamyə, qabartmaq, sığınmaq, vahiməli, əldən düşmək, tənzip, haray salmaq, leysan, sahil, çat-çat, hayına çatmaq və s.
	Oxu	- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcimli mətnlərin oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi; - Şeir in əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi
	Yazı	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcimli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması - Şəkil üzrə mətn qurulub yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	Ad, hərəkət bildirən sözlər, durğu işarələri, heca, sait və samitlərin və cümlə üzrə biliklərin təkrarı və tətbiqi
	Filoloji anlayışlar	Abzas
Kompetensiyalar		Anaya, insanlara, digər canlı varlıqlara sevgi, mərhəmət, qayğı; dostluq münasibətlərinin aşılması, minnətdarlıq hissinin ifadəsi

Bu bölmədə müxtəlif mənəvi dəyərlərdən, insani münasibətlərdən, dostluq və səmimi hislərdən bəhs edən bədii mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərin maraq dairəsində olan mövzulardan istifadə etməklə onların dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarını inkişaf etdirmək, xarakterin səciyyələndirilməsi ilə bağlı söz ehtiyatlarını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Mətndəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir.
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.

- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə oxuyur.

- Hüsnxət normalarına uyğun yazır.

Mənimləməkdə çətinlik doğuran məsələlər:

- Yaradıcı tapşırıqların yerinə yetirilməsi
- Nisbətən irihəcimli mətnlərin oxunması
- Əsas fikrin ifadə edilməsi

Bu bölmənin tədrisi zamanı bir sıra filoloji anlayışların mənimlədilməsində şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma faydalı ola bilər. Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilməlidir.

fəsil

1

ANA MƏHƏBBƏTİ

1-ci dərs. “Pişik və qaraquş” mətni

- Dərslik: səh. 44
- İş dəftəri: səh. 35

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1)
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1)
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2)
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4)
- Yaxınmənalı sözləri müəyyən edir (st. 2.1.3)
- Verilmiş sözlər arasında məna əlaqələrini müəyyən-ləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur. (st. 4.1.6)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmənin adının müzakirəsi
2	Danışma	Bölmə titulundakı şəkil və suallar üzrə iş, “Şəngül, Şüngül, Məngül” nağılını şəkil üzrə danışma
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Pişik və qaraquş” mətninin oxusu, yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Mətnlərdəki obrazların müqayisəsi
5	Dil qaydaları	Verilmiş sözlərdən cümlə qurmaq
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin diqqəti bölmənin adına yönəldilir, şagirdlər “Yaxşı nədir, pis nədir?” sualı ətrafında fikirlərini söyləyir, həyatda gördüklərindən nümunələr gətirir, bölmə titulundakı şəkillərə nəzər salıb bölmənin mövzusunu təxmin edirlər.

Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlərin diqqəti bölmə titulunda verilmiş şəkillərə və suallara yönəldilir. Şagirdlər hər bir şəkilin məzmununu danışır, obrazların hərəkətlərinə münasibət bildirirlər. Bununla şagirdlərin yaxşı və pis xüsusiyyətlər haqqında ilkin təsəvvürləri yoxlanılır.

Dinləmə və danışma

1.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər onlara tanış olan “Şəngül, Şüngül, Məngül” nağılını şəkillər üzrə danışırlar. Nağılı bilən digər şagirdlər şəkillərdə təsvir edilməyən hissələri də nəql edə bilirlər.

1.1.1 Müəllim nağılı səsləndirir və yönəldici suallar vasitəsilə şagirdlərin diqqətini ana keçinin

fədakarlığına yönəldir: “Ana keçisi balalarına nə tapşırırdı? Canavar evə necə girdi? Canavara qalib gəlmək üçün ana keçiyə kim kömək etdi?”

Sual-cavab zamanı “Təhlükədən qorunaq” mövzusu ilə inteqrasiya yaratmaq olar: *Tanımadığımız adama qapı açmağımız düzgündürmü?*

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin cümlə qurmaq və hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq C (dərslik). Növbəli oxu. Şagirdlər “Pişik və qaraquş” mətnini növbə ilə səsli oxuyurlar. Müəllim şagirdlərə tapşırır ki, mətni oxuduqca hadisələri xəyallarında canlandırsınlar. Oxu prosesində tanış olmayan sözlər şagirdlərə izah edilir. Yeni sözlər “Söz boğçası”na əlavə olunur.

2.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş sözlərin yaxınmənalı qarşılığını seçirlər (taqət–güc, məhəbbət–sevgi, yapışmaq–tutmaq, əldən düşmək–yorulmaq). Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatının zənginləşdirilməsi məqsədi daşıyır.

Oxuyub-qavrama

Oxu prosesi bitdikdən sonra şagirdlər ana pişik və ana keçisi obrazlarını müqayisə edirlər. Vizual və verbal informasiyanın müqayisəli təhlili bacarığı inkişaf etdirilir.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş sözlər arasındakı məna əlaqələrini müəyyən-ləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qururlar (“Ana məhəbbəti hər şeydən güclüdür”).

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkil üzrə danışır.	Tap. A, B (dərslik)
Əsərdəki obrazları müqayisə edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. C (dərslik)
Verilmiş şəkllə uyğun cümlələr yazır.	Tap. A (iş dəftəri)
Yaxınmənalı sözləri müəyyən-ləşdirir.	Tap. B (iş dəftəri)
Cümlələr qurur.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Məstan və balaları” mətni

• Dərslik: səh. 45 • İş dəftəri: səh. 36

Təlim məqsədləri

- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir. (st. 2.2.3).
- Mübaliğədə şişirdilmiş əlamətin mahiyyətini izah edir (st. 2.1.4).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.1.3).
- Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir (st. 2.2.2).
- Sual sözlərindən istifadə etməklə sual cümlələri qurur (st. 4.1.6).
- Verilmiş şəkli uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Dinləmə mətni
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Məstan və balaları” mətninin oxunması; yeni sözlərin mənimsədilməsi
3	Oxuyub-qavrama	Şəkillərlə mətnin uyğunlaşdırılması; şeirin nəsrə çevrilməsi
4	Dil qaydaları	Sual cümlələrinin qurulması
5	Yazı	Şeirin məzmununu əks etdirən şəklin təsvir edilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Suallar: “Pişiyiniz varmı? Onunla oynayırırsınız-mı? O, dəcəllik edəndə valideynlərinizin münasibəti necə olur?”

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). İstiqamətləndirilmiş oxu. Şəkillərə diqqət yetirməklə “Məstan və balaları” şeiri hissə-hissə oxunur. Oxunan hissələr mətnə çəkilmiş illüstrasiyalarla uyğunlaşdırılır: 1-ci şəkil – “Gah ağaca dırmaşdı”; 2-ci şəkil – “Gah damın üstə çıxdı”; 3-cü şəkil – “Qovdu ağ kəpənəyi”; 4-cü şəkil – “Üç balası zənbildə / Yuxulayıb qalmışdı”.

2.1.4 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlərin söz ehtiyatını möhkəmləndirir. “Tufan” sözünün həqiqi mənası (qarlı, yağışlı, dağıdıcı külək) və şeirdə işlənən mənası (hər yeri dağıtmaq) ətrafında müzakirə aparılır.

2.1.3 Tapşırıq A, B (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar şagirdlərin söz ehtiyatının artırılması məqsədi daşıyır. Müəllim şagirdlərə tapşırıqda verilən yeni sözlərin mənasını izah edir. Şagirdlərin diqqətini “Söz boğçası”na yönəldir. Şagirdlər tapşırıqda verilən sözləri “Söz boğçası” ilə müqayisə edərək sıranı tamamlayırlar: 1 – tufan; 2 – çəpər; 3 – yolmaq; 4 – zənbil. Bu, şagirdlərin yaxınmənalı sözləri qruplaşdırmaq bacarığını inkişaf etdirir.

Şagirdlər “B” tapşırığını yerinə yetirməklə yeni sözləri daha dərindən mənimsəyirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər şəkillər üzrə danışır, 3-cü şəklin şeirdə əks olunduğunu müəyyən edərək uyğun misranı oxuyurlar (Yoldu otu, çiçəyi...)

2.2.2 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırığın məqsədi şagirdlərin nəzmi nəsrə çevirərək öz sözləri ilə nəql etmək bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər kim? və nə etdi? sual sözlərindən istifadə etməklə şeirin məzmununa uyğun sual cümlələri qururlar.

Yazı

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən etmək və nəzmi nəsrə çevirmək bu tapşırığın əsas məqsədidir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. C (dərslik)
Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. A, B (iş dəftəri)
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Tap. Ç (dərslik)
Sual sözlərindən istifadə edərək cümlə qurur.	Tap. C (iş dəftəri)
Verilmiş şəkli uyğun cümlələr yazır.	Tap. Ç (iş dəftəri)

3-cü dərs. “Bağdakı quyu” mətni

• Dərslik: səh. 46 • İş dəftəri: səh. 37

Təlim məqsədləri

- Oxuduğu mətnin davamını təxmin edir (st. 1.2.2).
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Əsərdəki obrazları sadə şəkildə təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür. (st.3.1.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunsuzluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Mətnəndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçir (st. 4.1.5).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır (st. 4.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Mövzu ilə bağlı atalar sözünün müzakirəsi
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Bağdakı quyu" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətnə çəkilmiş şəkillər üzrə iş
4	Yazı	Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunsuzluğun şərh edilib yazılması
5	Dil qaydaları	Heyvan adlarının böyük hərflə yazılışı
6	Söz ehtiyatı	"Söz boğçası" üzrə iş
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim "Pişiyin qanadı olsa idi, sərçələrdən əlamət qalmazdı" atalar sözünü lövhəyə yazır. Şagirdlər atalar sözünü müzakirə edərək "sərçə tutmaq pişiklərin əsas məşğuliyyətidir" qənaətinə gəlirlər.

Oxu

1.2.2 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər əvvəlcə mətnə çəkilmiş şəkillər üzrə açar sözlər söyləyir, sonra hadisələrin davamını təxmin edirlər.

2.2.1 Növbəli oxu. Mətn növbə ilə ucadan oxunur. Müəllim faktoloji suallar vasitəsilə diqqətli oxunu yoxlayır.

Şagirdlər ikinci abzası oxuduqdan sonra həmin hissəyə uyğun illüstrasiyanı seçirlər. Sonra mətnin davamını oxuyub növbəti illüstrasiyanın aid olduğu cümləni mətndən seçirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Mətdən açar sözlər (Məstan, sərçə, quyu) seçilib cümlədə işlədilir.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlərin oxuyub anlama bacarığını və diqqətini inkişaf etdirir. Şagirdlər şəkildə nənin təsvirinin olmadığını müəyyən edir və bu obraz haqqında öz fikirlərini bildirirlər.

Təhlükəsizlik qaydalarını xatırlatmaq məqsədi ilə müxtəlif suallar verilə bilər:

– *Sizcə, bağda hansı təhlükəsizlik qaydasına riayət olunmayıb?* (Qyunun ağzını bağlamayıblar.)

Yazı. Söz ehtiyatı

3.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər "Söz boğçası"ndan uyğun ifadələr əlavə edib cümlələri köçürməklə yeni sözləri daha dərindən mənimsəyirlər.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunsuzluğu (mətdə qyunun ağzı açıq idi) yazılı şərh edirlər.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər bu fəsildə öyrəndikləri yeni sözləri həm təkrar edir, həm də

mənalarını bir daha uyğunlaşdırmaqla söz ehtiyatlarını möhkəmləndirmiş olurlar.

4.1.3 Tapşırıq Ç (dərslik). Müəllim şagirdlərin diqqətini mətdə "Məstan" sözünün yazılışına yönəldir və bu sözün ilk hərfinin böyük yazılma səbəbini soruşur. "Bunları bilməliyik" rubrikasındakı qayda və nümunələr təhlil olunur.

Tapşırıq D (dərslik) və Ç (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar vasitəsilə heyvanlara verilən adların yazılışı üzrə bilik və bacarıqlar möhkəmləndirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnin davamını təxmin edib danışır.	Tap. A (dərslik)
Əsərdəki obrazları sadə şəkildə təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. B (dərslik)
Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.	Tap. C (dərslik)
Mətnlə şəkil arasındakı uyğunsuzluğu öz yazısı ilə izah edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Heyvan adlarının ilk hərfini böyük yazır.	Tap. Ç, D (dərslik) Tap. Ç (iş dəftəri)

4-cü dərs. "Məstanın xilas" mətni

• Dərslik: səh. 47 • İş dəftəri: səh. 38

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Oxunan mətni kitabda izləyir. (st. 2.2.1)
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Eyni məzmununda olan nəzm və nəsrə yazılmış mənləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.2).
- Oxuduğu mənlərdəki obrazları müqayisə etməklə ümumi ideyanı müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Əsərdəki obrazları, hadisələri, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Sözləri əlifba sırası ilə düzür (st. 4.1.4).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ana-övlad münasibətinə aid fikir mübadiləsi aparılması
2	Danışma	Mövzu üzrə müzakirə
3	Oxu	Mətnin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması, nəzm və nəsr parçalarının uyğunlaşdırılması
5	Yazı	Obrazların adlarının əlifba sırası ilə yazılması, obrazlara aid hissələrin seçilib yazılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlərin "Məstan və balaları" şeirinin "Üç balası zənbildə yuxulayıb qalmışdı" misralarını xatırlaması mətnin davamının oxunmasına maraq oyadır. "Məstan balalarını unutmuşdu?" sualı ətrafında müzakirə aparılır.

Danışma

1.2.2 Müəllim suallar verməklə mövzunu şagirdlərin şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir: "Heç olub ki, bir yerə gedəndə ananızdan ayrılırsınız və azmısınız? Belə vəziyyətdə siz nə etmişiniz? Ana övladını yaddan çıxara bilərmisiz?" Şagirdlər müxtəlif əhvalatlar xatırlayıb, öz təəssüratlarını bölüşürlər.

Oxu

2.2.1, **2.2.3** **Tapşırıq B (dərslük).** Mətnin hər cümləsini bir şagird ucadan oxuyur. Oxu prosesinin bu şəkildə təşkili şagirdlərin diqqətinin mətn üzərində cəmlənməsinə və sualların asan şəkildə cavablandırılmasına kömək edir.

Oxu zamanı şagirdlərə tanış olmayan sözlər (kəndir, sarılmaq, cummaq) izah olunur.

Oxu prosesi bitdikdən sonra suallar cavablandırılır.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 **Tapşırıq C (dərslük).** Şagirdlər "Ana məhəbbəti" fəslində tanış olduqları obrazları müqayisə etməklə mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirirlər: "Ana məhəbbəti hər şeydən güclüdür".

Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıqda şagirdlər mətnin son cümləsinə aid olan illüstrasiyaya baxaraq mətnə əlavələr edirlər. Təxminən bu cümlələr səslənə bilər: "Uşaqlar qyunun üstünü taxta ilə örtürlər. Taxtanın üzərinə iri daş qoydular" və s. Bu, şagirdlərdə illüstrasiyanı təsvir etməklə mətni genişləndirmək bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.2 **Tapşırıq D (dərslük).** Yazı ilə inteqrasiya. Şagirdlər mətndən verilmiş şeir parçalarına uyğun gələn cümlələri seçib köçürməklə həm oxuyub-qavradıqlarını, həm də yazı bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.3 **Tapşırıq A (iş dəftəri).** Yazı ilə inteqrasiya. Şagirdlər mətndəki obrazların adlarının qarşısında onların hərəkətlərinə uyğun məlumatlar yazmaqla mətni oxuyub-qavradıqlarını və yazı bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.4 **Tapşırıq E (dərslük) və B (iş dəftəri).** Məqsəd şagirdlərin əlifba üzrə bilik və bacarıqlarını möhkəmləndirməkdir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Tap. B (dərslük)
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. B (dərslük)
Eyni məzmununda olan nəzm və nəsrə yazılmış mətnləri müəyyənləşdirir.	Tap. D (dərslük)
Obrazları müqayisə etməklə ümumi nəticələrə gəlir.	Tap. Ç (dərslük)
Əsərdəki obrazlara uyğun hadisələri müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözləri əlifba sırası ilə düzür.	Tap. D (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)

fəsil 2 QARAGÖZÜN MACƏRASI

1-ci dər. Qaragöz yuvanı tərk edir" mətni

• Dərslük: səh. 48 • İş dəftəri: səh. 39

Təlim məqsədləri

- Şahidi olduğu hadisə haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətnin məzmunundan çıxış edərək hadisələrin davamını təxmin edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlə yazır (st. 3.1.2.).
- Mətdən ad, əlamət, hərəkət bildirən sözləri seçir (st. 4.1.5.).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Macəra" anlayışının çıxarılması;
2	Danışma	Suallar ətrafında danışma və müzakirə
3	Oxu. Söz ehtiyatı	"Qaragöz yuvanı tərk edir" mətninin oxusu, yeni sözlərin mənimsədilməsi
4	Oxuyub-qavrama	Mətdəki səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən olunması, mətnin davamının təxmin edilməsi
5	Dil qaydaları	Ad bildirən sözlərin müəyyən edilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin diqqətini fəslin adına yönəldərək "macəra" sözünün mənasını izah etmək üçün şagirdlərə müxtəlif situasiyalara aid hekayə qurmağı tapşırır:

1. Həyatda topla oynayan zaman top qonşunun pəncərəsini sındırır.
2. Çantanı kiminsə çantası ilə dəyişik salırsan və s.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlərin şahidi olduqları hadisələri xatırlayıb danışması onlarda mətnin oxunmasına maraq oyadır.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (dərslük). Növbəli **oxu**. Şagirdlər mətni növbəli şəkildə səli oxuyurlar. Şagirdlər məndə *kötük, küp, qulp* sözlərinə rast gəldikcə müəllim həmin sözlərin ifadə etdiyi anlayışları şəkilə tapmağı tapşırır. Bu, yeni sözlərin daha dərindən mənimsənilməsinə kömək edir.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş izahların aid olduğu sözləri müəyyənləşdirməklə yeni sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər məndəki əsas faktlardan (yuvanın ağacda olması, yem məqsədilə qozanın toplanması) çıxış edərək Qaragözün sincab olduğunu təsdiq edirlər.

Əlavə tapşırıq. Müəllim şagirdlərin diqqətini mətnin 1-ci abzasına yönəldərək sual verir:

– “*Sizcə, Qaragöz niyə ah çəkdi?* Bu sualın cavabı məndə öz əksini tapmayıb. Şagirdlər bu sualları öz təxminləri əsasında cavablandıra bilirlər: *Qaragöz də dovşan balaları kimi oynamaq istədi, lakin ah çəkdi, çünki anası ona tapşırırmışdı ki, o gələndə qədar yuvadan çıxmasın*” və s.

Danışma

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər baş qəhrəmanın hərəkətini səbəb kimi qəbul edərək onun nəticələrini təxmin edirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin şəkildə gördüklərini yazı vasitəsilə təsvir etmək bacarıqlarını təkmilləşdirmək məqsədi daşıyır.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər nöqtələrin yerinə məzmuna uyğun ad bildirən sözləri yazmaqla həm ad bildirən sözləri tanıdıqlarını, həm də mətni oxuyub-anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şahidi olduğu hadisə haqqında danışır.	Tap. A (dərslük)
Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir.	“Söz boğçası”
Məndəki əsas hadisələri müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)

Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. Ç (dərslük)
Məndən ad bildirən sözləri seçir.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dər. “Ayı və balaları” mətni

• Dərslük: səh. 49 • İş dəftəri: səh. 40

Təlim məqsədləri

- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Əsərdəki obrazları, hadisələri, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st. 2.1.2).
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir (st. 4.1.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mənləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Qaragöz yuvanı tərk edir”mətninin xatırladılması
2	Danışma	İllüstrasiya vasitəsilə mətnin davamının təxmin edilməsi
3	Oxu	Söylənilən fərziyyələrin mətnlə müqayisə olunması
4	Oxuyub-qavrama	Məndəki obrazlar, hadisələrlə bağlı faktlar üzrə iş
5	Dil qaydaları	Obrazlara aid hərəkət bildirən sözlərin müəyyən edilməsi
6	Yazı	Mətnin bir hissəsinin köçürülməsi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim suallar verməklə “Qaragöz yuvanı tərk edir” mətnini xatırladır: “*Qaragöz niyə yuvadan çıxdı? Küp kimin idi? Küp niyə aşdı?*”

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Mətnə çəkilmiş şəkil üzrə iş aparılır. Şəklə baxmaqla hadisələrin davamı təxmin edilir. Müəllim “*Sizcə, hadisələr necə davam edə bilər? Qaragöz nə edəcək?*” və s. suallar vasitəsilə mətnin davamına maraq yaradır.

Sonra mətn növbə ilə ucadan oxunur. Məndə baş verən hadisələr söylənilən fərziyyələrlə müqayisə edilir. Oxu zamanı şagirdlərə tanış olmayan sözlər (*boylanmaq, bərləmək*) izah edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətnə

aid məlumatları yazmaqla mətni oxuyub-qavradıqlarını göstərirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Qaragöz obrazı haqqında söhbət aparılır. Müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şagirdlər onun xarakterini açmağa çalışırlar: *“Sizcə, Qaragöz gizlənməkdə haqlı idi? Qaragöz nə etməli idi? Siz onun yerində olsa idiniz, nə edərdiniz?”* Əsas məqsəd şagirdlərin Qaragözün hərəkətinə düzgün qiymət vermələridir (*Qaragöz başqasına aid olan əşyaya əl vurmamalı, əşyanın sahibi gələndə səhvini etiraf etməli idi.*).

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər "Qaragözün macərası" mətnindəki faktlara aid verilən fikirlərin doğru və ya yanlış olduğunu müəyyənləşdirməklə oxuduqları mətni təhlil etmək bacarığına yiyələnirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq söz ehtiyatını möhkəmləndirməyə xidmət edir. Şagirdlər "Söz boğçası"ndan uyğun gələn sözləri yazmaqla cümlələri tamamlayırlar.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Oxu ilə inteqrasiya. Şagirdlər obrazlara aid hərəkət bildirən sözləri seçməklə həm mətni oxuyub-anladıqlarını, həm də hərəkət bildirən sözləri fərqləndirmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər mətndən ayının qəzəbini ifadə edən cümlələri köçürməklə həm yazı, həm də oxu bacarıqlarını inkişaf etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
İllüstrasiya vasitəsilə mətnin məzmununu təxmin edir.	Tap. A (dərslük)
Əsərdəki obrazları, hadisələri, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir.	Tap.B (iş dəftəri)
Obrazları səciyyəvləndirmək üçün hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dərs. "Ana ilə söhbət" mətni

• Dərslük: səh. 50 • İş dəftəri: səh. 41

Təlim məqsədləri

- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1.).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4.).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2.).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1.).
- Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edir (st. 1.2.3.).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2.).
- Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1.).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Sirr bölüşmək" mövzusunda söhbət
2	Oxu. Söz ehtiyatı	Mətnin oxusu; baş qəhrəmanın xarakterinin təhlili; yeni sözlər üzrə iş
3	Danışma	Rollu oyun vasitəsilə mətnin səhnələşdirilməsi
4	Dil qaydaları	Sait, samit və heca üzrə biliklərin xatırlanması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük) *"Sirriniz olanda kiminlə bölüşürsünüz?"* sualı ilə müəllim şagirdlərdə mövzuya maraq oyadır.

Oxu. Oxuyub-qavrama

2.2.1 2.2.4 Rollu oxu. Obrazların nitqi şagirdlər arasında bölüşdürülür. Bu oxu texnikası şagirdləri yoldaşlarının oxusunu daha diqqətlə izləməyə məcbur edir.

Oxu prosesində şagirdlər baş qəhrəmanın hərəkətlərindən və sözlərindən çıxış edərək onun keçirdiyi hislər barədə fikir söyləməlidirlər. Müəllim nümunə üçün bu cümləni seçə bilər: *"Balacanın qara gözləri yaşardı"*. Bunun peşmançılıq hissi ilə bağlı olduğunu deyə bilər. Digər cümlələri isə müəyyən etməyi şagirdlərə tapşırır (*"Qaragöz isə kədərli halda oturub fikrə daldı. Qaragözü ağlamaq tutdu"* və s.).

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Söz boğçası üzərində iş aparılır. Şagirdlər yeni sözləri kontekstə uyğun işlətmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər mətndən əsas fikri ifadə edən cümlələri seçib köçürürlər.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Rollu oyun. Bu fəaliyyət şagirdlərin dialoq qurmaq, müvafiq jest və mimikadan yerli-yerində istifadə etmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq C, Ç (dərslük). Riyaziyyatla inteqrasiya. Şagirdlərin heca haqqında bilikləri xatırladılır. Onlar həm hərflərin, həm də hecaların sayını müəyyənləşdirir, eyni zamanda hansının az, hansının çox olduğunu misallarla aydınlaşdırırlar.

4.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin sait və samitləri fərqləndirmək bacarıqlarını möhkəmləndirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Tap. A (dərslük)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. A (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Oxuduğu mətni səhnələşdirir.	Tap. B (dərslük)
Sözləri hecalara ayırır.	Tap. C, Ç (dərslük)
Sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir.	Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dər. “Qaragözün etirafı” mətni

• Dərslük: səh. 51 • İş dəftəri: səh. 42

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Atalar sözünün müzakirəsi
2	Danışma	Mövzunun şagirdlərin şəxsi həyatı ilə əlaqələndirilməsi
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Mətnin rollar üzrə oxusu; oxu prosesi zamanı yeni sözlərin izahı
4	Oxuyub-qavrama	Obrazların təhlili; açar sözlərin seçilməsi; mətnlə illüstrasiyanın uyğunlaşdırılması; mətnin ardıcılığa uyğun nəql edilməsi
5	Dil qaydaları	Mətndən sual cümlələrinin seçilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim sual verir: *“Doğru söz acı olar, nəticəsi şirin”* atalar sözünü necə başa düşürsünüz?

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər *“Etiraf etmək nədir? Siz heç etiraf etməsinizmi?”* sualları ətrafında müzakirə aparırlar. Müəllim bu sözün mənasını (səhvini boynuna almaq, yalan danışdığını, günahkar olduğunu bildirmək) izah edir. Şagirdlər öz şəxsi həyatlarından nümunələr gətirməklə etiraf etməyin çətin olduğu qənaətinə gəlirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 “Söz boğçası” üzərində iş aparılır. Müəllim yeni sözləri cümlədə işlətməklə mənalarnı şagirdlərə izah edir.

Rollu oxu. Obrazların nitqi və müəllif sözləri şagirdlər arasında bölüşdürülür. Şagirdlər obrazların nitqini uyğun səs tonu ilə oxuyurlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər Qaragözün etirafını bildirən cümlələri seçməklə mətndəki əsas fikri qavradıqlarını nümayiş etdirirlər. Onlar bu qənaətə gəlirlər ki, yalnız dürüst və güclü xarakterə malik insanlar etiraf etməyi bacarırlar.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər Qaragözün hərəkətlərini səciyyələndirməklə onun xarakterini müəyyən edirlər. Digər obrazları da bu üsulla səciyyələndirmək olar.

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Mətndən üç açar söz seçib cümlədə işlətmələri şagirdlərin mətni qavradıqlarını göstərir.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər mətndən sual cümlələrini (*Sən niyə mənim küpümü aşırımsan? Niyə balımı dağıtmısan? İstəyirsiniz, sizin üçün bal toplayım?*) seçməklə sual cümləsini fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.3, **2.2.4** **Tapşırıq C (iş dəftəri).** Bu tapşırıqda “Qaragözün macərası” mətninin hissələrinə aid əsas məqamları xatırladan fikirlər verilib. Həmin fikirləri aid olduqları mətnlərə və illüstrasiyalara uyğunlaşdırmaq tələb olunur. Tapşırıq şagirdlərin diqqətini və yaddaşını inkişaf etdirməyə yönəlmişdir.

2.2.5 **Tapşırıq Ç (dərslük). Qruplarla iş.** Müəllim qruplara “Qaragözün macəraları” mətninin hissələrini danışmağı tapşırır.

Qruplar onlara verilən mətni müzakirə edərək xatırlayırlar. Sonda ardıcılığı gözləyərək “Qaragözün macərası” mətnini danışırırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Fikirlərini sərbəst ifadə edir.	Tap. A (dərslük)
Obrazların xarakterlərini müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslük)
Obrazların nitqini uyğun səs tonu ilə oxuyur.	Tap. B (dərslük)
Açar sözləri seçir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətnlə illüstrasiyanı uyğunlaşdırır.	Tap. C (iş dəftəri)
Ardıcılığı gözləməklə mətni nəql edir.	Tap. Ç (dərslük)
Sual cümlələrini fərqləndirir.	Tap. B (iş dəftəri)

fəsil

3

MƏRHƏMƏT

1-ci dər. “Çağırılmamış qonaq” mətni (I hissə)

• Dərslük: səh. 52 • İş dəftəri: səh. 43

Təlim məqsədləri

- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Şəkillərdən istifadə etməklə məndəki məlumatları genişləndirir (st. 2.2.3).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Verilmiş şəkli uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Mərhəmət” sözünün izahı
2	Danışma	Şəkillər üzrə hekayə qurub danışmaq, obrazı təhlil etmək və ona münasibət bildirmək
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Çağırılmamış qonaq” mətninin oxusu, yeni sözlərin izahı
4	Oxuyub-qavrama	Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən edilməsi
5	Dil qaydaları	Heyvanlara məxsus hərəkət bildirən sözlərin müəyyənləşdirilməsi
6	Yazı	Obrazın zahiri görünüşünün təsviri
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Anlayışın çıxarılması. Müəllim müxtəlif ifadələr söyləyir: *yazığı gəlmək, rəhm etmək, yardım göstərmək, ehtiyacı olana kömək etmək*. O, lövhədə bir neçə söz (*mərhəmət, etibar, cəsarət*) yazaraq soruşur: *“Bu hərəkətlər hansı keyfiyyətə uyğun gəlir?”* Müzakirə nəticəsində şagirdlər *mərhəmətli* sözünü seçirlər.

Danışma

1.2.1 **Tapşırıq A (dərslük).** Şagirdlər süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışırırlar. Hekayənin sonunda qızın hərəkətlərinə şagirdlər öz münasibətlərini bildirirlər. Onun mərhəmətli olduğu vurğulanır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1, **2.1.2** **Tapşırıq B (dərslük).** Müəllim şagirdlərin diqqətini mətnin adına (*“Çağırılmamış qonaq”*) yönəldir. Bu ifadə izah olunur.

Mətn şagirdlər tərəfindən ucadan oxunur. Oxu prosesində paralel surətdə yeni sözlər izah olunur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər nöqtələrin yerinə “Söz boğçası”ndan uyğun gələn sözlər yazmaqla yeni sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 **Tapşırıq C (dərslük).** Şagirdlər məndə adı çəkilməyən obrazlar (xoruz və qoç) müəyyən edərək məndən aldığı məlumatları zənginləşdirirlər.

2.2.5 **Tapşırıq C (iş dəftəri).** Bu tapşırıq şagirdlərin hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.5 **Tapşırıq Ç (dərslük) və B (iş dəftəri).** Hər iki tapşırıq şagirdlərdə varlığa uyğun hərəkət bildirən söz seçmək, sözü kontekstə uyğun işlətmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər şəklə baxaraq Toplanın rəngini, formasını, görkəmini (yazıq, soyuqdan büzüşmüş) təsvir edirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkil üzrə mətn qurub danışır.	Tap. A (dərslük)
Əsərdəki obrazları və məkanı müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.	Tapşırıq C (iş dəftəri)
Ad, hərəkət bildirən sözləri tanıyır.	Tap. Ç (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Şəkli yazı ilə təsvir edir.	Tap. Ç (iş dəftəri)

2-ci dərs. "Çağırılmamış qonaq" mətni (II hissə)

• Dərslük: səh. 53 • İş dəftəri: səh. 44

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Mətnin məzmunundan çıxış edərək hadisələrin davamını təxmin edir (st. 2.2.5).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Əsərdəki obrazları, hadisələri, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Verilmiş sözlər arasında məna əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur (st. 4.1.6).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Evlərdə heyvan saxlayan şagirdlərin təəssüratlarını bölüşməsi
2	Danışma	Şəkillərə baxmaqla mətnin davamının təxmin edilməsi
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Mətnin oxusu, yeni sözlərin izahı
4	Oxuyub-qavrama	Mətndəki obrazların müəyyən edilməsi, onlara münasibət bildirilməsi
5	Dil qaydaları	Hərəkət bildirən sözlərin aid olduqları varlıqlara aid edilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə aşağıdakı suallarla müraciət edir: "Hansı heyvan evinizdə saxlamaq istəyərsiniz? Ona necə qayğı göstərərdiniz?"

Evlərdə heyvan saxlayan şagirdlər onlara necə qulluq etdikləri haqqında danışırlar. Müəllim digər şagirdlərə tapşırır:

– Yoldaşınıza sizi maraqlandıran suallar verin.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər müəllimin yönəldici suallarının köməyi ilə müzakirə aparırlar:

– "Kimsəsiz heyvanlar" deyəndə nə başa düşürsünüz? Nə üçün biz onlara qayğı göstərməliyik? Belə heyvanlara necə qayğı göstərmək olar?

Məqsəd şagirdlərdə heyvanlara qarşı mərhəmət hissi oyatmaqdır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqda şagirdlər şəkillərə baxmaqla mətnin davamını təxmin edirlər. Bununla da şagirdlərdə öz fikirlərini sərbəst şəkildə ifadə etmək vərdisləri inkişaf etdirilir.

Mətn növbəli oxu üsulu ilə oxunur.

2.1.2 Şagirdlər yeni sözləri cümlədə işlətməklə onların mənasını anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq C (dərslük). Qruplarla iş. Qruplara "Çağırılmamış qonaq" mətnindəki obrazları (I qrup – Toplan, II qrup – xoruz, qoç, III qrup – İpək, IV qrup – oğlan) və onların hərəkətlərini təhlil etmək tapşırılır.

2.2.3 Tapşırıq A, B (iş dəftəri). Şagirdlər nöqtələrin yerinə əlamətlərinə uyğun obrazların adlarını yazaraq oxuduqları mətni qavradıqlarını nümayiş etdirirlər. "B" tapşırığı şagirdlərin həmçinin məntiqi təfəkkürünü inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər tapşırığa əsasən mətndən ad və hərəkət bildirən sözləri qruplaşdıraraq yazırlar. Onlar ad və hərəkət bildirən sözləri fərqləndirməklə bərabər, eyni zamanda öz söz ehtiyatlarını zənginləşdirmiş olurlar.

4.1.5, 4.1.6 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin sözlər arasında əlaqə yaradaraq bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Diferensial təlim

Çətin tipli hesab olunan bu tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə uyğun hərəkət bildirən sözlər yazılmış vərəq təqdim edə bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Həyatda gördükləri haqqında danışır.	Tap. A (dərslük)
Mətnin məzmunundan çıxış edərək hadisələrin davamını təxmin edir.	Tap. B (dərslük)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. C (dərslük)
Mətnəndən ad, əlamət, hərəkət bildirən sözləri seçir.	Tap. C (iş dəftəri)
Bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tap. Ç (iş dəftəri)

3-cü dər. "Ana qaranquş" mətni

- Dərslük: səh. 54 • İş dəftəri: səh. 45

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Mətnəndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Cümlələr, abzaslar arasında fasilə verməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Verilmiş illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətnəndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir (st. 2.1.3).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Qaranquş" mahnısının səsləndirilməsi
2	Danışma	"Qaranquşun Xocalı arzusu" mətninin xatırlanması
3	Oxu. Söz ehtiyatı	"Ana qaranquş" mətninin oxusu; yeni sözlərin mənimsədilməsi
4	Oxuyub-qavrama	Mətnəndəki əsas fikrin müəyyən edilməsi, "abzas" anlayışının mənimsədilməsi
5	Söz ehtiyatı	Əksmənalı və yaxınmənalı sözlərin uyğunlaşdırılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim suallar verir: – *Ətrafda ən çox hansı quşları görürsünüz? Siz hansı quşların yuvasını görmüsünüz? Onlara ən çox harada rast gəlmisiniz? Quşlara yuva qurmusunuzmu?*

Musiqi ilə inteqrasiya. Müəllim "Qaranquş" mahnısını (sözləri *Teymur Elçinin*, musiqisi *Ağabacı Rzayevanın*) səsləndirə bilər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər "Qaranquşun Xocalı arzusu" mətnini xatırlayaraq bu quşların insanlara yaxın yerdə məskən saldığını deyirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlərin sual ("Sizcə, niyə bu quşlar insanlara yaxın yerdə yaşayırlar?") ətrafında müzakirə etməsi mətnin oxunmasına maraq oyadır.

Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin abzaslarını növbə ilə səslə oxuyurlar. Hər abzasın oxusundan sonra müəllim şagirdlərdən həmin hissədə ifadə olunan əsas fikri soruşur və deyilmiş fikri lövhədə yazır. Şagirdlərə tanış olmayan sözlər izah edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Mətn oxunduqdan sonra şagirdlər qaranquşların insanlara yaxın yerdə məskənsalma səbəbini bir daha müzakirə edirlər.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər sualların mətnin məzmununa aid olub-olmadığını müəyyənləşdirməklə mətnəndəki əsas fikri dəqiqləşdirirlər.

2.2.3, 2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Məqsəd şagirdlərin vizual təsviri verbal təsvirlə uyğunlaşdırmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir. Şagirdlər cavabları rəqəmli kartlarla göstərə bilərlər.

"Bunları bilməliyə" rubrikasındakı məlumat – mətnin bitkin hissələrinin "abzas" adlandırılması şagirdlərə mənimsədilir.

Tapşırıq D (dərslük). Məqsəd şagirdlərin oxuyub-qavrama bacarığını inkişaf etdirməklə yanaşı, yeni öyrəndikləri "abzas" anlayışı ilə bağlı bilikləri möhkəmləndirməkdir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər həm mətni oxuyub-qavradıqlarını, həm də yeni öyrəndikləri "abzas" anlayışını, abzasların ardıcılığını qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.3 Tapşırıq B, C (iş dəftəri). Şagirdlərin əksmənalı və yaxınmənalı sözlərlə bağlı bilik və bacarıqları möhkəmləndirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Cavabı mətnəndəki əsas fikri ifadə edən sualı müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslük)
Verilmiş illüstrasiya ilə mətnin müvafiq abzasını uyğunlaşdırır.	Tap. Ç (dərslük)

Mətnəki abzasları tanıyır.	Tap. Ç, D (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dər. "Mərhəmətli qız" mətni

- Dərslük: səh. 55 • İş dəftəri: səh. 46

Təlim məqsədləri

- Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir (st. 2.2.2).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Verilmiş illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Şeirinin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Dinlədiyi ilə bildiyi məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır (st. 1.1.2).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir (st. 4.1.6).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır (st. 4.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Dilərə" şeirinin səslənməsi
2	Oxu	"Mərhəmətli qız" şeirinin oxusu
3	Oxuyub qavrama	İllüstrasiya ilə mətnin hissəsinin üz- laşdırılması, "abzas" anlayışı
4	Dinləmə	"Dilərə" şeirinin səsləndirilməsi
5	Söz ehtiyatı	Əlamətinə görə varlığın müəyyən olması
6	Dil qaydaları	"Cümlə" anlayışının möhkəmlən- dirilməsi
7	Yazı	Üzündən köçürmə
8	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bir neçə situasiya ifadə edən cümlələr səsləndirir:

- *Yoldaşınız ayağını zədələyərsə, ...*
 - *Nənəniz xəstələnərsə, ...*
 - *Parta yoldaşınızın üstü bulaşarsa, ...*
- NƏ EDƏRSİNİZ?

Oxu

2.2.2, 2.2.3 Tapşırıq A, B (dərslük). Şagirdlərdən biri şeirin birinci bəndini oxuyur. 2-ci şagird isə o bəndin məzmununu nəsrə çevirib danışır. 3-cü şagird isə oxunan bəndə uyğun illüstrasiyanı müəyyən edir. Oxu prosesi bu qayda ilə davam edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Oxu prosesindən sonra şagirdlər mətnə hansı obrazın (Nəmin) mərhəmətli olduğunu müəyyən edirlər.

2.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər şeirin strukturu haqqında bilikləri təkrarlamaqla yanaşı, mətndəki əsas faktları oxuyub-qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Dinləmə

1.1.2 Müəllim Əli Kərimin məşhur "Dilərə" şeirini səsləndirir. Şagirdlər oxuduqları və dinlədikləri mətnlərdəki xeyirxah qız obrazlarını müqayisəli təhlil edirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər verilmiş izahla uyğun gələn sözü kontekstə əsasən müəyyən etməklə (*tənzif*) söz ehtiyatlarını artırmış olurlar.

1.2.3 Tapşırıq A, B (iş dəftəri). Şagirdlərin nitq etiketlərini situasiyaya uyğun işlətmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.6, 4.1.3 Tapşırıq C, Ç (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin cümlə haqqında öyrəndikləri qaydaları (cümlənin ilk sözünün böyük hərflə yazılması, cümlənin sonunda müvafiq durğu işarəsinin qoyulması, şəxs adlarının böyük hərflə yazılması) daha dərin-dən mənimsətməkdir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Tap. A (dərslük)
Verilmiş illüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsinə uyğunlaşdırır.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir.	Tap. A (dərslük)
Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir.	Tap. A, B (iş dəftəri)
Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.	Tap. A, B (iş dəftəri)
Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tap. Ç (dərslük)

1-ci dərs. "Yöndəmsiz Timsah" mətni (I hissə)

- Dərslik: səh. 56 • İş dəftəri: səh. 47

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Məndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir (st. 2.1.3).
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Heyvanlara aid oxunan mətnlərin xatırlanması
2	Danışma. Söz ehtiyatı	Mövzu ətrafında danışma
3	Oxu	"Yöndəmsiz Timsah" mətninin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Mətn və şəkillər üzrə iş
5	Söz ehtiyatı	Heyvanlara aid əlamətlərin müəyyən edilməsi
6	Yazı	Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələrin köçürülməsi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim sual verir:

– *İndiyə qədər oxuduğunuz hansı mətnlərdə heyvan obrazları var?*

Şagirdlər müvafiq nağılları xatırladıqca bu haqda qısa sual-cavab təşkil olunur.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.2 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər şəkillərdə təsvir olunmuş heyvanlar haqqında danışmaqla "Yöndəmsiz timsah" mətnində iştirak edən heyvan obrazları haqqında biliklərini genişləndirirlər.

Oxu. Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslik). İnteraktiv (qruplarla) oxu. Hər qrupa mətnin bir hissəsi (Timsahla Dəvəquşu, Timsahla Zürafə, Timsahla Kenquru) verilir.

Hər qrup oxuduğu hissədə olan yeni məlumatları qeyd edir (timsahın ayağının və quyruğunun

çox böyük olması, zürafənin qidalanması, kenqurunun balasını kisəsində gəzdirməsi və s.). Sonda hər qrup oxuduğu hissəni nəql edir. Bütövlükdə mətn haqqında təsəvvür yaranır.

Mətnə çəkilmiş illüstrasiyalarla mətnin müvafiq hissələri uyğunlaşdırılır və yenidən oxunur.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq məndəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən etmək bacarığını inkişaf etdirir. Başlıqların ardıcılığı: 3, 1, 4, 2.

2.2.4 Tapşırıq C (dərslik). Məqsəd şagirdlərin obrazları sadə formada təhlil etmək və onlara münasibət bildirmək bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər əlamətlərinə uyğun heyvanların adlarını tapırlar. Eyni zamanda şəkillərə və bildiklərinə əsaslanaraq izahları genişləndirirlər. *"Zürafənin xalları olur, qabaq ayaqları arxa ayaqlarından uzun olur. Kenquru tullana-tullana yeriyyir. Timsahın dərisi möhkəm olur. Dəvəquşu ən böyük quşdur"* və s. fikirlər səsləndirə bilirlər.

2.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin cümlədə sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz etmək bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). **Söz ehtiyatı ilə in-teqrasiya.** Məqsəd söz ehtiyatını möhkəmləndirməklə yanaşı, çap hərfləri ilə verilmiş sözləri üzündən köçürmək bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslik)
Məndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.	Tap.A (iş dəftəri)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap.C (dərslik)
Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslik)
Sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Yöndəmsiz Timsah” mətni (II hissə)

- Dərslik: səh. 57 • İş dəftəri: səh. 48

Təlim məqsədləri

- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Cümlələr, abzaslar arasında fasilə verməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Tıq-tıq xanım” nağılının xatırlanması
2	Danışma	“Tülkü və Leylak” nağılının xatırlanması, “Yöndəmsiz timsah” mətninin davamının təxmin edilməsi
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Yöndəmsiz Timsah” mətninin oxunması, “Söz boğçası” üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Mətndəki əsas hadisələrin və bu hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyənləşdirilməsi
5	Dil qaydaları	Sözlərin hecalara ayrılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə “Tıq-tıq xanım” nağılını xatırladıb sual verir:

– *Tıq-tıq xanım nə üçün Çoban və Tülkü ilə dostluq etmir?*

Danışma

1.2.3 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər “Tülkü və Leylak” nağılını da xatırlayırlar. Müzakirələr nəticəsində məlum olur ki, Tıq-tıq xanım və Leylak onlara qarşı kobud rəftar edənləri tərk edirlər.

1.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Suallar:

– *Heyvanlar Timsaha qarşı hansı kobudluğu etdilər? Sizcə, Timsah onların kobudluğuna necə cavab verəcək? Şəklə baxaraq mətnin davamını təxmin edin.*

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin hissələrini abzaslara uyğun növbə ilə oxuyurlar. Müəllim hər abzasın sonunda müvafiq

hissəyə aid suallar verir. Bu, oxu prosesində şagirdlərin diqqətini mətnə cəlb etməyə kömək edir.

“Söz boğçası” rubrikası. Mətnə şagirdlərə tanış olmayan (*leysan, sahil*) sözlər izah olunur. Oxu prosesindən sonra şagirdlər mətndəki hadisələri öz təxminləri ilə müqayisə edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq: *“Mətni dinləyən zaman hadisələri xəyalınızda canlandırın. Hansı təbiət hadisələrini təsəvvür etdiniz?”* Bu tapşırıq qavramanın effektivliyini artırır. Şagirdlər mətndəki əsas hadisələri (*“Çay daşdı. Heyvanlar çayın o biri sahilində qaldılar”*) müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şagirdlər hadisələrin səbəbini müəyyən edib yazırlar. Bununla onların oxuyub-qavrama və yazı bacarıqları inkişaf etdirilir.

Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər mətnin sonuna uyğun gələn cümləni (*“Axı bu qədər dost qazanmışdı”*) müəyyən etməklə mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq D (dərslik). Mətndəki hadisələrin ardıcılığı müəyyən edilir. Şagirdlər növbə ilə planın hər başlığını nəql edirlər.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlərin sözləri hecalara düzgün ayırmaq bacarıqları inkişaf etdirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.	Tap. A (dərslik)
Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tap. B (dərslik)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. Ç, D (dərslik)
Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tap. D (dərslik)

3-cü dərs. “Ağacın təşəkkürü” mətni

• Dərslik: səh. 58 • İş dəftəri: səh. 49

Təlim məqsədləri

- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir (st. 2.1.3).
- Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir (st. 2.2.2).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Öz biliklərindən və mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürlərindən çıxış edərək mətndəki əsas fikri şərh edir (st. 2.2.4).
- Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir (st. 4.1.3).
- Mətndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Yaxşılıq et ki, yaxşılıq görəsən” atalar sözü ətrafında müzakirə
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Ağacın təşəkkürü” şeirinin oxusu, yeni sözlərin mənimsədilməsi
3	Oxuyub-qavrama	Şeirin strukturu üzrə iş, şeirin nəql olunması, əsas fikirlə bağlı ümumiləşdirmə aparmaq
4	Dil qaydaları	Orfoqrafik normaların mənimsədilməsi, ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlərin qruplaşdırılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə “Yaxşılıq et ki, yaxşılıq görəsən” atalar sözünü yazır və bu fikri təsdiq edən hadisələri nümunə gətirməyi tapşırır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər şəkllə baxaraq öz fərziyyələrini söylədikdən sonra şeir oxunur. Müəllim lövhədə qeyri-ardıcıl üç cümlə yazır. Cümlələrin aid olduğu bəndlər müəyyən edilir:

2. Ağac su içib təşəkkür etdi.

3. Ağacın hədiyyəsi oğlanın xoşuna gəldi.

1. Susuz ağaca kömək lazımdır.

Şagirdlər şeirə aid illüstrasiyanın hansı bəndə uyğun gəldiyini müəyyən edirlər.

2.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin cümlədə sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz etməklə söz ehtiyatını artırmaqdır.

Oxuyub-qavrama

2.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıq şagirdlərdə şeiri nəsrə çevirib danışmaq bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.2 Tapşırıq C (dərslik). Məqsəd şeirin strukturu ilə bağlı öyrədilən filoloji anlayışların təkrarı və möhkəmləndirilməsidir.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şagirdlər şeirdən şəkllə uyğun hissəni (“Budağından almalar qopub vedrəmə düşdü”) yazmaqla oxuyub-qavrama və yazı bacarıqlarını möhkəmləndirirlər.

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər dərslikdə tanış olduqları mətnləri xatırlayaraq müvafiq fikrə uyğun olan mətnləri (“Qartalın təşəkkürü” və “Qarıqanın xilas”) müəyyən edirlər.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər səhv verilmiş sözləri düzgün yazmaqla bəzi orfoqrafik normaları mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

4.1.5 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin sözləri ad, əlamət, say, hərəkət bildirməsinə görə qruplaşdırmaq, eyni zamanda sualları müəyyənləşdirmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Tap. B (dərslik)
Verilmiş illüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsini uyğunlaşdırır.	Tap. B (iş dəftəri)
Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)
Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir.	Tap. C (dərslik)
Mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürlərindən çıxış edərək mətndəki əsas fikri şərh edir.	Tap. D (dərslik)

4-cü dərs. Ümumiləşdirici dərs

• Dərslik: səh. 60 • İş dəftəri: səh. 50

Təlim məqsədləri

- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.1.3).
- Öz biliklərindən və mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürlərindən çıxış edərək mətndəki əsas fikri şərh edir (st. 2.2.4).
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır (st. 1.2.2).
- Həm ümumi, həm də xüsusi isim kimi işlənən sözlərin yerindən asılı olaraq böyük, yoxsa kiçik hərf ilə yazıldığını müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Sözləri əlifba sırası ilə düzür (st. 4.1.4).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmə adının xatırlanması
2	Oxu	“Yeriyən papaq” mətninin abzasları üzrə iş
3	Söz ehtiyatı	Bölmə boyunca mənimsədilən yaxşı və pis xüsusiyyətlərlə bağlı söz ehtiyatının ümumiləşdirilməsi
4	Dil qaydaları	Heyvanlara verilən adların yazılışı, sözlərin əlifba sırası ilə düşülməsi
5	Danışma	Açar sözlərin köməyi ilə nağılın danışılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bölmədəki mövzulara uyğun açar sözlər səsləndirir (*məhəbbət, etiraf, dostluq, mərhəmət*). Şagirdlərə tapşırıqlar ki, açar sözlərə uyğun olaraq həyatda gördüklərindən və eşitdiklərindən misallar gətirsinlər. Beləliklə, şagirdlərin bəzi mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürləri bir daha yoxlanılır.

Oxu

2.2.5 Tapşırıq A (dərslük). İnteraktiv (qruplar-la) oxu. Qruplar mətni oxuyur və suallara cavab hazırlayıb təqdim edirlər. Tapşırıqın məqsədi bu bölmədə öyrədilən “abzas” anlayışı üzrə bilik və bacarıqların möhkəmləndirilməsidir. Həmçinin şagirdlər mətnin məzmunu ilə bağlı müəllimin suallarına cavab verməklə oxu və qavrama bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. **Suallar:** “Yerə düşən nə idi? Uşaqlar niyə qorxdular?”

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər bölmədə öyrəndikləri “abzas” anlayışı üzrə bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Söz ehtiyatı

2.1.3 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqların məqsədi şagirdlərin yaxşı və pis xüsusiyyətlərlə bağlı söz ehtiyatını möhkəmləndirməkdir. **Düzgün cavab:** 1–Ç; 2–C; 3–A; 4–B.

2.2.4 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər bölmə boyunca oxuduqları mətnlərdəki əsas fikirləri müəyyənləşdirməklə oxuyub-qavrama bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.3, 4.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərin bu bölmədə heyvanlara verilən xüsusi adların yazılışı ilə bağlı mənimsədikləri qayda üzrə bilik və bacarıqları yoxlanılır və möhkəmləndirilir. Şagirdlər həmçinin əlifba üzrə bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Verilmiş mövzu ilə bağlı açar sözlərdən istifadə edərək danışma bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Abzasları tanıyır.	Tap. A (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tap. B (dərslük)
Mətndəki əsas fikri müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)
Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.	Tap. Ç (dərslük)
Həm ümumi, həm də xüsusi isim kimi işlənən sözlərin yerindən asılı olaraq böyük, yoxsa kiçik hərflə yazıldığını müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslük)
Sözləri əlifba sırası ilə düzür.	Tap. C (dərslük)

Mövzu		Dünyanı kəşf edirəm
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	- Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi və ya davam etdirilməsi - Şəkillər üzrə kiçik dialoqun qurulması
	Söz ehtiyatı	kəşf, yarıq, dəyənək, alaçıq, dəhşətli, keşikçi, ildırım, çaxmaq, çör-çöp, dəre, təpə, qaya, əhliləşdirmək, zəmi, bişmək, əkinçi, əldə etmək, dəyirman, soba, sünbül, alaq, kombayn, üyütmək, yoğurmaq, cizgi, film, aktyor, canlanmaq, kompüter, eskiz, kinoteatr, kosmos, kosmonavt, planet, raket, kainat, skafandr və s.
	Oxu	- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnlərin oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi - Şeir in əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi
	Yazı	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvlərin düzəldilməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması - Şəkil üzrə mətn qurub yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	Ad, hərəkət bildirən sözlər, durğu işarələri, heca üzrə biliklərin təkrarı və tətbiqi
	Filoloji anlayışlar	Şeir, hekayə, misra, bənd, qafiyə, şair, yaxınmənalı sözlər, əksmənalı sözlərin təkrarı
Kompetensiyalar		Təbiətdəki varlıqlara sevgi və dəyər verilməsi, öz xalqının tarixinə maraq, milli və dünya mədəni irsinə hörmət, zəhmətkeşlik.

Bu bölmədə müxtəlif kəşflər, çörəyin ərsəyə gəlməsi, cizgi filmlərinin yaranması, səma cisimləri və kosmosun fəthi ilə bağlı müxtəlif mövzulardan bəhs edən bədii və informativ mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərin maraq dairəsində olan mövzulardan istifadə etməklə onların dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarını inkişaf etdirmək, ətraf aləmlə bağlı söz ehtiyatlarını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Məndəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir.
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə oxuyur.
- Hüsnxət normalarına uyğun sərbəst yazır.

Mənimləmədə çətinlik doğuran məsələlər:

- mətn üzrə sualların tərtib olunması.
- şəkil üzrə mətn qurub yazma.

Diferensial təlim

Bu bölmənin tədrisi zamanı bir sıra filoloji anlayışların mənimləməsində şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma faydalı ola bilər. Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

Bu bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər:

- iş vərəqləri, kosmos və səma cisimlərinin şəkilləri, filmlərdən fraqmentlər və s.

fəsil 1 KECMİŞƏ SƏYAHƏT

1-ci dər. "Azıx mağarası" mətni

• Dərslik: səh. 62 • İş dəftəri: səh. 51

Təlim məqsədləri

- Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir (st. 1.1.1).
- Mətni oxuyarkən tanış olmayan sözlərə diqqət yetirir (st. 2.1.1).
- Verilmiş illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir (st. 2.1.3)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Kəşf" anlayışının izahı
2	Dinləmə-danışma	Bölmə titulundakı şəkil və suallar üzrə iş; dinləmə mətni
3	Oxu. Söz ehtiyatı	"Azıx mağarası" mətninin oxusu, yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Mətn və şəkillər üzrə iş
5	Danışma	Mövzu ətrafında danışma
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim "kəşf" sözünün mənasını açıqlayır:

– *Təbiətdə və həyatda bir çox hadisələrlə qarşılaşır, onların sirrini öyrənməyə çalışırıq. Necə olur ki, yağış yağır? Külək niyə əsir? Fəsillər niyə dəyişir və s. Bu "necə" və "niyə"lərə cavab tapanda biz həmin hadisəni özümüz üçün kəşf etmiş oluruq.*

Dinləyib-danışma

1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlərin diqqəti bölmə titulunda verilmiş şəkillərə və suallara yönəldilir. Şəkillərdə təsvir olunanlar haqqında şagirdlərin ilkin məlumatları yoxlanılır. Əlavə suallar: *Hansı səma cisimlərini tanıyırsınız? Qobustan haqqında nə bilirsiniz? Çörək nədən hazırlanır?*

Sonra müəllim dinləmə mətnini səsləndirir:

"Orxan Bakıda yaşayır. O, birinci sinifdə oxuyur. Onların evi çoxmərtəbəli binadadır.

Bir gün atası Orxanı Şirvanşahlar sarayına apardı. Orxan möhtəşəm, qədim binaya maraqla baxırdı. O, saray haqqında xeyli maraqlı məlumat öyrəndi.

Yay tətilində atası Orxanı İsmayıl əmisigilə gəzməyə apardı. Atası Orxanın əmisigilin "ev"inə diqqətlə baxdığını görüb dedi:

– Əmingil maldarlıqla məşğuldurlar. Ona görə də onlar yayda alaçıqda yaşayırlar. Alaçıqları qurmaq və sökmək elə də çətin olmur".

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər dinlədikləri mətn-də təsvir olunmuş müxtəlif məkanların tapşırıqda verilmiş şəkillərlə uyğunluğunu müəyyən edirlər. Bu onların beyinlərində canlandırdıqları təsvirlərlə vizual təsvirləri müqayisə etmək bacarığını inkişaf etdirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Növbəli oxu. Şagirdlər mətni növbə ilə səsli oxuyurlar. Müəllim şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin təxmini mənasını soruşur. Sonra sözlərin dəqiq mənasını açıqlayır.

Oxuyub-qavrama

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlər mətnlə bağlı faktoloji sualları cavablandırırlar:

- *İnsanların niyə evləri yox idi?*
- *Domrul nə üçün qışqırdı?*
- *"Azıx" sözünün mənası nədir?*
- *İlk insan məskəni necə adlanır?*

2.2.3 Şagirdlər illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyən edirlər. Məqsəd şagirdlərin vizual təsviri verbal təsvirlə uyğunlaşdırmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər mətnə istinad etməklə (*Şaxtalı bir gün idi*) birbaşa ifadə olunmayan məlumatı (hadisənin qış fəslində baş verməsi) əldə edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şəkillərin ardıcılığı bərpa edilir. Tapşırıq həmçinin şagirdlərin şəkillərə aid cümlə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərə Azıx mağarasının dünyada insanların yaşadığı ən qədim yaşayış məskənlərindən biri olduğu və Füzuli şəhəri yaxınlığında yerləşdiyi, hazırda işğal altında olduğu barədə məlumat verə bilər.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq D (dərslik). Şagirdlər şəkillər vasitəsilə aldıkları məlumatları ifadə edirlər.

Tapşırıq E (dərslik). Bu tapşırıq şagirdlərin xəyal gücünü – yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirir.

Söz ehtiyatı

2.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin cümlədə sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz etmək, həmçinin çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri üzündən köçürmək bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.	Tap. A, B (dərslük)
Oxuyarkən tanış olmayan sözlərə diqqət yetirir.	Tap. C (dərslük)
Mətndə əsas fikri və hadisələri müəyyənləşdirir.	Tap. Ç (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.	Tap. D, E (dərslük)
Sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir.	Tap. B (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllimə növbəti dərsə şam və kibrit gətirməsi tövsiyə olunur.

2-ci dərs. "Odun kəşfi" mətni

- Dərslük: səh. 63 • İş dəftəri: səh.52

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Mətndən tanış olmadığı sözləri seçir (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır (st. 3.1.2).
- Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir (st. 4.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şam vasitəsilə odun izahı
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Odun kəşfi" mətninin oxunması, yeni sözlərin mənimsədilməsi
3	Danışma	Şəkillərin köməyi ilə mətnin genişləndirilməsi
4	Yazı	Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması
5	Dil qaydaları	Sözlərin yazılışı üzrə iş
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim kibriti alısdırmaqla şam yandırır. Bu zaman kibriti yandırarkən çıxan qığılcımı şagirdlərə göstərir. Bu üsul şagirdlərə odu, odun yaranmasını və "qığılcım" sözünün izahını əyani şəkildə mənimsətməyə kömək edə bilər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlərin diqqəti

şəkillərə yönəldilir. Oddan istifadə məqsədləri barədə müzakirə aparmaqla mövzuya maraq oyadılır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (dərslük). İstiqamətləndirilmiş oxu. Lövhədə suallar yazılır:

1-ci abzas: İnsanlar niyə mağarada qizləndilər?

2-ci abzas: İnsanlar odu necə əldə etdilər?

3-cü abzas: Od sönəndə Domrul nə etdi?

Müəllim şagirdlərə tapşırır ki, mətnin hər abzasını oxumağa başlamazdan öncə lövhədəki sualı oxusunlar.

Yeni sözlər (*çaxmaq, dəhşət, tonqal, ildırım, qığılcım*) izah olunur və söz boğçasına əlavə edilir.

Müəllim qığılcım yarada bilən daşların "çaxmaqdaşı" adlandığını söyləyib daşın nə üçün belə adlandırılması ətrafında müzakirə apara bilər. Daşın adı ildırımın çaxması ilə əlaqələndirilir.

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin oxuyub-qavramasını yoxlamaq məqsədilə mətn və şəkil üzrə iş aparılır. Əvvəlcə şagirdlər şəkildə təsvir olunmuş hadisə haqqında danışirlar. Sonra mətndən həmin şəkil üzrə təsvir olunan hissəni tapıb yenidən səsləndirirlər.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirməklə söz ehtiyatlarını möhkəmləndirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər şəkillər vasitəsilə mətndən öyrəndikləri məlumatları genişləndirərək danışirlar.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin mətnlə bağlı oxuyub-qavrama, həm də açar sözlərdən istifadə etməklə mətn qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Dil qaydaları. Yazı

4.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər səhv verilmiş sözləri düzgün yazmaqla bəzi orfoqrafik normaları mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
Mətnə tanış olmadığı sözləri seçir və mənası ilə uyğunlaşdırır.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır.	Tap. B (iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramın hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dərs. “Qobustanda” mətni

• Dərslik: səh. 64 • İş dəftəri: səh.52

Təlim məqsədləri

- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Verilmiş illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır (st. 4.1.5).
- Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir (st. 4.1.3).
- Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır (st. 4.1.3).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Azıx mağarası" mətninin xatırlanması
2	Oxu	"Qobustanda" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Faktoloji suallar və şəkillər üzrə iş
4	Dil qaydaları	Şəxs və yer adlarının böyük hərflə yazılışı, orfoqrafiya üzrə iş
5	Söz ehtiyatı	Söz boğçası üzrə iş
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

"Azıx mağarası" mətni xatırladılır:

– *Azíx mağarasını kim tapmışdır? Domrul nəyi kəşf etdi?*

Müəllim yeni mətnin məzmununa maraq oyatmaq üçün şagirdlərin diqqətini mətnə çəkilmiş illüstrasiyaya, yaxud mətnin adına yönəldir və sual verir:

– *Domrul və ailəsinin yeni məskəni haradır?*

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (dərslik). İstiqamətləndirmə.

Müəllim lövhədə suallar yazır, şagirdlərə tapşırır ki, mətni oxuyarkən bu sualların cavabını tapsınlar: *“Domrulun ailəsi nə üçün yeni məskən tapmaq istədi? Onlar harada məskən saldılar? O yer necə adlanırdı? Domrulun ailəsi nə ilə məşğul olurdu? Onlar hansı heyvanları əhliləşdirdilər?”* və s.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim lövhədə sualları qeyri-ardıcıl düzüb suallar üzrə iş apara bilər. Hər abzas oxunduqdan sonra müəllim şagirdlərə bu hissəyə aid olan sualları seçməyi və cavablandırmağı tapşırır.

“Əhliləşdirmək” sözü şagirdlərə izah edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlərin oxuyub-

anlama bacarığını və dünyagörüşünü inkişaf etdirir.

Müəllim izah edə bilər ki, qədimdə insanlar odlu silahdan (tufəng, tapança və s.) istifadə etmirdilər.

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya.

Şagirdlərdə oxuyub-qavrama, həmçinin yazı bacarıqlarını möhkəmləndirir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər kon-

tekstə uyğun hərəkət bildirən sözlər əlavə etməklə dil qaydaları üzrə biliklərini möhkəmləndirirlər.

4.1.3 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər səhv veril-

miş sözləri düzgün yazmaqla bəzi orfoqrafik normaları mənimsəyirlər.

4.1.3 Tapşırıq D (dərslik) və C, Ç (iş dəftəri).

Şəxs və yer adlarının böyük hərflə yazılması qaydası təkrarlanır və tapşırıqlar vasitəsilə möhkəmləndirilir.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər bu fəsildə

öyrəndikləri yeni sözləri həm təkrar edir, həm də mənalarını bir daha uyğunlaşdırmaqla söz ehtiyatlarını möhkəmləndirmiş olurlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. A (dərslik)
Verilmiş illüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsinə uyğunlaşdırır.	Tap. B (dərslik). Tap. A (iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramın hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir.	Tap. C (dərslik)
Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.	Tap. Ç (dərslik) Tap. C, Ç (iş dəftəri)
Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tap. D (dərslik)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllim şagirdlərdən Qobustan haqqında məlumat toplamağı tapşırır.

4-cü dər. "Qobustana səyahət" mətni

• Dərslik: səh. 65 • İş dəftəri: səh.54

Təlim məqsədləri

- Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir (st. 1.1.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- İnformativ mətndəki məlumatlar haqqında yazılı təqdimat hazırlayır (st. 3.1.4).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Qobustan haqqındakı məlumatların müzakirəsi
2	Dinləmə	"Qobustana səyahət" mətni
3	Oxu	"Qobustan" şeirinin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Şeirin bəndləri ilə illüstrasiyaların uyğunlaşdırılması
5	Yazı	Qobustanla bağlı mətndlərdəki faktların müqayisəsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şəxələndirmə. Müəllim lövhədə dairə çəkir, mərkəzinə "Qobustan" yazır. Şagirdlər Qobustan haqqında öyrəndikləri və topladıqları məlumatları söyləyirlər. Məlumatlar dairənin kənarına yazılır.

Dinləmə-danışma

Müəllim "Qobustana səyahət" mətnini səsləndirir:

"Bir gün müəllimimiz bizi Qobustana apardı. Qobustan qayalıqlarını gəzdik. Bələdçi gəzinti zamanı bizə ətraflı məlumat verdi:

– Bura ulu babalarımızın yaşayış məskənlərindən biridir. Baxın, daşlar üzərində müxtəlif rəsmlər var. At, keçi və başqa heyvan rəsmləri, balıq tutan, rəqs edən insan rəsmləri və s. Bu rəsmlər bizə keçmişdən xəbər verir.

Gəzinti zamanı öyrəndik ki, burada qədim ocaq yerləri də tapılıb.

Bələdçi bizi qavaldəşlə tanış etdi. Söylədi ki, bu daş qədim insanların ilk musiqi alətidir. Elə bu zaman sinif yoldaşımız Uğur qavaldəşi döyəcəlməyə başladı. Ətrafa gözəl ritm səsləri yayıldı. Qavaldəş çalındıqca mənə elə gəldi ki, Qobustan qayalarının üzərindəki insan rəsmləri hərəkətə gəldi. Sanki onlar yallı gedirdilər.

Biz bu gəzintidə xeyli məlumat aldığımızı. Buranın nə üçün "Açıq səma altında muzey" adlandığı bizə aydın oldu".

1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər dinlədikləri mətn üzrə sualları şəkillərin köməyi ilə cavablandırır. Müəllim dinləmə mətni ilə bağlı əlavə suallar verir: *"Nə üçün buranı açıq səma altında muzey adlandırırlar? Uşaqlara Qobustan haqqında kim məlumat verdi?"*

"Bələdçi", "muzey" sözlərinin mənaları izah olunur.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq B (dərslik). "Qobustan" şeiri bəndlərlə oxunur və məlumatlar qayalıq üzərindəki rəsmlərlə müqayisə olunur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şeirdə üçüncü şəklə uyğun məlumatın olmadığı müəyyən edilir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin oxuyub-anlamasını yoxlamaqla bərabər, çap hərfləri ilə verilmiş mətnin hüsrxət normalarına uyğun köçürülməsi bacarıqlarını da inkişaf etdirir.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər mətndən müvafiq məqamları seçib sualları yazılı şəkildə cavablandırır.

Yazı

3.1.4 Tapşırıq C (dərslik). Qruplarla iş. Tapşırıqda bu fəsildə öyrədilən mətnlər xatırlanır, Qobustan ilə bağlı məlumatlar ümumiləşdirilir.

Hər bir qrup Qobustan haqqında verilmiş məlumatlar arasından öz mətninə uyğun olanları seçir və qeyd edir. Təqdimatlar dinləniləndikdən sonra hər üç mətndə təkrarlanan məlumatlar müəyyənləşdirilir (*Qədim insanlar kollektiv rəqs edirlər. Onlar ov ovlayır, balıq tuturdular.*).

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir.	Tap. A (dərslik)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tap. B (dərslik) Tap. A, B, C (iş dəftəri)
İnformativ mətndəki məlumatlar haqqında yazılı təqdimat hazırlayır.	Tap. C (dərslik)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)

1-ci dərs. “Əkinçi və Canavar” mətni (I hissə)

- Dərslik: səh. 57 • İş dəftəri: səh. 55

Təlim məqsədləri

- Sözü aid olduğu ümumi məna qrupunu müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir (st. 2.2.3).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Məqsəd və intonasiasından asılı olaraq cümləni müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır (st. 4.1.7).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Əlamətlərinə görə əşyanı müəyyən etmə
2	Oxu	“Kəndli və Canavar” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətnə çəkilmiş illüstrasiyalar üzrə iş
4	Danışma	Mətnin davam etdirilməsi
5	Dil qaydaları	Cümlə sonunda müvafiq durğu işarələrindən istifadə
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

2.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Anlayışın çıxarılması.

Bu tapşırıq uşaqları “çörək” mövzusunda yönəltmək üçün istifadə oluna bilər. Şagirdlər şəkillərin adını söyləyirlər, müəllim lövhədə yazır. Bu qida məhsullarının nədən hazırlandığını soruşur. Bununla III bölmədə öyrədilən “qida məhsulları” mövzusu xatırladılır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şagirdlər şəkillərdən tanıdıqları un məhsullarının adlarını yazmaqla söz ehtiyatlarını möhkəmləndirirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Rollu oxu. Mətni əvvəlcə müəllim oxuyur. Obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə müvafiq mimika və jestlərlə diqqətə çatdırır. Yeni sözlər (*zəmi, əkinçi, əldən düşmək*) izah olunur. Şagirdlər mətnə hansı obrazların olduğunu müəyyənləşdirirlər.

Sonra müəllim cütlərə obrazların nitqini öz aralarında bölüşdürməyi və oxumağı tapşırır.

Oxuyub-qavrama

Şagirdlər illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu tapıb həmin hissəni oxuyurlar.

2.2.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya.

Şagirdlər şəkillərin ardıcılığını bərpa etməklə oxuduqları mətni qavradıqlarını nümayiş etdirirlər. Tapşırıq həmçinin şagirdlərin şəkillərə aid cümlə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

2.2.5 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər canavarın

kəndliyə hücum etməsi faktının mətnə olmadığını müəyyən edirlər.

2.2.3 Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırığın məqsədi

şagirdlərin bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirmək bacarığını inkişaf etdirməkdir. Tapşırıqda verilmiş 3, 5, 6-cı cümlələrdə real olmayan hadisələr təsvir olunur.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq D (dərslik). Şagirdlər mətnin da-

vamını təxmin etməklə məktəbəhazırlıq dövründə çörəyin hazırlanma qaydası üzrə əldə etdikləri biliklərini nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.7 Tapşırıq C (iş dəftəri). Oxu ilə integrasiya.

Bu tapşırıq şagirdlərdə oxuyub-anlama və cümlə sonunda məqsəd və intonasiasına görə durğu işarəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur.	Tap. B (dərslik)
İllüstrasiyaları mətnin məzmununa uyğun ardıcılıqla sıralayır.	Tap. C (dərslik)
Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir.	Tap. Ç (dərslik)
Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarəsindən istifadə edir.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dərs. “Əkinçi və Canavar” mətni (II hissə)

- Dərslik: səh. 68 • İş dəftəri: səh. 56

Təlim məqsədləri

- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur (st. 2.2.1).
- Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Məndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Məndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfləri) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Əkinçi və Canavar” mətninin xatırlanması
2	Oxu	“Əkinçi və Canavar” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətn üzrə iş
4	Dil qaydaları	Sözdəki orfoqramın müəyyənləşdirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Proqnozlaşdırma. Müəllim “Kəndli və canavar” mətnini xatırladır, şagirdlərdə mətnin II hissəsinə maraq oyatmaq üçün suallar verir:

– Sizcə, kəndlinin cavabı canavarın xoşuna gələcəkmi? Canavar çörək hazırlamaq istəyəcəkmi?

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Rollu oxu. Mətnin davamı I hissənin oxunduğu kimi oxunur. Mənası aydın olmayan (*şumlamaq, daş-kəsək, taxıl*) sözlər izah olunur.

Şagirdlər məndən illüstrasiyanın məzmununa uyğun gələn hissəni müəyyən edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A (iş dəftəri). Məqsəd məndəki əsas fikri ifadə edən “Zəhmətsiz yemək olmaz” nəticəsinə gəlməkdir.

2.2.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək cümlələri *əvvəl, sonra, daha sonra, sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar. Bununla da şagirdlərdə hadisələri məntiqi ardıcılıqla sıralamaqla mətn yazmaq bacarıqları formalaşdırılır.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər “Əkinçi və Canavar” mətnini səhnələşdirməklə mətni tam qavradıqlarını nümayiş etdirirlər. Müəllim şagirdlərə obrazların nitqini onların xarakterinə uyğun səsləndirməyi və jest və mimikadan düzgün istifadə etməyi tapşırır.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər sözlərdəki çatışmayan hərfləri bərpa etməklə orfoqrafik biliklərini nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Məndəki obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur.	Tap. A (dərslik)
Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edir.	Tap. B (dərslik)
Məndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.	Tap. A (iş dəftəri)
Deyilişi və yazılışı fərqlənən sözlərdə buraxılmış hərfləri müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllimə növbəti dərs üçün müxtəlif kənd təsərrüfatı maşınlarının şəkillərini hazırlamaq tövsiyə olunur.

3-cü dərs. Çörəyin ərsəyə gəlməsi

- Dərslik: səh. 69 • İş dəftəri: səh. 57

Təlim məqsədləri

- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir (st. 4.1.3).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Kənd təsərrüfatı maşınları" üzrə ilkin biliklərin yoxlanılması
2	Söz ehtiyatı	Şəkil üzrə yeni sözlərin mənimsədilməsi

3	Danışma	Süjetli şəkillər üzrə danışma
4	Yazı	Şəkil üzrə yazı
5	Dil qaydaları	Sözü hecalara ayırmaq
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə müxtəlif kənd təsərrüfatı məhsullarının şəkillərini asır və ya adını yazıb soruşur:

– *Bu məhsullardan hansı məqsədlə istifadə edilir?*

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Məqsəd şagirdlərin çörəyin ərsəyə gəlməsini izah etmək üçün lazım olan söz ehtiyatı, eləcə də məhsulların təyinatı ilə tanış etməkdir. Müəllim hər şəkil haqqında şagirdlərin ilkin biliklərini yoxlayır. Sonra şəkil üzrə geniş müzakirə aparılır. Yeni sözlər söz boğçasına əlavə edilir.

2.1.2 Tapşırıq B (dərslük). Dil qaydaları ilə inteqrasiya. Şagirdlər mövzu ətrafındakı biliklərindən istifadə edərək yeni tanış olduqları hərəkət bildirən sözləri cümlədə işlətməklə sözün mənasını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Dil qaydaları ilə inteqrasiya. Şagirdlər cümlədə buraxılmış sözləri müəyyən etməklə yeni öyrəndikləri ad bildirən sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq C, Ç (dərslük). Məqsəd şagirdlərə yeni öyrəndikləri sözlərdən istifadə edərək şəkil üzrə danışmaq və şəklın məzmununa uyğun informasiyanı müəyyən etmək bacarığını inkişaf etdirməkdir. Bu tapşırıqların bir-biri ilə əlaqəli şəkildə yerinə yetirilməsi tövsiyə olunur. Bunun üçün şagirdlər əvvəlcə birinci şəkil üzrə danışirlər. Həmin şəklın məzmununa uyğun “Ç” tapşırığından müvafiq cümləni (*Traktor torpağı şumlayır, toxum səpir*) müəyyən edirlər. Tapşırığın yerinə yetirilməsi bu şəkildə davam etdirilir.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Oxu ilə inteqrasiya. Qruplarla iş. Şəkil və cümlələrin uyğunlaşdırılması şifahi formada aparıldıqdan sonra şagirdlər qruplara bölünürlər. Onlara qeyri-ardıcıl verilmiş cümlələrdən mətn hazırlamaq tapşırılır. Şagirdlər cümlələri şəkildə gördüklərinin məntiqi ardıcılığına uyğun olaraq köçürürlər. Bu onların oxuyub-qavrama, həmçinin çap hərfləri ilə verilmiş cümlələrin hüsnxət normalarına uyğun köçürülməsi bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.3 “Orfoqrafiya” rubrikası. *Sünbül və kom-bayn* sözlərinin yazılışına diqqət edilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərə yeni öyrəndikləri, yazılışı çətin olan sözlərin düzgün yazılış formasını mənimsətməkdir.

4.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlərin heca üzrə bilikləri xatırladılır. Tərkibində samitlərin çox olduğu və tələffüzü çətin bəzi sözlərin düzgün heca sxemini müəyyən etməklə şagirdlər yeni öyrəndikləri sözlərin səs və hərflər tərkibi ilə daha yaxından tanış olurlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir.	Tap. A (dərslük)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tap. B (dərslük) Tap. B (iş dəftəri)
Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. C (dərslük)
Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tap. Ç (iş dəftəri)

4-cü dərs. “Çil toyuq və siçan balaları” mətni

• Dərslük: səh. 71 • İş dəftəri: səh. 58

Təlim məqsədləri

- Mətnin məzmununu şəkillər əsasında nəql edir (st. 2.2.3).
- Məndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır (st. 3.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Zəhmətə aid atalar sözlərinin nümayişi
2	Oxu	“Çil toyuq və siçan balaları” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Obrazların müqayisəsi və təhlili
4	Danışma	Məndəki obrazlara münasibət bildirmə

5	Yazı	Açar sözlərin köməyi ilə mətnin qurulması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə atalar sözləri yazır və şagirdlərdən soruşur:

– *Bunlardan hansına “Əkinçi və canavar” mətnində rast gəlmisiniz?*

- *Şərti şumda kəs, xırmanda yabalaşmayan.*
- *Gəmiyə minib gəmiçi ilə dalaşma.*
- *İşləməyən dişləməz.*

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər “Əkinçi və canavar” mətninin son cümləsini oxuyaraq izah edirlər.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq B və C (dərslük). Interaktiv (qruplarla) oxu. Hər qrup mətnin bir hissəsini oxuyur:

I qrup ilk üç abzası (*Toyuq özü sünbülü dəyirmanı apardı*) oxuyur və bu suallara cavab verir: “*Mətnin bu hissəsində hansı obrazlar var? Toyuq nə hazırlamaq istəyir? Siçanlar toyuğa nə cavab verdi?*”

II qrup 4-cü abzası oxuyur. “B” tapşırığındakı suallara cavab hazırlayır.

III qrup qalan hissəni axıra qədər oxuyur və suallara cavab hazırlayır: “*Toyuq kimləri kökə yeməyə dəvət edir? Siçanlara nə üçün kökə vermədilər? Sizcə, toyuq haqlı idi?*”

Qrupların təqdimatı dinlənir.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya.

Şagirdlər mətnin hekayə xəritəsini tərtib etməklə məndəki əsas faktları yadda saxladıklarını nümayiş etdirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq C (dərslük). Məqsəd şagirdlərin əkinçi, çil toyuq, dovşan və sincabın zəhmətkeş, canavar və siçan balalarının tənəblə olduqları qənaətinə gəlmələridir. Bu tapşırıq şagirdlərə əməksevərlik kimi dəyərləri aşılayır.

Danışma

1.2.1. Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları ilə həyatda gördüklərindən nümunələr gətirməklə obrazları şəxsi həyatları ilə müqayisə edirlər:

– *Ətrafınızda bu obrazlara bənzəyən kimlər var? Siz tənəblə uşaqlara nə demək istəyirsiniz?*

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd açar sözlərdən istifadə edərək şagirdlərin mətn qurub yazmaq bacarıqlarını formalaşdırmaqdır.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlərə çörəyin çox böyük zəhmət bahasına başa gəldiyi haqqında məlumatları ümumiləşdirmək tapşırıqlıdır. Çörəyə hörmət və qənaət etməyin vacibliyi vurğulanır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Məndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.	Tap. Ç (dərslük)
Mövzu üzrə suallar hazırlayır.	Tap. D (dərslük)
Açar sözlərin köməyi ilə mətn qurub yazır.	Tap. B (iş dəftəri)

fəsil 3 CİZGİ FİLMMLƏRİ

1-ci dərs. Cizgi filmləri necə yaranıb?

- Dərslük: səh. 72 • İş dəftəri: səh. 59

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Oxunan mətni kitabdan izləyir (st. 2.2.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Məndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sorğu
2	Danışma	Cütlərdə sevimli cizgi filminin müzakirəsi
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Mətnin oxunması, yeni sözlər üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Suallar və şəkillər üzrə iş
5	Danışma	Ayının hərəkətinin canlandırılması
6	Dil qaydaları	Ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlərin təkrarlanması
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Riyaziyyatla integrasiya. Müəllim fəslin mövzusunu şagirdlərə aydınlaşdırmaq üçün “Boş vaxtınızda nə edirsiniz?” sualı üzrə sorğu keçirə bilər. Sorğunun nəticələrini lövhədə yazır və şagirdlərə suallar verir:

– *Necə nəfər cizgi filminə baxır? Cədvələ əsasən sevimli məşğuliyyət hansıdır?* və s.

Məşğuliyyətim	Şagird sayı
Cizgi filminə baxıram	16
Oyuncaqlarımla oynayıram	9
Bacımla oynayıram	11
Kitab oxuyuram	14

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər cizgi filmlərini xatırlayırlar, cütlərdə sevdikləri cizgi filmi barədə danışirlər. Müəllim cütlərə belə bir təlimat verir:

Bir-birinizi dinləyərkən sual verməklə yoldaşınızın danışdığı cizgi filmi barədə daha çox məlumat toplayın.

Müəllim şagirdlərin dinləmə bacarığını yoxlamaq üçün suallar verir: *“Yoldaşının sevimli cizgi filmi hansıdır? Həmin cizgi filmi ilə bağlı nə öyrəndin?”*

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər qoyulmuş sualla bağlı öz fikirlərini söyləyirlər. Bununla şagirdlərdə mətni oxumağa maraq yaranır.

Növbəli oxu tətbiq olunur. Mətn oxunduqca şagirdlərə tanış olmayan sözlərin mənası izah edilir, söz boğçasına əlavə olunur. Oxu zamanı qartalın kadrlarına diqqət yetirilir. Müəllim bu cür şəkillərin kadr adlandığını da diqqətə çatdırır.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin söz ehtiyatını möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Mətn oxunduqdan sonra müəllim suallar verir: *“Cizgi filminin yaranmasında hansı peşə sahələri iştirak edir? (yazıçı, aktyor, kompüter mühəndisi) Onlar cizgi filmi yaratmaq üçün hansı işləri görürlər?”*

Tapşırıq B (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şagirdlər verilmiş sualları cavablandırarkən həmçinin çap hərfləri ilə verilmiş sözləri üzündən köçürmək bacarıqlarını inkişaf etdirirlər.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər bir hərəkət üçün cəmi neçə şəkil çəkildiyini müəyyən edirlər. Sonra Mikki Mausun hərəkətini təkrarlayaraq bu şəkillərlə rəssamın hansı hərəkəti göstərmək istədiyini tapırlar. Məqsəd şagirdlərə video təsviri yaratmaq üçün şəkillərin necə çəkildiyini anlatmaqdır.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Dil qaydaları üzrə biliklərin möhkəmləndirilməsinə yönəlmişdir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Tanıdığı cizgi filmi haqqında danışır.	Tap. A (dərslük)

Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tap. B (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Mətnə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tap. C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllim şagirdlərə “Kunq-fu ustası panda” cizgi filminə baxmağı tapşırır. Bu cizgi filmindən döyüş səhnəsi olan fraqmentin nümayiş etdirilməsi tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Kunq-fu ustası Panda

• Dərslük: səh. 73 • İş dəftəri: səh. 60

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Mətnəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Sözün ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır (st. 2.1.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Cizgi filmi ilə bağlı təəssüratlar
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Kunq-fu ustası panda” mətninin oxunması; yeni sözlərin mənimsədilməsi
3	Oxuyub-qavrama	Mətnə əsasən ardıcılığın müəyyən edilməsi
4	Yazı	Oxuduğu mətnə əsasən ardıcılığın yazılması
5	Söz ehtiyatı	Söz kartlarının hazırlanması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

“Kunq-fu ustası panda” cizgi filminə baxanlar bu filmə bağlı öz təəssüratlarını bölüşürlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər şəkllə baxaraq panda haqqında bildiklərini söyləyirlər. Onun balaca, yəndəmsiz olduğu bildirilir. Daha sonra “Kunq-fu ustası panda” cizgi filmindən bir döyüş səhnəsi nümayiş etdirilir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Növbəli oxu. Müəllim şagirdlərə tapşırır ki, mətni oxuyarkən “kunq-fu” və “eskiz” sözlərini başa düşməyə çalışsınlar. Mətn oxunduqdan sonra müəllim bu sözləri izah etməyi tapşırır.

Şagirdlər “Kunq-fu ustası panda” mətnini növbə ilə cütlərdə oxuyurlar. Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin oxuyub-qavramasını yoxlamaq məqsədilə mətn və şəkil üzrə iş gedir.

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər mətndən öyrəndikləri məlumatlara əsasən cizgi filminin çəkilmə ardıcılığını müzakirə edirlər. Daha sonra tapşırığı yerinə yetirərək 3 və 4-cü cümlələrin yerinin səhv verildiyini müəyyən edirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin mətni tam qavradıqlarını yoxlamağa yönəlmiş bu tapşırıq onların yazı, fikrini cümlə ilə ifadə etmə bacarığını da inkişaf etdirir.

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq fərdi və ya qruplar şəklində yerinə yetirilir. Qruplar üzrə iş belə aparıla bilər: hər qrupda 3 şagird olmaqla uşaqlar qruplara bölünür. Şagirdlər vəzifə bölgüsünə uyğun (sözün izahını yazan; sözü cümlədə işlədən; sözün aid olduğu məna qrupunu yazan) sözə aid kart düzəldirlər. Növbəti sözlərə kart düzəldərkən şagirdlər vəzifələrini dəyişməklə digər bacarıqlarını da nümayiş etdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Sözlərin izahını verməkdə çətinlik çəkən şagirdlərə bütün sözlərin izahını bir vərəqdə yazıb vermək olar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük) Tap. B (dərslük)
Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. C (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tap. A (iş dəftəri)
Cümlə qurur.	Tap. Ç (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Müəllim növbəti dərslə şagirdlərin “A” tapşırığını yerinə yetirmələri üçün onları qruplara ayırır. Hər qrupa bir cizgi filmi haqqında məlumat toplamağı tapşırır (“Pinokkio”, “Tom və Cerri”, “Mikki Maus”).

3-cü dərsl. “Volt Disney” – Mikki Mausun yaradıcısı

• Dərslük: səh.75 • İş dəftəri: səh. 61

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Adıçəkilən varlıqlara xas olan əlamətləri sadalayır (st. 4.1.5).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır (st. 1.2.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Cizgi filmləri barədə sual-cavab
2	Danışma	Cizgi film qəhrəmanları
3	Dinləmə-danışma	Volt Disney muzeyində dinləmə mətni üzrə iş
4	Oxu. Söz ehtiyatı	"Mikki Mausun yaradıcısı" mətninin oxusu; "Söz boğçası" üzrə iş
5	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
6	Danışma	Mənim cizgi filmim
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

1.2.2 Dərslərdə verilmiş “A” və “B” tapşırıqlarından istifadə etməklə uşaqlarda Disney filmləri mövzusunə maraq oyatmaq olar. Uşaqlar Pinokkio, Tom və Cerri, Mikki Maus obrazları və filmləri barədə bildiklərini söyləyirlər.

Müəllim şagirdlərin diqqətini “B” tapşırığındakı şəkllə yönəldir. Şagirdlər Mikki Mausun əlindən tutanın kim olduğu barədə təxminlərini söyləyirlər. Bu tapşırıqlar şagirdlərdə Mikki Mausun yaradıcısı haqqında mətnə maraq oyatmaq məqsədi daşıyır.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). İstiqamətləndirmə. Müəllim lövhədə faktoloji suallar yazır, şagirdlərə tapşırır ki, mətni oxuyarkən bu sualların cavabını tapıb qeyd etsinlər: “*Volt Disney harada yaşayırdı? O, cizgi filminə harada baxırdı? O zaman cizgi filmləri necə idi? Mikki Maus kim səsləndirirdi?*” Şagirdlərin oxu zamanı bu sualların cavablarını dəftərlərində qeyd etməsi mətndəki əsas məlumatları seçməyə kömək edir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Yazı ilə integrasiya. Şagirdlər mətnə aid sualların cavablarını mətndən tapmaqla oxuyub-qavrama, həmçinin yazı bacarıqlarını möhkəmləndirirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər ikinci cümlənin mətnin məzmununa uyğun olmadığını müəyyən edib mətndən fakt gətirməklə (*Balaca olanda Volt siçandan qorxurdu*) fikirlərini əsaslandırırlar.

Dinləmə-danışma

1.1.1 Müəllim “Volt Disney muzeyində” mətnini səsləndirir:

“Bir gün biz ailəliklə Volt Disney muzeyinə getdik. Volt Disneyin çəkdiyi eskizləri görmək çox maraqlı idi. Hər birimiz öz sevimli cizgi qəhrəmanımızı görüb sevindik. “Ağca və 7 çırtan”, “Pinokkio”, “Su pərisi” cizgi filmlərinin eskizləri mənim çox xoşuma gəldi. Atam isə “Əlləddinin sehrli çırağı” cizgi filminin ağ-qara rəsmlərini bəyəndi.

Burada Volt Disneyin mükafatları olan guşə də var idi. Onun ilk cizgi filmini izlədik. Ailəmiz üçün çox maraqlı bir gün oldu”.

Müəllim dinləmə mətni ilə bağlı suallar verir: – *Uşaqlar muzeydə nə gördülər? Uşaq hansı cizgi filmə çəkilmiş eskizləri bəyəndi?*

Dil qaydaları

4.1.5 **Tapşırıq B (iş dəftəri).** Şagirdlər mətndən ad bildirən sözlərə uyğun əlamət bildirən sözləri seçməklə dil qaydaları üzrə biliklərini möhkəmləndirirlər.

2.2.3 **Tapşırıq C (iş dəftəri).** Şagirdlər mətni oxuyub ona uyğun illüstrasiyanı seçirlər. Daha sonra şəkllə əsasən Plutonu təsvir edirlər.

Danışma

1.2.2 **Tapşırıq D (dərslük).** Şagirdlərin yaradıcı təfəkkürünün inkişafına yönəlmiş bu tapşırıq müxtəlif şəkillərdə (qrup, fərdi və ya cütlərdə) aparıla bilər. Şagirdlər xəyali bir cizgi filmi qəhrəmanı şəkli çəkirlər və bu filmin məzmununu nəql edirlər. Müəllimin nümunə göstərməsi tövsiyə olunur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkillər üzrə danışır.	Tap. A, B dərslük)
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.	MV, dinləmə mətni
Oxuduqca mətndən qeydlər götürür.	Tap. C (dərslük)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. Ç (dərslük) Tap. A, C (iş dəftəri)

Adıçəkilən varlıqlara xas olan əlamətləri sadalayır.	Tap. B (iş dəftəri)
Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.	Tap. D (dərslük)

4-cü dər. “Disneylənd” mətni

• Dərslük: səh. 76 • İş dəftəri: səh.62

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Verilmiş cümlənin və ya abzasın mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mika və jestlərdən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Öz yazısı ilə bağlı başqalarının təkliflərini nəzərə alır (st. 3.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Müzakirə – çox sevdiyim parklar
2	Danışma	“Disney qəsri” haqqında müzakirə
3	Oxu	“Disneylənd” mətninin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	Abzas üzərində iş
5	Danışma	Rollu oyun
6	Yazı	Sevimli cizgi filmi qəhrəmanım
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

1.1.1 **Tapşırıq A (dərslük).** Mövzuya yönəltmə üçün dərslükdəki “A” tapşırığından istifadə etmək olar.

Şagirdlərə əvvəlki dərslərdə öyrəndikləri gerblər xatırladılır. *“Nə üçün Bakının gerbində alov və daniz təsviri var?”* – deyə müəllim soruşur. Daha sonra Disney cizgi filmlərində əks olunmuş şəkllə diqqət yönəldilir. Şagirdlərin tapşırıqdakı sualla bağlı fərziyyələri dinlənilir.

Dinləmə

1.1.1 Müəllim aşağıdakı mətni səsləndirir.

Dinləmə mətni:

“Anamla “Disney” cizgi filmlərinin əvvəlində gördüyümüz qəsra gəlmişdik. Bələdçi bizə qəsra haqqında məlumat verirdi. Sən demə, bu qəsra həm də “Sinderella qəsri” adlanır. 18 aya inşa olunan bu qəsri Volt Disney öz ailəsi üçün tikdirmişdir. Daha sonra biz burada yerləşən restorana daxil olduq. Hər tərəfdə Disney cizgi film qəhrəmanları var idi. Hətta bura gələn uşaqlara şahzadə paltarları da geyindirirdilər. Mən Disney qəsridə çox gözəl bir gün keçirdim”.

Müəllim dinləmə mətni ilə bağlı suallar verir:
– *Disneyləndin adı əvvəllər nə idi? Neçə vaxta tikilib? Qəsrə nə etmək olar?*

Oxu

2.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Ziqzaq. Müəllim "Disneylənd" mətnini oxumaq üçün şagirdləri qruplara bölür. Hər qrup bir abzası oxuyur və öyrənir. Daha sonra hər qrupdan bir nümayəndə seçilərək yeni qruplar yaradılır. Yeni yaranmış qruplarda şagirdlər öyrəndikləri abzasları nəql edərək digər qrup üzvlərinə də mətni bütövlükdə öyrənməkdə kömək edirlər. Daha sonra müəllim şagirdlərə faktoloji suallar verir:

– *Mətnin adı nədir? Mətnə hansı obrazlar var? Mətnə hadisələr harada baş verirdi? Oğlanın çəkdiyi parkın adı nə idi? O, parkı niyə belə adlandırmışdı? "Hamı üçün park"ı necə təsəvvür etdiniz? və s.*

Şagirdlər mətnin sonunda abzasla bağlı verilmiş sualları cavablandırırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətnin məzmununa uyğun sözü seçməklə mətni anladıklarını nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərin oxuyub-anlamasını yoxlamaqla bərabər, "abzas" anlayışının möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq D (dərslük). Oxu ilə integrasiya. Tapşırıq şagirdlərdə dialoq qurmaq və dialoq zamanı uyğun mimika və jestlərdən istifadə etmək bacarıqlarını inkişaf etdirir. Tapşırıq yerinə yetirilməzdən öncə şagirdlər situasiyaya uyğun nəzakətli sözlər müəyyən edirlər.

Dil qaydaları

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərdə ad bildirən sözə əlamət bildirən söz əlavə etməklə cümləni genişləndirmə bacarığını inkişaf etdirir.

Yazı

3.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Əvvəlcə müəllim şagirdlərə qısa mətn nümunəsi təqdim edir:

"Mənim sevimli qəhrəmanım Ağbənizdir. O çox gözəl şahzadədir. Ağbəniz yaraşığı paltarlar geyinir. O həm də çox mehriban və məlahətlidir".

Tapşırığın aşağıdakı ardıcılıqla yerinə yetirilməsi tövsiyə olunur.

1. Şagirdlər nümunə əsasında öz sevimli cizgi filmləri haqqında mətn yazırlar.

2. Yazdıqları mətni oxuyub orfoqrafik səhvlərini düzəldirlər.

3. Öz yazılarını ucadan oxuyurlar. Dinləyən şagirdlər yazı barədə suallar verirlər.

4. Yoldaşlarının təkliflərinə və müəllimin qeydlərinə əsasən şagird öz yazısına əlavələr edib təkmilləşdirir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər yoldaşlarının yazıları barədə suallar verməzdən öncə müəllim nümunə mətni əsasında bir neçə sualı lövhəyə yazı bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Şəkil üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)
Mətnəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri) Tap. B, C (dərslük)
İllüstrasiyanın aid olduğu abzası və cümlənin abzasdakı yerini müəyyən edir.	Tap. C (dərslük)
Dialoqlarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir.	Tap. D (dərslük)
Digərlərinin təkliflərinə uyğun yazısını təkmilləşdirir.	Tap. C (iş dəftəri)

fəsil

4

KOSMOS

1-ci dər. "Uçun Aya, ulduzlara" şeiri

• Dərslük: səh.77 • İş dəftəri: səh. 63

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir (st. 2.2.2).
- Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Sözləri əlifba sırası ilə düzür (st. 4.1.4)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Bip-bip" in nəğməsi"nin səsləndirilməsi
2	Danışma	Şəkil üzrə məlumatları genişləndirmə
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Şeirin düzgün intonasiya ilə oxunması, yeni sözlərin mənimsədilməsi
4	Dil qaydaları	Əlifba üzrə biliklərin möhkəmləndirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Musiqi ilə integrasiya. Müəllim "Bip-bip" in nəğməsi"ni (sözləri *Teymur Elçinin*, musiqisi *Fikrət Əmirovundur*) səsləndirir. Müəllim şagirdlərə sual verir:
– *Hansı səma cisimlərinin adlarını eşitdiniz?*

Mahnıda səslənən “peyk” sözünün mənası izah edilir: *planetlər ətrafında fırlanan göy cismi və ya Yerdən göndərilmiş qurğu.*

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər növbə ilə şəkildə təsvir olunan varlıqlar haqqındakı məlumatları oxuyur, əvvəlki biliklərindən istifadə edərək məlumatları genişləndirib danışırlar; məsələn, ulduz haqqındakı məlumatlara şagirdlər bu əlavələri edə bilərlər: *“Göydəki ulduzların sayı çoxdur. Ulduzlar işıq saçır”* və s.

Bu tapşırıq həmçinin şagirdlərin söz ehtiyatını (planet, raket, kosmonavt) artırır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.2 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim şeirin oxusundan əvvəl bəzi sözləri (*kainat, Venera, Yupiter, Mars* və s.) əvvəlcədən lövhəyə yazaraq uşaqları düzgün oxuya hazırlayır.

Növbəli oxu. “Uçun Aya, ulduzlara” şeiri şagirdlər tərəfindən növbəli oxunur. Bu zaman müəllim şeirin düzgün intonasiya ilə oxunmasına nəzarət edir.

Oxudan sonra şagirdlər şeirdə şairin arzularını öz sözləri ilə ifadə edirlər.

2.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıqda şagirdlər ilk misralara istinad etməklə şeirdə birbaşa veriləməyən bənzətməni (metaforu) müəyyən edirlər. Şair uşaqları sayının çoxluğuna, kiçik görünüşünə və başqa xüsusiyyətlərinə görə ulduzlara bənzədir.

2.1.2 Tapşırıq Ç (dərslük) və A (iş dəftəri). Hər iki tapşırıq yeni sözlər üzrə söz ehtiyatını möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır. Şagirdlər yeni öyrəndikləri sözləri cümlədə işlətməklə mənasını anladıklarını və cümlə qurmaq bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Təsviri incəsənət fənni ilə inteqrasiya. Şagirdlər verilən əlamətlərin Günəş və Aya məxsus olduğunu müəyyən edir, anlayışların şəklini çəkməklə söz ehtiyatlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.4 Tapşırıq C (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin əlifba üzrə biliklərinin möhkəmləndirilməsi və söz ehtiyatının yoxlanılmasıdır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tap. A (dərslük)

Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Tap. B (dərslük)
Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır.	Tap. C (dərslük)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. Ç (dərslük) Tap. A (iş dəftəri)
Sözləri əlifba sırası ilə düzür.	Tap. C (iş dəftəri)

2-ci dər. “Kosmosu kəşf edək” mətni

• Dərslük: səh. 78 • İş dəftəri: səh.64

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Dinlədiyi və oxuduğu məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır (st. 1.1.2).
- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır (st. 4.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Sehrli xalat” filmindən bir hissənin nümayişi
2	Oxu	“Kosmosu kəşf edək” mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətndəki abzaslar üzrə iş, mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyənləşdirilməsi
4	Danışma	Mətnin davam etdirilməsi
5	Dinləmə	Dinlənən və oxunan məlumatların köməyi ilə sualların hazırlanması
6	Dil qaydaları	Cümlələrə hərəkət bildirən sözlərin əlavə edilməsi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şərait olarsa, “Sehrli xalat” filmindən “Marsa ekskursiya” kadrlarını şagirdlərə izlətsin.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.5 Tapşırıq A (dərslük). Növbəli oxu. “Kosmosu kəşf edək” mətnini oxumazdan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini mətnin başlığına və mətnə çəkilmiş illüstrasiyaya yönəldir:

– *Teleskopdan nə üçün istifadə edirlər?*

Mətn şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur. Söz boğçasında olan sözlərin mənasını onları cümlədə işlətməklə izah edirlər.

Müəllim şagirdlərin mətni qavradıqlarını yoxlamaq üçün suallar verir:

– *Qədim insanların arzusu nə idi? İnsanların*

hansı kəşfi uçan xalçanı əvəz etdi? Teleskopun kəşfi ilə hansı sirlər aşkar olundu?

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətndəki abzaslarda əsas faktları yadda saxladıklarını nümayiş etdirirlər. Tapşırıq həmçinin şagirdlərin abzaslardakı fikri ümumiləşdirmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

2.2.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya.

Şagirdlər mətndəki hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirməklə mətni oxuyub-qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq B (dərslük). Məqsəd şagirdlərin yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirməkdir. Şagirdlər öz təxəyyüllərinə və biliklərinə əsaslanaraq oxuduqları mətni davam etdirirlər.

Dinləmə

Müəllim mövzu ilə bağlı mətn səsləndirir.

“Mən nənəmin yanında heç danışmıram. Onun şirin söhbətlərini çox sevirəm. Bir gün nənəmə dedim:

– Can nənə, bir nağıl de. Əvvəllər danışdırdın ha!.. “Uçan xalça”, “Sehrli güzgü”...

– Ay bala, indi təyyarə uçan xalçadan daha sürətlə gedir. İnsanlar elə şeylər düzəldirlər ki, uçan xalça, sehrli güzgü onların yanında yalandır. İndi adamlar göydən xəbər verirlər. Alimlər deyirlər ki, göydə gördüyümüz ulduzların hərəsi bir dünyadır. Onların bir çoxu Yerdən dəfərlə böyükdür. Ancaq çox uzaqda olduqları üçün bizə xırda görünür.

Mən dözmədim:

– Nənə, görəsən, ulduzlarda da adam var?

– Bala, bax elə alimlər indi bunu öyrənmək istəyirlər ki, görsünlər ulduzlarda su, hava, bitki varmı, canlı yaşayırmı? Bunu bilmək üçün Aya, ulduzlara uçmaq, onları kəşf etmək lazımdır.

– Kaş mən də Aya uça biləydim...”

Müəllim şagirdlərin diqqətlə dinlədiklərini yoxlamaq üçün suallar verir: *“Nənə ətrafdakı nələri nağıla bənzədirdi? Göy cismləri haqqında hansı yeni məlumatı öyrəndiniz? Alimlər daha nələri öyrənmək istəyirlər? Uşağın arzusu nə idi?”*

1.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər mətni dinlədikdən sonra tapşırığın şərtini oxuyaraq kosmosla bağlı suallar düşünülür. Məqsəd dinləmə və oxu mətnindən alınan məlumatların köməyi ilə şagirdləri yeni suallar ətrafında düşündürməkdir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər yarımcıq verilmiş cümlələrə uyğun hərəkət bildirən sözləri əlavə edərək cümlələri tamamlayırlar. Bununla da

onların hərəkət bildirən sözlər üzrə söz ehtiyatları möhkəmləndirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətndəki əsas hadisələri müəyyən edir.	Tap. A (iş dəftəri)
Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.	Tap. B (iş dəftəri)
Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.	Tap. B (dərslük)
Dinlədiyi və oxuduğu məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır.	Tap. C (dərslük)
Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır.	Tap. C (iş dəftəri)

3-cü dər. “İlk kosmonavt” mətni

• Dərslük: səh. 79 • İş dəftəri: səh. 65

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Təxəyyülünə uyğun bədii mətn yazır (st. 3.1.3).
- Şəkillər üzrə təxəyyülünə uyğun kiçik dialoq qurub danışır (st. 1.2.3).
- Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir (st. 4.1.6).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Kosmonavt haqqında ilkin biliklərin yoxlanılması
2	Oxu. Söz ehtiyatı	Kosmonavtlar haqqında mətnin oxunması, yeni sözlər üzrə iş
3	Oxuyub-qavrama	Mətndəki əsas faktların təhlili
4	Yazı	Şəkil üzrə mətn qurub yazma
5	Danışma	Şəkil üzrə mətn qurub danışma
6	Dil qaydaları	Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığının müəyyən olunması
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Beyin həmləsi. Müəllim şagirdlərə sual verir: – Kimlərə kosmonavt deyilir? Onlar haqqında nə bilirsiniz?

Oxu. Söz ehtiyatı

Müəllim mətnin oxunmasından əvvəl şagirdlərə oxu zamanı mətndəki əsas faktları qeyd etməyi tapşır.

Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin hissələrini növbə ilə səslə oxuyurlar. Yeni sözlərin mənalari izah olunub söz boğçasına daxil edilir.

Oxuyub-qavrama

Şagirdlər oxu zamanı hansı məlumatları qeyd etdiklərini təqdim edirlər. Bu, şagirdlərdə oxuduqları məlumatlar içərisindən əsas faktları seçmək bacarıqlarını inkişaf etdirir.

2.1.1 Tapşırıq B (dərslik). Müəllim şagirdlərin diqqətini kosmonavtın şəklinə yönəldərək "skafandr" sözünü izah edir. Şagirdlər skafandr haqqında təxmin etdikləri fikirləri söyləyirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim skafandr haqqında əlavə məlumat verə bilər: "Skafandr bədən temperaturunu normal saxlayır. Kosmonavtı hava ilə təmin edir. Təhlükələrdən qoruyur" və s.

Əlavə sual: "Skafandri hansı peşə sahiblərinin geyiminə bənzədirsiniz?" (*Yanğınsöndürənlərin*)

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər bu fəsildə öyrəndikləri yeni sözləri həm təkrar edir, həm də mənalalarını uyğunlaşdırmaqla söz ehtiyatlarını möhkəmləndirirlər.

2.2.5 Tapşırıq B, C (iş dəftəri). Şagirdlərin oxu zamanı diqqətli olduqlarını, mətndəki əsas faktları oxuyub yadda saxladıklarını yoxlamaq məqsədi daşıyır.

Yazı

3.1.3 Tapşırıq C (dərslik). Məqsəd şagirdlərdə şəkildən istifadə edərək öz təxəyyüllərinə uyğun mətni tamamlayıb yazmaq, eləcə də məzmunu uyğun olaraq mətnə ad vermək bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Şagirdlər şəkildə gördüklərini təxminən belə yazırlar:

"Lalə ilə Fuad raketə mindilər. Onlar Aya səyahət edirdilər. Bu onların ilk uçuşudur.

Raket Yerdən sürətlə uzaqlaşdı. Xeyli müddət keçdikdən sonra raket Aya endi. Uşaqlar sevinclə Ayın səthinə ayaq basdılar. Onlar vətəndən gətirdikləri bayrağı Aya sancdılar".

Danışma

1.2.3 Tapşırıq Ç (dərslik). Əsas məqsəd şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünü inkişaf etdirmək və şifahi nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdan ibarətdir. Müəllim kömək məqsədilə şagirdlərə suallar verə bilər:

– *Yadplanetlinin adı insanlardan fərqi nədir? Yusif yadplanetli ilə necə söhbət edə bilər? Yusif özü haqqında nə deyə bilər? Hansı məlumatı verə bilər? Sizcə, Yusif ona nə hədiyyə edə bilər? və s.*

Şagirdlər şəkildə gördüklərini təxminən bu istiqamətdə danışa bilərlər:

"Yusif də Marsa səyahət etmişdi. O, Marsda yadplanetli gördü. Bu cox qəribə idi. O, insana bənzəmirdi. Yaşıl bədən, buynuzları, üç ayağı, uzun qolları var idi, burnu isə cox böyük idi. Ancaq o cox mehriban görünürdü. Yusif yadplanetli ilə salamlaşdı. Ona Yer haqqında danışdı. Yadplanetli isə ona Marsı gəzdirdi. Onlar dostlaşdılar. Yusif yeni dostunu Yerə dəvət etdi".

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya.

Şagirdlər sualların köməyi ilə söz sırasını müəyyən edib cümlə qururlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Mətnə tanış olmadığı sözləri seçir və mənası ilə uyğunlaşdırır.	Tap. B (dərslik) Tap. A (iş dəftəri)
Təxəyyülünə uyğun bədii mətn yazır.	Tap. C (dərslik)
Şəkillər üzrə təxəyyülünə uyğun kiçik dialoq qurub danışır.	Tap. Ç (dərslik)
Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir.	Tap. C (iş dəftəri)

4-cü dər. Ümumiləşdirici dər

- Dərslik: səh. 80 • İş dəftəri: səh. 66

Təlim məqsədləri

- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Mətdən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Həm ümumi, həm də xüsusi isim kimi işlənən sözlərin yerindən asılı olaraq böyük, yoxsa kiçik hərflə yazıldığını müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmə adının xatırlanması
2	Söz ehtiyatı	Bölmədəki söz ehtiyatı üzrə iş
3	Yazı	Bölmə haqqında qısa məlumat
4	Dil qaydaları	Sözlərin yerindən asılı olaraq böyük və ya kiçik yazılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bölmənin adını soruşur. Bir daha “kəşf” sözünün mənası xatırlanır. Müəllim: “Bu bölmədə özünüz üçün nələri kəşf etdiniz?” – deyər soruşur.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq A (dərslik). Bu dərş ümumiləşdirmə məqsədi daşıdığından şagirdlər tapşırıqdakı suallar vasitəsilə bölmənin mövzusunı xatırlayır, bölmə üzrə təəssüratlarını bölüşürlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (dərslik). Bölmə boyunca öyrəndikləri mövzuları xatırlayan şagirdlər tapşırıqda verilmiş şəkilləri bölmənin fəsiləri üzrə uyğunlaşdırırlar.

2.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq vasitəsilə bölmə boyunca öyrədilən yeni sözlərin şagirdlər tərəfindən nə dərəcədə mənimsənilmədiyi yoxlanılır. Şagirdlər cümlə daxilində sözlərin yerini düzgün müəyyənləşdirirlər.

Yazı

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bölmə boyunca öyrəndikləri mövzuları xatırlayan şagirdlər tapşırıqda verilmiş məlumatları bölmənin fəsiləri üzrə ümumiləşdirib yazırlar.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərə həm ümumi, həm də xüsusi isim kimi işlənən sözlərin yerindən asılı olaraq böyük və ya kiçik hərflə yazıldığını nümayiş etdirməkdir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və materiallar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Materiallar
Öyrəndiyi məlumatlar üzrə danışır.	Tap. A (dərslik)
Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tap. B (dərslik) Tap. B (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tap. C (dərslik)
Sözlərin yerindən asılı olaraq böyük və ya kiçik yazıldığını müəyyənləşdirir.	Tap. B (iş dəftəri)

BURAXILIŞ MƏLUMATI

*Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün
Azərbaycan dili fənni üzrə dərsliyin
metodik vəsaiti*

Tərtibçi heyət

Müəlliflər

**Ülkər Nurullayeva
İradə Bayramova
Şəhla Zəhidova
Nuriyə Allahverdiyeva
Aysel Xanahyeva**

Layihə rəhbəri

Rəfiq İsmayilov

Bədii redaktor
Texniki redaktor
Dizayner
Rəssamlar
Korrektor

**Tələh Məlikov
Zeynal İsayev
Tələh Məlikov
Elmir Məmmədov, Məzahir Hüseynov
Aqşin Məsimov**

*Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci siniflərində
sınaq məqsədilə çap edilir.*

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi (qrif nömrəsi: 2019-002)

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun
hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron
informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 21,8. Fiziki çap vərəqi 23. Səhifə sayı 184.
Kağız formatı $57 \times 82 \frac{1}{8}$. Tiraj 256. Pulsuz. Bakı – 2019

“Çaşıoğlu” mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı ş. M.Müşfiq küç., 2 A.

Pulsuz